

Plean Teanga do Limistéar Pleanála Teanga Oileáin Árann

**Curtha le chéile ag Comharchumann Forbartha Árann, Comhar
Caomhán Teo agus Comhlacht Forbartha Inis Meáin i gcomhar le
Coiste Pleanála Teanga Oileáin Árann**

See Appendix V for the English Language Summary.

Liosta na nGiorrúchan.....	12
Ráiteas ón gCoiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileáin Árann.....	13
1. Cúlra an Phróisis Pleanála Teanga.....	17
1.1 <i>An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa nGaeltacht</i>	17
1.2 <i>An Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030</i>	17
1.3 <i>Acht na Gaeltachta 2012</i>	17
2. Sonraí na Ceanneagraíochta	19
3. Léargas ar an Limistéar Pleanála Teanga	21
3.1 <i>Topagrafaíocht</i>	21
3.2 <i>Bonneagar</i>	22
3.3 <i>Daonra</i>	22
3.4 <i>Buntáistí & Mhíbhuntáistí an Limistéir</i>	24
3.5 <i>An Córas Oideachais</i>	26
3.5.1. Naíonraí agus Bunscoileanna	26
3.5.2. Scoileanna Iar-Bhunoideachas	27
3.5.3 An Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022	28
3.6 <i>Seirbhísí Cúraim Leanáí agus Tacaíochta Teanga</i>	29
3.7 <i>Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí eile:</i>	29
3.7.1. An t-Aos Óg	29
3.7.2 CLG Oileáin Árann	29
3.7.3 Imeachtaí eile don Óige.....	30
3.7.4 Daoine Níos Sine/ Aosaigh	31
3.8 <i>Deiseanna Foghlama Taobh Amuigh den Chóras Oideachais</i>	32
3.9 <i>An Earnáil Ghnó agus Fostaíocht</i>	33
3.9.1 Tionscal na Turasóireachta.....	33
3.9.2 Tionscail na hIascaireachta.....	35
3.9.3 Cliantchomhlachtaí de chuid ÚnaG.....	36
3.9.4. Na Coláistí Gaeilge	37
3.10. <i>Eagraíochtaí Pobail agus na Comharchumainn</i>	38
3.11. <i>Na Meáin Chumarsáide</i>	41
3.12. <i>Seirbhísí Poiblí</i>	42
3.13. <i>Pleanáil agus Forbairt Fhisiceach:</i>	44

3.14.	<i>Seirbhísí Sóisialta agus Caithimh Aimsire</i>	46
3.15.	<i>Staid na Gaeilge sa Limistéar</i>	48
3.14.1	Teaghlaigh sa LPT agus Scéim Labhairt na Gaeilge sa LPT	48
3.15.2.	Cainteoirí Laethúla Gaeilge	48
3.15.3.	CLGanna taobh amuigh den chóras oideachais	51
4.	Léargas ar Ullmhú an Phlean	53
4.1.	<i>Réamhrá</i>	53
4.2.	<i>An Taighde</i>	54
4.2.1.	An Taighde Tánaisteach	54
4.2.2.	An Taighde Príomha	55
4.2.3.	An Suirbhé ar an bPobal	56
4.2.4.	An Suirbhé ar Dhéagóirí	57
4.2.5.	An Suirbhé ar an Lucht Gnó.	58
4.2.6.	Suirbhé ar na hEagraíochtaí Sóisialta / Caitheamh Aimsire	59
4.2.7.	Suirbhé ar Thurasóirí	59
4.2.8	Cruinnithe Poiblí	59
4.3.	<i>Taighde – Tatal</i>	60
5.	Torthaí an Taighde	61
5.1	<i>Réamhrá</i>	61
5.2.	<i>An Mhórshuirbhé ar an bPobal</i>	61
5.2.1.	Cén áit ar tógadh muintir Oileáin Árann?	61
5.2.2.	Cé as as don phobail de réir oileán?	62
5.2.3.	Dearcadh i leith na Gaeilge	62
5.2.4	Cén cumas labhartha sa nGaeilge atá ag muintir Árann?	64
5.2.5	Cúlra Teanga na bhFreagróirí	65
5.2.6.	An Teanga a Úsáidtear lena bPáirtí	66
5.2.7.	Cumas i Léamh agus i Scríobh na Gaeilge sa LPT	68
5.2.8.	Na Meáin Gaeilge	69
5.2.8	Úsáid na Gaeilge taobh amuigh den teaghlach	69
5.2.9.	Sástacht leis an bhfreastal ón na Seirbhísí Poiblí.	70
5.2.10.	An Ghaeilge san Ionad Oibre	71
5.2.11.	Foghlaim na Gaeilge	71
5.2.12.	Forbairtí atá ag Teastáil in Oileáin Árann	72
5.2.14.	An Taighde ar Thuismitheoirí	72

5.2.15.	An Ghaeilge sa Teaghlach – Suimiú.....	74
5.2.16.	An Suirbhé ar an bPobal - Na Príomhthátail.....	75
5.3	<i>An Taighde ar na Déagóirí</i>	76
5.3.1.	Ginearálta.....	76
5.3.2	Dearcadh na nDéagóirí i leith na Gaeilge.....	77
5.3.3	Cumas na nDéagóirí sa nGaeilge.....	81
5.3.4.	Déagóirí agus Úsáid na Gaeilge.....	89
5.3.5.	Déagóirí agus an Córas Oideachais	92
5.3.6.	Déagóirí – na Príomhthátail.	94
5.4.	<i>An Taighde ar Lucht Ghnó / Seirbhísí (na príomhphoinntí)</i>	95
5.4.1.	Ginearálta.....	95
5.4.2.	Lucht Ghnó - Torthaí an Taighde.....	95
5.4.1.	Forbairtí atá ag teastáil ar na h-oileáin – Lucht Ghnó.....	99
5.4.3.	Lucht Ghnó – Conclúidí agus Moltaí	100
6.	Bearta Árann	102
6.1	<i>Réamhrá</i>	102
6.2	<i>Feidhmiú an Phlean Teanga ar Árann</i>	103
6.2.1	Struchtúr Feidhmithe	103
6.2.2	Suíomh Idirlín	105
6.2.3	Stór Teagmhála	106
6.2.4	Monatóireacht.....	107
6.3	<i>An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)</i>	109
6.3.1	Scéim na gCúntóirí Teanga	109
6.3.2	Polasaí don Oideachas Gaeltachta	110
6.3.3	Cúrsa Gaeilge Riachtanach do Scoláireachtaí chuig an Oileáin.....	111
6.3.4	Club Iarscoile	112
6.3.5	Lá Inseirbhíse.....	113
6.3.6	Scoláireacht i réimse na Pleanála Teanga	114
6.3.7	Cúrsaí Gaeilge do scoláireachtaí / cúrsaí gramadaí do ghasúir / daoine óga / aosta an oileáin. 115	
6.3.8	Malartú Scoileanna	116
6.3.9	Scéim na bhFoghlaimoírí Gaeilge	117
6.3.10	Ionad Oideachais Chonamara & Árann	118

<i>6.4 Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga.....</i>	<i>119</i>
6.4.1 Scéim Comhfhreagras do Thuismitheoirí Nua.....	119
6.4.2 Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta.....	120
6.4.3 Imeachtaí do Thuismitheoirí/Caomhnóirí.....	121
6.4.4 Ionad Tacaíochta Teanga.....	122
6.4.5 Áiseanna Spraoi.....	123
<i>6.5 Seirbhísí don Aos Óg agus Aoisghrúpaí Eile</i>	<i>124</i>
6.5.1 An Ghaeilge mar theanga chumarsáide shóisialta.....	124
6.5.2 Clubanna Óige Árann.....	125
6.5.3 Oifigeach don Óige	126
6.5.4 Coiste Pleanála Teanga na nÓg	127
6.5.5 Imeachtaí a eagrú d'Aosach Árann.....	128
6.5.6 Cúrsaí leathan sna hEalaíona	129
<i>6.6 Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais.....</i>	<i>130</i>
6.6.1 Ranganna Gaeilge.....	130
6.6.2 Saibhreas Teanga	131
6.6.3 Oíche na bhFoghlaimoírí	132
<i>6.7 An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn</i>	<i>133</i>
6.7.1 Seirbhísí Tacaíochta Ghnó	133
6.7.2 Earnáil Ghnó	134
6.7.3 Pacáiste Comharthaí	135
<i>6.8 Na Meáin Chumarsáide.....</i>	<i>136</i>
6.8.1 Nuachtlitir a fhoilsiú	136
6.8.2 Cleachtas & Saibhreas Teanga an Oileáin	137
6.8.3 Nuatheicneolaíocht	138
<i>6.9 Seirbhísí Poiblí</i>	<i>139</i>
6.9.1 Seirbhísí Poiblí a fheabhsú ar an oileáin.....	139
<i>6.10 Pleanáil agus Forbairt Fhisiúil.....</i>	<i>140</i>
6.10.1 Polasaithe Pleanála	140
<i>6.11 Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire.....</i>	<i>141</i>
6.11.1 Féile Cultúir & Teanga (stíl Macnas do dhéagóirí)	141
6.11.2 Comhar na nAosach	142
<i>6.12 Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith</i>	<i>143</i>

6.12.1	Forbairt na Pleanála Teanga in Árann	143
6.12.2	Pacáiste curtha ar fáil do grúpaí deonacha & scoileanna chun tacú le costais agus iad ag dul ar turais / freastal ar ceardlann srl ar an mórthír.	144
6.12.3	Bailiúcháin Oidhreachta Árann.....	145
6.13	<i>Costais Bhearta Árann</i>	146
6.13.1	Nóta maidir le Beart 6.2.1	146
6.13.2	Nóta maidir le Beart 6.5.3	147
6.13.3	Clár Caiteachais do Phlean Teanga Árainn	148
6.13.4	Buiséad Caipitil de réir bliana d'Árann	150
7.	Bearta Inis Meáin	151
7.1	<i>Réamhrá</i>	151
7.2	<i>Feidhmiú an Phlean Teanga ar Inis Meáin</i>	152
7.2.1	Struchtúr Feidhmithe	152
7.2.2	Láithreacht ar Líne.....	154
7.2.3	Bunachar Teagmhailithe	155
7.2.4	Monatóireacht.....	156
7.3	<i>An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)</i>	157
7.3.1	Naíonra & Naíolann a fhorbairt.....	157
7.3.2	Tacú leis an bPolasaí Oideachas Gaeltachta 2017-2022	158
7.3.3	Scéim na gCúntóirí Teanga	159
7.3.4	Cúrsa Gaeilge Riachtanach do Scoláireachtaí chuig Inis Meáin.	160
7.3.5	Feasacht Teanga i measc Óige Inis Meáin.....	161
7.4	<i>Seirbhísí Cúram Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga</i>	162
7.4.1	Scéim Chomhfhreagrais do Thuismitheoirí Nua.....	162
7.4.2	Grúpa Thuismitheoirí/Chaomhnóirí.....	163
7.4.3	Acmhainní do Thuismitheoirí/Chaomhnóirí.....	164
7.4.4	Áiseanna Spraioi.....	165
7.4.5	Feighlithe Linbh	166
7.5	<i>Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile</i>	167
7.5.1	Coiste Pleanála Teanga na nÓg	167
7.5.2	Spásanna Sóisialta	168
7.5.3	Club Óige & Club Iarscoile	169
7.5.4	Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín a chothú	170

<i>7.6 Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais.....</i>	<i>171</i>
7.6.1 Ranganna Gaeilge.....	171
7.6.2. Ranganna Saibhris Teanga	172
7.6.3 Scéim ‘Gaelchara’	173
7.6.4 Oíche na bhFoghlaimoirí	174
<i>7.7 An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn</i>	<i>175</i>
7.7.1 An Ghaeilge a chur chun cinn sa réimse gnó ar an oileán.....	175
7.7.2 Halla Pobail Inis Meáin	176
7.7.3 Fostaíocht trí Ghaeilge	177
7.7.4 Turasóireacht Chultúrtha Ghaelach a fhorbairt.....	178
<i>7.8 Na Meáin Chumarsáide.....</i>	<i>179</i>
7.8.1 Nuachtlitir ‘Plean Teanga Inis Meáin’	179
7.8.2 Na Meáin Chumarsáide	180
7.8.3 Béaloideas Inis Meáin.....	181
7.8.4 An Nuatheicneolaíocht.....	182
<i>7.9 Seirbhísí Poiblí</i>	<i>183</i>
7.9.1 Seirbhísí Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	183
7.9.2 Seirbhísí Reiligiúnacha.....	184
<i>7.10 Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil.....</i>	<i>185</i>
7.10.1 Tacaíocht Pleanála.....	185
7.10.2 Leathanbhanda.....	186
7.10.3 Ionad Pobail.....	187
7.10.4 Ionad Spóirt faoi dhíon.....	188
7.10.5 Comharthaíocht	189
<i>7.11 Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire.....</i>	<i>190</i>
7.11.1 Imeachtaí Sóisialta do Dhaoine Óga.....	190
7.11.2 Imeachtaí Scoil-bhunaithe.....	191
7.11.3 Oiliúint agus Tacaíocht do Thraenáilaithe/Theagascóirí.....	192
7.11.4 Caitheamh Aimsire trí Ghaeilge	193
7.11.5 Club Leabhar.....	194
7.11.6 Cumann Drámaíochta	195
7.11.7 Cumann Scannánaíochta	196
<i>7.12 Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith</i>	<i>197</i>
7.12.1 Forbairt na Pleanála Teanga sa LPT.....	197

7.12.2	Cainteanna Poiblí	198
7.12.3	Scoláireachtaí do chúrsa Pleanála Teanga	199
7.13	<i>Costais agus Maoiniú Bhearta Inis Meáin</i>	200
7.13.1	Nóta maidir le Beart 7.2.1	200
7.13.2	Clár Caiteachais do Phlean Teanga Inis Meáin.....	201
7.13.3	Buiséad Caipitil de réir bliana Inis Meáin	203
8.	Bearta Inis Oírr	204
8.1	<i>Réamhrá</i>	204
8.2	<i>Feidhmiú an Phlean Teanga ar Inis Oírr</i>	205
8.2.1	<i>Struchtúr Feidhmithe Inis Oírr</i>	205
8.2.2	Láithreacht ar Líne.....	207
8.2.3	Bunachar Teagmhálaithe	208
8.2.4	Córas Tacaíochta agus Monatóireachta.....	209
8.2.5	Scileanna sa bPleanáil Teanga a Fhorbairt.....	211
8.3	<i>An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)</i>	212
8.3.1	Scoláireacht i réimse na Gaeilge ag leibhéal larchéime de.....	212
8.3.2	Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022	213
8.3.3	Scéim Meantóireachta do Mhúinteoirí gan Gaeilge.....	214
8.3.4	Painéal Múinteoirí.....	215
8.4	<i>Seirbhísí Cúraim Leanáí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh</i>	216
8.4.1	Naíolann le bunú ar Inis Oírr	216
8.4.2	Saibhreas Teanga Óige an oileáin	217
8.4.3	Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta	218
8.4.4	Sealbhú agus saibhriú teanga an Teaghlaigh	219
8.4.5	Grúpa do Thuismitheoirí/Chaomhnóirí.....	220
8.4.6	Acmhainní do Thuismitheoirí/Caomhnóirí.....	221
8.4.7	Scéim Comhfhreagrais do Thuismitheoirí Nua	222
8.5	<i>Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile</i>	223
8.5.1	Coiste Pleanála Teanga na nÓg	223
8.5.2	Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín mar chainteoirí Gaeilge a chothú i measc pobal Inis Oírr. 224	
8.5.3	Cinnirí Áitiúla sna Coláistí Samhraidh	225
8.5.4	An Club Óige a Láidriú agus a chumasú ar Inis Oírr.....	226
8.6	Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais.....	227

8.6.1	Ranganna Gaeilge	227
8.6.2	Club Leabhar	229
8.6.3	Scéim ‘Gaelchara’	230
8.7	<i>An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn</i>	231
8.7.1	Seirbhís Tacaíochta Gnó.....	231
8.7.2	An Turasóireacht Chultúrtha & Féiniúlacht Gaeltachta	232
8.8	<i>Na Meáin Chumarsáide</i>	233
8.8.1.	Úsáid na Gaeilge ar na Méain Shóisialta a Láidriú i Measc an Aos óg	233
8.8.2	Íomhá Inis Oírr a fhorbairt mar cheantar láidir Gaeltachta sna Meáin.....	234
8.8.3	Raidió Pobail Inis Oírr a bhunú.....	235
8.8.4	Nuachtlitir ‘Pleanáil Teanga Inis Oírr’	236
8.9	<i>Seirbhísí Poiblí</i>	237
8.9.1	Seirbhísí Stáit.....	237
8.10	<i>An Phleanáil agus Forbairt Fhisiceach</i>	238
8.10.1	Polasaithe Pleanála a bheith ag freastal ar riachtanais oileánaigh	238
8.10.2	Polasaí Tithíochta & Forbartha.....	239
8.10.3.	Leathanbhanda.	240
8.11	<i>Seirbhísí Sóisialta & Caitheamh Aimsire</i>	241
8.11.1.	Caitheamh Aimsire trí Ghaeilge	241
8.12	<i>Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith</i>	242
8.12.1	Comharthaíocht i nGaeilge.....	242
8.12.2	Forbairt na Pleanála Teanga ar Inis Oírr.....	243
8.12.3	Cainteanna Poiblí	244
8.13	<i>Costais agus Maoiniú Bhearta Inis Oírr</i>	245
8.13.1	Costais	245
8.13.2	Nóta maidir le Beart 8.2.1	245
8.13.3	Clár Caiteachais do Phlean Teanga Inis Oírr	246
8.13.4	Buiséad Caipitil de réir bliana d’Inis Oírr.....	248
9.	Costais agus Maoiniú Iomlán Phlean Teanga Oileáin Árann	249
9.1	<i>Costais</i>	249
9.2	<i>Maoiniú</i>	249
10.	Forbairt Feasachta agus Poiblíochta	251
10.1	<i>Réamhrá</i>	251
10.2	<i>An Chéad Chéim</i>	251

10.3 An Dara Chéim.....	251
10.4 Dul chun cinn.....	252
11. Feidhmiú agus Monatóireacht.....	253
11.1. Cur i bhFeidhm an Phlean Teanga.....	253
11.2 Monatóireacht.....	254
Aguisín I: An Suirbhé ar an bPobal.....	255
Aguisín II: An Suirbhé ar an Lucht Ghnó.....	262
Aguisín III: An Suirbhé ar na hEagraíochtaí Sóisialta/Caitheamh Aimsire.....	266
Aguisín IV: An Suirbhé ar Thurasóirí.....	268
Aguisín V: English-language Summary.....	270
<i>Language Planning Committee's Statement</i>	270
<i>Aim</i> 271	
<i>Context</i>	271
<i>Background</i>	271
<i>The Language Planning Area of Oileáin Árann</i>	272
Topography.....	272
Population.....	272
The Education System.....	273
Youth Services and other age groups.....	273
Leisure 273	
Local Services.....	273
Other Irish language Services.....	273
The Business and Employment Sector.....	274
The Irish Language.....	274
<i>Preparation of the Language Plan</i>	274
<i>Research Results</i>	274
<i>Summary of the Recommendations for Árann included in the Language Plan</i>	275
<i>Summary of the Recommendations for Inis Meáin included in the Language Plan</i>	284
<i>Summary of the Recommendations for Inis Oírr included in the Language Plan</i>	293
<i>Costs and Funding</i>	300
<i>Awareness and Publicity</i>	300
<i>Implementation and Monitoring</i>	300

Ár nOileáin¹

Nuair a bhreathnaím siar, 's mé ag filleadh abhaile
Tagann gliondar ar mo chroí,
Mar feicim romham i mbéal an chuain
Trí oileán álainn mara.

Iad ina suí ansin lena nglaschoch aoil,
Ag brú na spéire in áirde
Smaoiním siar ar na laetheanta a bhí
's ar m-óige i measc mo chairde.

Bhíodh damhsa, ceol, spraoi 's spóirt
Gan ímní orainn faoi thada
Ach mo léan faraor, bhí an imirce tréan
Mar ní raibh maireachtáil ag baile.

Stracadh síoraí le eagrais rialtais
Gan muid ag fáil aon aire,
Ach le feachtais mhóra, is troid go leor
Tá súil a'm go bhfuil an taoille ag casadh.

Beidh sean is óg ag seasamh an fhóid
Gaeilge i mbéal gach éinne,
Ní ghoidfear uainn ár dteanga féin
Is cinnte ní dhéanfar faillí.

¹ Cumtha ag Mícheál Ó Cúláin – ball de Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileain Árann

Liosta na nGiarrúchan

OÁ	Oileáin Árann (LPT)
CFÁ²	Comharchumann Forbartha Árann Teo.
CFIM	Comhlacht Forbartha Inis Meáin
CCTeo	Comhar Caomhán Teo
CSPTOÁ	Coiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileáin Árann
CLG	Cainteoirí Laethúla Gaeilge – <i>Daily Speakers of Irish</i>
CPTÁ	Coiste Pleanála Teanga Árann
CPTIM	Coiste Pleanála Teanga Inis Meáin
CPTIO	Coiste Pleanála Teanga Inis Oírr
OPTÁ	Oifigeach Pleanála Teanga Árann - <i>Language Planning Officer Árann</i>
OOÁ	Oifigeach Óige Árann – <i>Árann Youth Officer</i>
OPTIM	Oifigeach Pleanála Teanga Inis Meáin - <i>Language Planning Officer Inis Meáin</i>
OPTIO	Oifigeach Pleanála Teanga Inis Oírr - <i>Language Planning Officer Inis Oírr</i>
POS	An Phríomh-Oifig Staidrimh – <i>Central Statistics Office:CSO</i>
RTCEGSM	An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meáin – <i>Department of Tourism, Culture, Arts, Gaeltacht, Sport and Media</i>
SCT	An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht <i>Comprehensive Study of the Use of Irish within the Gaeltacht</i>
SLG	Scéim Labhairt na Gaeilge <i>Grant paid to Gaeltacht parents who raise their children through Irish (discontinued in 2012).</i>
ÚnaG	Údarás na Gaeltachta
COGG	An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta & Gaelscolaíochta

² Tugtar Ánn ar oileán Inis Mór síos tríd an pleán seo.

Ráiteas ón gCoiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileáin Árann

Nuair a bunaíodh an coiste seo le Plean Teanga a leagan amach do Limistéar Pleanála Teanga Oileáin Árann thuig muid nach bóthar éasca a bhí amach romhainn. Chaithfeadh muid an pobal a spreagadh agus é a chur ar a súile dóibh gur gníomhartha seachas ‘caint san aer’ a bhí i gceist leis an bPleanáil Teanga, agus go mbunófaí Plean Teanga Oileáin Árann ar riachtanais, ar mholtaí agus ar dhearcadh phobal na n-oileán féin.

Ar nós go leor ceantair tuaithe eile tá muintir Oileáin Árann dírithe ó lá go lá ar a gcaighdeán maireachtála a fheabhsú, na seirbhísí éagsúla atá dlite dóibh a fháil agus an chuid atá acu cheana féin a choinneáil. Is é seo an t-aon bhealach gur féidir leo a chinntiú go mbeidh iad féin agus an dream a thioctaidh ina ndiaidh in ann maireachtáil, gan an iomarca cruatain, ar na hoileáin. Is furasta, mar sin, a thuiscint nár ghá go mbeadh ceist na Gaeilge ar bharr a liosta ag pobal na n-oileán ó thaobh tábhachta de. Bhí sé de chúram orainne a chur ina luí orthu go bhféadfaí caomhnú agus neartú na teanga a fhí isteach go nádúrtha leis na gníomhaíochta forbartha eile atá ar bun go seasta agus nach raibh aon choimhlint i gceist.

Ba mhór í an dúshlán a cuireadh ós ár gcomhair Plean Teanga do thrí Oileán Árann a réiteach. Sin plean do thrí oileán, a bhfuil trí eagraíocht néamhspléach i mbun forbartha phobail agus riarachána iontu agus nach bhfuil aon chóras taistil éifeachtach, rialta á gceangal go díreach le chéile. Ba é seo an chéad uair riamh ar iarradh go dtiocfadh CFÁ, CFIM agus CCTeo teacht le chéile agus é mar sprioc plean a leagan amach, amháil is dá mba aon aonad amháin seachas trí oileán neamhspléach a bhí iontu.

Nuair a tugadh le fios gur Plean amháin a chaithfeadh a bheith ann, socraíodh gur in Oifigí ÚnaG (ÚnaG) sna Forbacha a d’eagrófaí cruinnithe An Choiste Stiúrtha. Le costas lóistíne a sheachaint agus lena chinntiú nach mbeadh baill an Choiste as baile thar oíche aontaíodh gur i rith an lae a bheadh na cruinnithe ar siúl. Chiollaigh an cinne seo, ar an droch uair, nach raibh an oiread ionadaíochta agus ba cheart againn ó na réimsí éagúla. Ní raibh aon bhall den Choiste Stiúrtha fostaithe sna Naíonraí, sna Bunscoileanna ná san earnáil ghnó, mar shampla. Le go mbeadh an coiste níos ionadaíoch aontaíodh ar thrí choiste áitiúil a bhunú sa mbreis ar an gCoiste Stiúrtha, ceann in Árann, ceann in Inis Meáin agus ceann in Inis Oírr. Ar mhaithe le comhoibriú agus trédhearcacht cinntíodh go raibh baill den choiste stiúrtha gníomhach ar na coistí áitiúla. Chomh maith leis sin cuireadh miontuairiscí An Choiste Stiúrtha ar fáil do na coistí áitiúla. Ní mar a chéile a d’oibrigh an trí choiste áitiúil, ach caithfear a rá go raibh siad gníomhach, díograsach ó thús. D’eagraigh siad cruinnithe poiblí ar na hoileáin, chuidigh siad le suirbhéanna a leagan amach, dháiligh agus bhailigh siad ceistneoirí agus ghlac siad páirt sna ceardlaine ag ar scríobhadh Na Bearta.

Is léir ón taighde agus ós na cruinnithe poiblí go bhfuil muintir Oileáin Árann an-bhródúil as an nGaeilge - iadsan a tháinig ó thír isteach le cónaí inár measc chomh maith leis an dream a raibh an

Ghaeilge ón gliabhán acu féin agus ag a muintir. Tuigeann siad gur oidhreacht luachmhar ón ár sinsear í An Ghaeilge ach go bhfuil práinn anois len í a neartú mar theanga pobail, más uainn í thabhairt mar oidhreacht do na glúnta atá ag teacht inár ndiaidh.

Tá sé curtha romhainn againne, Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileáin Árann tacaíocht an phobail a fháil:

- lena chinntiú go mbeidh An Ghaeilge fite fuaite go nádúrtha i chuile ghné de shaol na n-oileán.
- le go nglacfaidh an pobal cinne eolasach, dearfach agus go ngníomhóidh siad leis An nGaeilge a chaomhnú agus a dhaingniú mar theanga shaibhir teaghlaigh agus mar theanga bheo pobal.
- le cumas Gaeilge an phobail ar fad a ardú: idir labhairt, léamh, agus scríobh.

Fís don Phlean Teanga

Tá sé mar aidhm againn go mbeadh ar a laghad dhá thrian den phobal ar chaon cheann de thrí oileáin Árann ina gCainteoirí Laethúla Gaeilge, sé sin le rá eile go mbeadh chuile oileán, neamhspleách ar na hoileáin eile, istigh i gCatagóir A. Tá Bearta an Phlean leagtha amach de réir oileán agus glacann An Coiste Stiúrtha leis go mbeidh chuile oileán freagrach as a bhuiséad féin agus as cur i bhfeidhm a Bhearta féin.

Nótaí Buíochais

Tá muid an- bhuíoch de Cholm Ó Cinnseala a bhí fostaithe againn mar Chomhairleoir Pleanála Teanga. Fuair muid an-chúnamh chomh maith ó Bhríd Ní Chualáin agus ó Ghráinne Ní Choisdealbha, ÚnaG. Ní bheadh Plean Teanga Oileáin Árann ar an bhfód gan a dtacaíocht agus a saineolas.

Ba mhaith leis an gCoiste buíochas a ghlacadh freisin leis na daoine seo a leanas as a n-ionchur agus a dtacaíocht le linn dúinn a bheith ag obair ar an bplean teanga:

- Pobal Oileáin Árann ar fad a tháinig ag cruinnithe, a líon ceistneoirí, a ghlac páirt i ngrúpaí fócais agus a thug a dtuairimí agus moltaí ar an ábhar.
- Baill na gCoistí Áitiúla Pleanála Teanga ar na trí oileán. Thug siad seo a gcuid ama go fial, flaitiúil ag réiteach, ag dáileadh agus ag bailiú ceistneoirí agus ag teacht suas le Bearta a chuir siad in oiriúint do chuinsí agus d'achmhainní a bpobail féin. Ní fhéadfaí an obair seo a chur i gcrích dá bhfuireasa.
- CCTeo a bhí ag feidhmiú mar cheanneagraíocht sa Limistéar Pleanála Teanga agus CFIM agus CFÁ a bhí ag tacú leo.
- Baill uileag Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga Oileáin Árann a d'oibrigh go díograiseach ar bhonn deonach le beagnach dhá bhliain, a d'fhreastail ar bhreis agus scór cruinniú coiste, agus a rinne comhordú ar an togra ó thús go deireadh.
- Meas Media a rinne an taighde ar lucht gnó na n-oileán.

Go maire muid beo ar scáth a chéile agus go bhfeice muid an Plean Teanga seo á chur i bhfeidhm go coinsiasach agus go torthúil ar thrí Oileán Árann.

Coiste Stiúrtha LPT Oileáin Árann

Cathaoirleach: Maggie Seoighe, Árann

Rúnaí: Ciara Ní Fhátharta, Inis Meáin

Cisteoir: Máire Uí Mhaoláin, Inis Oírr

Cathy Ní Ghóill, Árann

Geraldine Ní Ghóill, Árann

Micheál Ó Cualáin, Árann

Ciarán Ó Ceallaigh, Inis Meáin

Mairéad Ní Fhátharta, Inis Meáin

Paddy Crowe, Inis Oírr

Bríd Ní Dhonncha, Inis Oírr

Máire Uí Dhufaigh, Inis Oírr

Baill na gCoistí Áitiúla Pleanála Teanga

Árann

Maggie Seoighe (Cathaoirleach), Cathy Ní Ghoill, Geraldine Ní Ghoill, Micheál Ó Cualáin, Mary Anne Connolly, Bairbre Ní Iarnáin, Beachlaí Ó Iarnáin, Micheál Ó Goill, Micheál Ó Ceallaigh, Aonghus Ó Iarnáin, Seán Ó Flaithearta.

Inis Meáin

Ciara Ní Fhátharta, Mairéad Ní Fhátharta, Ciarán Ó Ceallaigh, Adrian Ó Coincheanainn, Geraldine Uí Fhátharta, Pádraig Ó Fhatharta, Tarlach de Blacam, Áine Ní Mhaonaigh, Pádraig Ó Coincheanainn.

Inis Oírr

Máire Uí Dhufaigh (Cathaoirleach) Ciarán Ó Conghaile (iar-Chathaoirleach) Máire Uí Mhaoláin, Cathleen Ní Chonghaile, Áine Seoighe, Áine Uí Almhain, Alissa Donoghue, Sinead Ní Chonchra, Úna Mhic Dhonnchadha, Bríd Ní Dhonncha, Fionnán Ó Conaola, Maryann Ní Chonghaile, Dara McGee, Máire Coyne, Olive Ní Fhlatharta.

Go maire muid beo ar scáth a chéile nó go gcuirfear an Plean Teanga seo i bhfeidhm agus go bhfeicfidh muid a thoradh ar thrí Oileán Árann.

DREÁCHT

1. Cúlra an Phróisis Pleanála Teanga

1.1 An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa nGaeltacht

Sa mbliain 2007, foilsíodh an mórstaidéar **An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa nGaeltacht** (SCT) (Ó Giollagáin et al.). Foilsíodh leagan uasdátaithe den staidéar (*Nuashonrú*) i 2015. Léirítear sa staidéar seo agus i dtaighde eile a foilsíodh roimhe agus ina dhiaidh sin go bhfuil an Ghaeilge go mór i mbaol agus í i gcontúirt mar phríomhtheanga pobail agus nach mairfidh sí thar an gcéad ghlúin eile mar ghnáth-theanga pobail sa nGaeltacht. Moladh sa staidéar go ndéanfaí catagóirí ar na pobail Gaeltachta ar bhonn úsáidte na Gaeilge seachas ar bhonn tíreolaíochtúil amháin, mar a bhí go dtí seo. Tugtar míniú ar na catagóir sa tábla thíos.

Catagóir ³	% Laethúla (CLG)	Cainteoirí Gaeilge	Míniú de réir an SCT
A	67% +		An tairseach le pobal bisiúil teanga a bheith ann. 'Léirítear san anailís seo go dtagann laghdú tobann ar úsáid na Gaeilge mar theanga theaghlaigh agus phobail nuair a thiteann líon na gcainteoirí laethúla i gceantar faoi bhun na teorann seo.' (2007: 146).
B	44% - 66.9%		'Tá staid na teanga sna ceantair seo fíorleochaileach.' (ibid., 147)
C	Faoi bhun 44%		'Tugann an fhaisnéis le fios go n-úsáidtear an Ghaeilge mar nós mionlaigh.' (ibid., 148)

Tábla 1. Na Catagóirí Gaeltachta.

1.2 An Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030

I 2010 d'fhoilsigh an Rialtas cáipéis – an *Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030* - inar sonraíodh gurbh í aidhm pholasaí an Rialtais i leith na Gaeilge go méadófaí úsáid agus eolas ar an nGaeilge mar theanga pobail ar bhonn céimniúil. Sonraíodh sa *Straitéis* chomh maith go ndéanfaí forbairt ar chóras cuimsitheach pleanála teanga ag leibhéal an phobail sa nGaeltacht chun a chinntiú go mairfeadh an Ghaeilge mar theanga pobail sa nGaeltacht.

1.3 Acht na Gaeltachta 2012

Le struchtúr feidhmithe a thabhairt don Straitéis, achtaíodh Acht na Gaeltachta i 2012. Tugann an tAcht feidhm reachtúil don Phróiseas Pleanála Teanga faoina mbeidh pleananna teanga á n-ullmhú ag leibhéal an phobail i gceantair a bhfuil aitheantas tugtha dóibh faoin Acht mar Limistéir Phleanála

³ Cé nár glacadh leis na catagóirí seo mar rangaithe oifigiúla, meastar gur modh úsáideach anailíse atá iontu don phlean teanga seo.

Teanga Gaeltachta (LPT). Chuige sin tá an Ghaeltacht roinnte i 26 LPTanna agus déanfar plean teanga a réiteach i ngach limistéar in am trátha. Faoin Acht beidh an Ghaeltacht bunaithe feasta ar chritéir theangeolaíocha seachas ar limistéar thíreolaíoch faoi mar a bhí go dtí seo.

Tugadh deis d'eagraíochtaí iarratas a chur faoi bhráid ÚnaG le plean teanga comhtháite seacht mbliana a ullmhú do na LPTanna, Oileáin Árann ina measc. Is é ÚnaG atá freagrach as eagraíocht (Ceanneagraíocht) pleanála teanga a roghnú le plean teanga a ullmhú agus a chur i bhfeidhm agus é mar chúram ar an Údarás roghnú a dhéanamh ar an eagraíocht is fearr a léirigh cumas chun úsáid na Gaeilge a mhéadú sa teaghlach, sa bpobal, sa gcóras oideachais agus i gcúrsaí gnó (an t-ionad oibre san áireamh).

Is é CCTeo., Inis Oírr a roghnaíodh mar cheanneagraíocht agus cuireadh de chúram ar an eagraíocht an próiseas pleanála teanga a bhainistiú sa limistéar.

DREACHTH

2. *Sonraí na Ceanneagraíochta*

Faoi Acht na Gaeltachta 2012 foilsíodh fógra i Meán Fómhair 2015 i leith LPTOÁ. Ba mhór an dúshlán é Plean Teanga a réiteach a chuireadh trí oileán mar aon aonad amháin. Tar éis go leor cur agus cúitimh socraíodh go ndéanadh CCTeo an t-iarratas ar a bheith mar Ceanneagraíocht i bpáirt le CFÁ agus CFIM agus go mbunófaí Coiste Stiúrtha Pleanála Teanga a bheadh comhdhéanta d'ionadaithe as na trí oileán. Ba chúis díomá é do CCTeo. nár glacadh le comh-iarratas agus nach raibh an dara rogha ag an gComharchumann ach glacadh leis an gceapachán mar Ceanneagraíocht do LPTOÁ.

Is Comharchumann Gaeltachta é CCTeo a bunaíodh agus a cláraíodh faoi Chumann Comhar-Eagraíochta na hÉireann Teoranta i 1971. Feidhmíonn comharchumainn agus comhlachtaí forbartha mar eagrais forbartha do na pobail áitiúla. Tá a gclár oibre bunaithe ar riachtanais aitheanta agus ar fhéidearthachtaí forbartha an cheantair agus bíonn ionchur bhaill na gcoistí stiúrtha lárnach san obair. Bunaíodh CCTeo ar dtús le bunseirbhísí riachtanacha ar nós scéim leictreachais agus scéim uisce reatha a chur ar fáil. Tá An Comharchumann gníomhach i bhforbairt tionscadail agus seirbhísí m.sh soláthar áiseanna pobail, seirbhísí riarachána agus tacaíochta. Trí dhírú isteach ar fhorbairt acmhainní áitiúla, an timpeallacht nádúrtha, an turasóireacht, an fharraige agus an cultúr, tá sé mar aidhm ag CCTeo forbairt a dhéanamh ar shaol eacnamaíochta agus sóisialta phobal an oileáin. Cuireann ÚnaG tacaíocht láidir airgid agus comhairle ar fáil don chomharchumann agus chuile ráithe íoctar deontas i leith na gcostas reáchtála laethúla. Tá, agus bhí ó thús, cur chun cinn agus caomhnú na Gaeilge sa bpobal lárnach i chuile ghné d'obair CCTeo.

Bunaíodh Coiste Stiúrtha LPT Oileáin Árann i mí Bealtaine 2017. Reáchtáladh an chéad chruinniú in oifigí Údarás na Gaeltachta agus cuireadh le chéile an coiste ar an lá sin.

Coiste Stiúrtha LPT Oileáin Árann

Cathaoirleach: Maggie Seoighe, Árann

Rúnaí: Ciara Ní Fhátharta, Inis Meáin

Cisteoir: Máire Uí Mhaoláin, Inis Oírr

Cathy Ní Ghoill, Árann

Geraldine Ní Ghoill, Árann

Micheál Ó Cualáin, Árann

Ciarán Ó Ceallaigh, Inis Meáin

Mairéad Ní Fhátharta, Inis Meáin

Paddy Crowe, Inis Oírr

Bríd Ní Dhonncha, Inis Oírr

Máire Uí Dhufaigh, Inis Oírr

DREÁCHT

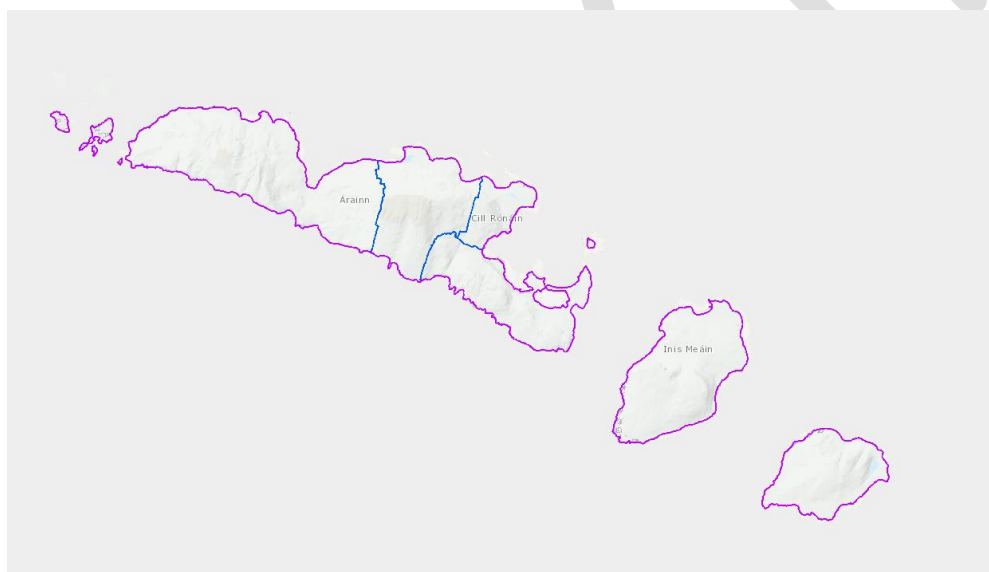
3. Léargas ar an Limistéar Pleanála Teanga

3.1. Topagrafaíocht

Amach ó chósta thiar na hÉireann, i mbéal chuan na Gaillimhe, atá trí Oileáin Árann: Árann, Inis Meáin agus Inis Oírr. Is é Árann an ceann is mó (31km²) agus is faide siar de na hoileáin agus is é Inis Oírr (8km²) an ceann is lú agus is faide soir. 9 km² atá in Inis Meáin, atá suite sa lár, Sunda Ghregory idir é agus Árann agus an Sunda Salach ar an taobh eile. Cé gur cloch eibhir í bun-chloch na mórthíre trasna an chuain i gConamara is aolchloch agus scealla ina sraitheanna atá in Oileáin Árann mar atá i gContae an Chláir. Tagann 75% de thalamh na n-oileán faoi cheantar ainmnithe LSC de bharr an mheascáin shaibhir gnáthóga agus féaraigh atá iontu.

Is toghroinn amháin atá i gceist leis na hoileáin agus cuimsítear 6 'cheantar beag' ann de réir bhriseadh síos staitisticiúil an Phríomhoifig Staidreamh (an CSO). Is iad na ceantair beaga na ceantair is lú bunaithe ar an daonáireamh agus is ceantar ar bheagán daonra é Oileáin Árann.

Tá LPT Oileáin Árann briste síos ina 6 cheantar beag mar seo a leanas:

Figiúr 3-1. Na ceantair beaga - Toghroinn Árann

Is iad na ceantair, ag tosú thiar, ná: Eoghanacht/Cill Mhuirbhí, Eochail, Cill Rónáin, Cill Éanna, Inis Meáin agus Inis Oírr.

Is iad seo a leanas na bailte fearainn atá in Oileáin Árann:

Árann	Inis Meáin	Inis Oírr
Bungabhla	Cinn an Bhaile	An Baile Thiar
Creig a' Chéirín	Baile na Seoigheach	Baile an Lurgain
Eoghanacht	Baile an Dúna	Baile an tSéipéil,
Sruthán	Baile na Craige	Baile an Chaisleáin,
Cill Mhuirbhí	Baile an Teampaill	Baile an Ghleanna,

Gort na gCapall	Baile an Leisín	Baile an Fhormna
Fearann an Choirce	Móinín na Ruaige	
Baile na Creige	Baile an Mhothair	
Cabhrúch		
Eochail		
Mainistir		
Cill Rónáin		
Cill Éinne		
Íar Áirne		

Tábla 3-2 Na bailte fearainn in Árann

3.2. Bonneagar

De bharr na hoileáin a bheith suite i gcuan na Gaillimhe agus scoite amach ón mhórthír, tá fíor thábhacht ag baint le córais taistil iontaofa, rialta a bheith chuig agus ó na hoileáin. Faigheann chomhlacht farantóireachta *Island Ferries* fóirdheontas rialtais le seirbhís laethúil báid do phaisnéirí a chur ar fáil i rith na bliana ar fad idir Ros a' Mhíl, i gCo na Gaillimhe agus trí Oileáin Árann. Chomh maith leis sin bíonn seirbhís lastais, fóirdheonaithe ag RTCEGSM, ar fáil trí huair sa tseachtain ó Chathair na Gaillimhe go dtí trí Oileán Árann. Tugtar fóirdheontas rialtais freisin chun seirbhís laethúil aeir a sholáthar do na hoileáin ó Aerfort na Mine in Indreabhán. I mí na Nollag 2019, cheannaigh RTCEGSM Aerfort na Mine ó Phádraig Ó Céidigh. Cheannaigh an píolóta Jarlath Conneely an comhlacht aeir i mí Eanáir 2020. Is tuar dóchais é go bhfuil sé dearbhaithe ag An Roinn gur polasaí de chuid an Rialtais é go mbeadh seirbhís rialta agus leanúnach eitleáin á chur ar fáil go dtí trí Oileán Árann agus go bhfuil siad ag obair chuige sin. Tá na seirbhísí taistil fóirdheonaithe seo riachtanach le go mbeidh pobal na n-oileán in ann caighdeán maireachtála a bheith acu atá ar aon chéim le caighdeán na mórthíre. Is comhlacht príobháideach a thugann turasóirí idir Doolin agus na trí oileáin Árann.

3.3. Daonra⁴

Mar atá luaithe cheana is toghroinn amháin atá i gceist le Limistéar Pleanála Oileáin Árann, i.e. is ionann an toghroinn agus an Limistéar Pleanála Teanga. Féach thíos daonra na toghroinne idir 1981 agus 2016.

⁴ Gach eolas sa gcaibidil seo faighte ó <http://census.cso.ie/sapmap/>

Toghroinn Oileáin Árann	Daonra 2011	Daonra 2016	+ - '11 – '16
	1251	1226	-2%

Tábla 3-3. Daonra Árann 2011 - 2016.

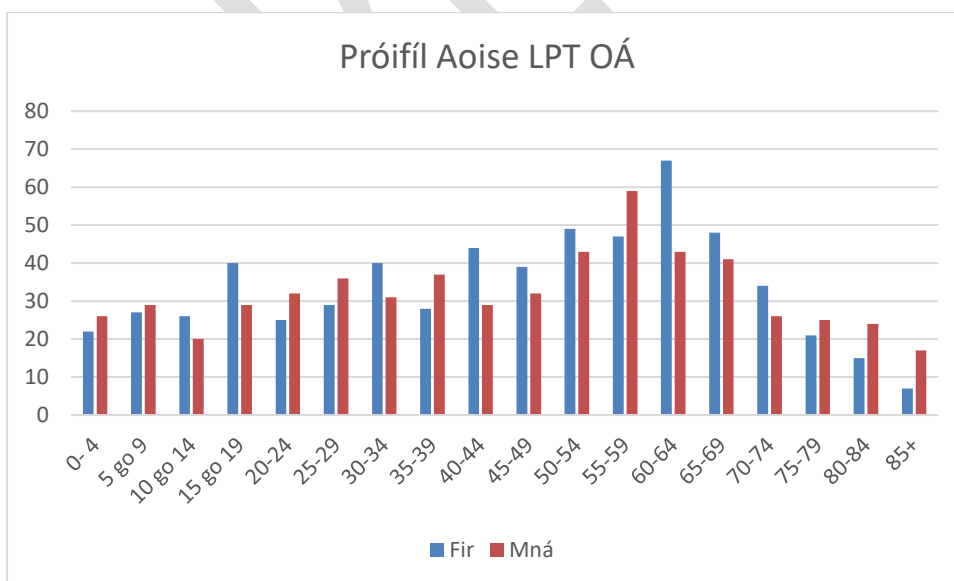
Agus na figiúirí briste síos de réir oileáin i ndaonáireamh 2016:

Briseadh síos daonra de réir oileáin 2016			
	Fir	Mná	Iomlán
Árann	380	382	762
Inis Meáin	102	81	183
Inis Oírr	146	135	281
Iomlán	628	598	1226

Tábla 3-4. Daonra 2016 de réir oileáin

Tithíocht in Árann 2016			
Na 'Ceantair Bheaga (SAA)'	Tithe	Folmha (Gan tithe saoire san áireamh)	Tithe le cónaí iontu
Eoghanacht / Cill Mhuirbhigh	135	19	116
Eochaill	86	25	61
Cill Rónáin	114	25	89
Cill Éanna	97	18	79
Iomlán - Árann	432	87 (20%)	345
Inis Meáin	135	38 (28%)	97
Inis Oírr	186	48 (25.8%)	138
Co. na Gaillimhe ina iomlán	78,207	9,646 (12.3%)	
	Iomlán (345 + 97 + 138)		580

Tábla 3-5. Tithe in Oileáin Árann 2016.

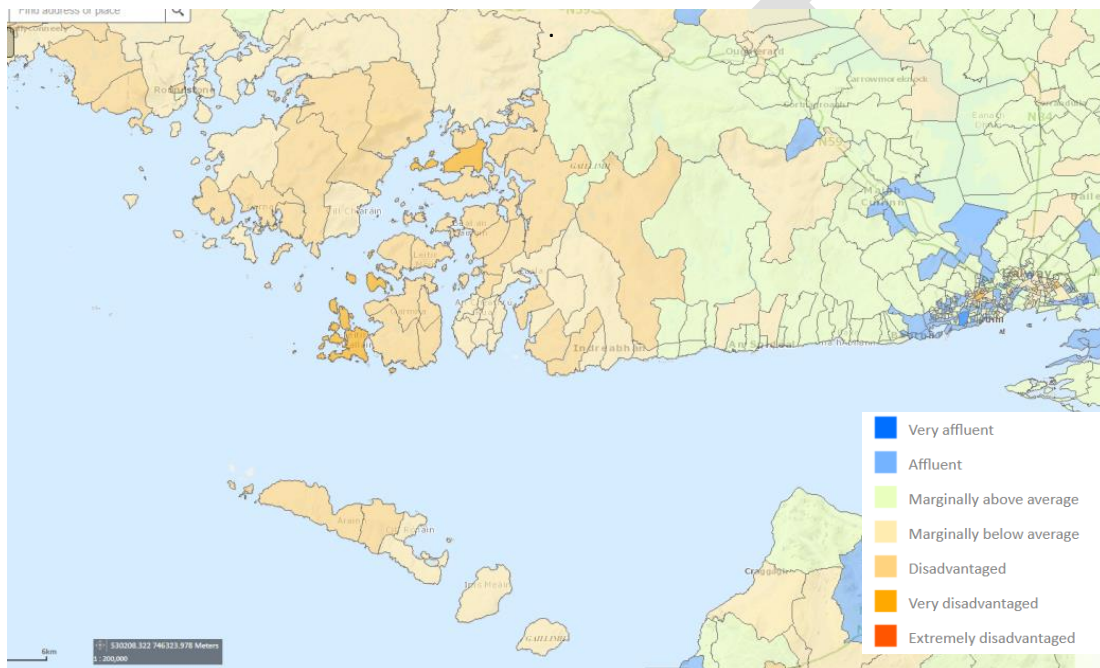

Tábla 3-6. Próifíl Aoise

3.4. Buntáistí & Mhíbhuntáistí an Limistéir

Tá buntáistí ar dheacair iad a shárú ag baint le bheith ag maireachtáil i Limistéar Pleanála Teanga Oileáin Árann, ina measc dúlra agus an tírdhreach fhíor speisialta, pobal atá láidir, gnaíuil, misniúil, timpeallacht atá glan, sábháilte, agus Gaeltacht atá fós beo bríomhar, gan ach a laghad a lua.

Is léir mar sin féin, de réir na dtomhaiseanna a húsáidtear go náisiúnta, atá bunaithe i measc rudaí eile ar leibhéal oideachais an phobail, an codán den daonra atá fostaithe agus aois an daonra, go bhfuil an limistéar faoi bhun an mheáin náisiúnta. Léirítear é seo sa mapa thíos. Tosaíonn an scála ag pointe 0 (an meán) agus téann sé as sin go dtí -40 (ceantar atá go mór faoi mhí-bhuntáiste) agus go dtí +40 (ceantar atá an-saibhir).

Figiúr 3-1. Léibhéal míbhuntáiste

Léiríonn an dath donn i bhFigiúr 3-1 na ceantair atá faoin meán náisiúnta. De réir mar a éiríonn an dath buí níos dorcha is ea is mó atá an ceantar faoin meán náisiúnta míbhuntáiste. Is é an leibhéal míbhuntáiste do Chontae na Gaillimhe mar aonad ná + 1.81. Is mar seo a leanas na leibhéil de mhíbhuntáiste de réir na 'ceantair beaga:

Leibhéal míbhuntáiste - Eolas ábhartha ó Pobal Maps ⁵						
'Ceantair Beaga (SA)'. (SA)'	Daonra 2016	Leibhéal míbhuntáiste	Cur Síos	Cóimheas Aoise is Cleithiúnais	Oideachas bunskoile amháin	Oideachas 3ú leibhéal
Eoghanacht / Cill Mhuirbhígh	202	-13.97%	Faoi míbhuntáiste	42.08%	31%	25.47%
Eochail	143	-17.06	Faoi míbhuntáiste	36.36%	26%	12.12%
Cill Rónáin	247	-4.38	Beagán faoin meán	32.79%	15%	32.97%
Cill Éanna	170	-3.17	Beagán faoin meán	32.35%	26%	28.16%
Inis Meáin	183	-8.13	Beagán faoin meán	34.97%	33%	22.13%
Inis Oírr	281	-4.58	Beagán faoin meán	37.01%	24%	36.63%
Co. na Gaillimhe		+1.81	Beagán ós cionn an mheáin	34.22%	13.37%	38.71%

Tábla 3-7. Leibhéal Míbhuntáiste Oileáin Árann

⁵ <https://maps.pobal.ie/WebApps/DeprivationIndices/index.html>

3.5. An Córas Oideachais

Is iad seo na hinstiúidí oideachais atá ag feidhmiú sa LPT faoi láthair:

Árann:

Leibhéal	Ainm na Scoile	Líon daltaí ag freastail	Líon Múinteoirí
Réamhscoil	Naíonra Inis Móir	8	2 ⁶
Bunscoil	Scoil Rónáin (Cill Rónáin)	39	3
	Scoil Náisiúnta Eoin Pól II	24	3 ⁷
Meánscoil	Coláiste Naomh Éinne	55	10

Inis Meáin⁸:

Leibhéal	Ainm na Scoile	Líon daltaí ag freastail	Líon Múinteoirí
Bunscoil	Bunscoil Inis Meáin	14	3
Meánscoil	Coláiste Naomh Eoin	40	9.4 (FTE)

Inis Oírr:

Leibhéal	Ainm na Scoile	Líon daltaí ag freastail	Líon Múinteoirí
Réamhscoil	Naíonra Inis Oírr	7	2
Bunscoil	Scoil Náisiúnta Naomh Caomhán	29	4
Meánscoil	Coláiste Ghobnait	23	4

Tábla 3-8. Instiúidí Oideachais LPT Oileáin Árann don Scoilbhliain 2019/2020

3.5.1. Naíonraí agus Bunscoileanna

Feidhmíonn Naíonra Inis Oírr faoi scáth Chomhar Naíonraí na Gaeltachta. Is iad Comharchumann Forbartha Árainn a reachálann Naíonra Árann ach ó thaobh polasaithe agus eile de tagann An Naíonra faoi scáth Chomhar Naíonraí na Gaeltachta. Cé go bhfuil éileamh ar Naíonra in Inis Meáin faoi láthair tá deacracht ann a theacht ar ionad feiliúnach a mbeadh clós spraoi ag dul leis. Tá athcóiriú á dhéanamh ar fhoirgneamh ag Carcair na Leacht le haghaidh Oifigí don Chomhlacht Forbartha ach níl clós spraoi sa bplean faoin togra mar atá sé.

Dhá bhunscoil atá in Árann ó dúnadh Scoil an Cheathrar Álainn, Fearann a Choirce. Nascadh an scoil seo le Scoil Eoghnachta in 2005 faoin ainm *Scoil Eoin Pól 2*. Tá beirt mhúinteoir ranga agus múinteoir

⁶ Beirt ag roinnt post lánaimseartha amháin.

⁷ Múinteoir amháin i réimse an Oideachais Spisialta agus Teanga.

⁸ Níl aon naíonra ar Inis Meáin.

tacaíochta foghlama fostaithe sa dá bhunscoil in Árann. Is é an líon foirne ceanna seo atá fostaithe i mBunscoil Inis Meáin agus i Scoil Chaomháin, Inis Oírr.

Tá Cuntóirí Teanga fostaithe faoi scéim Mhuintearas i chuile cheann de bhunscoileanna Oileáin Árann don scoil-bhliain 2019-2020. Anuas air sin tá uaireanta breise teagaisc (10.5 uair a chloig in aghaidh na seachtaine) faighte ag na bunscoileanna ar fad don scoilbhliain 2019-2020 de bharr an aitheantais atá faighte acu mar scoileanna Gaeltachta. Múinteoirí cáilithe atá ag teagasc na n-uaireanta breise seo i chuile chás.

Dar leis na múinteoirí bunscoile féin teastaíonn tuilleadh oiliúna uathu, go háirithe ó thaobh chur i bhfeidhm An Pholasaí don Oideachas Gaeltachta. Tá siad ag éileamh go mbeadh na deiseanna céanna acu freastal ar sheisiúin oiliúna iarscoile agus a bhíonn ag a gcomhleacaithe ar an mórthír. Bíonn ar mhúinteoirí atá lonnaithe ar na hoileáin oíche a chaitheamh as baile más áil leo freastal ar ranganna oíche a bhaineann lena bhforbairt ghairmiúil. Ní hamháin sin ach i gcás Inis Meáin agus Inis Oírr ní bheadh na múinteoirí céanna seo ar ais in am d'oscailt na scoile an mhaidin dar gcionn.

3.5.2. Scoileanna Iar-Bhunoideachas

Tá scoileanna dara leibhéal ar thrí Oileán Árann sa lá atá inniu ann agus ní gá do scoláirí atá in aois meanscoile taisteal go dtí an mórthír le hoideachas a fháil, mar a rinne a muintir rompu. Gné spéisiúil agus dúshlánach a bhaineann le cúrsaí iarbhunscolaíochta in Oileáin Árann ná go bhfuil na scoileanna dara leibhéal seo ag brath ar dhaltáí a thagann ón mórthír, a bhformhór ar scoláireachtaí, leis na huimhreacha a choinneáil chomh hard is go mbeadh na scoileanna inmharthanna. Dúshlán mór eile is ea a dheacra agus atá sé ag na scoileanna múinteoirí cáilithe a bhfuil Gaeilge acu a earcú le dul ag obair ar na hoileáin. Dúradh go rí mhinic agus muid i mbun taighde go bhfuil inbhuanaitheacht na scoileanna riachtanach le go mbeadh muinín ag tuismitheoirí a bhfuil gasúir óga acu as toadhcháin na n-oileáin.

Tá cuntóirí teanga fostaithe, faoi scáth Muintearas, ag an 3 meánscoil don scoilbhliain 2020-2021. Chomh maith leis sin, de bharr aitheantas a bheith faighte acu mar Scoileanna Gaeltachta, tá uaireanta breise do theagasc na Gaeilge faighte acu i mbliana.

Coláiste Naomh Éinne, Árann

Soláthraíonn Coláiste Naomh Éinne, a d'oscail a doirse den chéad uair i 1953, oideachas iomlán dara leibhéal trí mheán na Gaeilge. Ba chlochmhílte suntasacha i stair na scoile na blianta 1966 agus 1977 nuair a reachtáileadh an chéad scrudú Meanteistiméireachta agus Ardeistiméireachta faoi seach, den chéad uair. I 1963 leathnaíodh foirgneamh na Gairmscoile nuair a cuireadh seomra Adhmadóireachta ar fáil do scoláirí. Ag dul ó neart go neart a bhí an scoil in imeacht na mblianta agus leathnaíodh an scoil in athuair i 1981. Ar an ócáid seo cuireadh halla, seomra Eolaíochta, dhá sheomra ranga breise, staitse, oifigí agus seomra foirne leis an scoil. Ó cuireadh tús le cúrsa na hArdeistimeireachta tá Clár Gairme na hArdeistiméireachta á leanacht ó shin.

55 scoláire atá ar an rolla don scoilbhliain 2019/2020. Tá 10 acu seo ar scoláireachtaí faoi Scéim na bhFoghlaiméoirí Gaeilge. 10 múinteoir atá fostaithe sa scoil faoi láthair.

Coláiste Naomh Eoin, Inis Meáin

Bunaíodh Coláiste Naomh Eoin, Inis Meáin i 2001 mar fhreagra ar ghlaoch láidir ó thuismitheoirí an oileáin ag an am, deis oideachais dara leibhéal a bheith ar fáil dá gcuid gasúir ar Inis Meáin. Roimhe seo bhí ar ghasúir an baile a fhágáil ag dhá bhliain déag má theastaigh oideachas dara leibhéal uathu. Bhris an cleachtadh seo an ceangal leis an mbaile agus leis an oileán ag aois óg, gníomh a d'fhág go raibh easpa meánscoil lárnach i mbánú daonra an oileáin.

Ghlac Iar Choiste Gairmoideachais Co. na Gaillimhe an scoil ar lámh i 2002, faoi scáth Choláiste Cholmcille, Indreabhán, socrú sealadach a mhair sé bliana déag. Níor leor bun phobal an oileáin ón tús chun timpeallacht folláin scoile a chothú mar sin tugadh scoláirí isteach ón mórthír ar scéim scoláireachta. Íocann RTCEGSM 10 Scoláireacht do scoláirí chun freastal ar Choláiste Naomh Eoin. Tagann scoláirí chuig Inis Meáin as gach áit ar fud na tíre ar scéimeanna éagsúla chomh maith lena muintir chuid acu a bhogann isteach ar an oileán.

Bhí an-tionchar ag fás agus forbairt na meánscoile seo ar tharrtháil pobal ar Inis Meáin. Tá clainne óga de bhunú an oileáin ar Inis Meáin arís agus tá uimhreacha sa mbunscoil feabhsaithe go mór ó leibhéal géarchéimeach de thriúr i 2014. Bhronn an Taoiseach Leo Varadkar a hUimhir Rolla féin ar an scoil ar an 05/09/2018.

Tá 40 dalta cláraithe don scoilbhliain 2019/2020. Tá 9.4 múinteoir chomh maith le rúnaí, cúntóir teanga, glantóir agus cúntóir riachtanais speisialta fostaithe don scoilbhliain 2019/2020.

Coláiste Ghobnait, Inis Oírr

Bunaíodh Meánscoil Ghobnait (Coláiste Ghobnait ina dhiadh sin) scoil iar-bhunoideachais, in Inis Oírr sa mbliain 1985 faoi bhainistíocht an choiste áitiúil agus faoi phríomhoideacht Dhara Uí Chonaola. Roimhe sin théadh daoine óga an oileáin ar mheánscoil go dtí an mhórthír. Ba chlochmhíle suntasach i saol an oileáin bunú Mheánscoil Ghobnait, forbairt a chuir tús le le soláthar an iar-bhunoideachais do phobal Inis Oírr ar a bhfód dúchais féin. Bhí an tús láidir: chláraigh 12 scoláire i Meán Fómhair 1985 agus rinne beirt an Mheánteistiméireacht i mí Meitheamh 1986. B'shin clochmhíle shuntasach eile bainte amach!

I 1993 tháinig Coláiste Ghobnait faoi phátrúnacht Choiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe agus tá an scoil faoi chúram Bhord Oideachais agus Oiliúna na Gaillimhe agus Ros Comáin ó Lúil 2013. 23 scoláire atá ar rolla na scoile don scoilbhliain 2019/2020 agus tá 10 acu seo ar scoláireachtaí faoi Scéim na bhFoghlaimoirí Gaeilge. Tá 10 múinteoir chomh maith le rúnaí agus glantóir fostaithe ag Coláiste Ghobnait don scoilbhliain 2019/2020.

3.5.3 An Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022

I mí Dheireadh Fómhair 2016, seoladh an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022*. Tugtar aitheantas sa bpolasaí nua seo, den chéad uair ó bunaíodh an stát, do riachtanais éagsúla na ndaltaí scoile, iad sin atá á dtógáil le Gaeilge, iad sin atá á dtógáil le Gaeilge agus le teanga eile, agus iad siúd nach bhfuil ag sealbhú na Gaeilge ón mbaile. 'Faoin bPolasaí, tabharfar cuireadh do scoileanna aitheantas a lorg mar scoil Ghaeltachta. Chun aitheantas a bhaint amach mar scoil Ghaeltachta, beidh ar scoileanna feidhmiú go hiomlán trí mheán na Gaeilge, (seachas an curaclam don Bhéarla agus teangacha eile), i gcomhréir leis na critéir theanga-bhunaithe a leagtar amach' (*An Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022*, 2016: 8) faoin bPolasaí seo. Tá chuile scoil, idir bhunscoil agus iarbhunscoil, sa LPT tar éis cuir isteach ar an aitheantas seo mar scoil Ghaeltachta.

Tá Bearta sa bPlean a bhaineann go sonrath leis na scoileanna agus beidh dlúthcheangail idir cur i bhfeidhm an phlean teanga agus an Polasaí don Oideachas Gaeltachta.

3.6. Seirbhísí Cúraim Leanaí agus Tacaíochta Teanga

Níl aon seirbhís cúram leanaí, ar bhonn struchtúrtha, ar fáil sa LPT. Tá foirgneamh a tógadh mar Ionad Chúram Leanaí in Árann ach faoi láthair tá an Naíonra lonnaithe san Ionad seo. Ba léir ón aiseolas a fritheadh mar chuid den taighde go bhfuil éileamh áirithe ar sheirbhísí cúram leanaí ach dar ndóigh athraíonn an t-éileamh seo ó bhliain go bliain.

Léiríonn an taighde go bhfuil géar ghá in Inis Oírr le Naíolann. Ag na cruinnithe poiblí labhair tuismitheoirí óga faoi chomh deacair agus atá sé daoine a fháil le breathnú amach dá gcuid gasúir agus iad féin ag obair.

Tá Bearta sa bPlean a dhíríonn go sonrath ar an gceist seo.

3.7. Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí eile:

3.7.1. An t-Aos Óg

Tá Club Óige (don aoisghrúpa iarbhunscoile) ag feidhmiú sa LPT i gCill Rónáin agus in Inis Oírr. Tugann Óige na Gaeltachta tacaíocht ó thaobh grúp-scéim árachais, traenáil, agus imeachtaí agus ócáidí a reáchtáil. Tá polasaí Gaeilge ag na Clubanna Óige cé go dtuairiscíonn na Cinnirí go bhfuil an Béarla chun cinn mar rogha theanga sóisialta i gcás Árann.

Tá sé i gceist teagmháil a dhéanamh le Tuismitheoirí na Gaeltachta⁹ agus imeachtaí a chur ar bun do pháistí atá á dtógáil le Gaeilge. Tugann imeachtaí Tuismitheoirí na Gaeltachta deis do pháistí le Gaeilge líofa freastal ar imeachtaí a heagraítear trí Ghaeilge amháin.

Oibreoidh na hoifigigh agus na coistí Pleanála Teanga go dlúth leis na Clubanna Óige ar na hoileáin agus tacófar leo ar chuile bhealach atá praiticiúil lena gcuid polasaithe Gaeilge a leagan amach agus a chur i bhfeidhm.

3.7.2 CLG Oileáin Árann

Is foireann Ghaeltachta í CLG Oileáin Árann a oibríonn go díograsach agus go leanúnach le Polasaí Gaeilge an chumainn a chur i bhfeidhm. Déantar chuile iarracht a chinntiú gur Gaeilge amháin a bhíonn le cloisteáil ar an bpáirc agus ar an taobh líne le linn na gcluichí. Is obair dhúshlánach í sin gan dabht. Tugann CLG Oileáin Árann deis iontach d'imreoirí agus do lucht tacaíochta An Chumainn aithne a chur ar a chéile agus sóisialú le chéile trí mheán na Gaeilge. Sa mbliain 1996 a bunaíodh CLG Oileáin Árann,

⁹ <https://www.facebook.com/tuismitheoirina.gaeltachtaconamara/>

cumann in ar cláraíodh na trí oileán le chéile ann. I dtús ama ní raibh ann ach an fhoireann daoine fásta ach níorbh fada go raibh foirne faoi aois ag imirt chomh maith agus traenáil ar siúl sna scoileanna.

Sa mbliain 2014 d'éirigh le foireann Sóisir A CLG Oileáin Árann ardú céime a fháil go leibhéal Idirmhéanach agus sa mbliain céanna, bhuaigh Oileáin Árann Corn Sóisir Chomórtas Peile na Gaeltachta. Fuair an Cumann an ceann is fearr ar Acaill i gluiche ceannais Chonnacht agus in 2017 d'éirigh le CLG Oileáin Árann Corn Sinsear Pheile na Gaeltachta a thabhairt ar ais as Tír Chonaill. Tá roinnt imreoirí Contae ag CLG Oileáin Árann agus cúpla bliain ó shin bhí duine d'imreoirí an Chumainn ina chaptaen ar fhoireann mhiniúir na Gaillimhe. Chomh maith leis sin d'imir roinnt eile acu do Ghaillimh faoi aois.

Tá páirceanna peile ar na trí oileán cé nach bhfuil an ceann ar Inis Meáin ar chaighdeán sách ard le haghaidh cluichí idir-chumainn. Is fíor a rá nach mbíonn aon chluiche baile ag Oileáin Árann mar go gcaithfidh dhá oileán taisteal i gcónaí, fiú más ar Árann nó ar Inis Oírr a bhíonn an cluiche nó an traenáil ar siúl.

Cothaíonn daonra íseal na n-oileán deacrachtaí ar chúpla leibhéal. Fadhb amháin is ea ganntanas imreoirí agus le blianta beaga anuas tá na foirne sóisir nascaithe le foireann an Spidéil. Chomh maith leis sin tá sé an-chostasach an Cumann a rith: teastaíonn timpeall €6,000 ag tús chuile shéasúr. Bíonn cúnamh airgid nó urraíocht á iarraidh ag CLG Oileáin Árann i gcónaí ar an gcúpla céad duine céanna. Bíonn costas an-ard ag baint go háirithe le taisteal na n-imreoirí go dtí cluichí agus seisiúin traenála. Cuid acu seo is costaisí iad nach mbeadh i gceist i gcás foirne peile a bheadh lonnaithe ar an mórthír. Ath-bunaíodh foireann Peil na mBan Oileáin Árann i 2019. Bhí foireann ann roimhe sin ach thit an foireann ó chéile i 2007 mar ní raibh i ndóthain imreoirí againn chun leanacht ar aghaidh ag iomaíocht leis na foirne eile i gCo. na Gaillimhe.

Tá imreoirí ón dtrí oileán cláraithe leis an bhfoireann agus glacann muid páirt i Sraith Roinn 6 agus Craobh Sóisear C i gCo. na Gaillimhe. Faoi láthair tá 36 imreoir cláraithe le n-imirt leis an bhfoireann agus tá súil againn go mbeidh imreoirí nua ag clárú arís i mbliana. Bíonn traenáil ag an h-imreoirí ar na hoileáin agus chomh maith leis sin i nGaillimh. Baineann a chuid deacrachtaí fhéin leis ó thaobh traenáil in éineacht mar foireann iomlán mar go bhfuil imreoirí scaipthe ar thrí oileán agus a lán imreoirí eile ag fáil oideachais nó ag obair ar an mórthír. Bíonn costais breise ar an gClub agus ar an h-imreoirí ó thaobh taisteal idir oileáin agus isteach agus amach go dtí an mórthír le h-aghaidh traenáil agus cluichí. Is éacht ann fhéin go bhfuil foireann ann agus an fáth go bhfuil sé indéanta ná de bharr an tiomantas, díograis agus an méid ama deonach a thugann imreoirí agus an foireann bainistíochta suas, ionas go mbeidh foireann ann. Ní obair chrua ar fad atá i gceist - is deis iontach é do dhaoine as an dtrí oileán a theacht le chéile agus is iontach go bhfuil foireann ann anois agus súil againn go mbeidh leis an blianta amach romhainn don aos óg atá ag teacht aníos.

3.7.3 Imeachtaí eile don Óige

Eagraítear ranganna ceoil traidisiúnta agus amhránaíochta seannóis trí Ghaeilge ar an trí oileán tríd na scoileanna agus bíonn Feis bhliantúil idir-oileáin ar siúl. Tá craobh de Chomhaltas Ceoltóirí Éireann gníomhach in Árann. Bíonn ranganna damhsa Gaelach trí Ghaeilge ar siúl ar an Satharn in Árann chomh maith.

Tá club seoltóireachta a reáchtáiltear trí Ghaeilge i gCill Rónáin, Árann. Tá coiste de sheisear ag plé leis an seoltóireacht agus reáchtáiltear cúrsa chuile shamhradh. Tugtar treoir do na teagascóirí an teagasc a dhéanamh trí mheán na Gaeilge chomh fada agus is féidir.

Tá club liathróid láimhe a reáchtáiltear trí Ghaeilge an-ghníomhach in Árann. Tá os cionn ceathracha ball sóisir sa gclub agus deichniúr daoine fásta. Glacann an fhoireann sóisir páirt i gcomórtais ar fud na tíre agus téann cuid acu ar aghaidh go dtí craobhacha an domhain. Gach aoisghrúpa – Árann agus Inis Oírr

Sa samhradh eagraítear campaí peile Ghaelaigh a reáchtáiltear trí Ghaeilge ar pháirceanna peile na n-oileán. Is faoi scéim agus faoi choinníolacha Champaí Samhraidh Mhuintearais a eagraítear iad seo agus, dá bharr sin, bíonn polasaí Gaeilge ag baint leo. Tuairiscíodh go raibh sé deacair in amannta cloí leis an bpolasaí teanga de bharr go gcláraíonn tuismitheoirí de bhunú Árann, chomh maith le cuairteoirí eile, a gcuid gasúir ar na campaí. Is minic nach mbíonn an Ghaeilge ar a dtoil ag na gasúir ar cuaiteoirí iad. Is léir go bhfuil daoine míshásta leis an líon na gcuaireoirí nach bhfuil an Ghaeilge ar a dtoil acu mar gur moladh sa suirbhé ar an bpobal gur i nGaeilge ar fad a bheadh imeachtaí na gClubanna/na gCampaí Samhraidh éagsúla á reáchtáil.

Oibreoidh na hOifigigh agus na Coistí Pleanála Teanga go dlúth leis na clubanna agus na heagraíochtaí ar fad a bhíonn ag obair leis an óige ar na hoileáin agus tacófar leo ar chuile bhealach atá praiticiúil lena gcuid polasaithe Gaeilge a leagan amach agus a chur i bhfeidhm. Samhlaítear go mbeidh ról lárnach ag na hOifigigh Pleanála Teanga ó thaobh áisitheoireachta agus comhairliúcháin de.

Tugtar suntas anseo chomh maith do Straitéis Óige na Gaeltachta (Fómhar, 2017) agus dá bhfuil molta ann. Tá 'géarghá le struchtúr níos láidre agus níos comhorduithe d'obair óige' (3) a deirtear sa Straitéis.

3.7.4 Daoine Níos Sine/ Aosaigh Áras Rónáin, Árann

Tá áras cónaithe amháin ar na h-oileáin do dhaoine atá imithe in aois – Áras Rónáin in Árann. Rinne an Comharchumann agus Coiste Áras Rónáin an-obair i dtús ama idir phleanáil agus stocaireacht leis an togra seo a chur chun cinn. Bhí an Comharchumann ag feidhmiú mar fhostóir ar feadh blianta fada chun a chinntiú go mbeadh an tlonad in ann oscailt. Tá sé anois faoi chúram an Bhoird Sláinte.

Faoi láthair, seisear atá ag cur futhú in Áras Rónáin. Cé go bhfreastalaíonn an tÁras ar dhaoine as na trí oileán is iondúil gur chuig árais chónaithe ar an móirthír a théann muintir Inis Oírr agus Inis Meáin. De bharr a dheacra agus atá sé taisteal idir na hoileáin tá sé níos éasca do mhuintir na ndaoine cuairt a thabhairt orthu má bhíonn siad lonnaithe ar an móirthír. Bíonn cúram faoisimh ar fáil in Áras Rónáin do dhaoine atá tinn go fad téarmach agus tá seomra cúraim maolaítheach ann do dhaoine atá ag teacht go deireadh a saoil. Cuirtear freastal lae ar fáil in Áras Rónáin freisin agus bíonn an-tóir ar an seirbhís seo, go háirithe sa nGeimhreadh. Tá 22 duine fostaithe in Áras Rónáin faoi láthair.

Tugann gasúir bunscoile Árann cuairt ar Áras Rónáin go rialta ag casadh ceoil agus ag damhsa. Tá an caidreamh seo idir an óige agus an dream atá amach sna blianta an-tábhachtach go háirithe ó thaobh na Gaeilge, an chultúir agus na Staire de.

Inis Meáin

Bíonn maidineacha caife eagraithe ó am go chéile. Bíonn oíche chartaí chuile Dhéardaoin sa nGeimhreadh agus san Earrach. Cuirtear drámaí ar siúl sa halla ó am go chéile agus bíonn freastal mhaith orthu, idir óg agus aosta.

Inis Oírr

Comhrá na nAosach

Bunaíodh an grúpa seo i 2004 faoi scáth CCTeo. Tá sé gníomhach ó shin agus tagann idir 6-12 le chéile uair sa tseachtain, ag brath ar na himeachtaí a bhíonn leagtha amach. Seo cuid de na himeachtaí a nglacann siad páirt iontu: Ealaín, scéalaíocht, ranganna aclaíochta, turais eagraithe, fuáil, cróise agus cuilteáil, biongó agus damhsa agus ceol le páistí na bunscoile. Sa samhradh bíonn club lóin acu tráth a dtugann siad cuairt ar chuile chaifé ar an oileán agus eagraíonn siad cóisir faoi Nollaig freisin. Eagraítear cóisir do na haosaigh in Áras Éanna, Inis Oírr roimh na Nollag chomh maith le cúpla seisiún ceoil i rith na bliana.

Seo iad na buntáistí le bheith i do bhall de Chomhrá na nAosach, dar leis na baill féin;

- *Misneach le n-éirí amach ar maidin agus iarracht a dhéanamh caoi a chur ort fhéin 's tú fhéin a réiteach le dul amach.*
- *Rudaí nua a fhoghlaim.*
- *Comhlúadar dhaoine eile, ag caint is ag comhrá leo.*
- *Ag imirt bingo agus ag caint, coinníonn sé beocht ionainn.*
- *An cupán tae!*

Agus an Plean Teanga á chur i bhfeidhm éagrófar níos mó deiseanna caidrimh idir na gasúir atá in aois bunscoile /meánscoile agus an dream níos sine sa bpobal, go háirithe an dream a bhfuil saibhreas na Gaeilge acu. Rachaidh an caidreamh seo chun tairbhe d'óg agus d'aosta araon.

3.8 Deiseanna Foghlama Taobh Amuigh den Chóras Oideachais

Eagraíonn CFÁ ranganna Gaeilge do dhaoine fásta in Árann ag bunleibhéal agus meánleibhéal. Bíonn na ranganna ar siúl ar feadh na scoilbhliana agus bíonn éileamh mhaith orthu. Chomh maith leis sin bíonn 'Club Gaeilge' (ie ranganna neamh-fhoirmeáilte) ar bun i nGairmscoil Rónáin, Árann. Tá éileamh ar chineálacha eile cúrsaí Gaeilge agus tá an comharchumann ag obair i gcomhar leis an gCoiste Áitiúil Pleanála Teanga ar sceideal do chúrsaí breise d'fhoghlaim na Gaeilge.

In Inis Meáin tagann na ranganna Gaeilge faoi scáth an Chomhlacht Forbartha. Eagraítear na ranganna seo chuile bhliain le cabhair ó ÚnaG. Tá ranganna ag dhá leibhéal (bunleibhéal agus meánleibhéal) ar bun i mbliana agus freastal mhaith orthu. Fostaíonn Cnótáil Inis Meáin múinteoir le Gaeilge a mhúineadh.

Le breis agus scór bliain tá ranganna Gaeilge ag chuile leibhéal (bunleibhéal – ardleibhéal) á dtairiscint in Inis Oírr. Bíonn siad ar siúl go leanúnach ar feadh na bliana agus iad eagraithe ag CCTeo. Léiríonn na suirbhéanna go bhfuil dea thoradh ar na ranganna seo. Dar le codán maith díobh siúd a tógadh taobh amuigh den Ghaeltacht tá Gaeilge ‘líofa’ nó ‘réasúnta líofa’ acu faoin am seo.

Bíonn cúrsaí eile taobh amuigh den chóras Oideachais ar siúl in Árann agus in Inis Oírr de réir éilimhe, ina measc: Láimhsiú Shábháilte, Gar Chabhair agus cúrsaí mara éagsúla de réir mar a bhíonn gá leo. Eagraíonn Áras Éanna in Inis Oírr ranganna ealaíona i rith na bliana. Le blianta beaga anuas, thug Bord Oideachais agus Oiliúna na Gaillimhe agus Ros Comáin tacaíocht do chúrsaí éagsúla ar Inis Oírr. Tugtar deontas beag traenála don Ghrúpa ‘Mná le Chéile’ chuile bhliain, rud a chuireann ar a gcumas ceardlainne a reachtáil.

Bíonn CFIM ag obair le Forbairt Tuaithe na Gaillimhe, Muintearas, ÚnaG agus grúpaí eile chun cursaí a chur ar fáil taobh amuigh den choras oideachais. Bhí cúrsaí Pas Sábháilte, garchabhair chomh maith le ranganna Gaeilge ar siúl i bhFómhar 2018.

Tá éileamh ar bhreis deiseanna foghlama ar Árann agus tá sé mar sprioc ag an gComharchumann Forbartha cur leis na deiseanna foghlama atá ar fáil taobh amuigh den chóras Oideachais.

Tá rún ag CCTeo, Inis Oírr a fháil amach céard iad na riachtanais breis-oideachais atá ag pobal an oileáin agus díriú ar fhreastal a dhéanamh ar na riachtanais seo sna blianta beaga amach romhainn. Oibreoidh siad i bpáirt le Coláiste Ghobnait/ GRETB le cúrsaí éagsúla, ina measc cúrsaí a mbeidh cáilíocht mar thoradh orthu, a chur ar fáil.

Bhíodh deontais ón gClár Leader ar fáil do na comharchumainn agus do ghrúpaí áitiúla nuair a bhí cistí an chláir LEADER ar fáil do Chomhar na nOileán. Athraíodh structúr an chláir áfach in 2014-2020 agus is comhlacht atá lonnaithe ar an mórthír, Forum Chonamara atá i mbun an chláir anois. Níl buiséad faoi leith do na hoileáin ag Forum Chonamara.

3.9 An Earnáil Ghnó agus Fostaíocht

3.9.1 Tionscal na Turasóireachta

Tá slí mhaireachtála mhaith ag eascirt as an turasóireacht ar Oileáin Árann agus tá an séasúr anois i bhfad níos faide ná mar a bhíodh, sé sin 6-7 mí den bhliain. Tugann earnáil na turasóireachta fostaíocht do mhuintir na n-oileán agus do na scórtha eile a thagann anseo ar thóir oibre sa samhradh. Is iomaí cineál turasóir a thugann aghaidh ar na hoileáin ina measc cuairteoirí aon lae, daoine a thógann tithe ar cíos ar feadh tréimhse, iad siúd a fhanann i dtithe lóistíne, turasóirí chúlúrtha, foghlaimeoirí Gaeilge agus an dream a dhéanann freastal ar na féilte a eagraítear ar na hoileáin. De bharr na héagsúlachta seo, tá seirbhísí nua á gcur ar fáil agus gnóanna nua á mbunú chuile bhliain ag pobal na n-oileán féin agus iad ag baint buntáistí eacnamúla as an árdú atá ag teacht go bliantiúil ar líon na gcuairteoirí. Féach thíos liosta de na lóistíní, tithe tábhairne agus bialanna a fhreastalaíonn ar thurasóirí an trí oileáin Árann go séasúrach:

Árann	Inis Meáin	Inis Oírr
Lóistíní		
Ótán Árann	Inis Meáin Restaurant & Suites	Óstáin Inis Oírr
Tigh Fitz	Tigh Chonghaile	An Creagán B&B
Radharc na Céibhe	An Dún	Tigh Ruairí
Teach Ard Éinne	Cois Cuain	Radharc na Mara
Seacrest B&B		South Aran House
Kilmurvey House		An Móinéar
Pier House Guesthouse		The Mermaids Garden
Ard Mhuiris B&B		Sailings B&B
Aran Island Camping and Glamping		Cliffs of Moher View Guesthouse
Kilronan Self Catering Holiday Homes		Ionad Campála Inis Oírr
Clai Bán B&B		
An Crúgán B&B		
An Réalóg		
Tithe Tabhairne		
Óstán Árann	Teach Ósta Inis Meáin	Tigh Ned
Tigh Joe Mac		Tigh Ruairí
The Bar		Óstán Inis Oírr
Tigh Joe Watty		
Bialanna		
Óstán Árann	An Dún	Óstán Inis Oírr
Teach Nan Phaidí	Inis Meáin Restaurant & Suites	Tigh Ruairí
Tigh Joe Watty	Tigh Chonghaile	Tigh Ned
Bayview Restaurant		Caiféanna
The Bar		

Ní buntáistí ar fad a eascraíonn as an turasóireacht, dar ndóigh. Bíonn an-bhrú ar sheirbhísí ar nós soláthar uisce agus bailiúcháin bruscair. Ar feadh codán den bhlian is gá uisce a thabhairt isteach ón mórthír go hInis Oírr. Déanadh tagairtí i suirbhé na dturasóirí don mhéid bruscair a bhí le feiceáil, go háirithe in Inis Oírr. Is gá breathnú le réiteach a fháil ar na fadhbanna seo.

Bunaíodh Cósta Gaelach Chonamara agus Árainn in 2018 chun an earnáil turasóireachta i gConamara agus Árainn a fhorbairt. Is é an aidhm atá leis ná ‘turasóirí agus soláthróirí seirbhísí turasóireachta á mhealladh chuig conamara.ie’ (Údarás na Gaeltachta, 2019: 11).

Teastaíonn ó phobal Inis Meáin go mbeadh leibhéal réasúnta turasóireachta i gceist ar an oileán, gan teacht salach ar áilleacht an oileáin, ar an bhfeirmeoireacht ná ar an dúlra.

3.9.2 Tionscail na hlascaireachta

Bhí agus tá i gcónaí, an t-iascaireacht i measc na n-achmainní is luachmhaire atá ag pobal Oileáin Árann. Tá sí ar cheann de na gnéithe is spéisiúla agus is suntasaí a bhaineann le saol na n-oileáin. Tá saibhreas teanga ag baint leis an gceird nach féidir a ligean le sruth. Go stairiúil, bhí a shéasúr féin ag baint le chuile cineál iascaigh i rith na bliana. Tá sé sin imithe anois de bharr an chaoi a leagtar amach cearta iascaigh faoi stiúir an CFP (*Common Fisheries Policy*).

Faoi láthair tá 22 iascaire ag iascach in Árann. As báid bheaga atá a bhformhór seo ag obair agus díolann siad gliomaigh agus mangacha le bialanna an oileáin.

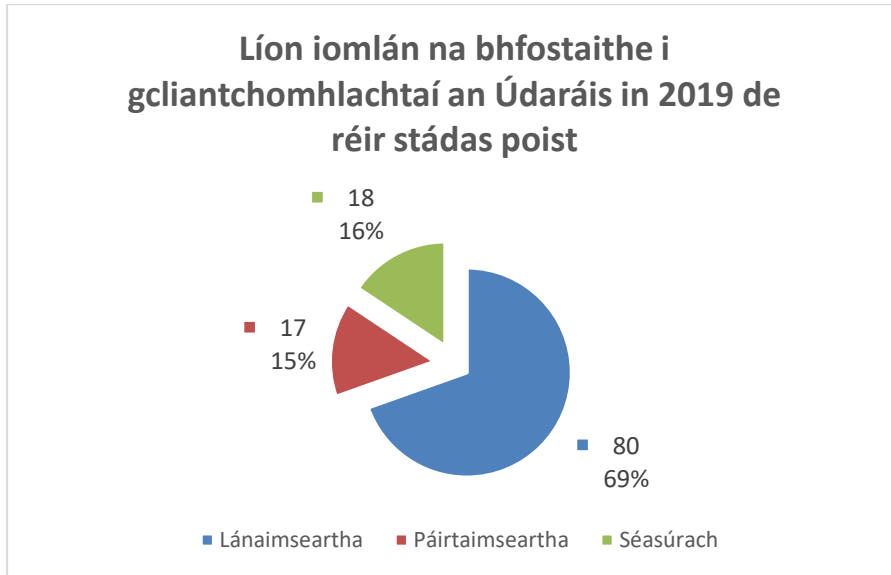
Is le portáin agus gliomaigh is mó atá iascairí Inis Oírr ag plé anois. I ngeall ar an easpa infrastruchtúir i.e. céibh agus sleamhnáin, bíonn orthu claoi lena mbáid bheaga le slí bheatha a bhaint amach. Tá iascairí Inis Oírr ag co-oibriú le BIM, Foras na Mara, GMIT agus Ollscoil na Banríona, Béal Feirste ar staidéar cuimsitheach faoi shaol an ghliomaigh thart ar an oileán lena chinntiú go mbeidh bainistíocht chuí ar an iascaireachteacht amach anseo.

In Inis Meáin bíonn thart ar dheichniúr ag iascaireacht go páirtaimseartha sa samhradh as báid bheaga agus currachaí ach níl slí mhaireachtala le bhaint as an iascaireacht, fiú le linn an tséasúir féin. Teastaíonn obair a dhéanamh ar an slip ag an tseanchéibh le go bhféadfaidh na hiascairí í a úsáid beag beann ar na taoidí. Tá slip nua pleanáilte mar chuid den fhorbairt ag Céim III den Chaladh Mór, rud a chabhróidh leis na hiascairí áitiúla.

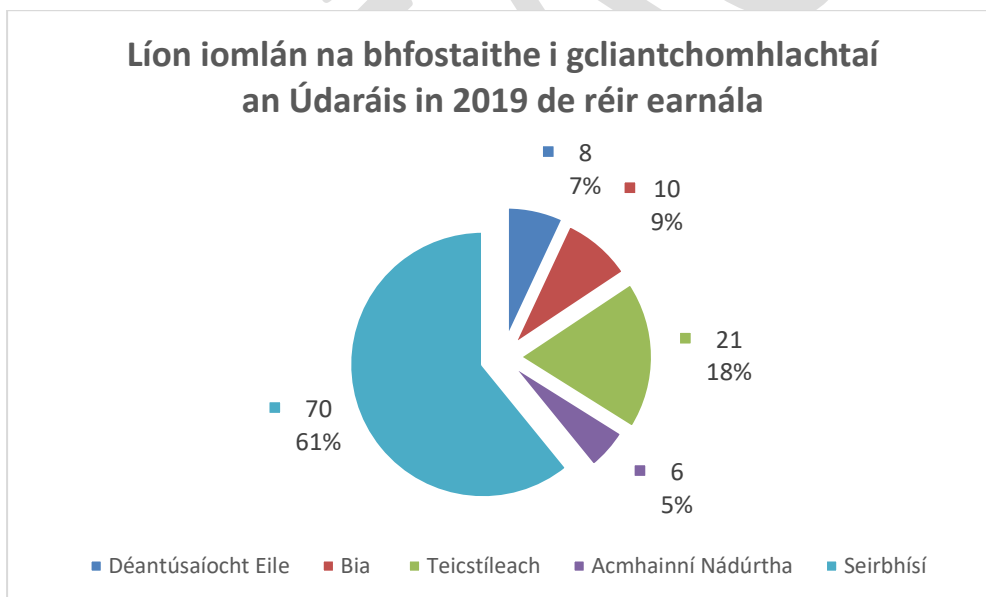
Tá ballraíocht ag iascairí as Inis Oírr agus Árann ar eagraíocht atá ionadaíoch ar iascairí oileáin na hÉireann, IIMRO. Déanann IIMRO stocaireacht ar son na n-iascairí beaga atá lonnaithe ar na hoileáin sa gcaoi go mbeidh fáil acu amach anseo ar a gcionn den iasc atá sna farraigí thart ar na hoileáin. Tá dóchas ann go n-éireoidh le feachtas bille a chur tríd an Dáil a chinnteodh cead iascaireachta ar bhonn séasúrach, agus cead diriú ar iasc eile seachas gliomaigh agus portáin de réir phatrún séasúrach inmharanaithe. Tá dóchas ann freisin go n-éireodh leis an eagrais cearta iascaireachta do iascairí bháid bheaga na nOileán a chur ar bhonn inmharanaithe agus cearta atá molta i reachtaíocht na hEorpa agus ag tuairisc uile pháirtí Dála a chur i gcrích.

3.9.3 Cliantchomhlachtaí de chuid ÚnaG

Léiríonn figiúir 3.2 agus 3.3 líon na ndaoine atá fostaithe i gcliantchomhlachtaí de chuid ÚnaG sa LPT (2019). Tá an Coiste buíoch d'ÚnaG as ucht na figiúirí seo a chur ar fáil.

Figiúr 3-2. Fostaíocht i LPT Oileáin Árann i gcliantchomhlachtaí de chuid ÚnaG, 2019.

Figiúr 3-3. Fostaíocht i LPT Oileáin Árann i gcliantchomhlachtaí de chuid ÚnaG, 2019 de réir earnáil.

3.9.4. Na Coláistí Gaeilge

Coláistí Gaeilge

Chuile bhliain tagann na céadta foghlaimeoirí Gaeilge ó fud fad na tíre chuig na **Coláistí Gaeilge** a bhíonn á reachtáil sa LPT. Is iad sin:

Oileán	Coláiste Gaeilge	Líon Freastail 2018	Líon Freastail 2019
Árann	Coláiste Ó Direáin	120	120
Inis Meáin	Gaeilge Inis Meáin	28	53 ¹⁰
Inis Oírr	Coláiste Laichtín Naofa	278	290

Tábla 3-9. Colaistí Gaeilge LPT Oileáin Árann

Is 'tionscal' iontu féin iad na Coláistí Gaeilge agus iad fíor-thabhachtach d'eacnamaíocht an cheantair. I 2019 tháinig breis agus 400 scoláire iarbhunscoile chuig an trí choláiste Gaeilge atá ag feidhmiú sa LPT gceantar. Athbhunaíodh Coláiste Gaeilge in Inis Meáin in 2018 agus tá ag éirí go maith leis. Idir tháillí na scoláirí, deontais ó RTCEGSM, airgead póca agus cuairteanna ó thuismitheoirí, measann CSPTOÁ gur fiú suim suntasach airgid – suas le €1 milliún in aghaidh na bliana – na coláistí samhraidh do gheilleagar LPTOÁ. Seo ioncam a théann díreach isteach in eacnamaíocht na h-áite. Tá breisluach chultúrtha ag baint leis na coláistí mar gur turasóireacht í atá bunaithe ar an nGaeilge mar acmhainn. Dá bhrí sin dá dtiocfaidh aon laghdú ar úsáid na Gaeilge mar theanga pobail, bheadh droch thionchar aige ar an eacnamaíocht áitiúil. Níor reachtáil na Coláistí Gaeilge aon chúrsaí ar an trí oileáin Árann in 2020 de bharr COVID-19.

Tá cúrsaí Gaeilge do dhaoine fásta, gné thábhachtach den turasóireacht chultúrtha, á reachtáil sa samhradh in Inis Oírr le blianta. Le dhá bhliain anuas tá tús curtha le cúrsaí samhraidh do dhaoine fásta in Inis Meáin. Bíonn siad seo eagraithe faoi scáth CFIM agus tá ag éirí go geal leo. Eagraíonn Coláiste Ó Direáin cúrsaí Gaeilge do dhaoine fásta in Árann.

Tagann scoileanna, Gaelscoileanna den chuid is mó, ó áiteanna eile ar fud na tíre, go hInis Oírr chuile bhliain lena gcuid múinteoirí. Caitheann siad seachtain nó coicís ag fanacht i dtithe áitiúla, iad ag feabhsú a gcuid Gaeilge agus ag foghlaim faoi shaol an oileáin. Is earnáil dá chuid féin é seo a chuireann go mór le heacnamaíocht na háite, go háirithe le teacht isteach na mná tí. Dála an scéil, tá ceann de na scoileanna seo, Scoil Neasáin, ag tabhairt suas le 30 dalta go hInis Oírr chuile Bhealtaine le breis agus 35 bliain.

¹⁰ Tháinig ardú suntasach ar líon na ndaltaí a fhreastail ar Ghaeilge Inis Meáin de bharr breis mná tí a bheith ar fáil agus breis phoiblíocht.

3.10. Eagraíochtaí Pobail agus na Comharchumainn

Is iad seo a leanas na heagraíochtaí pobail agus comharchumann atá ag feidhmiú sa LPT

CFÁ	Árann
CFIM CTR.	Inis Meáin
CCTeo	Inis Oírr

CFÁ

Is Comharchumann Forbartha Pobail é CFÁ a bunaíodh sa mbliain 1991 le fostaíocht a thabhairt agus scéimeanna S.F.P agus S.S.T a riaradh ar an oileán i gcomhar le hÚnaG. Tugann ÚnaG comhairle agus tacaíocht chomh maith le maoiniú i bhfoirm Deontas Reachtála don chomharchumann. Bíonn An Comharchumann ag saothrú agus ag stocaireacht ar chuile ghné de shaol an phobail. Aithnítear go bhfuil go leor le déanamh le pobal an oileáin a bhuanú don todhchaí agus le go mbeidh caighdeán maireachtála na mórthíre ag muintir an oileáin. Tá an Ghaeilge fite fuaite le Stair, Oidhreacht agus saol laethúil phobal Árann. Oibríonn fochoistí de chuid an chomharchumainn ar thionscadail éagsúla mar shampla An Fóram Turasóireachta. Tá an comharchumann freagrach as Naíolann Árann, Athchúrsáil Árann, an togra REACT, bunú Gréasán Gnó Árann, gTeic Árann, Bia Farraiige Árann, Breosla agus as Ionad Fiontair Árann, áit a bhfuil oifigí an Comharchumainn lonnaithe. Cuirtear Oifig agus tacaíocht gnó ar fáil agus cabhraíonn An Comharchumann le grúpaí deonacha agus le daoine aonair deontais a aimsiú freisin. Tá CFÁ ag forbairt spás ar an oileán chomh maith le Garraí na Dóibe.

CFIM

Bunaíodh CFIM Teoranta in 2016 le go mbeadh struchtúr aitheanta ar an oileán chun seirbhísí a chosaint is a fheabhsú, chun maoiniú a mhealladh, chun ionadaíocht a dhéanamh thar ceann an oileáin, chun an t-oileán a chur chun cinn ar chaon bhealach. Tá CFIM lárnach sa bpróiseas Pleanála Teanga agus é mar chuspóir ag an gComhlacht an teanga a thabhairt slán is a bheith lárnach in aon rud a dhéanann An Comhlacht. I measc na gcúraimí atá ar an gComhlacht Forbartha tá:

- Gníomhaíochtaí pobail agus forbartha pobail a spreagadh agus a chothú trí Ghaeilge;
- Tacaíocht a thabhairt d'imeachtaí forbartha agus cultúrtha a bhíonn dá bpleanáil nó dá reachtáil ag coistí agus eagraíochtaí pobail;
- Ceannródaíocht a ghlacadh i gcomhar leis na húdaráis áitiúla agus náisiúnta chuí i bhforbairt agus dul chun cinn an cheantair.
- Oideachas agus oiliúnta a chur ar an bpobal maidir le leas eacnamaíoch agus cultúrtha an phobail.
- Tús áite a chinntiú don teanga i ngach ghné de shaol an phobail agus i ndéileáil le hEagrais sheachtracha agus stáit.
- Oibriú i gcomhpháirtíocht le gníomhaireachtaí stáit agus forbartha le seirbhísí ar an oileán a chaoimhniú agus a fhorbairt agus iarratais ar mhaoiniú a chur isteach chun áiseanna an oileáin a fheabhsú nó chun imeachtaí a eagrú.
- Guth a chur ar fáil d'Inis Meáin, agus eolas cuí a chur ar fáil do chuariteoirí agus aon eagraíocht a bhfuil suim acu san oileán ar mhaithe leis an oileán.

- Tograí straitéiseacha nua a chur ar bun a dhéanfaidh na seirbhísí agus na gnéithe seo de shaol an oileáin a chaomhnú agus a neartú:
 - Cúrsaí Sláinte
 - Cúrsaí Oideachais: Luath, Bun, Meán & Fásta
 - Cúrsaí Spóirt agus Áiseanna do Phobal uile an Oileáin
 - Cúrsaí Taistil & Lasta
 - Cúrsaí Teanga, Cultúra & Oidhreachta
 - Cúrsaí Áiseanna & Imeachtaí Pobail
 - Fostaíocht & caomhnú pobail
- Cuireadh tús le Coláiste Samhraidh do ghasúir agus Cúrsaí Gaeilge do Dhaoine Fásta ón mbun aníos agus táthar á bhfeabhsú ó bhliain go bliain.
- Eagraíonn An Comhlacht féilte lánghaelacha (Éigse Dara Beag i mí Dheireadh Fómhair) taobh amuigh den séasúr turasóireachta chun cur le geilleagar an oileáin, chun an cultúr áitiúil a chur ar ardán náisiúnta is idirnáisiúnta.
- Eagraítear cúrsaí Gaeilge do dhaoine a bhfuil cónaí orthu ar an oileán chomh maith le pas sábháilteachta, cúrsaí garchabhair, láimhseáil láimhe srl i dtreo is nach mbeidh ar dhaoine áitiúla taisteal chun freastal ar a leithéid de chúrsaí.

CCTeo, Inis Oírr (ceanneagraíocht an phróiseas pleanála teanga).

Is Comharchumann Gaeltachta é CCTeo a bunaíodh agus a cláraíodh faoi Chumann Comhar-Eagraíochta na hÉireann Teoranta i 1971. Feidhmíonn comharchumann agus comhlachtaí forbartha mar eagrais forbartha do na pobail áitiúla. Tá a gclár oibre bunaithe ar riachtanais aitheanta agus ar fhéidearthachtaí forbartha an cheantair agus bíonn ionchur bhaill na gcoistí stiúrtha lárnach san obair. Bunaíodh CCTeo ar dtús le bunseirbhísí riachtanacha ar nós scéim leictreachais agus scéim uisce reatha a chur ar fáil. Tá An Comharchumann gníomhach i bhforbairt tionscadail agus seirbhísí m.sh soláthar áiseanna pobail, seirbhísí riarachána agus tacaíochta. Trí dhírú isteach ar fhorbairt acmhainní áitiúla, an timpeallacht nádúrtha, an turasóireacht, an fharraige agus an cultúr, tá sé mar aidhm ag CCTeo forbairt a dhéanamh ar shaol eacnamaíochta agus sóisialta phobal an oileáin. Cuireann ÚnaG tacaíocht láidir airgid agus comhairle ar fáil don chomharchumann agus chuile ráithe íoctar deontas i leith na gcostas reáchtála laethúla. Tá, agus bhí ó thús, cur chun cinn agus caomhnú na Ghaeilge sa bpobal lárnach i chuile ghné d'obair CCTeo.

Athchúrsáil Árann Teoranta (ráiteas ó CFÁ)

Tá Athchúrsáil Árann Teoranta (ATT) ag soláthar seirbhísí Athchúrsála ar thrí oileán Árann le os cionn 12 bliain. Fostaíonn ATT 8 ar an trí oileán Árann (cúigear ar Árann, duine amháin in Inis Meáin agus beirt in Inis Oírr). Tá an comhlacht déanta suas de Chomharchumann Forbartha Thrí Oileán Árann agus Comhairle Chontae na Gaillimhe. Tá an comhlacht maoinithe ag Comhairle Chontae na Gaillimhe. Faigheann an comhlacht tacaíocht agus maoiniú ó POBAL agus tá ochtar fostaithe idir na trí oileán. D'oscail siad na geataí den chéad uair sa mbliain 2001 ach thosaigh an tionscadal sa mbliain 1996. Theastaigh ó CFÁ ar Árann aghaidh a thabhairt ar an mbealach a rabhadar ag déileáil le

bruscar ar an oileán a athrú. B'iad Comhairle Chontae na Gaillimhe a bhí freagrach as an dramhaíl a bhailiú agus thugaidís é chuig suíomh dumpála nach raibh feiliúnach ar chor ar bith.

Tá tacaíocht agus maoiniú ó POBAL ag Athchúrsáil Árann agus cuirtear réimse leathan seirbhísí ar ard chaighdeán ar fáil ar phragas réasúnta. Bhí an tionscadal seo nua-aimseartha agus fadradharcach nuair a thosaigh sé amach mar nach raibh mórán comhlachaí i mbun athchúrsála ag an am. Go dtí an lá atá inniu ann bíonn na hoileáin mar dhea-shampla do grúpaí pobail i gceantair eile agus iad ag teacht chomh fada leis na hoileáin le scrúdú a dhéanamh ar an gcóras atá in úsáid ag Athchúrsáil Árann Teoranta.

Ar an 24 Deireadh Fómhair 2019, bhí Athchúrsáil Árann i láthair ag searmanas *Pakman Environmental Awards*. Ba é Athchúrsáil Árann ceann de na trí chomhlacht a bhí ar an gearr liosta do Thionscnamh Athchúrsála Pobail na bliana, atá urraithe ag *Enviroguide Consulting*. Bhí an-áthas orainn a fhógairt gur bhain Athchúrsáil Árann amach an chéad duais sa gcatagóir Tionscainmh Athchúrsála Pobail na bliana. Chomh maith leis sin, mar bhuaiteoirí inár gcatagóir, cuireadh ar aghaidh muid sa gcomórtas don phríomh duais. Ba mhór an onóir dúinn a fhógairt go raibh an bua againn sa bpríomh duais freisin do 2019. Tá muid fíor-bhródúil as ucht an phríomh duais seo a bhaint amach, a thugann aitheantas don sár-obair atá á dhéanamh ag an comhlacht agus ag Pobal Thrí oileáin Árann.

REACT:

Is tionscadal taighde ceithre bliana é REACT atá maoinithe faoi Chlár Horizon 2020 an Aontas Eorpaigh. Tá CFÁ páirteach sa togra seo ina mbailítear eolas ón oileán/foirgnimh poiblí maidir lena n-úsaid fuinnimh. Tá sé mar aidhm go mbeidh oileáin ar fud na hEorpa níos éifeachtaí ó thaobh úsáid fuinnimh de agus go gcuirfeadh fuinneamh in-athnuaite ar fáil do phobail féin-inbhuanaithe na n-oileán. Is é an cuspóir atá leis ná neamhspleáchas fuinnimh oileáin a bhaint amach trí shaothrú ar na bhfoinsí fuinnimh in-athnuaite, an úsáid is fearr is féidir a bhaint as, trí úsáid fuinnimh agus sócmhainní stórála atá ar fáil a chur i bhfeidhm agus dul i ngleic le húsáideoirí deiridh mar phríomhpháirtithe i bpobal áitiúil.

Bia Farraige Árann

Is comhlacht nua é Bia Farraige Árann a bhunaigh CFÁ i bpáirtnéireacht le saineolaí feamainne ón Iodáil. Bunaíodh an comhlacht le táirgí orgánacha agus nádúrtha a dhéanamh ag baint úsáid as ceann de na hacmhainní nádúrtha – feamainn.

Bunaíodh an comhlacht Bia Farraige Árann trí chomhrá idir an comharchumann agus saineolaí feamainne darbh ainm Rosaria Piseri a bhí ina cónaí ar an oileán roinnt blianta ó shin agus a bhí ag iarraidh bogadh ar ais. Chas sí le Cathaoirleach an chomharchumainn le roinnt plé a dhéanamh ar an úsáid a d'fhéadfaí a bhaint as acmhainní nádúrtha an oileáin agus is seo a d'eascair Bia Farraige Árann.

Comhar na nOileán

Bunaíodh Comhar na nOileán le cláracha stáit a sheachadadh chuig oileáin na hÉireann. Tá Comhar na nOileán lonnaithe in Inis Oírr agus tá cúigear fostaithe san oifig ann. Cé go bhfuil sciar d'oileáin

Galltacha i gceist leis na cláracha atá á seachadadh is í an Ghaeilge príomh theanga na hoifige agus tugtar tús áite don Ghaeilge i gcónaí. Tá triúr eile fostaithe ag an gcuideachta taobh amuigh d’Inis Oírr agus tá Gaeilge ag beirt acu seo.

Cleas ctr

Bíonn meascán seirbhísí i nGaeilge á gcur ar fáil in Inis Oírr ag Cleas ar feadh na bliana, ina measc Heaicní Inis Oírr, Ionad Eolais do Chuariteoirí, siopa agus ceardlann ceardaíochta, siúlóidí faoi threoir, Seirbhís Aistriúcháin agus imeachtaí le dream óg. Chomh maith leis sin múnlaíonn agus díolann Cleas táirgí ceardaíochta traidisiúnta agus nua-aimseartha agus táirgí feamainne an oileáin. Caitheann Cleas aon tríú dá n-ioncam a ghiniúint as trádáil, agus táthar ag brath ar an turasóireacht lena dhéanamh.

Is í an Ghaeilge teanga cumarsáide na cuideachta mar sin, má bhíonn baill foirne ag Cleas nach bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu, tugtar deis dóibh freastal ar ranganna Gaeilge le linn uaireanta oibre. Tuigean cuairteoirí láithreach ó léarscáil mór logainmneacha Inis Oírr atá in oifig Chleas gur áit speisialta ó thaobh teanga is timpeallachta í an t-oileán Ghaeltachta seo.

3.11. Na Meáin Chumarsáide

Is iad na meáin áitiúla chomh maith le na meáin Bhéarla a úsáideann an phobal sa gceantar faoi láthair ná:

Raidió: Raidió na Gaeltachta (Gaeilge), ClareFM (beagán Gaeilge) & Galway Bay FM (beagán Gaeilge), raidió RTÉ, 2FM, Spin SW, iRadio, MidWest Radio srl.

Foilsíocháin áitiúla:

Tá Nuachtlitir ag CFÁ atá dhátheangach. Tagann An Nuachtlitir amach uair sa mí agus cuirtear amach nuachtlitir níos faide faoi Nollaig. Bíonn an nuacht litir ar leathanach facebook chomh maith. Tá 954 leantóir ag leathanach Facebook an chomharchumainn. Tá suíomh idirlíon www.cfarann.ie ag an gComharchumann atá i nGaeilge freisin. Chomh maith leis sin tá 90 ball ag grúpa Whatsapp CFÁ.

Tá nuachtlitir i nGaeilge ag CFIM a thagann amach uair sa ráithe. Tá 243 leantóir ag leathanach facebook CFIM agus 15 ball den ghrúpa Whatsapp. Idir an dá rud coinníonn siad an pobal ar an eolas faoi céard atá ar bun acu.

Foilsíonn CCTeo nuachtlitir mhíosúil i nGaeilge a dháilítear ar chuile theach in Inis Oírr. Bíonn eolas anseo ar fhorbairtí sa phobal agus aon seirbhísí a bhíonn ar fáil i rith na míosa. Cuirtear suas é ar an suíomh idirlín www.discoverinisoirr.com. Tá 959 leantóir ag leathanach Facebook ag CCTeo agus 84 leantóir ag leathanach Instagram CCTeo. Tá grúpa Whatsapp ag CCTeo chomh le 103 ball.

Foilsíocháin Seachtainiúla: An Curadh Connachtach / *Connacht Tribune*, Galway Independent (Béarla), Galway Advertiser (colún amháin Gaeilge nach bhfuil dírithe ar na hOileáin). Foilsítear bileog Aifrinn i nGaeilge go seachtainiúil ina bhfuil fógraí pobail.

Idirlín.

Árann: CFÁ www.cfarann.ie

Inis Meáin: CFIM <https://www.facebook.com/comhlachtforbarthainismeainInis>

Inis Oírr: CCTeo www.discoverinisoirr.com

Sa suirbhé ar an bpobal (daoine 19+ bliana¹¹), thuairiscigh siad mar seo a leanas:

Na Meáin Chumarsáide in LPT OÁ	%
Ag breathnú ar TG4 go minic	75%
Ag éisteacht le RnaG go minic	65.5%
Ag léamh ábhar i nGaeilge go minic	44.7%

Tábla 3-10. Daoine Fásta agus na Meáin Chumarsáide

3.12. Seirbhísí Poiblí

Tá dlúthcheangal idir na seirbhísí poiblí ar fad atá á gcur ar fáil ar na hoileáin. Ní féidir a rá go bhfuil níos mó tábhachta ag baint le seirbhís amháin thar cheann eile, an dochtúir thar an mbanaltra nó an múinteoir, mar shampla, de bharr nach féidir leis an bpobal feidhmiú á bhfuireasa. Ag an am céanna tá seirbhísí poiblí ar nós iad seo ag brath ar sheirbhísí rochtaine cosúil le seirbhís rialta farantóireachta agus aeir (féach 3.1). Thar aon áit eile sa tír, tá gnéithe de shaol na n-oileán fite fuaite ina chéile, rud amháin ag brath ar cé chomh héifeachtach agus atá an rud eile ag feidhmiú.

An Garda Síochána

Tá stáisiún ag na Gardaí Síochána i gCill Rónáin agus bíonn gardaí lonnaithe ann an chuid is mo den am. Sa nGeimhreadh bíonn an tseirbhís laghdaithe. Tugann garda as Stáisiún Chill Rónáin cuairt ar Inis Meáin agus Inis Oírr ó am go chéile. Bíonn ar chumas na ngardaí seirbhís i nGaeilge chur ar fáil do phobal na n-oileán.

Seirbhísí Sláinte

Sa suirbhé ar an bpobal léiríodh díomá gur i mBéarla ar fad beagnach a bhíonn an tseirbhís leighis a chuirtear ar fáil do na hoileánaigh ach dúradh ag an am céanna gurbh fhearr an tseirbhís a bheith ann i mBéarla ná gan í a bheith ar fáil ar chor ar bith.

Tá dochtúir lonnaithe ar Árann agus bíonn clinic aici Dé Máirt agus Dé hAoine. Roinntear dochtúir idir Inis Meáin agus Inis Oírr. Is in Inis Oírr a bhíonn an dochtúir seo lonnaithe agus bíonn clinic aige in Inis Meáin trí huair sa tseachtain. Tá éiginnteacht le fada i dtaobh an tseirbhís dochtúireachta d' Inis Oírr

¹¹ Socraíodh daoine os cionn 19 don suirbhé in áit 18 mbliana d'aois de bharr go mbíonn daoine 18 mbliana d'aois fós sa gcóras meánscolaíochta.

agus d'Inis Meáin. Faoi láthair tá dochtúir ar chonradh sealadach ag obair idir an dá oileán. Táthar ag súil go dtabharfar aghaidh air seo le linn saolré an phlean le cinntiú go mbeidh seirbhís lánaimseartha a chur ar fáil don dá oileán.. Dar ndóigh, is minic go mbíonn deacracht i gceantracha tuaithe dochtúir a fháil agus a choinneáil, ach tá na hoileáin amach ón gcósta níos leochaillaigh fós. D'fhoilsigh an FSS 'Athbhreithniú ar Sheirbhísí Cúraim Phríomhúil na nOileán' i mí Aibreán 2017. Tá sé mar aidhm go dtógfar 'seirbhís éifeachtúil, inmharthana agus chothrom cúraim príomhúil sláinte [...] ar ardchaighdeán' (FSS, 2017: 11) ar oileáin na hÉireann chun 'seirbhís iomlánaíoch a chur ar fáil, chomh gar don bhaile agus is féidir, do phobail oileánda' (ibid). Táthar ag súil go gcuirfear na moltaí atá sa tuarascáil maidir leis na hOileáin Árann i bhfeidhm agus an plean seo á fheidhmiú.

Tá Ionaid Sláinte de chuid an FSS ar chuile oileán. Tá altra fostaithe go lán-aimseartha san Ionad Sláinte in Árann. In Inis Meáin bíonn altra ar fáil 24/7. Tá Seirbhís 'Banaltra Poiblí' ar fáil in Inis Oírr trí lá in aghaidh na seachtaine. Tugann an t-altra cuairt ina gcuid tithe orthu siúd atá ag dul in aois agus cuireann sí comhairle i dtaobh cursaí sláinte ar Chomhar na nAosach agus ar an bpobal i gcoitinne.

Tagann cleachtóirí leighis eile chuig na hoileáin ó am go chéile le seirbhísí a chur ar fáil, mar shampla coslia agus fisiteiripeoir, ach níl aon socrú seasmhach i gceist i bhformhór na gcásanna. Braitheann sé ar cé méid glaoh a bhíonn ar sheirbhís áirithe ag an am. Is minic nach mbíonn an oiread éilimh ann don chleachtóir lá a chaitheamh ar na hoileáin.

Seirbhísí Leasa Pobail

Bíonn clinic ag Oifigeach Leasa Pobail in oifig an Chomharchumainn in Árann uair sa tseachtain. Ní chuirtear aon seirbhís Leasa Pobail ar fáil in Inis Meáin ná in Inis Oírr agus glactar leis go rachaidh daoine as an dá oileán sin go hÁrann má theastaíonn uathu labhairt go pearsanta leis an Oifigeach Leasa Pobail nó go dtí an mhórháir mar aon le seirbhísí eile m.sh. seirbhísí tacaíochta fostaíochta. Is seirbhís thábhachtach é seo agus is léir go dteastaíonn sé go géar ar an trí oileáin Árann.

Leabharlainn

Tá Brainsí de Leabharlanna Chontae na Gaillimhe i gCill Rónáin, in Inis Oírr agus in Inis Meáin. Bíonn siad oscailte don phobal trí lá sa tseachtain i gcás Inis Oírr agus in Inis Meáin agus ceithre lá i gcás Chill Rónáin. Tá seirbhís i nGaeilge ar fáil sna leabharlanna. Agus an Plean Teanga á chur i bhfeidhm tá sé i gceist breathnú ar bhealaí le tuilleadh úsáide a bhaint as na leabharlanna ar na hoileáin go háirithe le léamh agus scríobh na Gaeilge a spreagadh agus caighdeán litearthachta sa nGaeilge a ardú i measc an phobail. Sa Suirbhé a déanadh ar an bpobal léiríodh spéis i mbunú Club Leabhar agus i gcúrsaí i scríobh na Gaeilge do chainteoirí líofa. D'fhéadfaí iad seo a eagrú i bpáirt leis an Leabharlann in éineacht le himeachtaí eile, do chuile aois-ghrúpa, a chuideodh le spéis a spreagadh i léamh agus scríobh na Gaeilge.

Seirbhísí bus

Árann

Tháinig deireadh le seirbhís an bhus i Mí Feabhra 2016. Bhí cailteanas mór i gceist leis agus thit líon na bpaisnéirí sna blianta deiridh, rud a chur leis an gcaillteanas. Mar sin féin is léir go bhfuil an tseirbhís bus riachtanach dóibh siúd nach bhfuil bealach taistil dá gcuid féin acu, go mór mhór daoine atá suas sna blianta. Tá CFÁ sásta an tseirbhís a thosú arís. Tá fógra curtha amach ag iarraidh

teacht ar dhuine / ar chomhlacht a bheadh toilteanach Seirbhís Bus Poiblí a chur ar fáil faoi fho-chonradh.

Inis Meáin

Cuireann comhalcht príobháideach seirbhís tascaí ar fáil ar an oileán.

Inis Oírr

Chuir Cleas teo tús le *Síob an Phobail*, seirbhís iompair 7 lá na seachtaine ar feadh na bliana in 2007. In 2015, le tacaíocht na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta (mar a bhí air ag an am), fritheadh mionbhus le cathaoir rotha. Idir an triúr tiománaí coinnítear an tseirbhís ar an mbóthar ó 7.30 r.n go dtí 8.30 i.n.

3.13. Pleanáil agus Forbairt Fhisiceach:

Gné amháin den phleanáil teanga sa nGaeltacht is ea an phleanáil fhisiciúil. Faoi Chomhairle Chontae na Gaillimhe (CoConaG) atá sé polasaí a shocrú agus a chur i bhfeidhm maidir leis an bpleanáil fhisiciúil i gceantar Oileáin Árann. Chuige sin tá Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta¹² (PCÁG), a tháinig i bhfeidhm sa mbliain 2008, á úsáid ag CoConaG mar threoir don chaoi a ndéileáiltear le planáil fhisiciúil i LPT Oileáin Árann. Tá an LPT mar cheantar amháin (Ceantar E: sa bPlean) agus deir an Comhairle Chontae ar leathanach 51;

‘GO DTABHARFAR DEIS DO PHOBAIL ÁRANN, INIS MEÁIN AGUS INIS OÍRR FANACHT INA GCÓNAÍ AR NA HOILEÁIN AGUS A MBEATHA A SHAOTHRÚ AR CHOMHCHÉIM LE SAORÁNAIGH EILE NA HÉIREANN, ACH CAOMHNÚ A DHÉANAMH AG AN AM CÉANNA AR OIDHREACTH SHAIBHIR NA N-ACMHAINNÍ NÁISIÚNTA AR LEITH ATÁ ACU – AN GHAEILGE, AN CEOL, AN BÉALOIDEAS, AN CHEARDAÍOCHT, AN TÍMPEALLACHT THÓGTHA, AN BHITHÉAGSÚLACHT AGUS AN TÍRDHREACH NÁDÚRTHA’.

Céibheanna

Tá céibheanna nua-aimseartha atá fairsing agus sábháilte ar Árann agus ar Inis Meáin. Níl céibh Inis Oírr feiliúnach ná sábháilte, go mór mór le farraigí arda sa nGeimhreadh. Anuas ar sin ní bhíonn ord ná eagar ann le linn an tsamhraidh nuair a thagann na sluaite turasóirí (as Dúbhlainn, go háirithe) ar bháid go dtí an oileán. Is measa fós an chás nuair a bhíonn an bád lastais ag cur lastas i dtír ar an gcéibh agus báid farantóireachta ag teacht agus ag imeacht ag an am céanna. Táthar ag súil, agus é seo á scríobh, nach fada go mbeidh réiteach ar na fadhbanna seo agus go mbeidh céibh nua, chomh maith le tonnchosc, tógtha in Inis Oírr.

12

<http://www.galway.ie/ga/seirbhisi/pleanail/polasaiforbatha/pleanannaceantairaitiula/pleanceantairaitiulnagaeltachta2008-2018/>

Tá CFIM ag obair ar Chéim 111 den Chaladh Mór a chríochnú amach go gairid le go mbeidh sé sábháilte in aon aimsir, agus chun slip a chur ann chomh maith le leithreas poiblí. Teastaíonn obair a dhéanamh ar an slip ag Ceibh an Córa le go bhféadfaidh na hiascairí í a úsáid beag beann ar na taoidí.

Chaith muintir Árann roinnt blianta ag tabhairt aghaidh ar an ngeimhreadh agus neamhchinnteacht ann maidir leis an seirbhís farantóireachta. Rinne CFÁ stocaireacht le go mbeadh conradh farantóireachta Árann i bhfeidhm, le go gcuirfí praghasrialú sna conarthaí agus go ndéanfaí caidhpeáil ar chostas na dticéad. Cuireadh an scéal ina cheart ar deireadh nuair a tháinig conradh farantóireachta cúig bliana i bhfeidhm ó Eanáir 2017 ar aghaidh le Island Ferries Teo.

Mar atá luaite cheana cuireann an stáit tacaíocht ar fáil don seirbhís farantóireachta paisnéara as Ros a' Mhíl agus an tseirbhís lastais as duga na Gaillimhe chomh maith leis an seirbhís aeir ó Indreabhán i gConamara. Mar atá luaite cheana tá fíorthábhacht ag baint leis na seirbhísí seo le saol na n-oileánach a dhéanamh níos éasca agus níos sábháilte. Tugtar lacáiste d'oileánaigh agus iad ag taisteal ar an eitleán agus ar na báid farantóireachta. Tháinig sé chun cinn go bhfuil costas ard ag baint le costas lastais (féach mír 5.2.12), rud a mbíonn tionchar nach beag aige ar an gcostas **maireachtála**.

Togra Feirme Comhshaoil – AranLIFE

Ba tionscadal taispeána é AranLIFE a bhí á fheidmiú ar thrí Oileán Árann ar feadh tréimhse 4 bliana ó 2014-2018 agus tá sé á chómhaoiniú faoin gclár AE 'LIFE Nature'. Dhírigh an tionscadal ar ghníomhaíochtaí feirmeoireachta ar na hoileáin taobh istigh de shuímh ainmnithe na Limistéar Speisialta Caomhantais (LSC), nascadh taithí agus eolas na bhfeirmeoirí áitiúla le saineolas eolaíoch ó pháirtithe eile an togra le theacht timpeall ar chuid de na dúshlán a bhaineann le feirmeoireacht ar oileán agus le stádas caomhnaithe na suíomh ainmnithe a fheabhsú.

Bhí RTCEGSM ina tairbhí comhordaithe ar an tionscadal agus déanadh an tionscadal á riaradh ag foireann a bhí lonnaithe in oifig i dTeach Ceann Tuí 2, Inis Oírr, Oileáin Árann. Bhí foireann an tionscadail mar ghrúpa in ann seirbhís a chur ar fáil i nGaeilge.

Caomhnú Árann

D'éirigh le AranLIFE, ag obair i gcomhar le páirtithe leasmhara eile, maoiniú a fháil do thionscnamh nua faoi Chlár Fhorbairt Tuaithe 2014-2020. Cuireadh tús leis an tionscadal 'Caomhnú Árann' in 2019 nuair a críochnaíodh an tionscadal AranLIFE.

Cuirfidh Caomhnú Árann le hobair AranLIFE ach úsáidfear teicneolaíocht nuálach le costas riaracháin a laghdú, le go mbeidh níos mó feilméaraí páirteach agus le scrúdú a dhéanamh ar bhealaí le hioncam feirme a fheabhsú gan fóirdheontais, ionas go mbeidh cosaint gnáthóg níos inmharthana d'fheilméaraí. Is maoiniú iomlán €1.4milliún atá ar fáil do Chaomhnú Árann ón gComhpháirtíocht Nuálaíochta Eorpach do scéim 3 bliana. Timpeall 100 feilméara ón trí oileáin Árann a bheidh páirteach sa scéim. Rud atá éagsúil ó AranLIFE ná go bpioctar talamh taobh amuigh den LCS le cur san áireamh sa tionscadal ach beidh próiseas roghnúcháin i gceist faoina roghnófar an talamh is feiliúnaí le haidhmeanna agus spriocanna an tionscadail a bhaint amach.

3.14. Seirbhísí Sóisialta agus Caithimh Aimsire

Tá pobal beo bríomhar, agus earnáil deonach láidir, ag feidhmiú sa LPT. Léiríonn Comórtas Livcom 2013 é seo. I mí na Nollag 2013 bronnadh dhá phríomh dhuais ar Inis Oírr ag searmanas bronnta i Xiamen na Síne. 60 tír ar fad a ghlac páirt i gComórtas Livcom 2013. I measc na ngnéithe ar díriodh aird speisialta orthu sa gcur i láthair a déanadh ar son phobal Inis Oírr agus a raibh tionchar acu ar na breithimh bhí: Ionad Ealaíne Áras Éanna, imeachtaí ceardaíochta atá ar bun san oileán, tógáil claitheacha cloch, dealbhadóireacht cloiche agus An Ghaeilge.

DREACHT

Is iad seo a leanas na heagraíochtaí deonacha, de réir oileán, atá ag feidhmiú sa LPT:

Árann	Inis Meáin	Inis Oírr
Grúpaí Pobail agus Deonach		
Pátrún Inis Mór	Coiste Spóirt (iolamad imeachtaí)	Comhar na nAosach
Coiste na bpáistí	Club Cniotála	Mná le Chéile
Coiste Halla Rónáin	Rásaí i mí Lúnasa	Club Óige
Coiste Liathróid Láimhe	Éigse Dara Beag	Cumann Dúlra Inis Oírr
Coiste Peil Oileáin Árann	Grúpa Tuismitheoirí agus gasúir	Grúpa Ealaíontóirí Inis Oírr
Coiste 50/50	Grúpacampaí Samhraidh	Cumann Griangrafadóireachta I Oírr
CPTÁ	Grúpa campaí snámh	Grúpa Réal + Eolaíochta
Coiste Naíonra	Grúpa siúil	Grúpa Siúil
Coiste Áras Ronáin	Karate	Cumann Liathróid Láimhe
Coiste Páirc Peile Chill Éinne	Coiste an Chalaídh Mhóir	Coiste na Rásaí
Coiste Pobail ar Aire	Coiste an aersheirbhís	Karaté
Coiste Damhsa	Grúpa Damhsa /Rince Seir	CPTIO
Mná Fiontaireacha	Grúpa aclaíochta	
Comhaltas Oileáin Árann	Coiste an Halla	
Coiste Drámaíochta Árann	Coiste CFIM	
Coiste CFÁ	CPTIM	
Coiste Fearann an Choirce		
Coiste IFA		
Coiste SOS		
Coiste Eaglais		
Coiste Tusimitheoirí & Leanaí		
Club na nÓg		
Coiste Calafort		
Coiste Ceol & Damhsa		
Comhaltas Árann		
Coiste Club Óige don óige (7 – 12 bliain)		
Comhlachtaí Pobal Bhunaithe agus eile		
Comharchumann Forbartha Árann	CFIM	Áras Éanna
Comhar Creidmheasa	Comhar creidmheasa	CCTeo
Coiste Fuinneamh		Aran Life
Comhar Aonghusa		Comhar na nOileán CTR
Coiste Bád Tarrthála		Comhar Creidmheasa

Tábla 3-11. Eagraíochtaí Dheonacha agus Shóisialta.

3.15. Staid na Gaeilge sa Limistéar

3.14.1 Teaghlaigh sa LPT agus Scéim Labhairt na Gaeilge sa LPT

Is éard a bhí i Scéim Labhairt na Gaeilge (SLG), ar cuireadh deireadh leis in 2011, ná deontas a íocadh le teaghlaigh a chruthaigh, trí chigireacht ón Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta (RTCEGSM, as seo amach), go raibh an Ghaeilge á húsáid mar theanga baile leis na bpáistí a bhí faoi bhun 19 bliana d’aois. Is iad na tuismitheoirí iad féin a chuir isteach ar an scéim agus ní gach uile thuismitheoir a chur isteach air. Agus an méid sin ráite, tugann na figiúirí léargas dúinn ar úsáid na Gaeilge i measc na dteaghlach a raibh páistí óga iontu sa LPT ag an am. (SCT - nuashonraithe 2011: 49).

Torthaí SLG	SLG 2005/6	SLG% 2005/6 ¹³	SLG 2010/11	SLG% 2010/11	Athrú % Pt. 2006-2010	Catagóir
53. Árainn	104	95.4	81	78.6	-16.8	A

Toghroinn: Torthaí SLG	SLG 2010/11	SLG% 2010/11	SLG 2005/6	SLG% 2005/6	Athrú% Pt. 2006-2010	Catagóir
53. Árainn	81	78.6	104	95.4	-16.8	A

Tábla 3-12. SLG. Co. na Gaillimhe. 2006-2011.

Tá sé le feiceáil i dtábla 3-12 go raibh titim ginearálta i líon na dteaghlach in Oileáin Árainn a chuir isteach ar an scéim ó 104 sa scoilbhliain 2005/06 go dtí 81 sa scoilbhliain 2010/11. Níl sé éasca brí a bhaint as na figiúirí ach, ag cur san áireamh go raibh titim de bheagnach 17% i líon na ndeontas, SLG, a bronnadh in Oileáin Árainn, ní táscaire dearfach é ó thaobh bisiúlachta na teanga mar rogha theanga an teaghlaigh de. Is é an tuiscint atá léirithe ag cuid de na múinteoirí ná gur stop roinnt tuismitheoirí ag cur isteach ar an scéim cé gurbh í an Ghaeilge teanga an teaghlaigh.

3.15.2. Cainteoirí Laethúla Gaeilge

(Taobh istigh AGUS taobh amuigh den chóras oideachais)

Foilsíodh an ‘Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: 2006-2011’¹⁴ i 2007 agus rinneadh ‘nuashonrú’ air i 2015. Tá údar an staidéir le tuiscint go soiléir ón teideal. An rud is suntasaí faoin staidéar ná go ndearnadh rangú ar na ceantair Ghaeltachta (de réir toghroinne) i dtrí chatagóir, A, B agus C. Is é an bhrí a bhí le ‘Catagóir A’ ná toghroinn ina raibh **66.6%+** den phobal ina ‘CLG’anna. Úsáideadh líon na ndaoine a labhair Gaeilge taobh istigh **AGUS** taobh amuigh den

¹³ Céatadán na dteaghlach SLG de líon na dteaghlach iomlán sa toghroinn sa bhliain 2005/6 agus 2010/11.

¹⁴ http://www.udaras.ie/media/pdf/002910_Udaras_Nuashonr%C3%BA_FULL_report_A4_FA.pdf

chóras oideachais le teacht ar¹⁵ thoradh. Seo í an fhigiúr a léiríonn, i dtuairim na saineolaithe, an t-íosráta le go mbeadh beocht agus inmharthanacht ag mionteanga.

Sonraítear sa tábla thíos faisnéis na dtoghrann a chuimsíonn Catagóir A de réir Dhaonáirimh 2011.

(Ag tógail gach Cainteoir Laethúil Gaeilge (CLG as seo amach) san áireamh).

Toghroinn: Daonáireamh 2011	Daonra 3+	# CLG	% CLG	Contae	Cat.
53. Árainn	1189	918	75.7	Gaillimh	A

Tábla 3-13. Cainteoirí Laethúla Gaeilge de réir an SCT 2011.

Feictear dúinn go bhfuil toghroinn Árainn sa 13ú áit (as 20) des na toghranna a bhí i gcatagóir 'A', ó thaobh labhairt na Gaeilge de.

Ag úsáid modheolaíocht den chineál céanna (i.e. Cainteoirí Laethúla Gaeilge taobh istigh **AGUS** taobh amuigh den chóras oideachais) sa daonáireamh idir 2006 agus 2016, is mar seo ata cúrsaí.

Bliain	CLG %	Foinse
2006	78.6%	SCT
2011	75.7%	(SCT + POS ¹⁶)
2016	76%	POS

Tábla 3-14. % CLG de réir an daonáireamh 2006-2016.

¹⁵ Tá an figiúr seo déanta seo de: Líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge go laethúil taobh istigh den chóras oideachais amháin, líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge go laethúil taobh istigh agus taobh amuigh den chóras oideachais agus líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge go laethúil taobh amuigh den chóras oideachais amháin.

¹⁶ An Phríomh-oifig Staidrimh nó an CSO (*Central Statistics Office*).

Briste síos de réir na gceantair beaga is mar seo ata an scéal idir 2011 agus 2016.

2011 ¹⁷	Eoghnacht/Cill Mhuirbhígh	Eochaill	Cill Rónáin	Cill Éinne	Árann Iomlán	Inis Meáin	Inis Oírr	Iomlán
Daonra	227	158	301	159	845	157	249	1251
os cionn 3	218	153	295	154	820	154	238	1212
CLG	173	119	159	115	566	129	223	918
% CLG	79.4%	77.8%	53.9%	74.7%	68.7%	83.8%	93.7%	75.7%
2016	Eoghnacht/Cill Mhuirbhígh	Eochaill	Cill Rónáin	Cill Éinne	Árann	Inis Meáin	Inis Oírr	Iomlán
Daonra	202	143	247	170	762	183	281	1226
os cionn 3	197	138	241	163	739	179	269	1187
CLG	160	112	139	120	531	144	229	904
% CLG	81.2%	81.2%	57.7%	73.6%	71.9%	80.4%	85.1%	76.2%

Tábla 3-15. CLG de réir na ceantair beaga.

CAT. A os cionn 67%	CAT.B idir 44% - 66%	CAT.C faoi 44%
---------------------	----------------------	----------------

¹⁷ <http://census.cso.ie/sapmap/>

3.15.3. CLGanna taobh amuigh den chóras oideachais

(gan na cainteoirí laethúla sa chóras oideachais amháin a bheith cuimsithe).

Tá suíomh idirlín ‘An Amharcóir Pleanála Teanga’¹⁸ curtha ar fáil ag RTCEGSM (RTCEGSM, as seo amach) a thugann eolas ábharthach faoin nGaeilge sna Limistéir Pleanála Teanga (LPT) sa Ghaeltacht. Ní mhór a thuiscint go n-úsáideann an córas seo modheolaíocht dhifriúil ó an SCT mar ní áirítear na daoine a labhraíonn an Ghaeilge go laethúil istigh sa chóras oideachais amháin sna figiúirí.

Limistéir Pleanála Teanga		
Limistéar	Oileáin Árann	
Contae	Contae na Gaillimhe	
Cainteoirí Laethúla	2016	2011
Cainteoirí Laethúla Gaeilge taobh amuigh den chóras oideachais mar chéatadán den daonra 3 bliana d'aois agus os a chionn	57.37%	63.45%
Daonra	2016	2011
Daonra Iomlán	1,226	1,251
Daonra Iomlán 3 bliana d'aois agus os a chionn	1,187	1,212
Líon na ndaoine le cumas labhartha Gaeilge	996	1,012
Líon na ndaoine gan cumas labhartha Gaeilge	172	177
Líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge go laethúil taobh amuigh den chóras oideachais	681	769
Athrú ar líon na gCainteoirí Laethúla taobh amuigh den chóras oideachais 2011-2016 i bhfoirm %	-11.44%	

Tábla 3-16. CLG taobh amuigh den chóras oideachais.

Léiríonn tábla 3-16 líon na ndaoine a thuariscíonn sa daonáireamh go labhraíonn siad Gaeilge **taobh amuigh** den chóras oideachais. Léirítear titim de 11.44% ó 2011 go 2016. Is ábhar buartha an titim seo dóibh siúd ar cás leo an teanga.

¹⁸ <https://dahg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=7090794ee2ca4b53bb785b84c2bd9ad8>

CLGanna taobh amuigh den chóras oideachais de réir na gceantair beaga (POS 2016);

2011	Eoghnacht/Cill Mhuirbhígh	Eochail	Cill Rónáin	Cill Éinne	Árann Iomlán	Inis Meáin	Inis Oírr	Iomlán
Daonra	227	158	301	159	845	157	249	1,251
os cionn 3	218	153	295	154	820	154	238	1,212
Cumas Gaeilge	194	127	194	131	646	133	233	1,012
CLG Ø chóras Oid.	154	96	127	96	473	100	197	770
% CLG Ø chóras Oid.	70.6%	62.7%	43.1%	62.3%	57.7%	64.9%	82.8%	63.5%
2016	Eoghnacht/Cill Mhuirbhígh	Eochail	Cill Rónáin	Cill Éinne	Árann	Inis Meáin	Inis Oírr	Iomlán
Daonra	202	143	247	170	762	183	281	1,226
os cionn 3	197	138	241	163	739	179	269	1,187
Cumas Gaeilge	177	118	175	131	601	151	244	996
CLG Ø chóras Oid.	129	82	103	77	391	94	196	681
% CLG Ø chóras Oid.	65.5%	59.4%	42.7%	47.2%	52.9%	52.5%	72.9%	57.4%

Tábla 3-17. Úsáid na Gaeilge de réir na gceantar beaga (taobh amuigh den chóras oideachais).

Tá sé le tabhairt faoi deara gur thit líon na ndaoine a labhraíonn an Ghaeilge go laethúil taobh amuigh den chóras oideachais ó 63.5% i 2011 go dtí 57.4% i 2016. Is é an dúshlán is mó don phlean teanga ná an taoide seo a chasadh.

4. Léargas ar Ullmhú an Phlean

4.1. Réamhrá

Tar éis do CCTeo a bheith ceaptha ina Cheanneagraíocht i mí Aibreán 2017 ar Limistéar Pleanála Teanga (LPT) Oileáin Árann cuireadh tús le feachtas feasachta le daoine a chur ar an eolas faoina raibh i gceist leis an bPleanáil Teanga. Déanadh fógraíocht fhorleathan ar na hoileáin maidir leis an bpróiseas. Scaipeadh bileoga eolais ar na tithe, cuireadh eolas ar shuíomhanna idirlín na gComharchumann/ na gComhlachtaí Forbartha, i nuachtlitreacha agus ar Raidió na Gaeltachta, chomh maith leis an scéal a scaipeadh ó bhéal. Eagraíodh cruinnithe eolais ag a ndearna Bríd Ní Chualáin ó ÚnaG cur i láthair ar Phróiseas na Pleanála Teanga agus ar stáid reatha na Gaeilge sna hoileáin de réir an daonáirimh is déanaí. Bhí freastal an-mhaith ar na cruinnithe agus ba léir go raibh an-fhonn ar an dream a bhí i láthair tuilleadh a fhoghlaim faoina raibh i gceist agus gur theastaigh uathu a bheith páirteach sa bpróiseas. Glacadh le hainmniúcháin do na Coistí Áitiúla ag na cruinnithe seo.

De bharr a thábhachtaí is atá tionscal na turasóireachta d'Oileáin Árann, agus a thionchar ar chuile ghné de shaol na n-oileán bheartaigh an coiste ar shuirbhé a dhéanamh i measc na dturasóirí sula mbeadh séasúr turasóireachta na bliana 2017 thart. Le cabhair na gcoistí áitiúla leagadh amach na ceistiúcháin agus bhí siad réidh le dáileadh faoi mhí Lúnasa 2017. Bhí sé mar chuspóir, go príomha, a fháil amach cén tionchar a bhí ag ár stádas Gaeltachta ar chinneadh na dturasóirí cuairt a thabhairt ar na hoileáin agus cé chomh follasach nó 'feiceálach' agus a bhí an Ghaeilge le linn a gcuairte. Bailíodh eolas uathu freisin i dtaobh ghnéithe eile dá saoire ar na hoileáin agus tugadh deis dóibh tuairimí a nochtadh agus moltaí a chur chun cinn.

Dháiligh baill na gcoistí áitiúla na suirbhéanna ar bhialainn, ar shiopaí, ostáin, tithe lóistíne etc. Mhínigh siad do na húinéirí agus na fostaithe céard a bhí i gceist leis an tsuirbé. Chomh maith leis sin chuaigh baill an choiste go dtí áiteanna ar na hoileáin a mbíonn turasóirí ag tarraingt orthu agus d'iarr siad ar dhaoine na suirbhéanna a líonadh. Tugadh rogha dóibh an ceistiúchán a líonadh isteach ar phár ag an am, nó é a dhéanamh ar líne níos déanaí. Tar éis roinnt seachtainí bailíodh na suirbhéanna ó na hionaid éagsúla agus déanadh an t-eolas ar fad a inchur ar survey monkey. Faoi mhí Dheireadh Fómhair 2017 bhí na suirbhéanna ar fad bailithe agus an t-ionchur fáisnéise déanta.

I mí Meán Fómhair 2017 tugadh cuireadh don Dochtúir Cormac Ó Brolacháin, Coláiste Mhuire gan Smál, Luimneach léachtanna poiblí a thabhairt sna trí oileán ar impleachtaí An Pholasaí Oideachas Gaeltachta agus ar chosaint mionteangacha. Léiríodh an-spéis sna léachtanna agus lean díospóireachtaí bríomhara a chuid cainte i chuile chás. De bharr chomh gníomhach agus chomh díograsach agus a bhí na gcoistí áitiúla déanadh iarracht eile ag an staid seo cuid acu a mhealladh le bheith ina mbaill den Choiste Stiúrtha. Theip ar an iarracht, áfach. De bharr cuinsí pearsanta nó cúrsaí oibre, níor fheil sé do dhaoine a bheith as baile ó mhoch maidin go dtí deireanach tráthnóna le freastal ar chruinnithe.

Socraíodh go ndéanfaí ceistneoirí a dheardh ag díriú ar na réimsí seo a leanas: An Mhórshuirbhé ar an bPobal, ar dhéagóirí, lucht gnó, ar eagraíochtaí dheonacha/shóisialta agus ar thurasóirí a bhí ag

cur fúthú sna hoileáin. Le comhairle ó Bhríd Ní Chualáin agus le rannpháirtíocht na gcoistí áitiúla cuireadh tús le dearadh na gceistneoirí.

Faoi tús mhí na Nollag, áfach, ba léir nach raibh mórán dul chun cinn á dhéanamh. B'éigean roinnt cruinnithe Coiste Stiúrtha a chur ar ceal de bharr cúrsaí aimsire agus níor éirigh le hiarrachtaí ar an nua-teicneolaíochta a úsáid le freastal ar dhaoine nár fhéad a bheith i láthair go pearsanta. Cuireadh ar ceal, de bharr drochaimsire chomh maith, an lá oiliúna a bhí á eagrú ar an gCeathrú Rua do bhail an Choiste Stiúrtha agus na gCoistí Áitiúla. De bharr na gconstaicí seo chinn An Coiste Stiúrtha ar Chomhairleoir Pleanála Teanga a cheapadh leis an bpróiseas a bhrú chun cinn. Fógraíodh iarratas ar thairiscintí. Tar éis próiseas iomaíoch roghnaíodh Colm Ó Cinnseala mar chomhairleoir sa bpleanáil teanga agus síníodh conradh leis i Mí Eanáir 2018. Tá MA sa bPleanáil Teanga ag Colm agus taithí leathan aige sa réimse oibre seo.

4.2. An Taighde

4.2.1. An Taighde Tánaisteach

Mar chuid den taighde, rinne an comhairleoir anailís ar an taighde a bhí déanta cheana féin ar an Limistéir Pleanála Teanga seo;

- Figiúirí na daonáirimhe (2011 agus 2016) de chuid an Phríomh-Oifig Staidrimh (An CSO). Ar fáil ag cso.ie
- An Córas Faisnéise Geografaí atá curtha ar fáil ar shuíomh na Roinne Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta. Tugann an suíomh seo eolas faoin nGaeilge sa LPT. Ar fáil ag <https://dahg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=7090794ee2ca4b53bb785b84c2bd9ad8>
- An Córas Faisnéise Geografaí atá curtha ar fáil ag Pobal. Tugann an suíomh seo eolas faoi chúrsaí socheacnamaíochta agus eile an LPT. Ar fáil ag maps.pobal.ie
- Comhairle Contae na Gaillimhe, 2008. *Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta 2008-2018*: Gaillimh. Comhairle Condae na Gaillimhe. Ar fáil ag galwaycoco.ie.
- Muintearas, 2017. *Straitéis Óige don Ghaeltacht*. Leitir Móir: Muintearas.
- Ní Ghlíósáin, Órla. 2000. *Céard Fúinne? Riachtanais Dhaoine Óga Inis Oírr*. Inis Oírr: CCTeo
- Ó Briain, Daithí. 2014. *Aersheirbhís go hÁrainn a Neartóidh an Pobal go Sóisialta agus go hEacnamaíoch*. Ollscoil Náisiúnta na hÉireann, Gaillimh.
- Ó Direáin, Séamas. 2015. *Linguistic Variation in the Aran Islands*. aranirish.nuigalway.ie/media/DIASsurvey-2015-11-23.pdf (Léite 7/8/2018/).
- Ó Giollagáin, C., Mac Donnacha, S., Ní Chualáin, F., Ní Shéaghdha, A. & O'Brien, M., 2007. *Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: Tuarascáil Chríochnaitheach*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- Ó Giollagáin, C., Mac Donnacha, S., Ní Chualáin, F., Ní Shéaghdha, A. & O'Brien, M., 2007. *Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: Príomhtháil agus Moltaí*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- Ó Giollagáin, C. & Charlton, M., 2015. *Nuashonrú ar an Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: 2006–2011*. Na Forbacha: ÚnaG.
- An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2017. *Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022*. Ar fáil ag www.education.ie

- Péterváry, T., Ó Curnáin, B., Ó Giollagáin, C. & Sheahan, J., 2014. *Iniúchadh ar an gCumas Dátteangach: An sealbhú teanga i measc ghlúin óg na Gaeltachta*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta.
- Ní Dhoimhín, H., 2018. *Plean Teanga Ghaeltacht na Mí*. Ráth Chairn: Comharchumann Ráth Chairn. Ar fáil ag: https://docs.wixstatic.com/ugd/aac749_293e4488302d4f5596795406907bd15d.pdf
- Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, 2017. *Athbhreithniú ar Sheirbhísí Cúraim Phríomhúil na nOileán*. Baile Átha Cliath: Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte. <https://www.hse.ie/eng/services/publications/primary/ar-sheirbhisi-curaim-phriomhuil-na-noilean-aibrean-2017.pdf>
- Údarás na Gaeltachta, 2019. *Ráiteas Deireadh Bliana 2019*. Gaillimh: Údarás na Gaeltachta. Ar fáil ag: <https://udaras.ie/assets/uploads/3030/04/Uidaraís-Athbhreithniú-2019.pdf>

4.2.2. An Taighde Príomha.

Mar chuid den anailís shochtheangeolaíoch ar aon phobal níor mhór breathnú ar na gnéithe seo a leanas; an teaghlach, an óige, saol sóisialta, saol na hoibre, seirbhísí (idir stáit agus áitiúil).

Roghnaíodh meascán de mhodhanna taighde, idir suirbhéanna, agallaimh agus grúpaí fócais. Tá breisluach ag baint le suirbhéanna mar tarraingítear áird ar cheist na teanga i measc an phobail. Seo a leanas an obair thaighde a déanadh;

- **Suirbhéanna**
 - An Suirbhé ar an bPobal
 - An Suirbhé ar Dhéagóirí
 - An Suirbhé ar an Lucht Ghnó
 - An Suirbhé ar na hEagraíochtaí Sóisialta/Caitheamh Aimsire
 - An Suirbhé ar Thurasóirí
- **Agallaimh le**
 - Bainisteoirí na gComhlachtaí Forbartha (CCTeo – Inis Oírr agus CFIM) agus le CFÁ .
 - Príomhoidí na mbunscoileanna
 - Príomhoidí na scoileanna iarbhunoidreachais
 - Stiúrthóir Naíonra Inis Móir
 - Stiúrthóir Naíonra Inis Oírr
- **Grúpaí Fócais**
 - Eagraíochtaí Dheonacha / Shóisialta an trí oileáin Árann (ceannaire an club óige san áireamh)
 - Baill agus ceannaire Chlub Óige Inis Oírr

4.2.3. An Suirbhé ar an bPobal

Socraíodh go ndáileofaí ceistneoir, i bhfoirm cruachóip, ar chuile theach a raibh cónaí ann ar na trí oileán agus go mbeadh an deis ag chuile áitritheoir 19+ bliana agus ós a chionn é a líonadh isteach. Dearadh agus priontáladh ceistneoirí tar dóibh a bheith deartha, pléite agus aontaithe ag cruinnithe den choiste stiúrtha. Bhí moltaí faighte chomh maith ós an coistí áitiúla agus cuireadh na moltaí seo san áireamh. Bhí 12 leathanach agus 29 ceist ann agus rannóg ar leith do thuismitheoirí. Is ar bhonn na rúndachta a déanadh an suirbhé. D'fhéadfadh suas le tríúr as aon teaghlach amháin an ceistneoir a fhreagairt.

De bharr go bhfuil an oiread sin oileánaigh atá ina gcónaí taobh amuigh den LPT, ach go mbreathnófaí orthu mar chuid den phobal a bhfuil tábhacht lena dtuairimí, socraíodh go mbeadh leagan arlíne den suirbhé ar fáil chomh maith féach - www.surveymonkey.com/r/PT_Arainn¹⁹ Déanadh an t-ionchur fáisnéise ó na cruachóipeanna sa mbunachar sonraí Surveymonkey céanna. Ní fhéadfaí aon duine ná teaghlach a ghlac páirt sa suirbhé a aithint agus níor iarradh aon eolas pearsanta. Tá teacht ar an gceistneoir mar aguisín 1.

Eagraíodh feachtas feasachta faoin suirbhé. Scaipeadh bileoga eolais trí nuachtlitreacha na gComharchumann agus trí fhógraí sna siopaí, oifigí poist agus séipéil. Cuireadh mír nuachta amach ar Raidió na Gaeltachta agus rinneadh agallamh faoin ábhar ar an stáisiún céanna. Socraíodh go mbeadh an cheistneoir dhátheangach mar go raibh tábhacht le tuairimí na n-oileánach nach raibh Gaeilge ar a dtail acu. Dháileadh an cheistneoir ar chuile theach a raibh cónaí ann. Tugadh coicís don phobal leis an gceistneoir a líonadh isteach ach cuireadh síneadh seachtaine leis ina dhiaidh sin. As 498 ceistneoir a dáileadh fuarthas 361 ceistneoir líonta isteach ar ais, sin ráta freagartha de 72.5%. Idir chrua-chóipeanna agus leaganacha leictreonacha bhí breis agus 700 freagróir i gceist. Nuair a déanadh scagadh ar na foirmeacha leictreonacha bhí cuid mhaith acu neamhchríochnaithe, rud a d'fhág 633 bailí.

Chomh maith le ceisteanna taighde tugadh deiseanna do na freagróirí a gcuid tuairimí a thabhairt maidir le réimse leathan ábhar. Sna 'ceisteanna oscailte' seo tugadh deis don phobal a chuid tuairimí a thabhairt faoi thábhacht na Gaeilge agus na Gaeltachta, na forbairtí atá ag teastáil le go mbeadh caighdeán maireachtála níos fearr ag an bpobal amach anseo, an freastal a dhéanann na seirbhísí poiblí ar mhuintir na n-oileán, úsáid na Gaeilge & rI. Bhí 7 mír ar fad ann ina bhféadfadh daoine a dtuairimí a thabhairt. Glacadh go fonnmhar leis an deis agus scríobhadh na céadta moltaí agus tuairimí. Bhí na tuairimí agus na moltaí seo an-úsáideach agus tá go leor acu anois mar bhearta sa bplean.

Tá an-bhuíochas ag dul do bhaill na gcoistí áitiúla a scaip agus a bhailigh na ceistneoirí. Ba mhór an chuidiú an t-eolas áitiúil a bhí acu eg maidir leis na tithe a raibh cónaí iontu. Thart ar 500 teach a bhí i gceist. Líon 599 freagróir (a bhfuil cónaí orthu sa LPT) an suirbhé isteach. Is é sin 61.5% den phobal in aois 19+ mbliana agus ós a chionn (974 duine). Chomh maith leis sin, líon 34 duine eile, nach bhfuil

¹⁹ Chuaigh timirí thimpeall an oileáin ó theach go teach le na ceistneoirí agus bhailigh siad arís iad. Bhí an rogha ag daoine freisin na ceistneoirí a fhágáil ar ais isteach sa gcomharchumann cuí.

cónaí orthu in Oileáin Árann faoi láthair an cheistneoir. Ar an iomlán mar sin, is é 633 líon na bhfreagróirí bailí. Bhí idir 310 (50.8%) bean agus 300 (49.2%) fear a ghlac páirt sa suirbhé.

Scaipeadh na gCeistneoirí (cruachóipeanna)			
Oileán	Ceistneoirí scapaithe	Faighte ar ais	% ar ais
Árann	305	267	87%
Inis Meáin	70	29	41%
Inis Oírr	123	65	53%
iomlán	498	361	72.5%

Tábla 4-1. Scapadh na gCeistneoirí.

Cé go bhfuil roinnt difríochtaí idir an fhreagairt ar an suirbhé (an ráta freagartha níos airde in Árann, cuir i gcás) agus na céatadán difriúil sa mhórphobal, is é ár dtuairim, ag cur chuile rud san áireamh, nach gcuirtear bailíocht an tsuirbhé as rocht. Tá muid thar a bheith sásta leis an ráta freagartha de 599 as an spriocghrúpa de 974 (daoine ina gcónaí in Oileáin Árann - 19+ bliana), is é sin 61.5%.

4.2.4. An Suirbhé ar Dhéagóirí.

Scaipeadh an suirbhé ar dhéagóirí trí na scoileanna, an múnla ceánna agus a húsáideadh don mhórshaothar taighde –SCT (Ó Giollagáin, Mac Donncha, et al, 2017). Tá muid buíoch de Dhónall Ó Braonáin (Príomhfheidhmeannach – Acadamh na hOllscolaíochta, Ollscoil na hÉireann Gaillimh) – as ucht cead a thabhairt don Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga múnla an Acadaimh a úsáid mar theimpléad don suirbhé ar an óige i scoileanna iar-bhunoideachais LPT Oileáin Árann.

Nuair shocraigh CPTOÁ suirbhé a dhéanamh ar óige an cheantair, chuaigh An Comhairleoir Pleanála Teanga agus príomhoidí an trí scoil iar-bhunoideachais i gcomhairle le chéile leis an gceistneoir a leasú agus a chur in oiriúint do LPT Oileáin Árann.

Dearadh an suirbhé leictreonach ag baint úsáid as an gcóras ar SurveyMonkey agus líon na scoláirí isteach é ag deireadh mhí an Mhárta 2018.

Ghlac scoláirí i chuile scoilbhliain páirt sa suirbhé, ó aois 12 go dtí 18. Tá an-bhuíochas ag dul do na príomhoidí agus na múinteoirí as ucht a gcomhoibriú. Tá buíochas speisialta tuillte ag na scoláirí a ghlac páirt sa suirbhé.

Seo mar a bhí líon na ndaltaí ar rollaí na n-iarbhunscoileanna sa LPT (Márta 2018);

Scoil	Scoláirí
Coláiste Naomh Éinne (Árann)	56
Coláiste Naomh Eoin (Inis Meáin)	40
Coláiste Ghobnait (Inis Oírr)	27
iomlán	123

Tábla 4-2. Líon ar Rolla na n-Iarbhunscoileanna

Maidir leis na figiúirí thuas, ní mór a chur san áireamh nach oileánaigh iad leath de na scoláirí ach go dtagann siad isteach ón mórtír ar scoláireachtaí.

An Ráta Freagartha		
Scoláirí	Freagróirí	Ráta Freagartha
123	97	78.8%

Tábla 4-3. An Ráta Freagartha.

Scoláireachtaí vs. Muintir na nOileán			
Scoláireachtaí	Oileánaigh	Gan fhreagra	Iomlán
47	47	3	97

Tábla 4-4. Scoláireachtaí vrs Oileánaigh.

4.2.5. An Suirbhé ar an Lucht Gnó.

Beartaíodh ar fhochonradh a bhronnadh ar an gcomhlacht – Measmedia – leis an bpíosa taighde seo a dhéanamh. Bhí taithe acu ar obair den chineál seo a dhéanamh in LPTanna eile. Siad na haidhmeanna a leagadh amach do Measmedia don suirbhé seo ar lucht gnó agus seirbhíse na n-oileán ná:

- léargas a fháil ar na deiseanna atá ag an bpobal an Ghaeilge a labhairt agus iad ag úsáid seirbhísí go háitiúil
- léargas a fháil ar na deiseanna atá ag fostaithe an Ghaeilge a labhairt ina n-ionaid oibre
- An tuiscint agus cleachtas atá ag lucht gnó (úinéirí nó bainisteoirí) ina gcuid gnónna maidir leis an nGaeilge.

Sa suirbhé ardaíodh na ceisteanna seo a leanas:

1. Dearcadh an ghnó i leith na Gaeilge
2. Cumas an ghnó seirbhís chuimsitheach trí Ghaeilge a chur ar fáil don phobal
3. Toillteanas an ghnó feabhas a chur ar an tseirbhís a chuirtear ar fáil trí Ghaeilge
4. Toillteanas an ghnó páirt a ghlacadh i scéim a chinnteodh go mbeadh seirbhís trí Ghaeilge ar fáil agus é feiceálach ag an bpobal
5. Cumas na ngnólachtaí a gcuid riaracháin a dhéanamh trí mheán na Gaeilge & an tacaíocht atá ar fáil dóibh
6. Bealaí le feabhas a chur ar an gcaighdeán maireachtála do mhuintir na n-oileán.

As an liosta de 192 gnólacht a chuir an Coiste Stiúrtha ar fáil do Measmedia, d'éirigh leo teagmháil a dhéanamh (ar an bhfón) agus suirbhé a chur i gcrích le 73 acu siúd. Arís is é SurveyMonkey a h-úsáideadh mar bhonachar sonraí. Ní raibh fáil ar chuid de na gnólachtaí nó ní raibh siad sásta a bheith páirteach. Ina ainneoin sin, cuireann an méid gnólachtaí a bhí sásta páirt a ghlacadh, torthaí sásúla ar fáil agus is sampláil mhaith iad ar an réimse gnólachtaí atá ag feidhmiú ar na hoileáin. Ar Árann (57.75% den 73) agus ar Inis Oírr (45.07% den 73) atá an chuid is mó de na gnólachtaí a chuir an suirbhé i gcrích, rud a luíonn le réasún toisc a laghad gnónna atá lonnaithe ar Inis Meáin. Ar an mórchuid, is le húinéirí nó bainisteoirí gnó a labhraíodh agus bainisteoirí margaíochta, cuntasaíochta nó riaracháin a bhí sa gcuid eile de na rannpháirtithe.

4.2.6. Suirbhé ar na hEagraíochtaí Sóisialta / Caitheamh Aimsire.

Tá tábhacht leis an earnáil seo (Eagraíochtaí Dheonacha agus Pobalbhunaithe) sa bpleanáil teanga, de bharr de bharr an tábhacht a bhaineann leis an nGaeilge taobh amuigh den teaghlach agus den seomra ranga.

Tá ról lárnach ag eagraíochtaí atá ag plé leis an óige i bhforbairt imeachtaí sóisialta agus caitheamh aimsire trí Ghaeilge. Cinnteoidh sé seo go bhfuil cosaint á thabhairt don cheart atá ag gasúir atá á dtógáil le Gaeilge caidreamh shóisialta a dhéanamh le Gaeilgí óga eile agus ag an am céanna go spreagtar an dream atá á dtógáil le teangacha eile leis an nGaeilge a labhairt.

San aiseolas a tháinig ón suirbhé ar an bpobal, dúradh gur ghá forbairt a dhéanamh ar shaol sóisialta na n-oileán leis an gcaighdeán maireachtála a fheabhsú, go háirithe sa nGeimhreadh. Chomh maith le sin is deis é an saol sóisialta do dhaoine nua isteach, nach bhfuil Gaeilge líofa acu, páirt a ghlacadh i saol an phobail agus ag an am céanna feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge ar bhealach taitneamhach. Bailíodh eolas ó na coistí pleanála teanga áitiúla maidir leis na coistí atá ag feidhmiú sa LPT agus aithníodh níos mó ná daichead eagraíocht. Dearadh ceistneoir dhátteangach simplí mar seo a leanas (féach Aguisín II) le haghaidh na n-eagraíochtaí do dhaoine fásta agus ceann eile d'eagraíochtaí atá dírithe ar an óige.

4.2.7. Suirbhé ar Thurasóirí

Mar atá mínithe cheana leag an Coiste Stiúrtha, i bpáirt leis na coistí áitiúla, ceistneoir amach le dáileadh ar thurasóirí a thabharfadh cuairt ar Oileáin Árann le linn shéasúr turasóireachta na bliana 2017. Bhí sé mar chuspóir ag an gCoiste a fháil amach an raibh tábhacht ag baint le stádas Gaeltachta na n-oileán ó thaobh an turasóra de agus cé chomh 'feiceálach' agus a bhí An Ghaeilge dóibh le linn a gcuairte. Nuair a bhí an leagan críochnaithe, a bhí dhá theangach, réidh socraíodh gurb iad baill na gcoiste áitiúla ar an trí oileán, ag obair go deonach, a scaipfeadh iad.

Idir 18 Lúnasa agus 18 Meán Fómhair 2017 chuaigh baill na gcoistí chuig bialanna, céibheanna, óstáin, siopaí etc. Labhair siad go pearsanta le turasóirí agus d'iarr orthu an suirbhé a líonadh isteach. Bhí fáil ar an gceistneoir ar líne (i bhfoirm SurveyMonkey) chomh maith agus tugadh an córas sin mar rogha do na turasóirí freisin. Bailíodh na ceistneoirí ar pháipéar chomh luath agus a bhí siad líonta isteach. Dáileadh ceistneoirí freisin ar lucht gnó na noileán a bhíonn ag déileáil go díreach le turasóirí m.sh. lucht óstáin, tithe a leaba agus bricfeasta agus tithe tabhairne agus míníodh dóibh céard a bhí i gceist leis an suirbhé. Bailíodh na ceistneoirí ó na hionaid seo i lár mhí Mheán Fómhair. Ina dhiaidh sin rinne na coistí áitiúla an t-eolas a tháinig ó na ceistneoirí ar fad a ionchur agus déanadh anailís orthu.

4.2.8 Cruinnithe Poiblí

Nuair a bhí anailís déanta ar thorthaí an taighde (Aibreán 2018) cuireadh achoimre de na torthaí ós comhair an phobail ag trí chruinniú poiblí i lár Bealtaine 2018 (ceann ar gach oileán). Ag na cruinnithe chomh maith tugadh deis don lucht freastail moltaí a thabhairt maidir le beartanna an phlean faoi na Réimsí Pleanála teanga mar atá leagaithe síos ag ÚnaG ina lámhleabhair – Treoirlínte Pleanála Teanga Eagrán 4 – Eanáir 2018. Tá an lámhleabhair ar fáil ag; www.udaras.ie/wp-content/uploads/2018/02/Treoir%C3%ADnte-Plean%C3%A1la-Teanga-Eagr%C3%A1n-4.pdf

Bailíodh moltaí ón bpobal ag na cruinnithe seo.

4.3. Taighde – Tátal.

Tá an Coiste Stiúrtha sásta le réimse leathan an taighde chomh maith leis an ráta freagartha a bhain le suirbhé an phobail. Léiríonn an ráta freagartha i.e 61.5% den phobail in aois 19+ gur theastaigh ón bpobal a bheith a bheith páirteach sa phróiseas pleanála teanga.

Is ábhar sásaimh dúinn chomh maith an méid blúiríní eolais agus moltaí úsáideacha, a fuair muid mar ‘saor-théacs’ ón mórshuirbhé agus ó na cruinnithe poiblí.

Agus an dréachtphlean réitithe eagrófar sraith cruinnithe poiblí ag a dtabharfar deis eile don phobal a dtuairimí a thabhairt faoin bplean.

DREACHT

5. Torthaí an Taighde

5.1 Réamhrá

Tá cur síos déanta i Mír a 4 ar an taighde a déanadh sa LPT. Chomh maith le taighde i bhfoirm agallaimh, cruinnithe agus fócasghrúpaí, déanadh 5 phíosa taighde i bhfoirm suirbhéanna. Ba iad sin;

- An Mhórshuirbhé ar an bPobal
- Suirbhé ar Dhéagóirí
- Suirbhé ar Lucht Ghnó
- Suirbhé ar Eagraíochtaí Dheonacha / Shóisialta
- Suirbhé ar Thurasóirí

Agus muid i mbun taighde shochtheangeolaíoch, tá suim againn i dtrí réimse go h-airithe. Is iad sin:

1. **Dearcadh** na rannpháirtithe i leith na Gaeilge;
2. **Cumas** na rannpháirtithe sa nGaeilge; agus
3. Cén **úsáid** a bhaineann siad as an teanga?

Tá sé tábhachtach a thuiscint ***gur ar bhonn féintuarascála a líonadh isteach na ceistneoirí.***

5.2. An Mhórshuirbhé ar an bPobal

5.2.1. Cén áit ar tógadh muintir Oileáin Árann?

Cén áit ar tógadh thú?		
Oileáin Árann. Aran Islands.	76.37%	475
Gaeltacht Eile. Another Gaeltacht	3.54%	22
Éire (Taobh amuigh den Ghaeltacht). Ireland (Outside the Gaeltacht).	12.70%	79
Taobh amuigh d'Éirinn. Outside Ireland.	7.40%	46
	Freagraí	622
	Gan fhreagra	11

Tábla 5-1. Cén áit ar tógadh na freagróirí?

Tá sé le feiceáil gur de bhunú Oileáin Árann 76.37% de na freagróirí agus gur as an nGaeltacht (Oileáin Árann san áireamh) 80% acu. Cé nach ionann a bheith tógtha sa nGaeltacht agus a bheith tógtha le Gaeilge, fós is bunchloch láidir don phleanáil teanga, gur féidir tógáil air, an líon ard seo de mhuintir Oileáin Árann gurb as an nGaeltacht dóibh.

5.2.2. Cé as as don phobail de réir oileáin?

Cé as Muintir Árann de réir oileáin (iad siúd a bhfuil cónaí orthu ar Oileáin Árann) ?					
	Oileáin Árann	Gaeltacht Eile	Éire (Ní Gaeltacht)	Thar Lear	Iomlán
Árann	304 (77%)	14 (3.5%)	43 (11%)	35 (9%)	396
Inis Meáin	54 (77%)	4 (5.7%)	10 (14.3%)	2 (2.8%)	70
Inis Oírr	95 (75.5%)	3 (2.4%)	22 (17.5%)	6 (4.76%)	126
					592

Tábla 5-2. Cár as don phobal de réir oileáin (Ceist 3).

Bhí cónaí ar na freagróirí sna hoileáin, agus in áiteacha eile mar seo a leanas:

Áit Cónaithe	Daonra 19+ (Daonáireamh 2016)	Líon Freagróirí	% freagróirí 19+ de réir oileáin
Árann	612	402	66%
Inis Meáin	143	70	49%
Inis Oírr	219	127	58%
Iomlán ón LPT	974	599	61.5%
Contae nó Cathair na Gaillimhe		33	
Éire (ní Gaillimh)		9	
Thar lear		7	
Iomlán		648	

Tábla 5-3. Áit cónaithe na bhfreagróirí..

Feictear dúinn go raibh ráta freagartha níos airde ar Árann ná mar a bhí sa dá oileáin eile.

Tá áit chónaithe na bhfreagróirí (648) níos airde ná líon na bhfreagróirí (633) de bharr go bhfuil teach ar an mórtáir ag roinnt daoine chomh maith le teach in Oileáin Árann ach go bhfuil cónaí rialta orthu sa dá áit.

Aoisghrúpa	Líon na na bhfreagróirí	% na bhfreagróirí	Líon agus % na n-aoisghrúpaí 19+ bliana de réir daonáirimh 2016	
19-30	74	12%	128	13 % (19-29)
31-50	192	31%	280	29% (30-49)
51-65	203	32%	308	32% (50-64)
65+	156	25%	258	26% (65 +)
Iomlán	625	100%	974	100%
Gan fhreagra	8			

Tábla 5-1. % na bhFreagróirí de réir aoisghrúpaí.

5.2.3. Dearcadh i leith na Gaeilge

Aimsíodh dearcadh an phobail i leith na Gaeilge trí cheisteanna a chur orthu faoin ábhar seo sna suirbhéanna a déanadh ar an bpobal agus ar na déagóirí.

An bhfuil an Ghaeilge Tábhachtach?

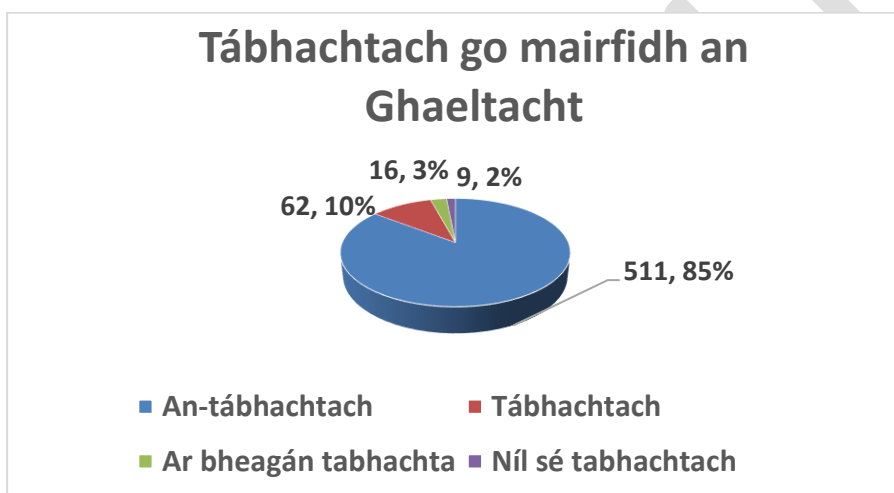
Tugadh ceithre rogha sa gceistneoir.

An bhfuil an Ghaeilge tábhachtach?	Tá	Níl
Mar theanga pobail	570 (98%)	12 (2%)
Don chéad ghlúin eile	491 (97.61%)	12 (2.39%)
Ar chúiseanna oideachais	488 (96.25%)	19 (3.75%)
Mar gur fiú airgead í	201 (72.56%)	76 (27.44%)

Tábla 5-4. Tábhacht na Gaeilge (Ceist 22).

Todhchaí na Gaeltachta

“Táthar ag rá go mb’fhéidir nach mairfidh an Ghaeltacht ach glúin eile. Cé chomh tábhachtach is atá sé duitse go mbeidh an ceantar seo ina Ghaeltacht amach anseo?”

Figiúr 5-1. Tábhacht na Gaeltachta (Ceist 23).

Léiríodh an-tacaíocht don tuairim go bhfuil tábhacht ag baint le todhchaí Árann mar Ghaeltacht. Is dearcadh dearfach é seo i gcomhthéacs na pleanála teanga.

Seo mar a freagraíodh an cheist a cuireadh ar na déagóirí: **‘Maidir leat féin an bhfuil tú i bhfabhar na Gaeilge?’**

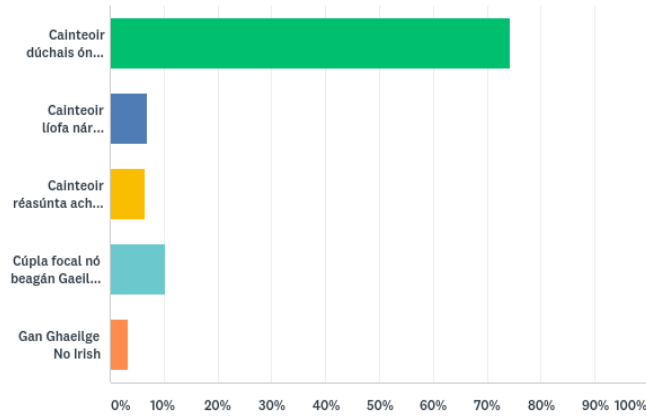
Maidir leat féin an bhfuil tú i bhfabhar na Gaeilge?	
Táim go láidir i bhfabhar na Gaeilge	26 (59%)
Táim fabhrach go leor	15 (34%)
Is cuma liom fúithi	3 (6.8%)

Tábla 5-5. bhfabhar na Gaeilge. Déagóirí. Ceist 23.

Is dearcadh dearfach é seo.

5.2.4 Cén cumas labhartha sa nGaeilge atá ag muintir Árann?

Cén cumas labhartha sa nGaeilge atá agaibh?

Figiúr 5-2. Cumas labhartha sa nGaeilge (Ceist 5).

Tuairiscíonn 81% de na freagróirí go bhfuil Gaeilge líofa acu. Tagann an toradh seo le figiúirí an daonáirimh. Ní mór a chur san áireamh go bhfuil an cheist in ár suirbhé teoranta do dhaoine 19+ bliana (i.e. níl páistí scoile i gceist) agus go n-úsáidtear na téarmaí 'líofa' agus 'cainteoir dúchais'. Cé go ndearnadh chuile iarracht eachtrannaigh, a bhfuil cónaí orthu in Oileáin Árann, a chuimsiú sa suirbhé, tá seans ann gur mó suime a bhí ag daoine a bhí báúil don Ghaeilge an suirbhé a líonadh ná mar a bhí an dream gan aon Ghaeilge.

Ní mór a chur san áireamh chomh maith, nach mar a chéile ráta cumais agus ráta úsáide na Gaeilge

Cumas Gaeilge Mhuintir Árann de réir oileán						
	Cainteoir Dúchais	Cainteoir Líofa	Cainteoir Réasúnta	Beagán Gaeilge	Gan Ghaeilge	Iomlán
Árann	286 (73%)	24 (6%)	21 (5.4%)	49 (12.5%)	19 (5%)	392
Inis Meáin	56 (81%)	4 (5.8%)	6 (8.7%)	2 (3%)	1 (1.5%)	69
Inis Oírr	95 (75.5%)	12 (9.5%)	10 (8%)	9 (7%)	0	126

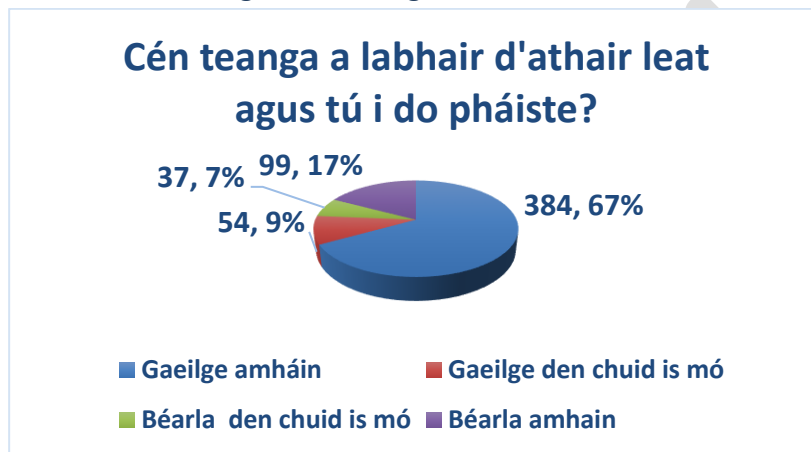
Tábla 5-6. Cumas labhartha sa nGaeilge (Ceist 5).

Chomh maith leis an nGaeilge, tugadh an t-eolas seo faoi chumas i dteangacha eile:

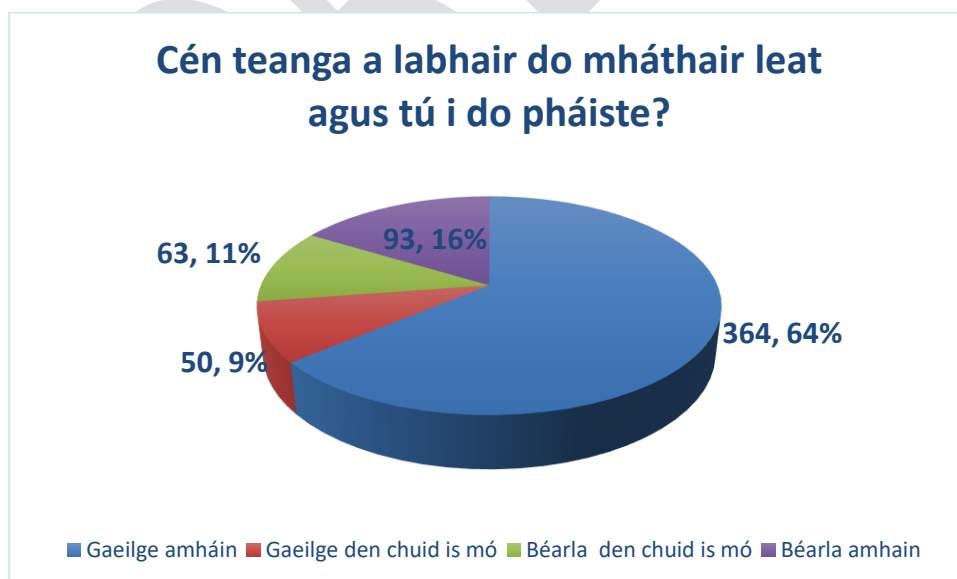
Cainteoirí teangacha eile	
Teanga	Líon Cainteoirí
Slóvaicis	3
Polainnis	2
Portaingéilis	2
Rúisis	2
Spáinnis	2
Ioruais	2
Eile	7
Iomlán	21

Tábla 5-7. Cainteoirí teangacha eile (Ceist 5).

5.2.5 Cúlra Teanga na bhFreagróirí

Figiúr 5-3. An teanga lenár tógadh thú, d'athair (Ceist 6).

Figiúr 5-4. An teanga lenár tógadh thú, do mháthair (Ceist 6).

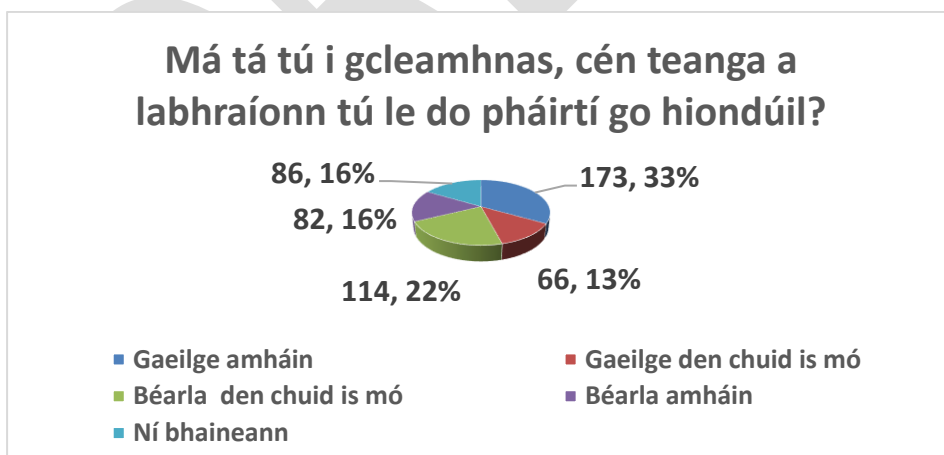
Cén teanga a labhair tuismitheoirí na bhfreagróirí leo agus iad ag fás aníos? - de réir oileán.						
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Teanga eile	Iomlán
Árann						
D'Athair.	218 (58%)	43 (11%)	30 (8%)	62 (16%)	25 (6.7%)	378
Do Mháthair.	214 (56%)	39 (10%)	41 (11%)	64 (17%)	24 (7%)	382
Inis Meáin						
D'Athair.	53 (78%)	4 (6%)	4 (6%)	5 (7.3%)	2 (3%)	68
Do Mháthair.	48 (72%)	3 (4.5)	8 (12%)	5 (7.5%)	2 (3%)	66
Inis Oírr						
D'Athair.	92 (73.6%)	6 (4.8)	3 (2.4%)	24 (19.2%)	0	125
Do Mháthair.	83 (69%)	5 (4%)	12 (10%)	20 (67.7%)	0	120

Tábla 5-8. An teanga lenár tógadh na bhFreagróirí, de réir oileán (Ceist 6).

Thuarisc 391 as 623 (**62%**) freagróir gur Gaeilge amháin a labhair a mbeirt tuismitheoir leo agus iad ag fás aníos. Is iad seo na cainteoirí Gaeilge a shealbhaigh an Ghaeilge óna mbeirt tuismitheoir. Is é seo an gnáth-nós in aon phobal teanga nach bhfuil faoi bhrú ó theanga eile. Sa LPT ina iomláine thuariscigh dhá thrian de na freagróirí, i chuide aoisghrúpa, gur **Gaeilge amháin a labhair a mbeirt tuistí** leo.

Is léir uaidh seo go ndeachaigh an córas scolaíochta agus an mórphobal Gaeilge i bhfeidhm ar chodán áirithe. Má tá Gaeilge líofa ag 81% ach nár labhair ach 66% dá dtuismitheoirí Gaeilge leo is ón scoil agus ón bpobal a d'fhoghlaim ar a laghad 10% acu an teanga. Taispeáineann sé seo tábhacht na scoileanna agus an líon cainteoirí dúchais atá sa bpobal, dhá rud a chuidíonn leis an bhfoghlaimeoir dul chun cinn a dhéanamh.

5.2.6. An Teanga a Úsáidtear lena bPáirtí (má tá an freagróir i gcleamhnas)

Figiúr 5-5. Má tá tú i gcleamhnas, cén teanga a labhraíonn tú le do pháirtí go hiondúil (Ceist 7)?

An teanga a úsáidtear le páirtithe (dóibh siúd lena mbaineann). Gach aoisghrúpa. Ceist 7		
	Líon	%
Gaeilge amháin	173	40
Gaeilge den chuid is mó	66	15
Béarla den chuid is mó	114	26
Béarla amháin	82	19
Iomlán	435	100

Tábla 5-9. An teanga a labhraítear lena bpáirtí - gach freagróir (má bhaineann). Ceist 7

An teanga a úsáidtear le páirtithe (dóibh siúd lena mbaineann). Aois <31. Ceist 7		
	Líon	%
Gaeilge amháin	11	24
Gaeilge den chuid is mó	7	15
Béarla den chuid is mó	19	41.3
Béarla amháin	9	19.5
Iomlán	46	99.8

Tábla 5-10. Teanga i gCleadhna < 31 bliana (Ceist 7).

Teanga i gCleadhna. Iad siúd a bhfuil cónaí orthu in Oileáin Árann, de réir oileán.						
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Níl i gceist	Iomlán
Árann	108 (32%)	42 (12.5%)	69 (20.6%)	67 (20%)	49 (14.6%)	335
Inis Meáin	21 (39%)	7 (13%)	9 (16.7%)	7 (13%)	10 (18.5%)	54
Inis Oírr	37 (35.5%)	13 (12.5%)	27 (26%)	7 (6.7%)	20 (19%)	104

Tábla 5-11. Teanga i gCleadhna iad siúd a bhfuil cónaí orthu sna hOileáin Árann de réir oileán (Ceist 7).

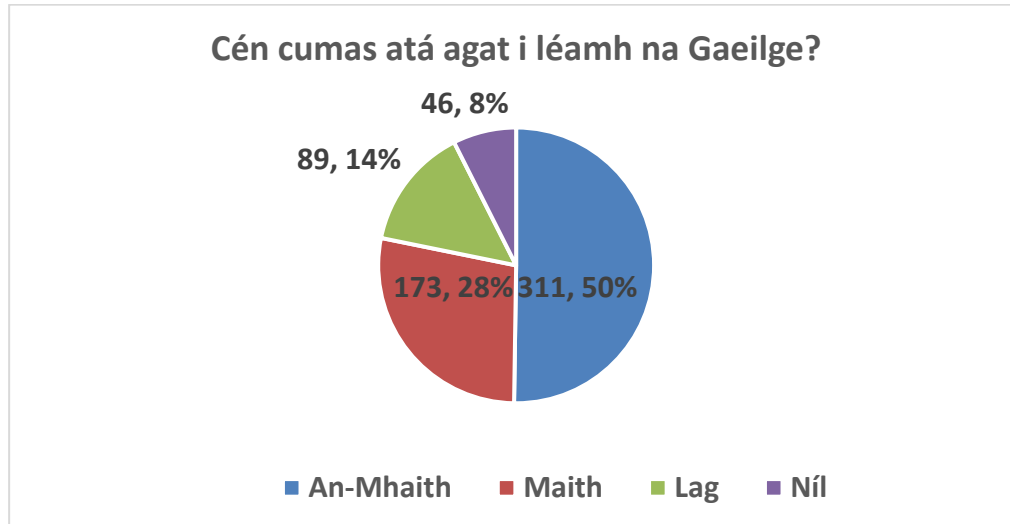
Teanga i gCleadhna. Iad siúd a bhfuil cónaí orthu in Oileáin Árann le páistí 19+						
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Níl i gceist	Iomlán
Árann	8 (23.5%)	5 (15.7%)	5 (14.71%)	14 (41.2%)	2 (6%)	34
Inis Meáin	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)			5
Inis Oírr	3 (25%)	2 (16.7%)	7 (58.3%)	0	0	12

Tábla 5-12. Teanga i gCleadhna iad siúd a bhfuil cónaí orthu sna hOileáin Árann le páistí 19+ (Ceist 7).

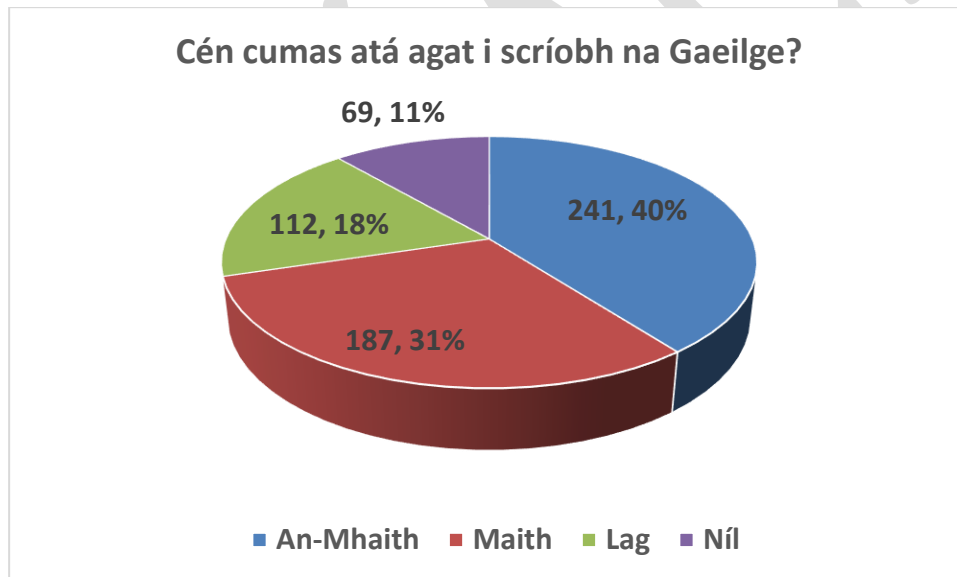
Sna táblaí thuas níor cuireadh iad siúd nach bhfuil i gcleadhna san áireamh. Is é an rud is suntasaí anseo ná go dtuairiscíonn 81% den phobal gur cainteoirí líofa Gaeilge iad ach titeann sé go dtí 55% (mar a léirítear thuas), ó thaobh na Gaeilge mar theanga labhartha de (Gaeilge agus Gaeilge den chuid is mó) i gcás na ndaoine sin atá i gcleadhna le duine eile. Is patrún é aitheanta é seo go forleathan ar fud an domhain suntasach go bhfuil titim in úsáid na Gaeilge i measc na lánúin is óige (féach táblaí 5.7, 5.8 agus 5.10). Léiríonn sé seo dúshlán don Ghaeilge mar theanga phobail sa todhcháí. Bheadh tionchar cinnte ag an eisimirce agus an inimirce ar an bhfigiúr seo. Más Béarla atá á labhairt ag tuismitheoirí le chéile sa teaghlach, tá impleachtaí aige seo do sheachadadh na Gaeilge chuig na páistí.

Dóibh siúd lena mbaineann, agus ar labhair a mbeirt thuismitheoirí Gaeilge nó Gaeilge den chuid is mó leo, tá 74% acu i gcleamhnas ina labhraíonn siad Gaeilge nó Gaeilge den chuid is mó lena bpáirtí.

5.2.7. Cumas i Léamh agus i Scríobh na Gaeilge sa LPT

Figiúr 5-6. Cumas i léamh na Gaeilge (Ceist 8a).

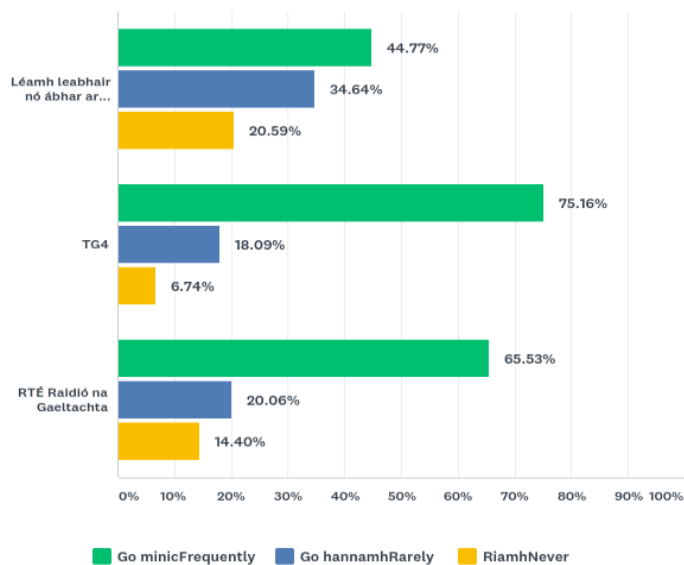

Figiúr 5-7. Cumas i scríobh na Gaeilge (Ceist 8c).

Tá sé le tabhairt faoi deara go bhfuil an cumas i léamh na Gaeilge (cumas an-maith 50%) agus i scríobh na Gaeilge (cumas an-maith 40%) níos ísle ná cumas labhartha na Gaeilge (an-mhaith 50%). Ins an aiseolas a fritheadh bhí daoine, cainteoirí dúchasacha ina measc, ag iarraidh go mbeadh deiseanna foghlamtha curtha ar fáil dóibh le feabhas a cur ar a gcuid scileanna litearthachta sa nGaeilge.

5.2.8. Na Meáin Gaeilge

Q15 Cé chomh minic 's a léann tú / a mbreathnaíonn tú ar / a n-éisteann tú le hábhar ar na meáin Ghaeilge? How frequently do you read, watch or listen to Irish language media?

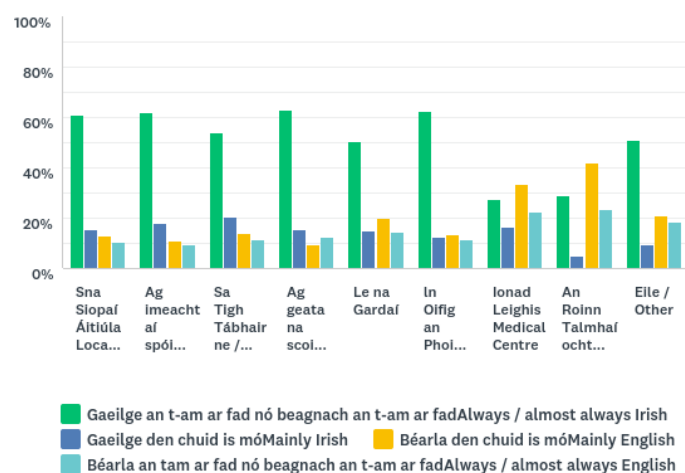

Figiúr 5-8. Na Meáin Gaeilge (Ceist 10).

Feictear dúinn gur ar TG4 atá an tarraingt is mó.

5.2.8 Úsáid na Gaeilge taobh amuigh den teaghlach

Q16 Cén teanga a úsáideann tú, de ghnáth, sna cásanna seo a leanas go háitiúil. Fág bán muna mbaineann an réimse leat. What language do you usually use in each of the following situations in this locality. Please leave blank if the activity does not apply to you.

Figiúr 5-9. Úsáid na Gaeilge sa saol poiblí (Ceist 11).

Feictear dúinn i bhfigiúr 5-9 go bhfuil ráta úsáide na Gaeilge níos ísle ag an bpobal agus iad ag plé leis an státhóras agus go háirithe le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte. Is léir go labhraítear i bhfad

níos lú Gaeilge nuair atá daoine ag baint úsáide as na Seirbhísí Poiblí ná mar a labhraítear i réimsí eile dá saol. Léiríodh an-mhíshástacht san aiseolas maidir leis an soláthar de sheirbhís trí Ghaeilge atá á chur ar fáil sna hoileáin ag eagraíochtaí stáit chomh maith. Ní mór aghaidh a thabhairt ar an gceist seo sa bPlean Teanga.

5.2.9. Sástacht leis an bhfreastal ón na Seirbhísí Poiblí.

An bhfuil tú sásta leis an bhfreastal ó na Seirbhísí Poiblí sa cheantar -		
e.g. Sláinte, Slándáil, etc.?	Tá	Níl
Árann		
(a) leibhéal na seirbhísí féin	247 (77%)	75 (23%)
(b) leis an bhfreastal óna seirbhísí trí Ghaeilge?	190 (70%)	83 (30%)
Inis Meáin		
(a) leibhéal na seirbhísí féin	45 (65%)	24 (35%)
(b) leis an bhfreastal óna seirbhísí trí Ghaeilge?	26 (43%)	35 (57%)
Inis Oírr		
(a) leibhéal na seirbhísí féin	74 (70%)	32 (30%)
(b) leis an bhfreastal óna seirbhísí trí Ghaeilge?	38 (46%)	44 (54%)
Suirbhé iomlán		
(a) leibhéal na seirbhísí féin	378 (73%)	143 (27%)
(b) leis an bhfreastal óna seirbhísí trí Ghaeilge?	261 (59%)	180 (41%)

Figiúr 5-10. Sástacht - Seirbhísí Stáit (Ceist 16).

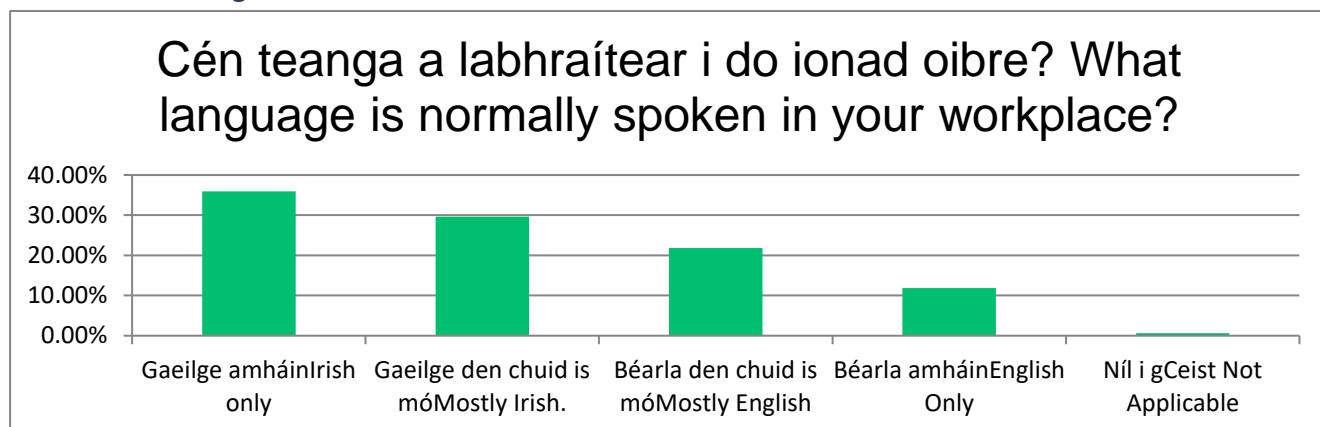
Thug 63 duine a dtuairim. Léiríodh an t-uafás míshástacht faoi nach raibh Gaeilge ag lucht leighis ach ag an am céanna roinnt daoine ag rá gur chuma leo faoin teanga ach seirbhís mhaith a fháil.

Samplaí de na tuairimí a tugadh:

- gur cheart go mbeadh seirbhís leighis .i. dochtúirí, banaltraí srl. le Gaeilge i nGaeilge ar fáil sa LPT
- seirbhísí leighis a leathnú amach chomh maith le seirbhísí breise a chur ar fáil
- Seirbhísí poiblí a leathnú amach m.sh. seirbhís bhus a chur ar fáil chomh maith le háiseanna a leathnú amach .i. bealach isteach do chathaoireacha rothaí sna leithris phoiblí agus ar na báid farantóireachta

Beidh sé mar chúram ar an gCPT, aitheantas a thabhairt do na riachtanais seo agus na bearta á leagan amach.

5.2.10. An Ghaeilge san Ionad Oibre

Figiúr 5-11. An Teanga san Ionad Oibre (Ceist 14).

Feictear dúinn go bhfuil ráta úsáide na Gaeilge ag 66% san ionad oibre (Gaeilge amháin ag 36% agus Gaeilge den chuid is mó ag 30%) sláintiúil go maith ach fós níos ísle ná an leibhéal cumais de 81%. Moltar go mbreathnófar sa bplean teanga ar bhealaí chun úsáid na Gaeilge a láidriú sna hionaid oibre.

5.2.11. Foghlaim na Gaeilge

Ar mhaith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge?	Árann	Inis Meáin	Inis Oírr	Iomlán
Ba mhaith.	145	24	23	195
Gaeilge labhartha	27	4	17	48
Gaeilge scríofa	17	2	23	50
Léamh na Gaeilge	8	1	4	13

Tábla 5-13. Ar mhaith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge? (Ceist 9).

Léiríonn an taighde go bhfuil an-éileamh ar fhoghlaim na Gaeilge agus **thug 134 duine tuairim** faoin gceist seo. Níor tógadh sa nGaeltacht (Oileáin Árann san áireamh) 20% den phobail (19+ mbliana). Maidir leis dream níos óige sa phobal, tá a fhios againn ón taighde ar na scoláirí nach as an nGaeltacht ach thart ar 55% dá dtuismitheoirí. Dá bharr sin, tá sé fíor thábhacht go mbeadh fáil ar dheiseanna foghlama éifeachtacha Gaeilge. Bhí an-éileamh ar ranganna Gaeilge agus go leor daoine in Inis Oírr a raibh spéis acu feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge scríofa. I measc na dtuairimí a tugadh bhí:

- go mbeannófaí i nGaeilge do fhoghlaimoirí
- Ranganna struchtúrtha agus trí Ghaeilge a chur ar fáil go rialta agus go leanúnach chomh maith le na háiseanna cuí
- Imeachtaí éagsúla trí Ghaeilge a chur ar fáil go rialta
- Fógraíocht a dhéanamh ar ranganna, imeachtaí srl.
- An Ghaeilge a chur chun cinn ar fud an trí oileán Árann trí fheachtais a réachtáil
- Clubanna/cumainn m.sh. leabhair, scríbhneoireachta, drámaíochta a chur ar fáil

5.2.12. Forbairtí atá ag Teastáil in Oileáin Árann

Céard iad na rudaí/forbairtí a theastaíonn in Oileáin Árann chun go mbeadh caighdeán maireachtála níos fearr ag muintir Árann?

Bhí an-fhonn ar dhaoine an cheist seo a fhreagairt agus thug 166 (26.69%) duine a gcuid tuairimí. I measc na dtuairimí a nochtadh bhí:

- Imeachtaí agus áiseanna a chur ar fáil do ghasúir óga, do dhaoine óga agus do sheandaoine
- Feabhas a chur ar na seirbhísí taistil .i. farantóireachta agus aeir
- Feabhas a chur ar infreastruchtúr an trí oileáin Árann .i. na bóithre, na céibheanna, cúrsaí leathanbhanda, áiseanna leighis, fuinnimh ghlas, tithe shóisialta, pontúin, costais lastais a laghdú srl.
- Cur leis an líon bhfostaíocht ar an trí oileáin Árann
- Cúrsaí Turasóireachta a fheabhsú
- Féiniúlacht Gaeltachta a chur chun cinn
- Táirgí an trí oileáin a chur chun cinn
- Cead pleanála a eascú don aos óg agus daoine eile le Gaeilge

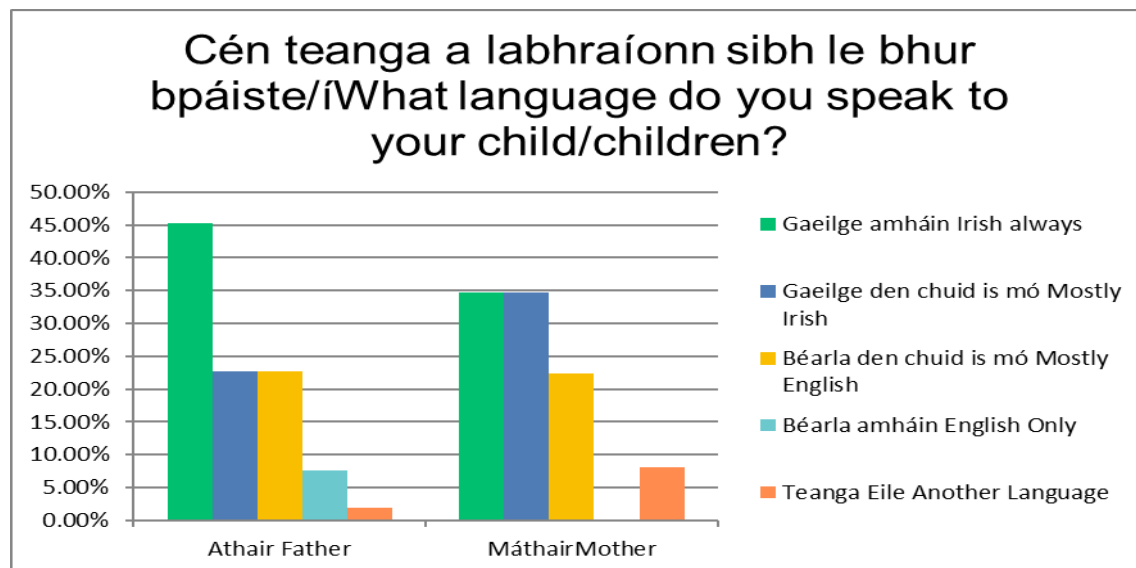
Áitritheoirí nua isteach agus Foghlaim na Gaeilge

An chonclúid atá le baint as a bhfuil ráite ná go bhfuil an toil ag sciar mór de na daoine nua isteach an Ghaeilge a fhoghlaim agus a úsáid ach deiseanna foghlama éifeachtacha agus rialta (idir ranganna agus chaitheamh aimsire) a bheith curtha ar fáil dóibh chomh maith le tuiscint agus tacaíocht a fháil ó na cainteoirí líofa.

5.2.14. An Taighde ar Thuismitheoirí

Is cur síos é seo ar thorthaí ó rannóg faoi leith den suirbhé a bhain le tuismitheoirí

Iarradh orthu siúd a raibh páistí acu a bhí 19+ mbliana d’aois nó faoina bhun an chuid seo den suirbhé a fhreagairt. Bhí 90 freagróir (i.e. teaghlach) bailí.

Figiúr 5-12. Cén teanga a labhraíonn tuismitheoirí lena bpáistí? (Ceist 21).

Cén teanga a labhraíonn sibh le bhur bpáistí (faoi 19)? LPT OÁ. (Ceist 21)						
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Teanga eile.	Iomlán
Athair	24 (45%)	12 (23%)	12 (23%)	4 (7.5%)	1 (2%)	53
Máthair	17 (35%)	17 (35%)	11 (22%)	0	4 (8%)	49
Iomlán	41 (40%)	29 (28.4%)	23 (12.7%)	4 (3.9%)	5 (4.9%)	102

Tábla 5-14. An teanga a labhraíonn tuismitheoirí lena bpáistí (Ceist 21).

Cén teanga a labhraíonn sibh le bhur bpáistí (faoi 19)? De réir oileán - Árann (Ceist 21)						
Árann	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Teanga eile.	Iomlán
Athair	12 (36%)	7 (21%)	10 (30%) 1	3 (9%)	1 (3%)	33
Máthair	7 (24%)	12 (41.4%)	6 (20.7%)	0	4 (13.8%)	29
Iomlán	19 (30%)	19 (30%)	16 (26%)	3 (5%)	5 (8%)	62
Inis Meáin						
Athair	4 (80%)	1 (20%)	0	0	0	5
Máthair	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	0	0	5
Iomlán	7 (70%)	2 (20%)	1 (10%)			10
Inis Oírr						
Athair	6 (50%)	4 (33.3%)	1 (8.3%)	1 (8.3%)	0	12
Máthair	7 (58%)	3 (25%)	2 (16.7%)	0	0	12
Iomlán	13 (54%)	7 (29%)	2 (8%)	0	0	24

Tábla 5-15. An teanga a labhraíonn tuismitheoirí lena bpáistí, de réir oileán.

Cén teanga a labhraíonn bhur bpáistí (faoi 19) eatarthu féin? (Ceist 23)						
Oileán	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Teanga eile.	Iomlán
Árann	3 (10%)	11 (36.7%)	7 (23.3%)	9 (30%)	0	30
Inis Meáin	2 (50%)	2 (50%)	0	0	0	4
Inis Oírr	2 (20%)	4 (40%)	4 (40%)	0	0	10
Iomlán	7 (15%)	18 (38%)	13 (27.6%)	9 (19%)		47

Tábla 5-16. Cén teanga a labhraíonn bhur bpáistí eatarthu féin? (Ceist 23).

An ndearna tú/sibh cinneadh d'aon turas maidir le cén teanga/acha a labhródh tú/sibh le do/bhur bpáiste/í?		
	Rinne	Ní dhearna
Athair	54 (54.22%)	38 (45.78%)
Máthair	42 (48.84%)	44 (51.66%)
Iomlán	96 (54%)	82 (46%)

Tábla 5-17. Cinneadh Maidir le Teanga (Ceist 24).

Moltar mar chuid den Phlean Teanga go spreagfaí tuilleadh tuismitheoirí le go mbeadh cinneadh déanta acu a bpáistí a thógáil le Gaeilge fiú sula mbíonn páiste ar bith acu.

5.2.15. An Ghaeilge sa Teaghlach – Suimiú.

An Ghaeilge sa teaghlach - Suimiú	
% de fhreagróirí a ndeir go bhfuil Gaeilge líofa acu	81%
% de thuismitheoirí le páistí 19+ a deir go bhfuil Gaeilge líofa acu	75.4%
Tuismitheoirí i gcleamhnas ina labhraíonn siad Gaeilge lena bpáirtí. Gaeilge amháin (32%) Gaeilge den chuid is mó (16%)	48%
Tuismitheoirí i gcleamhnas le páistí 19+ ina labhraíonn siad Gaeilge lena bpáirtí. Gaeilge amháin (26%) Gaeilge den chuid is mó (16.7)	42.7%
Tuismitheoirí a labhraíonn Gaeilge lena bpáistí. Gaeilge amháin (44.5%) Gaeilge den chuid is mó (24.7%)	69%
Tuismitheoirí a labhraíonn Gaeilge lena bpáistí atá < 19 bliain. Gaeilge amháin (40%) Gaeilge den chuid is mó (28.4%)	68.4%
Gasúir (<19) a labhraíonn Gaeilge lena dtuismitheoirí Gaeilge amháin (34%) Gaeilge den chuid is mó (24%)	58%
An teanga a labhraíonn gasúir (<19) eatarthu féin Gaeilge amháin (20.5%) Gaeilge den chuid is mó (31%)	51.5%

Tábla 5-18. Suimiú ar an nGaeilge sa Teaghlach.

Cé go ndeir **80%** de na tuismitheoirí gur cainteoirí líofa iad níl ach **48%** acu anois i gcleamhnas ina labhraíonn siad "Gaeilge/Gaeilge is mó" lena bpáirtí. D'fhéadfadh an ráta creimthe seo dúshlán amháin a chothú d'inmharthanacht na Gaeilge ar na hoileáin.

Le bheith dearfach, tá cuid acu seo (daoine le Gaeilge atá i gcleamhnas nach labhraíonn Gaeilge lena bpáirtí) ag labhairt Gaeilge lena bpáistí mar atá léirithe san fhiigiúr de **69%**. Tá titim leanúnach ansin maidir le líon na ngasúir a labhraíonn Gaeilge lena dtuistí, **54%** síos go **51.5%** (páistí – Gaeilge + Gaeilge den chuid is mó eatarthu féin). I roinnt teaghlaigh, tá tuismitheoirí ag labhairt Gaeilge lena bpáistí ach tá na páistí ag labhairt i mBéarla eatarthu féin. Is léiriú é seo ar an bpróiseas iompaithe teanga ó ghlúin go glúin.

5.2.16. An Suirbhé ar an bPobal - Na Príomhthátail.

- **Dáileadh na bhFreagróirí**
 - Bhí dáileadh cothrom idir inscne agus aoisghrúpaí. Bhí ráta freagartha níos airde in Árann ná mar a bhí ar na hoileáin eile.
- **Dearcadh**
 - Tá dea-thoil le braith i leith na Gaeltachta agus 95% ag rá go bhfuil sé tábhachtach dóibh go mairfeadh an ceantar mar cheantar Gaeltachta amach anseo.
- **Cumas**
 - Is cainteoirí dúchais iad 74.3% agus cainteoirí líofa eile iad 7% de na freagróirí.
 - Tuairiscíonn 50% go bhfuil léitheoireacht ‘an-mhaith’ acu i nGaeilge.
- Tuairiscíonn 40% go bhfuil scríbhneoireacht ‘an-mhaith’ acu i nGaeilge. Tuairiscíonn 62% gur Gaeilge amháin a labhair a mbeirt thuistí leo agus iad ag fás aníos. 9% eile a thuairisc gur Gaeilge den chuid is mó a labhair a mbeirt tuismitheoirí leo.
- **Cé as do Mhuintir Árann?**
 - Tógadh 81% in Árann agus 4% i nGaeltacht eile.
- **An tIonad Oibre**
 - Tá ráta úsáide na Gaeilge níos ísle san ionad oibre ná mar atá an céatadán den phobail a bhfuil líofacht acu i nGaeilge.
- **An Ghaeilge sa Teaghlach**
 - Tuairiscíonn 75.4% de thuismitheoirí, le páistí <19, gur cainteoirí líofa Gaeilge iad.
 - Tuairiscíonn 48% de na daoine atá i gcleamhnas, go bhfuil siad i gcleamhnas ina labhraíonn siad Gaeilge amháin nó den chuid is mó lena bpáirtí, 15% eile go labhraíonn siad Gaeilge den chuid is mó.
 - Dóibh siúd ar labhair **a mbeirt** tuismitheoirí Gaeilge nó Gaeilge amháin leo, tá 74% acu i gcleamhnas ina labhraíonn siad Gaeilge nó Gaeilge den chuid is mó lena bpáirtí.
 - Tuairiscíonn 40% de thuismitheoirí, le páistí <19, gur Gaeilge amháin a labhraíonn siad lena bpáistí, 28.4% eile go labhraíonn siad Gaeilge den chuid is mó.
 - Tuairiscíonn 15% de thuismitheoirí, le páistí 19+ gur Gaeilge amháin a labhraíonn a bpáistí le chéile, 38% eile go labhraíonn siad Gaeilge den chuid is mó.
- **Foghlaim na Gaeilge**
 - Tá éileamh ar ranganna struchtúrtha agus rialta Gaeilge go mór mhór sa gcaint ach sa nGaeilge scríofa chomh maith.
 - Tá éileamh ar imeachtaí taitneamhacha eile trí Ghaeilge mar bhealach leis an teanga a fhoghlaim agus a chleachtadh.

5.3 An Taighde ar na Déagóirí

5.3.1. Ginearálta

Nuair a bhí sé socraithe ag an gCPTOÁ suirbhé a dhéanamh ar óige an cheantair, chuaigh an taighdeoir agus príomhoidí an trí scoil iar-bhunoideachais i gcomhairle le chéile leis an gceistneoir a leasú agus a chur in oiriúint do LPT Oileáin Árann.

Dearadh an suirbhé leictreonach ag baint úsáid as an gcóras ar SurveyMonkey agus líon na scoláirí isteach é ag deireadh mhí an Mhárta 2018.

Tá sé tábhachtach a thuiscint ***gur ar bhonn féintuarascála a líonadh isteach na ceistneoirí***, i.e. léiríonn na torthaí dearcadh na bhfreagróirí féin. Is míniú é seo chomh maith ar an gcaoi nach mar a chéile líon na bhfreagróirí i chuile rannóg mar nár freagraíodh chuile cheist ar chuile cheistneoir. Tá gá leis na fíricí agus na fadhbanna a aithint sula ndéantar iarracht dul i ngleic leis na dúshláin agus réiteach a fháil ar na fadhbanna sochtheangeolaíochta a bhfuil tionchar acu ar úsáid na Gaeilge mar theanga scoile agus, níos tábhachtaí fós, mar theanga shóisialta i measc déagóirí an LPT.

Cuimsítear sa mhír seo daltaí atá ar ‘scoláireachtaí’ agus daltaí de bhunadh Árann. Rud suntasach a bhaineann leis an gcóras iar-bhunscolaíochta in LPT Árann ná nach de bhunadh Árann iad thart ar leath de na scoláirí a bhíonn cláraithe sa scoil. Tagann cuid acu isteach ar scoláireachtaí (ón RTCEGSM, nó An Roinn Oideachais agus Scileanna), i gcásanna áirithe íocann tuismitheoirí ón mórthír as oideachas a gcuid páistí i scoil an oileáin. I roinnt cásanna eile is de bhunú an oileáin tuismitheoirí na scoláirí agus fanann siad ag a ngaolta le linn na scolbhliana. Cuireann freastal na ndaltaí breise seo go mór le hinbhuanaitheacht na scoileanna agus cuidíonn siad chomh maith le heacnamaíocht na n-oileán.

An Ráta Freagartha		
Scoláirí	Freagróirí	Ráta Freagartha
123	97	78.8%

Tábla 5-19. An Ráta Freagartha - Déagóirí.

Scoláireachtaí vs. Muintir na nOileán		
Scoláireachtaí	Oileánaigh	Gan fhreagra
47	47	3

Tábla 5-20. Scoláireachtaí vs. Oileánaigh - Déagóirí.

Inscne na rannpháirtithe		
Buachaillí	Cailíní	Iomlán
57 (58.7%)	40 (41.3%)	97

Tábla 5-21. Inscne na Rannpháirtithe - Déagóirí.

Bliain Scoile	1	2	3	Idirbhliain	Réamh-Ardeist	Ardeist	Iomlán
	12 (12.4%)	13 (13.4%)	12 (12.37%)	23 (23.71%)	23 (23.71%)	14 (14.43%)	97

Tábla 5-22. Bliain Scoile na bhFreagróirí.

Cén t-Oileán ar a bhFuil Cónaí ar na bhFreagróirí		
Árann	Inis Meáin	Inis Óirr
45 (46.4%)	34 (35%)	18 (18.6%)

Tábla 5-23. Cén t-Oileán?

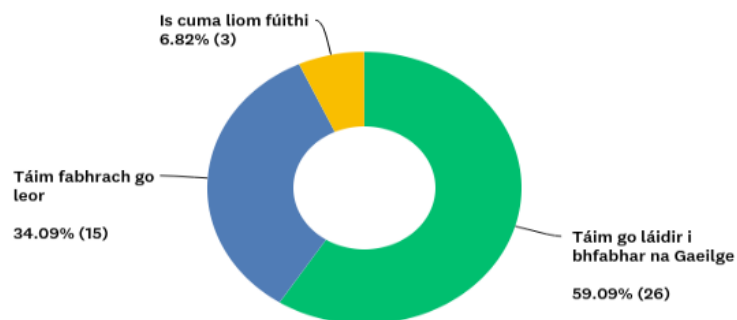
Ón bpointe seo ar aghaidh socraíodh díriú isteach ar na scoláirí gur oileánaigh iad, d'fhonn teacht ar na fíricí maidir leis na gasúir áitiúla agus a ndearcadh faoi, a gcumas i, agus an úsáid a bhaineann siad as, an nGaeilge, a thuairisc.

Leagtar amach torthaí an taighde i gceithre mhír. Is iad sin;

- Dearcadh
- Cumas
- Úsáid
- An Córas Oideachais

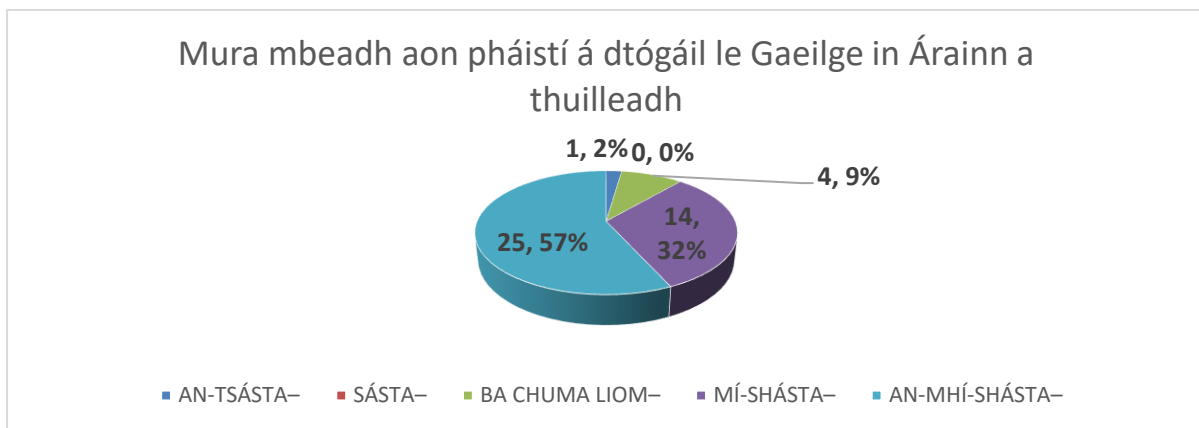
5.3.2 Dearcadh na nDéagóirí i leith na Gaeilge

Q33 Maidir leat féin an bhfuil tú i bhfabhar na Gaeilge?

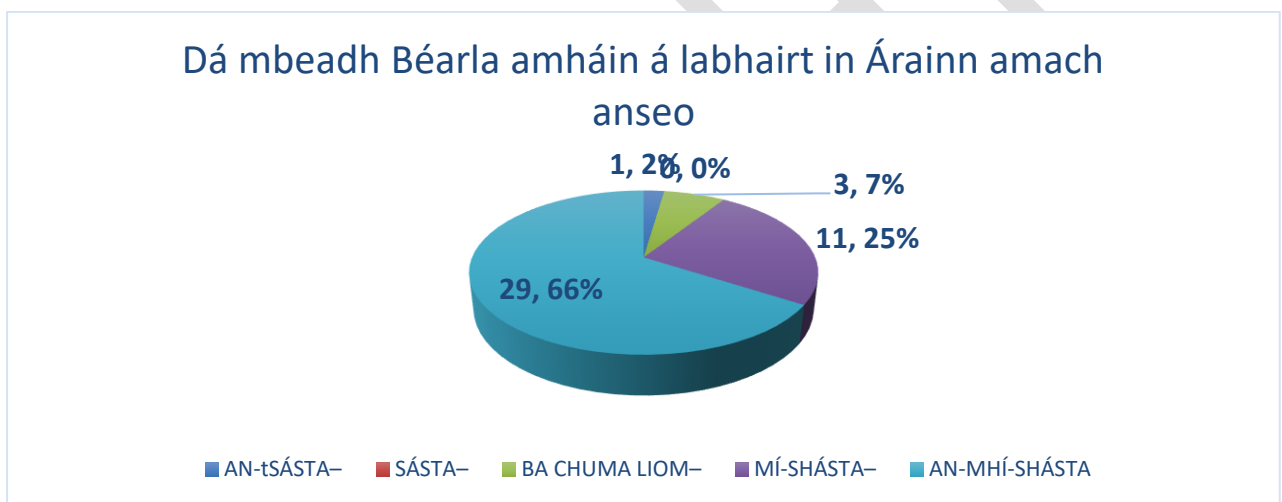

Figiúr 5-13. Dearcadh i leith na Gaeilge 1 - Déagóirí.

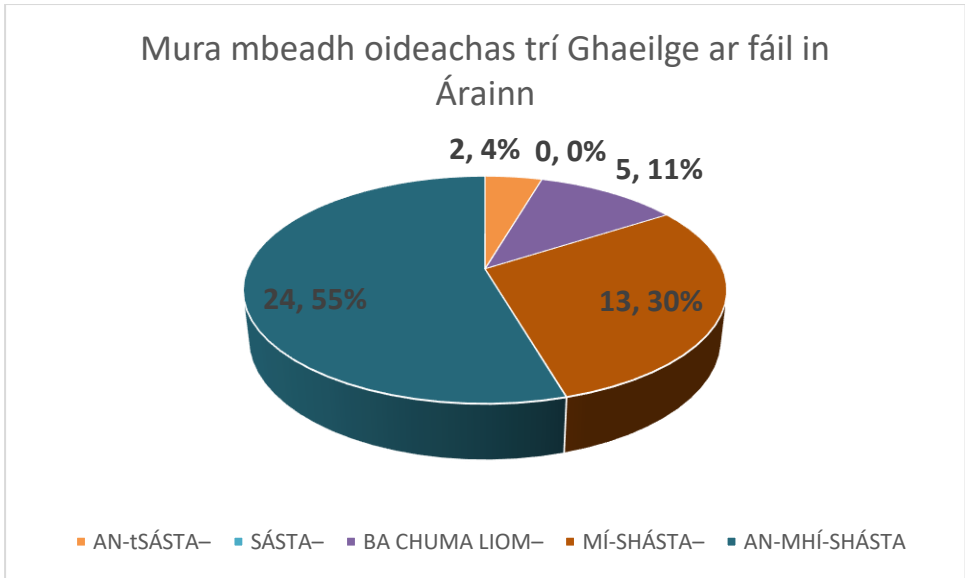
Mura mbeadh aon pháistí á dtógáil le Gaeilge in Oileáin Árann a thuilleadh?

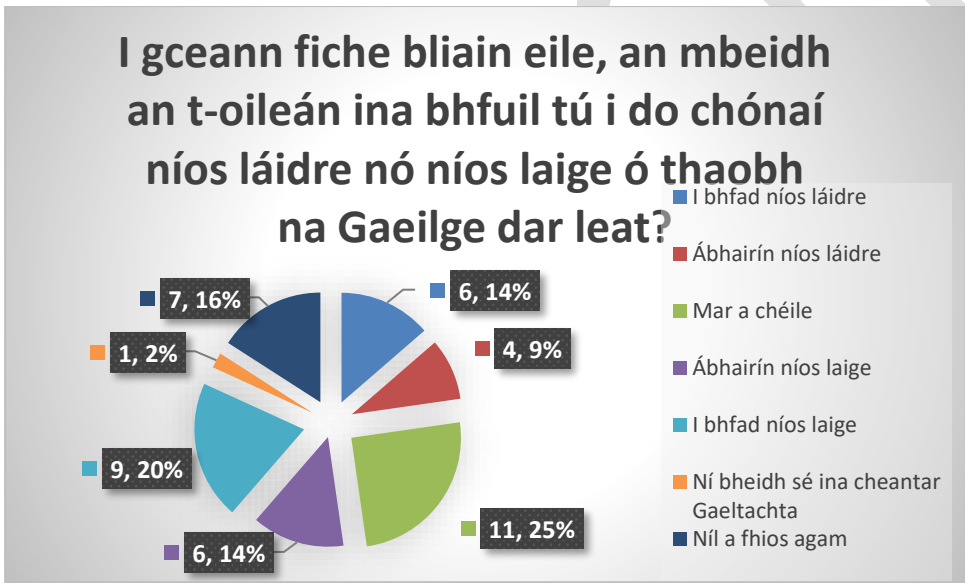
Figiúr 5-14. Dearcadh i leith na Gaeilge 2 - Déagóirí.

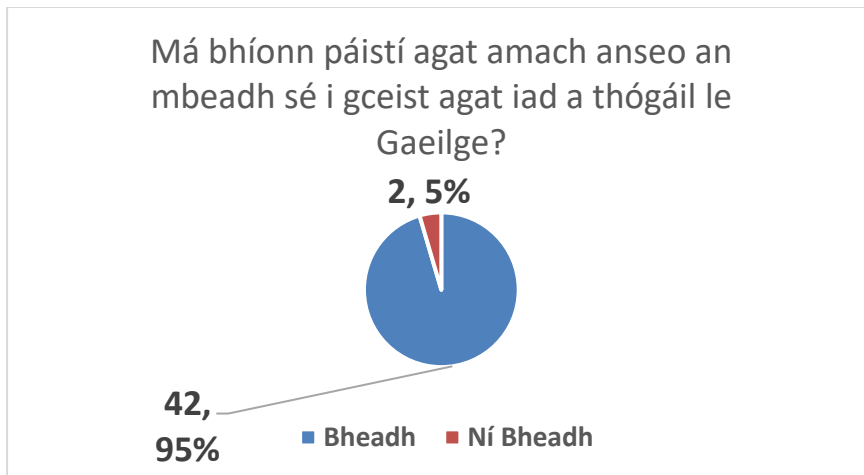
Figiúr 5-15. Dearcadh i leith na Gaeilge 3 - Déagóirí.

Figiúr 5-16. Dearcadh i leith na Gaeilge 4 - Déagóirí.

Figiúr 5-17. An Ghaeilge amach anseo.

Figiúr 5-18. Páistí amach anseo, cén teanga?

Céard a dhéanfa féin le go bhfanadh an t-oileán ar a bhfuil cónaí ort sa Ghaeltacht? Ceist 36		
	Freagróirí	%
Gaeilge a labhairt le gach aon duine a bhfuil Gaeilge acu	25	58
Fanacht sa Ghaeltacht agus obair trí mheán na Gaeilge	10	23
Gaeilge a labhairt le mo thuismitheoirí i gcónaí	3	7
Gaeilge a labhairt le mo dheartháireacha/ dheirfiúracha i gcónaí	1	2.3
Gaeilge a labhairt le mo chairde i gcónaí	1	2.3
Gaeilge a labhairt le mo bhuachaill/chailín i gcónaí	1	2.3

Tábla 5-24. Céard a dhéanfa chun labhairt na Gaeilge a láidriú ar an oileán?

5.3.2.1. Dearcadh – Tátail.

Léiríonn tromlach an-mhór de na déagóirí (Figíúr 5.13) dearcadh thar a bheith fabhrach (59.09%) nó dearfach (34.09%) i leith na Gaeilge agus gan aon duine diúltach faoin teanga.

Léirítear tacaíocht láidir d'oideachas trí Ghaeilge agus 85% (Figíúr 5.16) á rá nach mbeadh siad sásta dá mba rud é nach mbeadh oideachas trí Ghaeilge ar fáil ar na hoileáin sa todhchaí.

Léirítear dearfacht chomh maith nuair a deir tromlach an-mhór (95% i bhfigiúr 5.18) go bhfuil sé i gceist acu a bpáistí a thógáil le Gaeilge, má bhíonn páistí acu. Tá sé suimiúil a fheiceáil i dtaighde Uí Ghliosáin in Inis Oírr (1990, 25) gur thuairisc 95% de na gasúir go raibh sé i gceist acu a bpáistí a thógáil le Gaeilge.

Léirítear míshástacht nuair a luaitear ceist na hathraithe teanga i dtreo an Bhéarla (Figíúr 5.15 's 5.16).

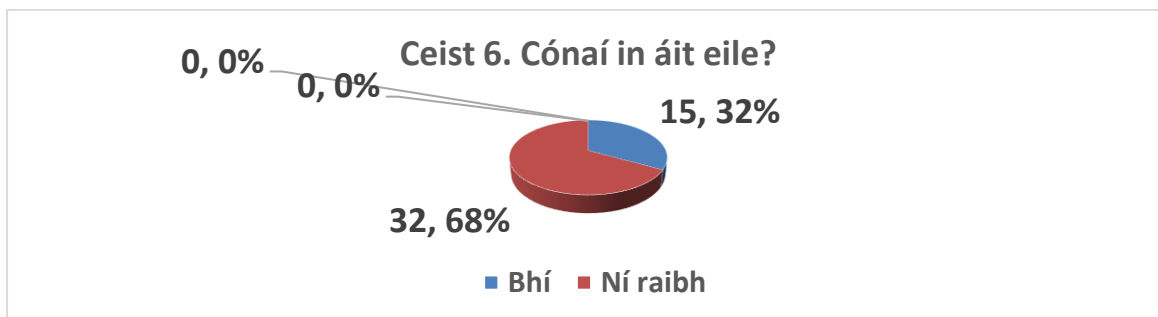
Ach nuair a chuirtear an cheist faoi thodhchaí Árann mar phobal Gaeltachta (Figíúr 5.17), feictear dúinn gurb é an t-éadóchas a thagann beagáinín chun cinn agus 23% ag rá go mbeadh an Ghaeilge níos láidre, 25% ag rá go mbeadh sé mar atá sé anois agus 36% ag rá go mbeidh sé níos laige nó athraithe go Béarla ar fad. Is dúshlán é sa phróiseas pleanála atá amach romhainn misneach a thabhairt do na daoine óga le go gcreidfidh siad gur féidir an taoide a chasadh agus an Ghaeilge a láidriú mar theanga an phobail.

Cé nach ionann beart agus briathar, mar sin féin is toradh an-dearfach é an dea-thoil a léirítear i leith na teanga agus is fiú é seo a chur san áireamh agus an pleanáil teanga ar bun. Is bunchloch láidir é

gur féidir tógáil air agus gníomhaíochtaí praiticiúla a chur ar siúl a chruthóidh sochaí ina bhfuil úsáid na Gaeilge mar ghnáth nós ag an óige.

5.3.3 Cumas na nDéagóirí sa nGaeilge

5.3.3.1. An raibh cónaí ort in áit eile agus más ea, cén áit?

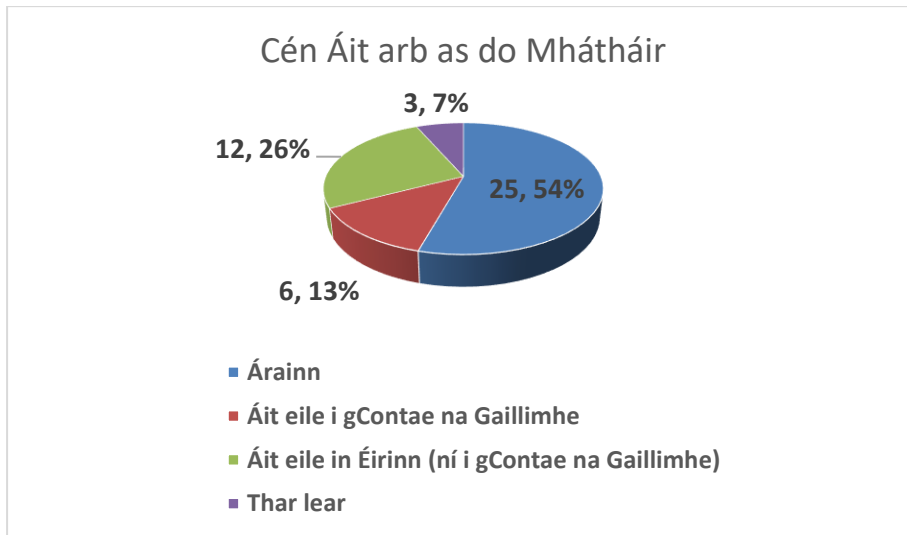
Figiúr 5-19. Cónaí ort in Áit Eile?

Iad siúd go raibh cónaí orthu in áit eile agus iad níos óige.	
Áit	Líon
Gaeltacht eile	0
Contae na Gaillimhe	6
Éire taobh amuigh de Chontae na Gaillimhe	4
Stáit Aontaithe Mheiriceá	3
An Bheilg	1
An Phortaingéil	1
Iomlán	15

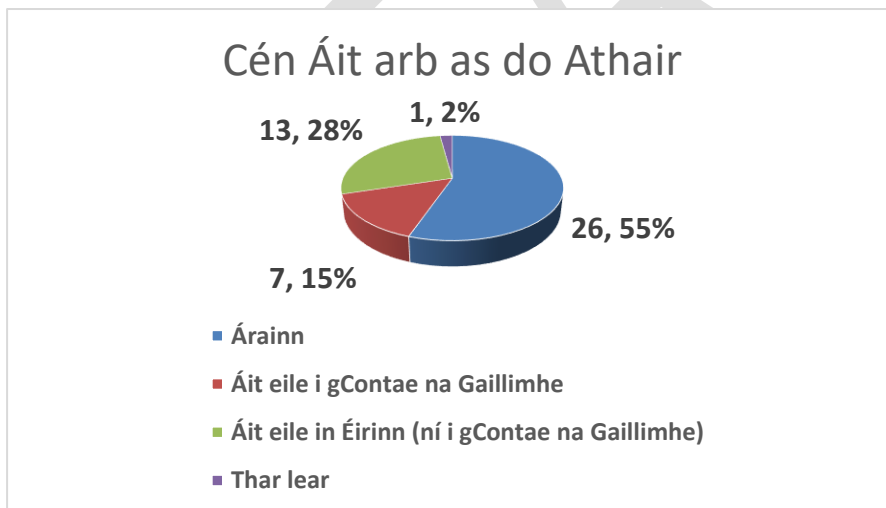
Tábla 5-25. Ca raibh cónaí ort?

Léiríonn na figiúirí seo leibhéal ard in-imirce (32%, Figiúr 5.19) agus soghluaisteachta i measc an dream óg seo sa phobal. Níor tháinig aon duine acu isteach ó Ghaeltacht eile. Caithfidh go bhfuil impleachtaí ag an leibhéal ard inimirce do chumas Gaeilge agus do labhairt na Gaeilge i measc na bhFreagróirí. Cothaíonn sé seo dúshlán don Ghaeilge mar theanga teagaisc sna scoileanna agus freisin d'úsáid na teanga go sóisialta i measc an aoisghrúpa seo.

5.3.3.2. Cé as do thuismitheoirí na nDéagóirí?

Figiúr 5-20. Cén áit arb as do mháthair?

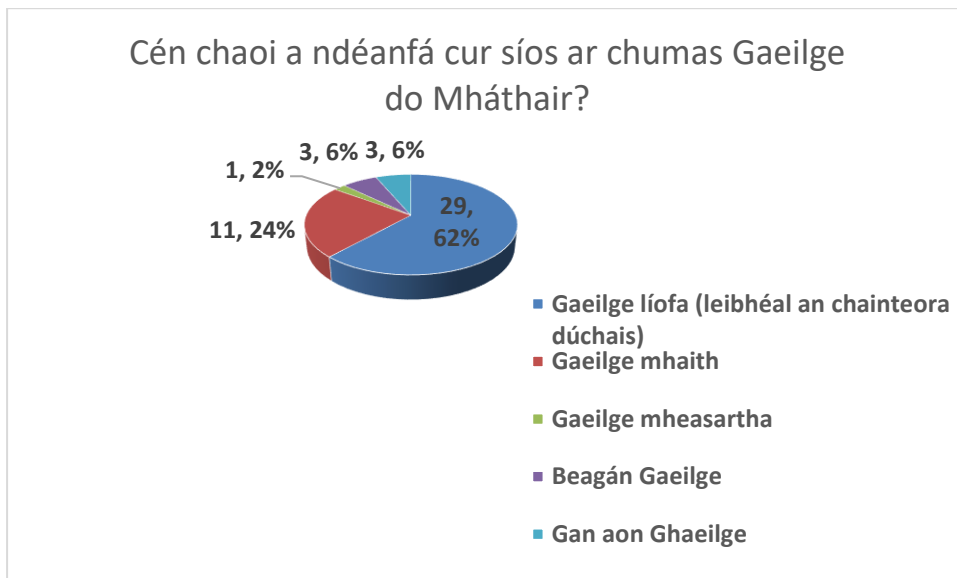

Figiúr 5-21. Cén áit arb as do Athair?

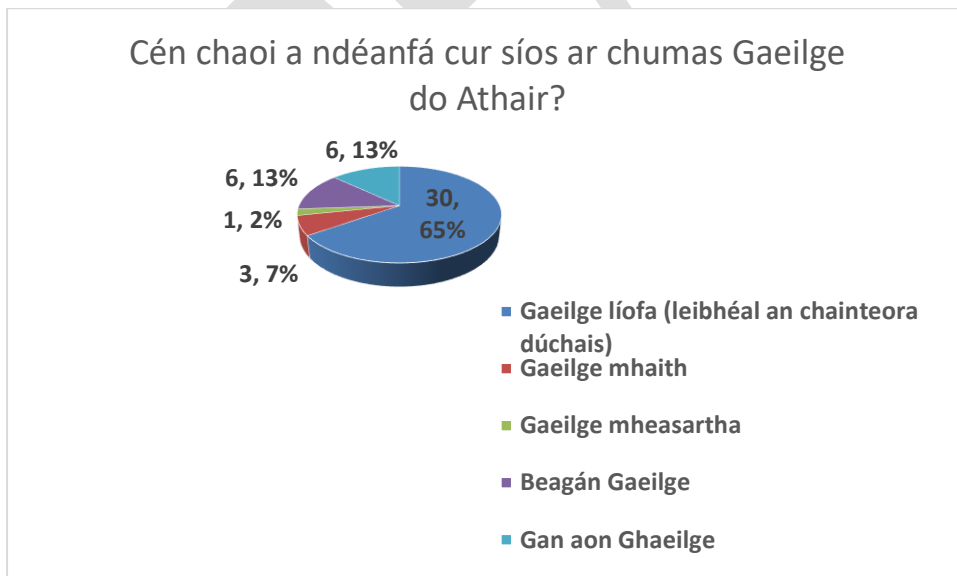
Caithfidh gur dúshlán d'úsáid na Gaeilge mar theanga an phobail é an leibhéal ard inimirce (46%) a léirítear sa taighde. Ní mór díriú sa phlean teanga ar a) cén chaoi leis na daoine seo a mhealladh chun an Ghaeilge a fhoghlaim go dtí leibhéal na líofachta, b) córais oiliúna éifeachtacha a chur ar fáil a shásaíonn riachtanais na bhfoghlaiméoirí agus c) tuismitheoirí óga a spreagadh lena bpáistí a thógáil trí Ghaeilge. Sa chás nach bhfuil fonn ar an duine (gan Ghaeilge) a phósann isteach an

Ghaeilge a fhoghlaim, ní mór cúnamh a thabhairt do na teaghlaigh seo, más toil leo é, straitéisí agus ‘plean teanga baile’ a leagan amach le go labhródh an tuismitheoir a bhfuil Gaeilge aige nó aici (más ann dó/di) an Ghaeilge leis na gasúir.

5.3.3.3 Cumas Gaeilge a dTuismitheoirí.

Figiúr 5-22. Cumas Gaeilge do Mháthair?

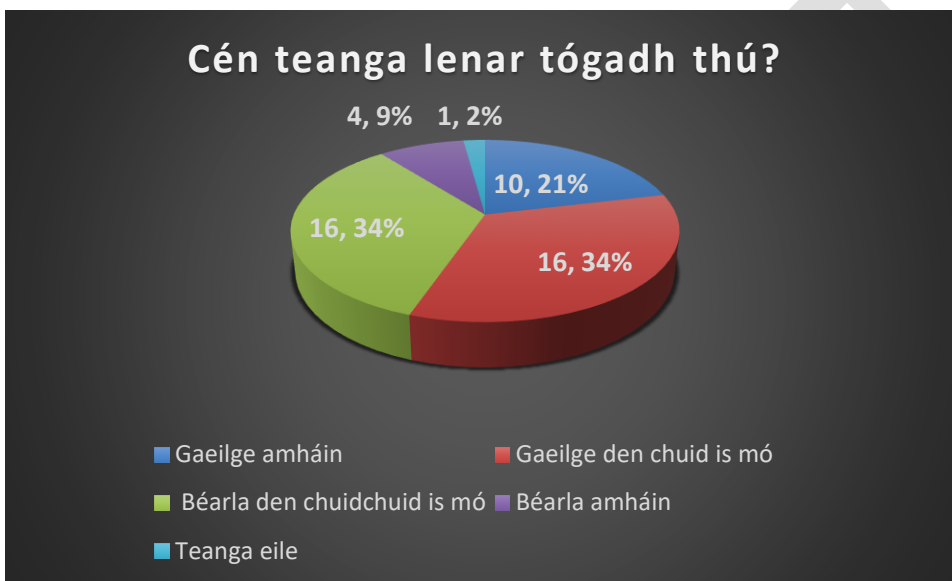
Figiúr 5-23. Cumas Gaeilge do Athair.

An Áit arb as na Tuismitheoirí	%	Gaeilge líofa nó mhaith (%)
Máthair as Árainn	54%	Máthair – 84%
Athair as Árainn	55%	Athair - 72%

Tábla 5-26. Comparáid idir an áit arb as iad, agus a gcumas sa nGaeilge - Tuismitheoirí.

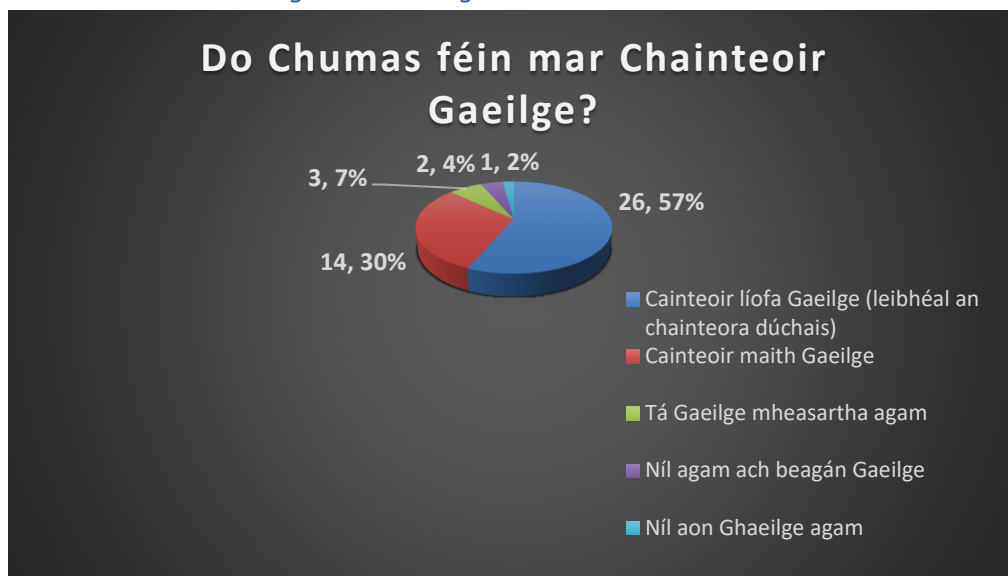
Tá faisnéis shuimiúil léirithe i bhfigiúirí 5.22 agus 5.23 a léiríonn go bhfuil líon na mban a bhfuil Gaeilge mhaith acu (24%, i.e. nach cainteoirí dúchais iad) i bhfad níos airde ná líon na bhfear a bhfuil Gaeilge mhaith acu (2%, i.e. nach cainteoirí dúchais iad) dar leis na gasúir.

5.3.3.4. Cén Teanga lenár Tógadh na Déagóirí?

Tábla 5-27. Cén teanga lean tógadh thú?

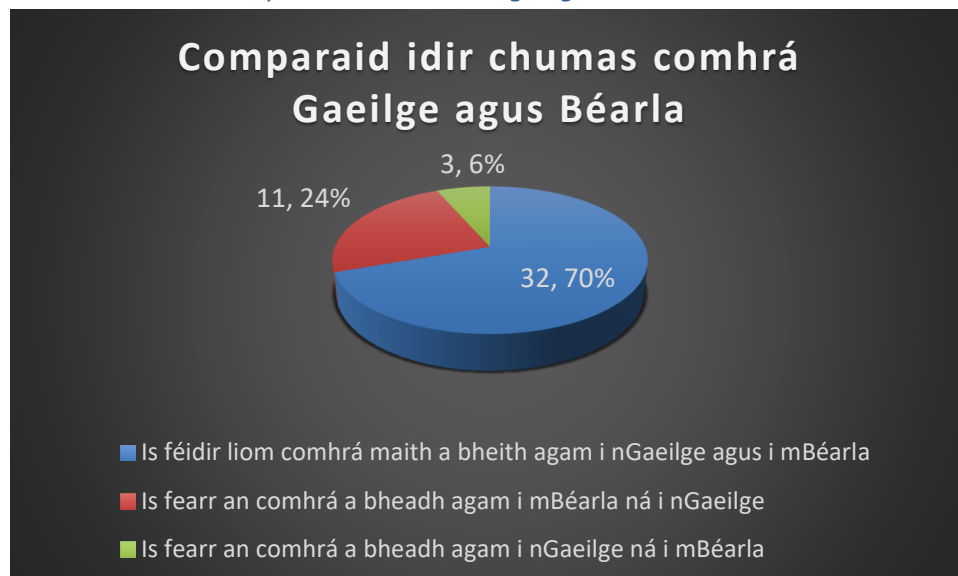
5.3.3.5. Cumas na nDéagóirí sa nGaeilge?

Tábla 5-28. Do chumas sa nGaeilge?

Ní mór a chur san áireamh gur ar bhonn na féintuarascála a rinneadh an suirbhé. Mar a fheictear is é tuairim na rannpháirtithe féin ná go bhfuil Gaeilge mhaith nó líofa ag 87% acu. Is ábhar spéise é seo nuair nach bhfuil ach 68% acu á dtógáil le Gaeilge nó le Gaeilge den chuid is mó (Figiúr 5.25). Caithfidh sé gurb é tionchar na scoile a ardaíonn a leibhéal cumais. Go bunúsach, tá trí sciar ann (Tábla 5.25) agus tá sé ráite ag múinteoirí go gcruthaíonn na leibhéal difriúla cumais deacrachtaí sna scoileanna. Agus é sin ráite tá ag éirí leis na scoileanna leibhéal cumais na ndaltaí (féintuairiscithe) sa nGaeilge a ardú ó 64% (a tógadh le Gaeilge nó Gaeilge den chuid is mó (Figiúr 5.25) go dtí 87% a deir gur cainteoirí líofa nó maithe iad (Figiúr 5.26).

5.3.3.6. Comhrá. Comparáid idir an Ghaeilge agus an Béarla

Figiúr 5-24. Cumas comhrá – Gaeilge vs. Béarla.

5.3.3.7. Cá bhfuair na freagróirí a gcumas sa nGaeilge?

Cá bhfuair tú do Chumas sa nGaeilge, dar leat? (Is féidir níos mó ná freagra amháin a roghnú)		
Cé uaidh?	Líon	%
Ón scoil	28	62
Ó do bheirt thuismitheoirí	25	56
Ó do sheanmháthair	18	40
Ó dhaoine eile sa phobal...	17	38
Ó do sheanathair	15	33
Ó thuismitheoir amháin	13	29
Ó ghaolta eile	13	29

Tábla 5-29. Cá bhfuair tú do chumas sa Gaeilge?

Tábla 5.27. Má tá Gaeilge agat, cá bhfuair tú do chumas sa nGaeilge, dar leat? Ceist 14

Feictear dúinn go dtagann an scoil chun tosaigh ar an teaghlach mar fhoinsé seachadadh teanga. Toradh eile atá suimiúil ná an tionchar dearfach (ó thaobh na Gaeilge de) a imríonn gaolta eile sa teach nó comharsana ar iompar teanga na bhfreagróirí. Is acmhainn iad a bhféadfaí leas a bhaint astu chun úsáid na Gaeilge a láidriú sa teaghlach.

5.3.3.8. Comparáid idir cumas Gaeilge vs. Béarla na bhFreagróirí

	Cumas Tuisceana		Cumas Labhartha		Cumas Léitheoireachta		Cumas Scríbhneoireachta	
	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla
An-mhaith	33 (73%)	34 (77%)	23 (53%)	28 (65%)	19 (43%)	24 (55%)	21 (48%)	23 (52%)
Go Maith	9 (20%)	9 (20%)	16 (36%)	14 (33%)	15 (31%)	15 (31%)	16 (36%)	17 (39%)
Cuibheasach	1 (2.2%)	2	10	6	13	11	16	10
Lag	1 (2.2%)	0	2 (4.5%)	1 (2.2%)	0	0	2 (4.5%)	1 (2.2%)
An-Lag	1 (2.2%)	0	1 (2.2%)	0	3 (7%)	1 (2.2%)	2 (4.5%)	0

Tábla 5-30. Comparáid idir cumas Gaeilge vs Béarla.

Tá sé suimiúil go bhfuil cumas tuisceana na rannpháirtithe i ngar a bheith cothrom sa dá theanga ach tuairiscíonn siad go bhfuil difríocht shuntasach idir a gcumas labhartha sa dá theanga (Gaeilge an-mhaith 53%, Béarla an-mhaith 65%) agus scríofa (Gaeilge an-mhaith 48%, Béarla an-mhaith, 52%).

5.3.3.9. Deacrachtaí ag na Déagóirí – Gaeilge vs Béarla.

	Ní bhíonn deacracht ar bith agam		Bíonn roinnt deacrachta agam		Bíonn a lán deacrachta agam	
	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla
Fuaimneanna	33 (73%)	40 (89%)	12 (27%)	4 (9%)	0	1 (2.2%)
Litriú	25 (56%)	31 (67%)	16 (36%)	13 (28%)	4 (9%)	2 (4%)
Gramadach	17 (38%)	29 (64%)	23 (51%)	16 (36%)	5 (11%)	0
Comhrá	37 (82%)	42 (91%)	6 (13%)	4 (9%)	2 (4%)	0
Léitheoireacht	30 (66%)	36 (80%)	12 (27%)	8 (18%)	3 (7%)	1 (2%)

Tábla 5-30. Deacrachtaí Gaeilge vs. Béarla 1.

Léirítear go bhfuil leibhéal cumais níos airde i scríobh agus i léamh an Bhéarla ná mar atá sa nGaeilge. Cuidíonn léamh i dteanga le forbairt foclóra agus le líofacht teanga. Tá a fhios againn go mbaineann an aoisghrúpa seo an-úsáid as na meáin leictreonacha (féach ceist 22) agus tuairiscíonn na rannpháirtithe gur i mBéarla den chuid is mó a tharlaíonn an idirghabháil seo. Tá impleachtaí ag na figiúirí seo do shealbhú iomlán na Gaeilge is saibhre a chuimsíonn foclóir nua-aimseartha atá ábhartha don óige.

5.3.3.10. Déagóirí - Ábhar a phlé i nGaeilge agus i mBéarla.

	Ní bhíonn deacracht ar bith agam		Bíonn roinnt deacrachta agam		Bíonn a lán deacrachta		Ní phléim an t-ábhar seo	
	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla	Gaeilge	Béarla
Cúrsaí popcheoil	21 (46%)	35 (76%)	11 (24%)	4 (9%)	1 (2%)	0	13 (28%)	7 (15%)
Cúrsaí Spóirt	37 (82%)	39 (87%)	2 (4%)	3 (7%)	2 (4%)	0	4 (9%)	3 (7%)
Cluichí agus cúrsaí ríomhaireachta	19 (31%)	30 (65%)	12 (26%)	8 (17%)	1 (2%)	0	14 (30%)	8 (17%)
Obair Scoile	38 (83%)	41 (89%)	4 (9%)	4 (9%)	3 (6.5%)	1 (2%)	1 (2%)	0
Do shaol sóisialta	34 (74%)	40 (90%)	8 (17%)	5 (11%)	2 (4%)	0	2 (4%)	1 (2%)

Tábla 5-31. Deacrachtaí ag úsáid teanga. Gaeilge vs. Béarla 2.

5.3.3.11. Cumas Teanga na nDéagóirí – Tátail

Is é aois na bhfreagróirí na idir 12 bliana agus 18 bliana. Bhí cónaí ar thart ar an tríú chuid de na freagróirí, agus iad níos óige, in áiteanna nach raibh an Ghaeilge mar theanga pobail iontu (Figiúr 8) agus ní as Árainn ach beagán thar leath dá dtuismitheoirí (Figiúirí 5.20 agus 5.21). Caithfidh go bhfuil tionchar ar chumas na bhfreagróirí sa nGaeilge ag an ‘inimirce’ seo.

Léiríonn Figiúr 5.25 go bhfuil taithí an-teangamheascaithe ag na freagróirí, mar ghrúpa, agus gan ach duine as gach cúigear acu á dtógáil le Gaeilge amháin agus dhá thriain acu á dtógáil le meascán de Ghaeilge agus Béarla.

Tuairiscíonn 57% de na freagróirí (Figiúr 5.26) go bhfuil Gaeilge líofa acu agus 30% eile go bhfuil ‘Gaeilge mhaith’ acu. Is toradh dearfach é seo, ach nuair a cuirtear ceisteanna eile orthu ar nós na scileanna atá acu sa dhá theanga (tagann an Béarla beagáinín chun cinn) agus na deacrachtaí a bhaineann leis an dá theanga (tagann an Ghaeilge beagáinín chun cinn).

Bheadh sé mar aidhm lárnach sa phlean teanga go dtiocfadh ardú ar líon na dtuismitheoirí a bhfuil an cumas agus an toil acu an Ghaeilge a labhairt lena bpáistí chomh maith le hardú ar líon na ndéagóirí a labhraíonn Gaeilge.

5.3.4. Déagóirí agus Úsáid na Gaeilge

5.3.4.1. An teanga a labhraítear sa teach

Cén teanga a labhraíonn tusa leis na daoine seo a leanas i do theach (Ceist 20)						
	GAEILGE I GCÓNAÍ	GAEILGE DEN CHUID IS MÓ	BÉARLA DEN CHUID IS MÓ	BÉARLA I GCÓNAÍ	NÍ BHAINNEANN	Iomlán
Le d'athair	17 (38%)	7 (16%)	8 (18%)	10 (23%)	2 (4.5%)	44
Le do mháthair	10 (22%)	13 (29%)	14 (31%)	8 (18%)	0	45
Siblí níos sine	9 (22%)	8 (19.4%)	6 (14.6%)	7 (17%)	11 (27%)	41
Siblí níos óige	9 (21%)	9 (21%)	9 (21%)	3 (7%)	13 (30%)	43

Tábla 5-32. An teanga a úsáideann tú sa mbaile.

5.3.4.2. Na háiteanna ina labhraítear an Ghaeilge

Cén teanga a labhraíonn tú sna háiteanna agus ag na himeachtaí seo a leanas? (Ceist 21)						
	GAEILGE I GCÓNAÍ	GAEILGE DEN CHUID IS MÓ	BÉARLA DEN CHUID IS MÓ	BÉARLA I GCÓNAÍ	NÍ BHAINNEANN	Iomlán
Ag an scoil	18 (40%)	20 (44.4%)	6 (13%)	1 (2%)	0	45
Le do chairde tar éis na scoile	9 (20%)	10 (22%)	19 (42%)	7 (16%)	0	45
Ag imeachtaí spóirt scoile	19 (42%)	15 (33%)	6 (13%)	2 (4.4%)	7 (7%)	45
Ag imeachtaí spóirt eile	11 (24.4%)	16 (33.3%)	9 (20%)	5 (11%)	4 (9%)	45
Ag imeachtaí sóisialta	9 (20%)	15 (33%)	17 (38%)	3 (6.7%)	1 (2%)	45
I dtithe cairde	8 (18%)	13 (29%)	16 (35.5%)	7 (15.5%)	1 (2%)	45
I do theach féin	13 (29%)	11 (24.4%)	15 (33%)	6 (13.3%)	0	45
Ar an tsráid	9 (20%)	14 (31%)	14 (31%)	8 (18%)	0	45

Tábla 5-33. Cén áit a labhraíonn tú Gaeilge?

Léiríonn torthaí na taighde go bhfuil an Béarla chun tosaigh mar theanga sóisialta i measc na bhfreagróirí, go háirithe taobh amuigh de gheataí na scoile agus iad ag plé lena comhaoisigh, bíodh sé sin sa teaghlach nó taobh amuigh de. Feictear dúinn go bhfuil gá leis an nGaeilge a chur chun cinn ar an mBéarla go háirithe i saol sóisialta na n-óg.

5.3.4.3. Déagóirí agus an Ghaeilge Scríofa.

Cé chomh minic agus a dhéanann déagóirí na rudaí seo a leanas?						
	I gCÓNAÍ	BEAGNACH I gCÓNAÍ	ANOIS IS ARÍS	GO hANNAMH	RIAMH	Iomlán
An leagan Gaeilge de d'ainm a úsáid	26 (56.5%)	7(15.2%)	5(10.9%)	2(4.3%)	6(13.0%)	46
An leagan Béarla de d'ainm a úsáid	10 (22.2%)	7(15.6%)	9(20.0%)	8(17.8%)	11(24.4%)	45
An leagan Gaeilge de do sheoladh a úsáid	21 (47.7%)	8(18.2%)	10(22.7%)	2(4.5%)	3(6.8%)	44
An leagan Béarla de do sheoladh a úsáid	4(8.9%)	10(22.2%)	10(22.2%)	10(22.2%)	11(24.4%)	45
Téacsanna fón póca i nGaeilge a sheoladh	3(6.7%)	4(8.9%)	11(24.4%)	12(26.7%)	15(33.3%)	45
Téacsanna fón póca i mBéarla a sheoladh	21(46.7%)	21(46.7%)	2(4.4%)	0(0.0%)	1(2.2%)	45
Rphost i nGaeilge a sheoladh	4(8.9%)	4(8.9%)	14(31.1%)	10(22.2%)	13(28.9%)	45
Rphost i mBéarla a sheoladh	14(31.8%)	12(26.7%)	7(15.9%)	4(9.1%)	7(15.9%)	44
Scríobh sna meáin shóisialta i nGaeilge	4(8.9%)	2(4.4%)	15(33.3%)	13(28.9%)	11(24.4%)	45
Scríobh sna meáin shóisialta i mBéarla	21(46.7%)	17(37.8%)	5(11.1%)	0(0.0%)	2(4.4%)	45

Tábla 5-34. Déagóirí agus an Ghaeilge Scríofa.

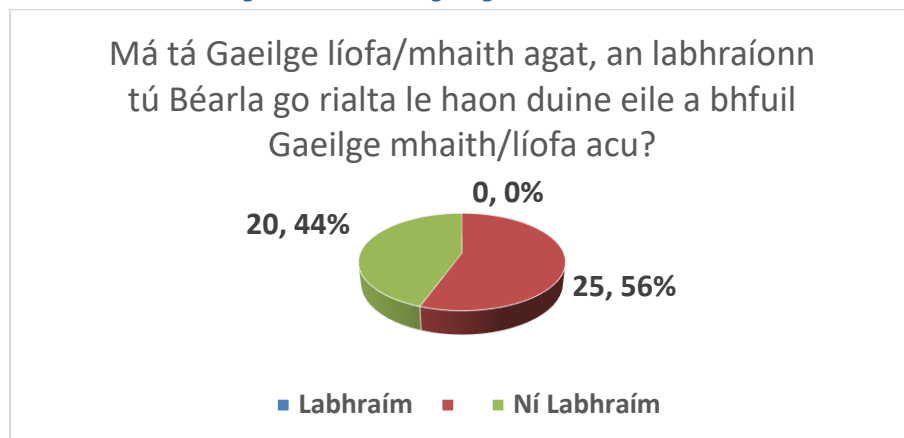
Déagóirí agus na Meáin Shóisialta			
	I gCónaí + Beagnach i gCónaí		I gCónaí + Beagnach i gCónaí
Téacs i nGaeilge	7	Téacs i mBéarla	42
Rphost i nGaeilge	8	Rphost i mBéarla	26
Meáin Shóis i nGaeilge	4	Meáin Shóis i mBéarla	38
	19 (15.2%)		106 (84.8%)

Tábla 5-35. Rogha teanga – an teicneolaíocht nua. Gaeilge vs. Béarla. Ceist 22.

Feictear dúinn go bhfuil úsáid an Bhéarla (85%) i bhfad chun tosaigh ar an nGaeilge (15%) agus na daoine óga ag úsáid na nuatheicneolaíochta. Cothaíonn sé seo dúshlán d'úsáid na Gaeilge mar a rogha theanga sóisialta nuair a chuirtear san áireamh an méid ama a chaitheann an aoisghrúpa seo ar a gcuid guthán agus ar líne.

Ní chabhraíonn a laghad léitheoireachta a dhéantar i nGaeilge le saibhriú foclóra sa teanga. De réir mar a thuairiscíonn an t-aos óg is cosúil gur fíor bheagán Gaeilge a úsáideann siad agus iad ar líne nó ag téacsáil. De bhrí go bhfuil na meáin shóisialta lárnach ina saol, ní foláir aghaidh a thabhairt ar an dúshlán seo.

5.3.4.5. Cainteoirí óga maithe Gaeilge ag labhairt Béarla le cainteoirí maithe Gaeilge eile.

Figiúr 5-25. Déagóirí ag labhairt Béarla le daoine a bhfuil Gaeilge acu 1.

5.3.4.6. Déagóirí ag labhairt Béarla le daoine a bhfuil Gaeilge acu

Nóta: Tugadh an deis do na freagróirí níos mó ná rogha amháin a phiocadh. Is ar dhaoine a bhfuil cumas maith sa nGaeilge acu a bhí an cheist seo dírithe.

Más “Labhraím” do fhreagra thuas, cé hiad na daoine a labhraíonn tú Béarla leo go rialta in ainneoin Gaeilge mhaith nó Gaeilge líofa a bheith acu? Is féidir níos mó ná freagra amháin a roghnú.	
An chuid is mó de do chuid cairde	62.5%
An dochtúir	50%
Daoine a bhíonn ag obair sna siopaí áitiúla	46%
Do dheirfiúracha/dheartháireacha níos sine	46%
Mo mháthair	46%
Mo sheanmháthair	33.3%
M’athair	29%
Thart ar leath de do chuid cairde	25%
Líon beag de na comharsana	21%
Líon beag de do chuid cairde	21%

Tábla 5-36. Déagóirí ag labhairt Béarla le daoine a bhfuil Gaeilge acu 2.

Feictear anseo go mbaineann an ráta is airde úsáide Béarla le ‘an chuid is mó dá gcairde’, i.e. daoine óga cosúil leo féin. Is fáinne ceart fí atá anseo a bheadh deacair a bhriseadh mar go dtiocfadh cúrsaí piarbhrú i gceist freisin. Feictear dúinn freisin go bhfuil cuid de na freagróirí ag labhairt Béarla lena dtuismitheoirí (agus le siblíní) a bhfuil Gaeilge acu. Is fianaise é seo go bhfuil an próiseas, ar a ghlaonn sóchtheangeolaithe ‘iompú teanga’, ag tarlú sa phobal.

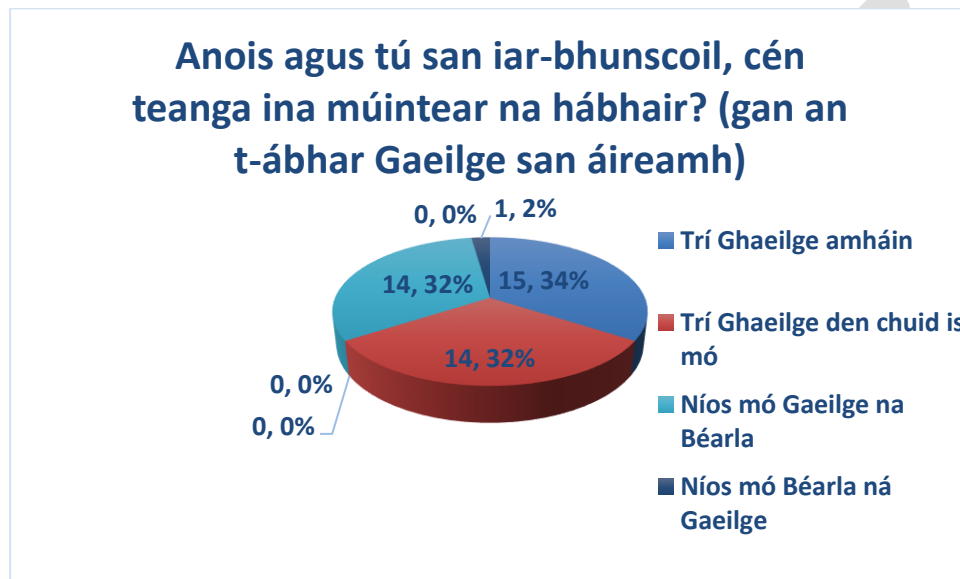
5.3.4.7. Déagóirí agus Úsáid na Gaeilge – Tátail

Labhraíonn na freagróirí níos mó Gaeilge lena n-aithreacha ná lena máithreacha. Is patrún é seo atá aitheanta i bpobail measctha teanga ar fud an domhain.

Tá úsáid na Gaeilge níos láidre i gcomhthéacs na scoile, bíodh sé sin sa scoil féin nó le linn imeachtaí atá ceangailte leis an scoil, ná mar atá go sóisialta le cairde ar an tsráid nó i dtithe cairde.

Tá úsáid an Bhéarla go mór chun tosaigh ar úsáid na Gaeilge i réimse na nuatheicneolaíochta. Tuairiscítear go bhfuil an Béarla chun tosaigh fiú i measc na gcainteoirí cumasacha Gaeilge sa réimse sóisialta idir iad agus a gcairde, fiú iad sin a bhfuil Gaeilge acu. Is fíor é seo, go háirithe taobh amuigh de shaol na scoile.

5.3.5. Déagóirí agus an Córas Oideachais

Figiúr 5-26. Múineadh san iarbhunscoil – Cén teanga?

5.3.5.1. Tuairimí na bhfreagróirí faoi chúrsaí scolaíochta.

Léirigh do thuairim faoi na ráitis seo a leanas. Ceist 30.						
	Aontaím go Mór	Aontaím	Is Cuma Liom	Eas-aontaím	Eas-aontaím go mór	Iomlán
Spreagann an iar-bhunscoil mé le níos mó Gaeilge a labhairt	19 (43%)	21 (48%)	3 (7%)	1 (2%)	0	44
Tá éiteas / atmaisféar láidir Gaeltachta sa scoil seo	17 (39%)	16 (36%)	6 (13.6%)	5 (11%)	0	44
Labhraím níos mó Gaeilge ar scoil ná mar a labhraím sa bhaile	15 (34%)	9 (20.4%)	10 (23%)	9 (20.4%)	1	44
Tá dóthain téacsleabhair Ghaeilge ar fáil sa scoil	12(27%)	15 (34%)	3 (7%)	9 (20.4%)	5 (11%)	44
Is fearr liom a bheith ag úsáid téacsleabhair Ghaeilge ná téacsleabhair atá i mBéarla	10 (23%)	8 (18%)	15 (34%)	7 (16%)	4 (9%)	44
Is fearr liom a bheith ag úsáid téacsleabhair Bhéarla ná téacsleabhair atá i nGaeilge	7 (16%)	8 (18%)	17 (38.6%)	7 (16%)	5 (11%)	44

Tábla 5-37. Tuairimí faoin nGaeilge sa Scoil.

5.3.5.2. Cén teanga a labhraíonn tú ar na hócáidí seo ar scoil?

	Gaeilge i gcónaí	Gaeilge den chuid is mó	Gaeilge agus Béarla ach níos mó Gaeilge ná Béarla	Béarla agus Gaeilge ach níos mó Béarla ná Gaeilge	Béarla den chuid is mó	Béarla i gcónaí	Iomlán
Ag caint leis na múinteoirí sa seomra ranga	28 63.64%	12 27.27%	4 9.09%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	44
Ag caint le múinteoirí amuigh sa chlós	31 70.45%	9 20.45%	4 9.09%	0 0.00%	0 0.00%	0 0.00%	44
Ag caint le mo chuid cairde sa seomra ranga	12 27.27%	14 31.82%	7 15.91%	4 9.09%	1 2.27%	0 0.00%	44
Ag caint le mo chuid cairde amuigh sa chlós agus múinteoir i láthair	18 40.91%	14 31.82%	7 15.91%	4 9.09%	1 2.27%	0 0.00%	44
Ag caint le mo chuid cairde amuigh sa chlós gan múinteoir i láthair	8 18.18%	13 29.55%	7 15.91%	8 18.18%	6 13.64%	2 4.55%	44
Ag caint le mo chuid cairde ag imeachtaí scoile a reáchtáiltear lasmuigh d'am scoile	14 32.56%	10 23.26%	5 11.63%	0 13.95%	4 9.30%	4 9.30%	43

Figiúr 5-27. Úsáid na Gaeilge ar scoil.

5.3.5.3. Déagóirí agus an Córas Oideachais – Tátail

Tuairiscítear go mbíonn tionchar dearfach ag na hiarbhunscoileanna ar dhearcadh agus ar úsáid na Gaeilge i measc na scoláirí, bíodh sé sin sa scoil féin nó le linn imeachtaí scoile a reáchtáiltear taobh amuigh d'am scoile. Agus an méid sin ráite, tá claonadh ag go leor de na freagróirí iompú ar an mBéarla nuair nach bhfuil múinteoir i láthair.

Tuairiscíonn na déagóirí gur trí Ghaeilge amháin (figiúr 5.26) atá 34% de na h-ábhair á múineadh sna scoileanna iarbhunoideachais ar na hoileáin. Bíonn deacrachtaí ag na meánscoileanna múinteoirí a fhostú le Gaeilge.

5.3.6. Déagóirí – na Príomhthátail.

Dearcadh i leith na Gaeilge

Tá dea-thoil le brath i leith na Gaeltachta agus 90%+ ag rá go bhfuil sé i gceist acu a bpáistí (is é sin, má bhíonn páistí acu) a thógáil le Gaeilge agus an líon céanna ag rá go bhfuil siad "i bhfabhar na Gaeilge".

Cumas sa nGaeilge

Is féidir na rannpháirtithe a bhriseadh síos, go garbh, i dtrí thrian. Aon trian a tógadh le Gaeilge, trian eile a tógadh le meascán de Ghaeilge agus Béarla agus trian a tógadh le Béarla. Tuairiscíonn thart ar 90% díobh gur cainteoirí líofa nó maithe iad anois.

Úsáid na Gaeilge

Tuairiscítear go lú Gaeilge a labhraítear le comhaoisí (siblínní san áireamh) agus le tuismitheoirí ná mar a labhraítear i réimse na scoile.) Is minic go labhraíonn cainteoirí líofa Gaeilge, Béarla le cainteoirí eile Gaeilge, go háirithe más cairde iad.

5.4. An Taighde ar Lucht Ghnó / Seirbhísí (na príomhphoinntí).

5.4.1. Ginearálta

Is é an comhlacht Measmedia²⁰ a réitigh an tuarascáil seo ar iarratas ón gCoiste Stiúrtha Pleanála Teanga.

Is é aidhm na tuairisce ná anailís a dhéanamh ar an eolas sochtheangeolaíoch/eacnamúil a cuireadh ar fáil sa suirbhé a rinneadh le gnólachtaí ar Oileáin Árann. Cuirfidh torthaí an tsuirbhé go mór lenár dtuiscint maidir le dearcadh úinéirí & bainisteoirí na ngnólachtaí i leith na Gaeilge i réimse comhthéacsanna agus tabharfaidh sé léargas do Choiste Pleanála Teanga Árann ar staid reatha na Gaeilge ar na hoileáin le gur féidir pleanáil straitéiseach a dhéanamh don seacht mbliana romhainn. Cuirfidh an t-eolas seo ar fad bunchloch láidir ar fáil, dá réir, i ndearadh scéime a ghríosóidh lucht gnó an cheantair chun seirbhís trí Ghaeilge ar ardchaighdeán a chur ar fáil don phobal.

Sa suirbhé seo fiosraíodh na ceisteanna seo a leanas:

1. Dearnadh an ghnó i leith na Gaeilge
2. Cumas an ghnó seirbhís chuimsitheach trí Ghaeilge a chur ar fáil don phobal
3. Toillteanas an ghnó feabhas a chur ar an tseirbhís a chuirtear ar fáil trí Ghaeilge
4. Toillteanas an ghnó páirt a ghlacadh i scéim a chinnteodh go mbeadh seirbhís trí Ghaeilge ar fáil agus feiceálach ag an bpobal
5. Cumas na ngnólachtaí a gcuid riaracháin a dhéanamh trí mheán na Gaeilge & an tacaíocht atá ar fáil dóibh
6. Ceisteanna maidir le feabhas a chur ar an gcaighdeán maireachtála do mhuintir na n-oile

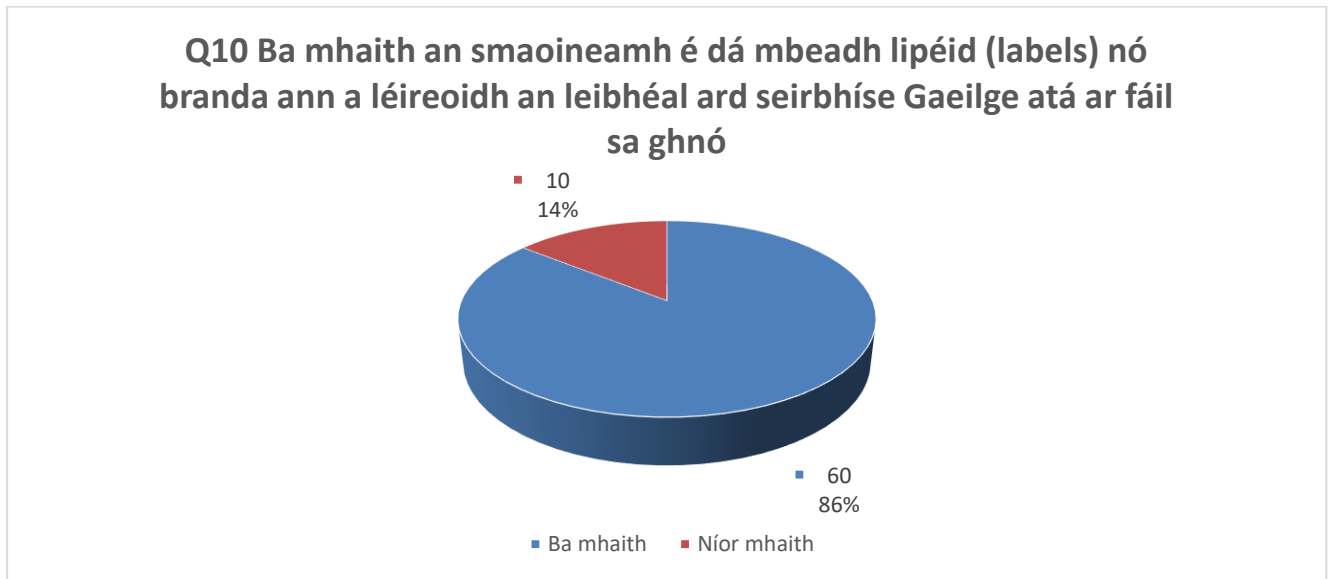
5.4.2. Lucht Ghnó - Torthaí an Taighde.

Cuireann na torthaí ar chuid mhaith de cheisteanna an tsuirbhé faisnéis ar fáil a bhaineann le dearcadh i leith thábhacht agus úsáid na Gaeilge ina ngnólachtaí. Bhí dearcadh dearfach ag na rannpháirtithe ar fad i leith an tábhacht a bhain le híomhá Ghaelach a bheith ag na hoileáin, áit ar aontaigh 100% leis an ráiteas 'Tá íomhá Ghaelach tábhachtach d'Oileáin Árann'. Más féidir cás a dhéanamh do thábhacht na Gaeilge go heacnamúil, is cinnte go mbeidh meon oscailte agus dearfach ann chun an ghné seo den ghnó (Gaeilge) a bhrú chun cinn. Ar an dul chéanna dhearbhaigh 85.71% go mba mhaith an smaoineadh é lipéid nó branda a bheith ann a léireodh an leibhéal ard seirbhíse Gaeilge sa ghnó i gceist 10. Seo bunús dearfach d'fheachtas a chuirfeadh brandáil Ghaelach i bhfeidhm i measc na ngnólachtaí ar fad agus d'fhéadfaí úsáid a bhaint as an mbranda Ghaeltacht na hÉireann²¹ a d'fhorbair

²⁰ www.measmedia.com

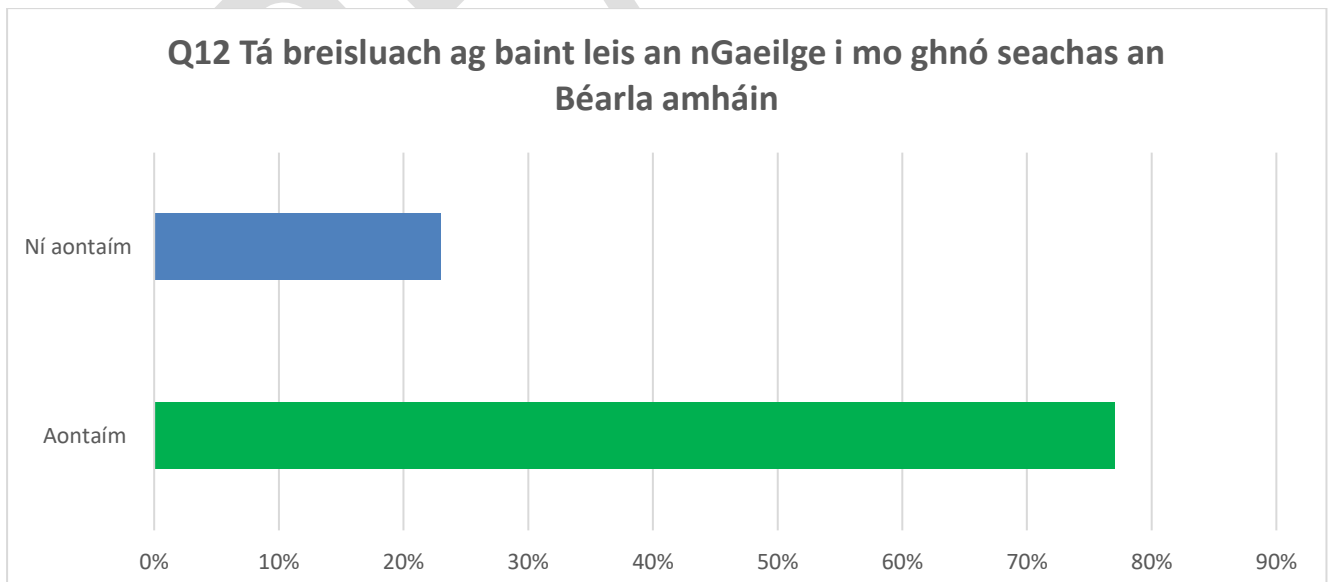
²¹ <https://www.udaras.ie/an-ghaeilge-an-ghaeltacht/an-ghaeltacht/branda-gaeltacht-na-heireann/>

ÚnaG ‘chun an Ghaeltacht agus gach gné de shaol na Gaeltachta a chur chun cinn ar mhaithe le buanú phobal na Gaeltachta agus na Gaeilge’ (ÚnaG, 2019).

Figiúr 5-28. Branda Gaelach

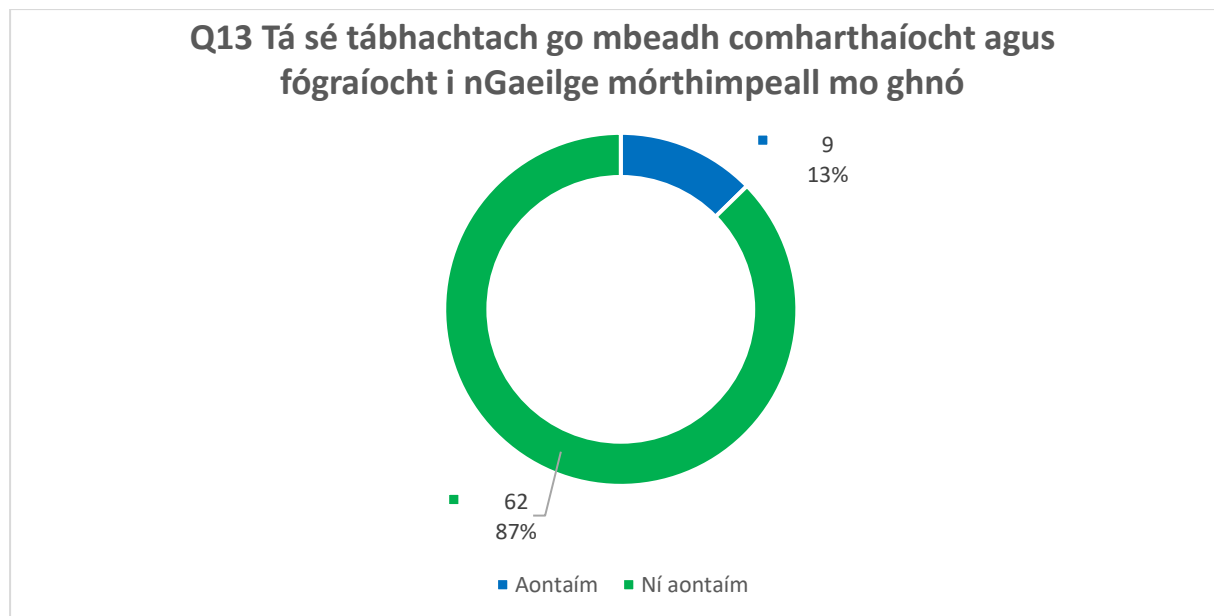
Rinneadh tuairimí na ngnólachtaí a mheas i leith Gradam Gnó a thabharfadh aitheantas agus tacaíocht do ghnólachtaí a chuireann seirbhís den scoth ar fáil trí mheán na Gaeilge. Bhí formhór na ngnólachtaí (87.14%) i bhfabhar Gradam dá leithéid agus is léir go bhfeictear é mar mhodh chun aitheantas faoi leith a thabhairt do ghnólachtaí na n-oileán. Nuair a chuirtear an dearcadh dearfach seo i gcomparáid le ceist 12 thíos feictear arís go bhfuil leibhéal ard a shíleann gur fiúntas dá ngnónna í an Ghaeilge.

Figiúr 5-29. Breisluach ag baint leis an nGaeilge?

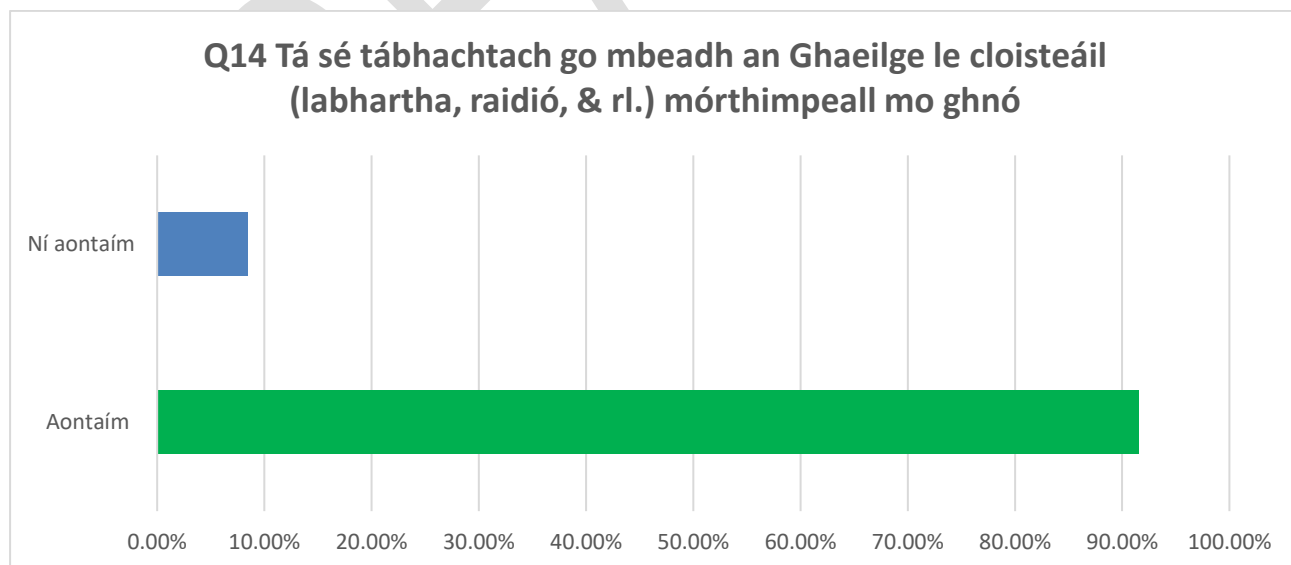
Léiríonn torthaí na gceisteanna go dtí seo go bhfuil béim á chur ar an nGaeilge ag formhór ghnónna an cheantair agus 77% (figiúr 5.29) á rá go bhfuil breisluach ag baint leis an nGaeilge.

Is ceisteanna praiticiúla iad ceisteanna 13 agus 14 a bhaineann le gníomhaíochtaí an lucht gnó i leith na Gaeilge. Is léir go bhfuil tábhacht ar leith i gcás ghnólachtaí na n-oileán ag baint leis an nGaeilge a bheith le feiceáil ar chomharthaíocht agus ar fhógraíocht thart timpeall an ghnó. Léirigh 87.32% go bhfuil sé tábhachtach a leithéid a bheith le feiceáil mórthimpeall an ghnó.

Figiúr 5-30. Comharthaíocht i nGaeilge

Ar an gcaoi chéanna, i gceist a 14 shonraigh 91.55% de na freagróirí go raibh sé tábhachtach dóibh go mbeadh an Ghaeilge le cloisteáil i measc na foirne:

Figiúr 5-31. An Ghaeilge le cloisteáil.

Níos faide ar aghaidh, léiríonn ceist 17 & 19 go mbeadh úinéirí & bainisteoirí gnó sásta úsáid a bhaint as pé cúnaimh a bheadh ar fáil chun caighdeán seirbhíse agus fógraíochta/margaíochta trí

Ghaeilge ar ardú ina gcuid gnónna. Bheadh 82.86% de na gnólachtaí sásta úsáid a bhaint as eagrais a chuirfeadh traenáil ar fáil chun go mbeadh siad in ann seirbhís níos fearr trí Ghaeilge a chur ar fáil. Mhaígh 81.69% go mbainfidís leas as seirbhís a chuideodh le dearadh fógraíochta (Gaeilge/dátheangach) maraon le seirbhís aistriúcháin.

Léiríonn torthaí na gceisteanna go dtí seo go bhfuil dearcadh dearfach i leith na teanga i measc lucht gnó na n-oileán. Is léir go dtuigeann na húinéirí nó bainisteoirí gnó an tábhacht a bhaineann leis an nGaeilge a chloisteáil agus a fheiceáil mórthimpeall an ghnó ach go bhfeictear é mar ‘chúram an duine aonair’ den chuid is mó seachas mar pholasaí an chomhlachta. Níl polasaí Gaeilge maidir le húsáid na Gaeilge sa ngnó i bhfeidhm ach ag 64.29%. Ainneoin gur titim de 27.26% ar an líon a dúirt go raibh an Ghaeilge le cloisteáil i measc na foirne, ní miste a lua go bhfuil an uimhir seo ard go maith go fóill. Thug cuid mhaith gnónna le fios freisin gur polasaí neamhfhoirmeálta atá i gceist go minic, nach raibh gá lena leithéid de pholasaí sna blianta siar mar go raibh sé intuigthe gur Gaeilge a bheadh á labhairt i measc na foirne agus nár smaoinigh siad ar pholasaí den chineál sin a chur i bhfeidhm go dtí anois. Thug 76.06% de na rannpháirtithe le fios, mar sin féin, go síleann siad go bhfuil ról ag an ngnó tacaíocht a thabhairt d’fhoghlaimoirí Gaeilge:

Ta ról ag mo ghnó tacaíocht a thabhairt do fhoghlaimoirí (Gaeilge).	
Aontaím 54 (76%)	Ní aontaím 17 (24%)

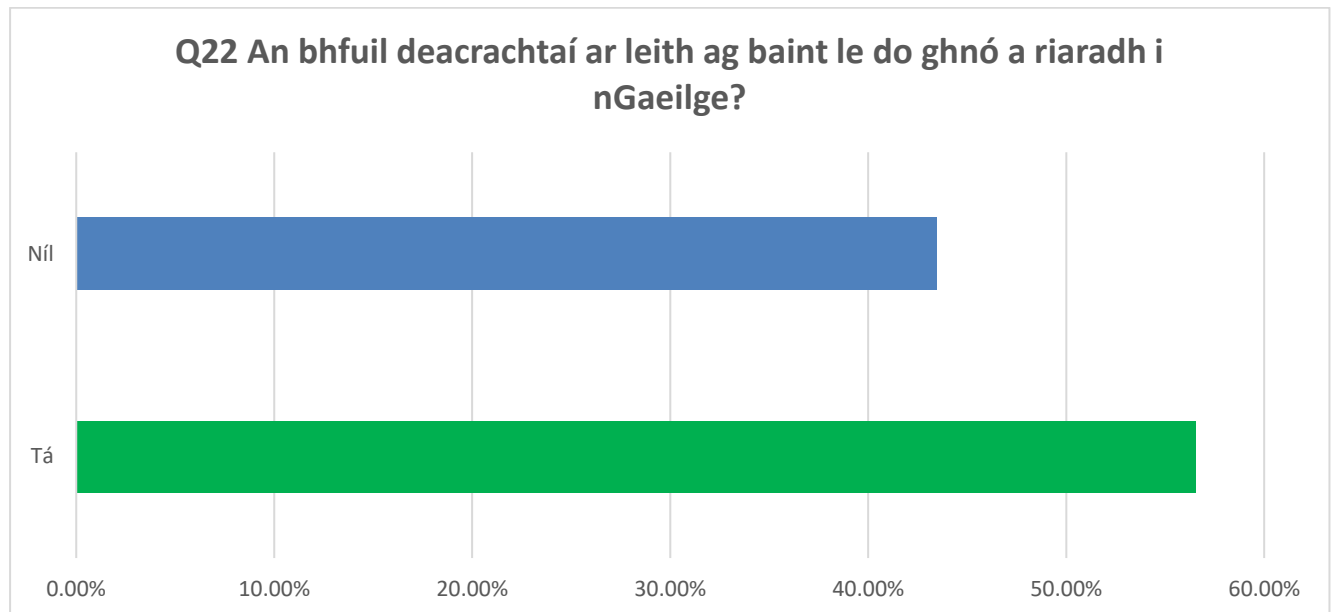
Tábla 5-38. Gnó agus Foghlaimoirí.

Is ábhar iontais é dá bhrí sin (Ceist 15), nár dhearbhaigh ach **57.14%** go bhfuil an Ghaeilge ar cheann de riachtanais an phoist nuair a bhíonn baill foirne á n-earcú, titim de 20% ar an líon a dúirt go mbaineann breisluach leis an nGaeilge dá ngnónna seachas an Béarla amháin.

Ní miste a chur san áireamh agus an cheist seo á fiosrú go mbaineann dúshlán le hearcú go minic i gcás suíomh tíreolaíoch na n-oileán agus i gcás gnónna a dteastaíonn scileanna ar leith ón bhfoireann, m.sh teastaíonn scileanna suathaireachta ó chomhlacht a chuireann seirbhís den chineál sin ar fáil &rl. I gcás shiopaí nó sa gcás go dteastódh duine ag deasc fáiltithe, áfach, d’fhéadfaí riachtanas maidir leis an nGaeilge a chur san áireamh i gcás earcaithe. Léiríonn sé seo an tábhacht a bhaineann le feachtas eolais chun dul i bhfeidhm ar an lucht gnó atá den tuairim go bhfuil tábhacht leis an nGaeilge ach nach bhfeiceann an gá nó an fiúntas le polasaí Gaeilge a bheith ag an ngnó.

D’fhiosraigh na ceisteanna 21-28 cleachtas labhartha na foirne sna gnólachtaí mar aon le cumas praiticiúil na n-úinéirí & na mbainisteoirí gnó a ngnólachtaí a riaradh trí mheán na Gaeilge. Mar a bheifí ag súil, i gcomhthéacs na dtorthaí dearfacha go dtí seo i leith thábhacht agus úsáid na Gaeilge sna gnólachtaí, mhaígh 67.6% de na húinéirí/bainisteoirí gnó gur 71-100% den fhoireann a labhrann Gaeilge i gcónaí lena chéile agus leis an úinéir gnó. Ar an dul céanna, mhaígh 60% nach raibh aon duine ina ngnó gan Ghaeilge agus dúirt 18% go raibh níos lú ná triúr gan Ghaeilge. Is léir go dtagann ardú ar líon na ndaoine gan Ghaeilge le linn shéasúr an tsamhraidh go háirithe sna ngnólachtaí atá ag díriú go príomha ar thursasóirí. Bhí 14 fostaí ag comhlacht amháin gan Ghaeilge ach dhearbhaigh an t-úinéir go raibh siad go léir ag foghlaim na teanga i láthair na huaire. Is dea-shampla é cur chuige an chomhlachta seo do chomhlachtaí eile. Tá bearna ollmhór le sonrú, áfach idir an cleachtas teanga a léirítear sna torthaí seo agus an dearcadh dearfach a léiríodh go dtí seo agus na deiseanna nó an tacaíocht atá ar fáil dóibh chun an gnó a riaradh i nGaeilge. As na rannpháirtithe ar fad a ghlac páirt sa suirbhé, mhaígh an mhórchuid, 58%, go ndéanann siad fórbheagán, idir 0-30%, den obair riaracháin trí mheán na

Gaeilge, agus dhearbhaigh 56.52% go mbaineann deacrachtaí leis an ngnólacht a riaradh i nGaeilge:

Figiúr 5-32. Ag riaradh gnó trí Ghaeilge.

Tugann tuairimí na n-úinéirí & bainisteoirí gnó ina leith seo léargas níos cuimsithí ar an gceist áirithe seo:

- *'Níl Gaeilge ag na soláthraithe a mbaineann an gnólacht úsáid astu'*
- *'Tá agus níl. Déantar an comhlacht a riaradh go hinmheánach trí Ghaeilge, le fostaithe &rl ach teagmháil le cuntasóirí &rl i mBéarla.'*
- *'A lot of the paperwork is technical paperwork'*
- *'Cuireann muid gach oibritheoir ar chúrsa nGaeilge mar chuid dá ndualgaisí oibre. Go leor daoine linn ó thiortha éagsúla - An Pholainn, An Ghearmáin, na hOileáin Fhilipíneacha - maraon le daoine áitiúla'*
- *'My brochures are in English etc, I hadn't thought about it. Had I had this conversation at the start of the business, it might be different'*
- *'Ní mór don ghnó gach rud a aistriú, ní ghlacann ríomhairí go leor le fada. Ba cheart go mbeadh siombail idirnáisiúnta ann le haghaidh bia, billí &rl ionas nach mbeadh gá le Béarla'*

Dhearbhaigh cuid de na rannpháirtithe eile go ndéanann obair riaracháin i nGaeilge an obair a dhúbailt go minic, go bhfuil sé níos costasaí agus ar an iomlán go bhfuil sé an-deacair teacht ar chuntasóirí &rl le Gaeilge ainneoin go mbeadh roinnt mhaith de na húinéirí/bainisteoirí gnó fábharch dá leithéid a dhéanamh. Thug 80.28% de na rannpháirtithe le fios nach bhfuil cuntasóir ná iniúchóir le Gaeilge acu. Maidir le tacaíocht & comhairle a fháil ó eagraíochtaí stáit & neamh-stáit leis an ngnó a riaradh i nGaeilge thug 68.12% de na rannpháirtithe le fios nach bhfuil a léithéid ar fáil dóibh.

5.4.1. Forbairtí atá ag teastáil ar na h-oileáin – Lucht Ghnó.

D'fhiosraigh an chuid eile de na ceisteanna caighdeán saoil na n-oileánach agus na slite praiticiúla a bhféadfaí é sin a fheabhsú. Thug formhór na rannpháirtithe le fios go bhfuil an tseirbhís farantóireachta/aeir sásúil nó sásúil go leor, cé gur thug muintir Inis Oírr le fios go bhfuil caighdeán na seirbhíse aeir ísliithe go mór le blianta beaga anuas agus go dteastaíonn í a fheabhsú agus níos mó eitiltí &rl a chur ar fáil do na hoileánaigh agus do na turasóirí araon.

An bhfuil an tseirbhís farantóireachta/aeir sásúil?		
Tá: 30 (47.6%)	Sásúil go leor: 26 (41.27%)	Níl: 7 (11.11%)

Tábla 5-39. Seirbhísí taistil sásúil?

Ainneoin fórmhór na rannpháirtithe a bheith sásta leis na seirbhísí taistil, thug 71.83% le fios go bhfuil gá le comhoibriú níos éifeachtúla idir an lucht gnó agus na comhlachtaí farantóireachta.

Maidir le feabhas a chuir ar shaol na n-oileánach i gcoitinne seo a leanas rangú arna moltaí a bhí ag na rannpháirtithe:

- An earnáil turasóireachta a leathnú amach
- Níos mó imeachtaí agus áiseanna do mhuintir an trí oileán Árann
- Cur le cúrsaí fostaíochta
- Feabhas a chur ar infreastructúr an trí oileáin Árann .i. na bóithre, na céibheanna, cúrsaí leathanbhanda, áiseanna leighis, fuinnimh ghlas, tithe shóisialta, pontúin, costais lastais a laghdú, córas séarachais a fheabhsú srl.
- Tacaíochtaí a chur ar fáil do scoileanna, meánscoileanna an trí oileán Árann chomh maith le seirbhís luathoideachais a chinntiú

Ní miste a lua go raibh fórmhór mhuintir Inis Oírr ag iarraidh go dtógfaí céibh nua d’Inis Oírr agus iad go láidir den tuairim nach raibh an ceann atá ann i láthair na huair feiliúnach don tseirbhís farrantóireachta a thuilleadh. Ba mhaith le go leor de mhuintir na nOileán nach mbeadh costas maireachtála níos airde acu ná mar atá ar an mórthír agus go mbeadh na háiseanna céanna ar fáil dóibh agus atá ar fáil do mhuintir na mórthíre. Thug rannpháirtithe eile le fios go dteastaíonn plan forbartha don oileán le seirbhísí a chur ar fáil agus infreastructúr an oileáin i gcoitinne a fheabhsú.

5.4.3. Lucht Ghnó – Conclúidí agus Moltaí

Sa suirbhí léiríonn lucht gnó thrí oileán Árann dearfach i leith na Gaeilge agus de réir na bhfigiúirí thuasluaite tuigtear dóibh go bhfuil an Ghaeilge tábhachtach dá gcuid gnónna ó thaobh brandála agus ó thaobh na heacnamaíochta de. Mhaígh 90.14% de na rannpháirtithe go mba mhaith an rud é cumann tráchtála a bheith ar an oileán:

C5. Ba mhaith an rud é Cumann Tráchtála a bheith ar Oileáin Árann	
Ba mhaith: 64 (90%)	Níor mhaith: 7 (10%)

Tábla 5-40. Cumann Tráchtála? 10

Léiríodh toil go dtiocfadh an lucht gnó le chéile mar chumann agus plé a dhéanamh ar cheisteanna ábharacha dóibh. Bunchloch fhíorthábhachtach í seo do chur i bhfeidhm polasaithe nó scéimeanna a dhéanfadh an Ghaeilge agus an cultúr Gaelach a láidriú i measc ghnólachtaí oileáin Árann. Is cinnte, mar sin féin, go bhfuil treoir de dhíth ar na comhlachtaí seo chun feabhas a chur ar a gcuid seirbhíse Gaeilge. Is minic nach mbíonn polasaithe teanga i bhfeidhm sna gnólachtaí, nó gur polasaithe neamhfhoirmeálta iad, agus mar sin titeann an caighdeán seirbhíse ar bhealaí éagsúla. Is cinnte chomh maith go gcuideodh structúr aitheantais/suathantais le gnólachtaí chun caighdeán seirbhíse Gaeilge níos airde a choinneáil.

Is léir ó líon na rannpháirtithe ar labhair muid leo go dteastaíonn ón lucht gnó go mbeadh seirbhís mhaith ar fáil sa gceantar trí Ghaeilge. Moltar, dá réir sin, go mbeadh pointe focais ar nós ‘Gradam’

nó 'Ócáid Cheiliúrtha Bhliantúil' ann chun aird na ngnólachtaí a dhíriú ar an ábhar seo go rialta. Síleann muid freisin go gcuideodh sé seo le haird na meán a dhíriú ar an ábhar agus le fócas an phobail féin a dhíriú ar chaighdeán seirbhíse Gaeilge sa nGaeltacht. Ní dóigh linn go bhfuil gá le duaischiste airgid a bhronnadh orthu siúd a fhaigheann Gradam ach go bhfuil gá le duaischiste maith poiblíochta agus margáíochta.

Is fiú breathnú ar Ghradam na Gaeilge a leathnú amach ar chatagóirí éagsúla a thugann san áireamh na gnólachtaí sin atá ar ardchumas agus iadsan atá ag feabhsú de réir a chéile. Is fiú freisin smaoineamh ar chatagóir a bhreathnódh ar chultúr na háite a chur chun cinn (ceol, bia, oidhreach) ach an Ghaeilge a bheith lárnach anseo i gcónaí.

DREACHT

6. Bearta Árann

6.1 Réamhrá

De bharr go bhfuil éagsúlacht idir na riachtainais atá ag Árann, Inis Meáin agus Inis Oírr, beartaíodh na bearta a bhriseadh suas de réir oileáin. Sa gcaibidil seo, leagtar amach bearta Árann. I gcaibidil 7, leagtar amach bearta Inis Meáin agus i gcaibidil 8, leagtar amach bearta Inis Oírr.

Déantar cur síos sa mír seo ar bhearta an phlean teanga. Sonraítear ar dtús roinnt bearta a bheas riachtanach le cinntiú gur féidir an phlean a chur i bhfeidhm ar bhealach éifeachtach agus comhordaithe. Déantar bearta eile an phlean teanga a rangú de réir na réimsí atá leagtha amach sna *Treoirlíne Pleanála Teanga* (RTCEGSM, 2016: 53), is iad sin:

- A. An córas oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)
- B. Seirbhísí cúraim leanaí, réamhscolaíochta agus tacaíochta teaghlaigh, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga
- C. Seirbhísí don aos óg agus d'aoisghrúpaí eile
- D. Deiseanna foghlama lasmuigh den chóras oideachais
- E. An earnáil ghnó
- F. Eagraíochtaí pobail agus comharchumainn
- G. Na meáin chumarsáide
- H. Seirbhísí poiblí
- I. Pleanáil agus forbairt fhisiceach
- J. Seirbhísí sóisialta agus caitheamh aimsire
- K. Staid na Gaeilge sa limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith

6.2 Feidhmiú an Phlean Teanga ar Árann

6.2.1 Struchtúr Feidhmithe

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	1, 19
Aidhm:	Struchtúr a chur i bhfeidhm ar an oileán chun an Plean Teanga a chur i bhfeidhm i gcomhar leis an gcomharchumann agus pobal an oileáin.		
Cur síos:	<p>An Ceanneagraíocht: Feidhmeoidh CCTeo mar cheanneagraíocht d'fheidhmiú Phlean Teanga Oileáin Árann ach is iad CFÁ a bheas freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Árann. Beidh freagracht ar an gCeanneagraíocht an riaradh agus leathdháileadh a dhéanamh ar an mbuiséad Pleanála Teanga do Limistéar Oileáin Árann agus bunófar Coiste Pleanála Teanga Oileán Árann faoi Chathaoirleacht CCTeo. Is ról straitéiseach a bheas ag an gCoiste seo agus fágfar cinntí áitiúla faoi chúram Choistí Áitiúla Pleanála Teanga (CPTÁ) ar na trí oileán.</p> <p>CPTOÁ: Beidh an struchtúr seo déanta suas d'ionadaí ó trí oileán Árann. Moltar 2 nó 3 ó chaon oileán. Is ról comhpháirtíochta, idirghníomhaíochta a bheidh ann, chun a chinntiú go mbeidh éifeacht ag baint le cur i bhfeidhm agus le dul chun cinn an phlean agus chun monatóireachta leanúnach a dhéanamh ar an bPlean Teanga. Samhlaítear go dtiocfaidh an Coiste seo le chéile uair sa ráithe chun athbhreithniú, monatóireacht, agus moltaí a dhéanamh faoi dhul chun cinn na spriocanna.</p> <p>CPTÁ: Beidh coiste áitiúil ag feidhmiú ar chaon oileán, CPTÁ i gcás Árann. Tá Coiste bunaithe agus tá siad mar fochoiste de CFÁ. Baill nua a mhealladh le dhul ar an gcoiste (beidh ionadaí ó CPTÁ ar CPTOÁ chun moltaí agus tuairiscí ar dhul chun cinn a chur ar aghaidh).</p> <p>OPTÁ: Beidh Oifigeach Pleanála Teanga le fostú ar gach oileán faoi riaradh An Ceanneagraíocht (CCTeo)²². Beidh OPTÁ lonnaithe i gceann d'oifigí CFÁ²³, agus freagrach don Ceanneagraíocht (CCTeo) ó thaobh riaracháin ó lá go lá, CPTOÁ maidir le cur i bhfeidhm agus sheachadadh an phlean agus CFÁ. Beidh CPTÁ freagrach as riachtanais áitiúla Árann a chur faoi bhráid CPTOÁ. Beidh an plean á chur i bhfeidhm ar Árann agus i gcomhar leis an gcoiste pleanála teanga, CFÁ & pobal an oileáin. Beidh buiséad pleanála teanga curtha ar fáil do CFÁ gach bliain agus beidh CFÁ á riaradh ar an oileán. Tá gá le hoifigeach Pleanála Teanga d'Árann agus sin amháin agus beidh muid ag oibriú ar an mbunús sin. Tá plean Árann bunaithe ar phlé agus taighde atá déanta leis an gcomharchumann, coiste pleanála teanga, coistí áitiúla, & an pobal. Is é an scála pá don phost lánaimseartha ná: €35,000 - €50,000 ag braith ar thairbhí & ar cháilíochtaí. Costas iomlán an post: €330,225 Costais eile riaracháin: €65,000 Costas na mbeart a chur i bhfeidhm: € 135,000 (meán €19,285 sa mbliain)</p>		
Páirtithe leasmhara:	CFÁ (príomhúinéir), OPTÁ, Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Coinníollacha poist a fhorbairt, post an OPTÁ a fhógairt agus OPTÁfhostú.	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt.	
Costas measta iomlán:	€383,725		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€54,818 ²⁴		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		

²² Beidh OPTÁ lonnaithe ar Árann, beidh OPTIM lonnaithe ar Inis Meáin agus beidh OPTIO lonnaithe ar Inis Oírr.

²³ Beidh OPTÁ lonnaithe in oifigí CFÁ go dtí go mbeidh Ionad Oideachais Chonamara & Árann tógtha faoi bheart 6.3.10.

²⁴ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

<p>Dúshlám agus réitigh fhéideartha:</p>	<p>Dúshlám: Duine cáilithe a aimsiú do phost an OPT, a bheadh ábalta oibriú as a stuaim féin agus a bheith freagrach/ comhoibriú le CFÁ, grúpaí éagsúla agus an pobal a tabhairt le chéile.</p> <p>Réiteach molta: Go mbreathnófaí ar dhuine le cáilíochtaí sa réimse Forbairt Pobail m.sh. Ach go mbeadh coinníoll ag baint leis go mbeadh orthu cáilíocht sa Pleanáil Teanga a bhaint amach i ndiaidh a cheapacháin.</p>
<p>Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:</p>	<p>Cuirfidh an OPTÁ tuairisc mhíosúil ar chur i bhfeidhm an phlean ar fáil do CPTÁ.</p>
<p>Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:</p>	<p>Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uilig sa bplean teanga.</p>

DREACHT

6.2.2 Suíomh Idirlín

Réimsí:	G, K	Critéir pleanála teanga:	1, 16
Aidhm:	Aird a tharraingt ar an bpróiseas pleanála teanga agus eolas a chur ar fáil don phobal maidir le teagmháil agus eolas.		
Cur síos:	Forbrófar suíomh idirlíon d'Árann, chun go mbeidh eolas faoin bplean teanga agus faoi bhearta an phlean ar fáil, chomh maith le sonraí teagmhála an OPTÁ agus nuacht/imeachtaí. Beidh gach a thagann le suíomh idirlíon ar fáil: Facebook, Twitter, Snapchat, Instagram – na meáin sóisialta ar fad. Beidh an OPTÁ i gceannas ar seo. Beidh ionchur ag an gCoiste Pleanála Teanga agus an comharchumann freisin.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, CPTÁ		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	An suíomh a dhearadh agus a sheoladh	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€17,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,500		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2		

6.2.3 Stór Teagmhála

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	1, 2
Aidhm:	Stór teagmháil a chrúthú chun an pobal a choinneáil ar an eolas faoi chur i bhfeidhm an phlean teanga agus an obair a eascú don OPT.		
Cur síos:	Ag cloí le rialacha GDPR agus sreachtaíocht chuí, beidh stór curtha le chéile d'ainmneacha, seoltaí ríomhphoist, agus uimhreacha gutháin de na daoine sa bpobal agus an LPT a bhfuil spéis léirithe acu sa bpróiseas pleanála teanga, agus atá ag iarraidh eolas a fháil agus a bheith coinnithe suas chun dáta faoi eachtraí, cúrsaí, foilsiúcháin srl a bheas ag tarlú. Beidh an pobal, coistí, eagraíochtaí eagsúla, muinteoírí, tuismitheoirí, lucht gnó, turasóirí srl páirteach. Beidh sé seo úsáideach don suíomh idirlíon (beart 6.2.3). Bainfear úsáid as bogearraí a bhaineann le pacáistí mar seo a chur le chéile agus a úsáid.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), Coiste Pleanáil Teanga, Ceanneagraíocht, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€1,995		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€285 (priontáil)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshláin agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh dúshláin ag baint leis an mbeart seo		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

6.2.4 Monatóireacht

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	1, 19
Aidhm:	Monatóireacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm agus ar éifeacht an phlean teanga.		
Cur síos:	<p>Tabharfar faoi roinnt gníomhartha monatóireachta ar bhonn rialta agus leanúnach le cinntiú go mbeidh bearta an phlean teanga á gcur i bhfeidhm go héifeachtach agus go córasach. Is é an OPTÁ a bheas freagrach as na cruinnithe agus as na gníomhartha monatóireachta eile a eagrú – ach amháin má shonraítear a mhalairt – agus as leasuithe a dhéanamh ar an bplean teanga de réir mar is cuí²⁵. I measc na ngníomhartha monatóireachta seo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Déanfar suirbhé ar na daoine óga in Árann i mBliain 2, Bliain 4 agus Bliain 6 d’fheidmiú an phlean teanga. D’fhéadfaí na ceistneoirí céanna a úsáid a úsáideadh d’ullmhú an phlean. Moltar go ndírítear ar aiseolas a fháil maidir le: <ul style="list-style-type: none"> ○ Cleachtas teanga le linn caitheamh aimsire (m.sh. Bearta 6.5.1, 6.5.2, 6.5.4, 6.11.1, 6.11.2) ○ Teagmháil leis na meáin chumarsáide Ghaeilge (m.sh. Bearta 6.8.2, 6.8.3) ○ Dearcadh, mianta agus cumas i leith na Gaeilge (m.sh. Bearta 6.12.2) • I mBliain 2, Bliain 4 agus Bliain 6 d’fheidmiú an phlean teanga, dáilfear foirmeacha gearra aiseolais ar thuismitheoirí/chaomhnóirí le haiseolas a fháil maidir leis an úsáid a bhaineann siad as seirbhísí agus eile a chuirfear ar fáil mar chuid den phlean teanga (m.sh. Bearta 6.3.5, 6.4.1, 6.4.2, 6.4.3, 6.4.4, 6.4.5, 6.6.1). • Tabharfar ceistneoir gairid a dhíreos ar chleachtas teanga do na daoine a fhreastalaíonn ar ranganna Gaeilge (Beart 6.6.1) ag tús agus ag deireadh an chúrsa. • Eagrófar cruinniú bliantúil le príomhoidí scoileanna Árann le plé a dhéanamh ar éifeacht na mbearta a bhaineann leis an gcóras oideachais (m.sh. Beart 6.3.3, 6.3.6). Mura bhfeileann sé don phríomhoide freastal ar chruinniú, iarrfar air/uirthe foirm ghairid aiseolais a líonadh le heolas a thabhairt maidir le héifeacht na mbearta éagsúil. • Déanfar teagmháil le coistí eile in Árann uair sa mbliain (nó níos minice de réir mar is gá) le plé a dhéanamh ar fheidmiú na bpleananna trí chéile agus ar fhéidearthachtaí comhoibrithe a chuideodh leis na coistí/ceanneagraíochtaí acmhainní a shábháil agus dúbailt oibre a sheachaint agus le monatóireacht a dhéanamh ar fheidmiú agus ar éifeacht na mbearta éagsúil. 		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, CFÁ, na páirtithe leasmhara uile a luaitear i mbearta an phlean teanga		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,990		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€570 (síntiús bliantiúil do phacáiste <i>Survey Monkey</i> srl)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		

²⁵ Caithfear gach leasú molta a aontú le CPTÁ, leis an gceanneagraíocht agus le hÚnaG sula gcuirtear i bhfeidhm é.

Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann

DREÁCHT

6.3 An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)

6.3.1 Scéim na gCúntóirí Teanga

Réimsí:	A	Critéir pleanála teanga:	4, 5, 6, 8
Aidhm:	Scéim na gCúntóirí Teanga a leathnú amach chun go mbeidh cúntóirí teanga ag feidhmiú sna scoileanna ar an oileáin / LPT ar feadh na scoilbhliana ar fad		
Cur síos:	Déanfar stocáireacht ar an Roinn Oideachais agus Scileanna i gcomhar le scoileanna agus naíonraí an LPT / ar na oileáin. Beidh teagmhail déanta le polaiteoirí áitiúla agus le heagraíochtaí áitiúla agus náisiúnta oideachais agus Gaeilge le Scéim na gCúntóirí Teanga a leathnú amach ionas go mbeidh cúntóirí teanga sna scoileanna nuair a fhileann na daltaí ar an scoil i Mí Mhéan Fómhair agus sula gcríochnaíonn siad don samhradh		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, an cheann eagraíocht, an comharchumann, foireann na scoileann ar fad, tuismitheoirí an LPT, polaiteoirí, Muintearas, CNNG, Conradh na Gaeilge, Aontais na Múinteoirí (ASTI, TUI, agus INTO), OPTanna ó cheantair Ghaeltachta eile		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Foinse maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt		

6.3.2 Polasaí don Oideachas Gaeltachta

Réimsí:	A	Critéir pleanála teanga:	5, 6
Aidhm:	Tacaíocht a thabhairt d'Fheidhmiú an Pholasaí don Oideachas Gaeltachta ar an oileán		
Cur síos:	Stocaireacht a dhéanamh ar an Roinn Oideachais agus Scileanna le cinntiú go gcuirfear na tacaíochtaí cuí ar fáil do na bunscoileanna agus an meánscoil chun aidhmeanna an pholasaí a bhaint amach ó thaobh na pleanála teanga de.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéar) An Roinn Oideachais agus Scileanna, Múinteas Teo, bainistíocht agus foireann na scoileanna		
Saolré an bhirt:	Bliain 2 - 7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Foinse maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear faoi bheart 6.2.1		

6.3.3 Cúrsa Gaeilge Riachtanach do Scoláireachtaí chuig an Oileáin

Réimsí:	D	Critéir pleanála teanga:	11, 12
Aidhm:	Cúrsa Gaeilge Riachtanach a chur ar fáil dóibh siúd a chaitheann bliana ar an oileán ar scoláireachtaí.		
Cur síos:	<p>Tagann scolairí chuile bhliain chun freastal ar scoil oileáin ghaeltachta ar feadh tréimhse bliana. Déantar athnúchán ar an scém seo go bliantiúil agus tagann scolairí eile ar feadh bliana ansin.</p> <p>Tá sé léirithe ag an staidéar taighde go bhfuil tionchar ard aige seo ar saol na scolairí.</p> <p>Cuirfear cúrsa riachtanach a mhairfidh seachtain ar fáil do scolairí ón mórhír sula mbeidh siad ag freastal ar an scoil ar an oileán agus beidh sé seo ag tacú leo agus iad ar an oileán. Múinfeadh téarmaíocht agus gramadach bunúsach dóibh, a bheas siad ag úsáid ó lá go lá ar an oileán.</p> <p>Déanfar clár cuimsitheach a ullmhú don cúrsa seo agus beifear ag leanúint curriculum TEG.</p> <p>Beidh teagascóir le haimsiú agus beidh an OPTÁ lárnach sa bpróiseas seo. Beidh na ranganna ar siúl sa Seomra Teanga (Beart 6.4.3).</p>		
Páirtithe leasmhara:	an OPTÁ (príomhúinéir), An Roinn Oideachais agus Scileanna, Muintearas Teo, bainistíocht agus foireann na scoileanna.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socrúithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€35,160		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,860 ²⁶ (Socrúcháin & Barrchostais @ €15,000 do Bhliain 2 + 2 teagascóirí @ €42 san uair do Bhliain 2-7)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Múinteoir a aimsiú</p> <p>Réiteach: Déanfar poiblíocht ar seo ar fud an oileán.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le cur i bhfeidhm an bhirt seo ó suirbhé a luaitear i mbeart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le éifeacht an bhirt seo ó suirbhé a luaitear i mbeart 6.2.2		

²⁶ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

6.3.4 Club Iarscoile

Réimsí:	B, C, D	Critéir pleanála teanga:	8, 11
Aidhm:	Tacaíocht teanga a thabhairt do dhaltáí nach bhfuil Gaeilge ag a gcuid tuismitheoirí / caomhnóirí.		
Cur síos:	Bunófar club iarscoile do dhaltáí na bunscoileanna & meánscoil an oileáin. Beidh an club seo ag teacht le chéile uair sa tseachtain ar feadh trí uair an chloig. Beidh ionchur ag tuismitheoirí freisin agus iad i láthair ag an gclub le cuidiú leis na daltaí agus iad ag déanamh a gcuid obair bhaile. Beidh áisitheoirí i láthair freisin agus beidh na tuismitheoirí ag fáil tairbhe as seo, chomh maith le tacaíocht leis an Ghaeilge mar ábhar scoile. Nuair nach mbeidh áisitheoirí ar fáil, déanfaidh na tuismitheoirí babhtáil ar an gcúram seo trí róta a dhéanamh amach. Beidh an club seo á reáchtáil sa scoil.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), daltaí na scoile an LPT, tuismitheoirí/caomhnóirí, , foireann na scoile.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socrúithe agus ullmhúcháin, earcú áisitheoirí	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€52,479		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€8,747 (35 seachtain @€33.30 ²⁷ san uair x 3 áisitheoir + ionad ar cíos @ €2,450 + ábhair tacaíochta a phriontáil @ €2,800)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Áisitheoirí a aimsiú</p> <p>Réiteach: Murar féidir teacht ar dhaoine feiliúnacha a bheadh sásta áititheoireacht a dhéanamh ar an gclub, d'fhéadfadh na tuismitheoirí cúram a dhéanamh de nó d'fhéadfaí daltaí ó Choláiste Naomh Éinne a mbeadh suim acu an obair a dhéanamh a thabhairt isteach ar róta.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn agus déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheobhfar aiseolas ó tuismitheoirí ar thionchar an bhirt agus déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1.		

²⁷ Tá cáin an fhostóra san áireamh anseo.

6.3.5 Lá Inseirbhíse

Réimsí:	A	Critéir pleanála teanga:	5
Aidhm:	Lá inseirbhíse a chur ar fáil a an oileán		
Cur síos:	Eagrófar lá inseirbhíse ar an oileán uair sa mbliain do mhúinteoirí bunscoile an oileáin. Tabhairfdh sé seo deis do mhúinteoirí forbairt ghairmiúil leanúnach a dhéanamh sa dtumoideachas agus curraclam na Gaeilge in Árainn. Cuirfear téamaí nua leis an gcúrsa chuile bhliain (m.sh. ceardlann a chur ar fáil do mhúinteoirí maidir le dramaíocht, spóirt, teanga trí spraoi.)		
Páirtithe leasmhara:	an OPTÁ (príomhúineir), An Roinn Oideachais agus Scileanna, Muintearas Teo, bainistíocht agus foireann na scoileanna, An tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€12,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,100 (Sóláistí @ €150 + Cíos @ 150 + ábhar agus poiblíochta @ €300 + 6 x aoichainteoirí @ €250 an aoichaintora (€150 costas aoichainteora + €100 costas taistil agus cothabhála)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar an gcúrsa.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mbeart 6.2.4.		

6.3.6 Scoláireacht i réimse na Pleanála Teanga

Réimse:	A	Critéir pleanála teanga:	2, 3
Aidhm:	Scoláireacht a chur ar fáil in aghaidh na bliana do chainteoir líofa Gaeilge le tabhairt faoin mháistreacht sa Léann Teanga.		
Cur síos	<p>Bunófar ciste le scoláireachtaí a bhronnadh ar dhuine amháin as Árann le freastal ar chúrsa i réimse na pleanála teanga²⁸.</p> <p>Is scoláireacht amháin a bheas i gceist in aghaidh na bliana agus déanfar athbhreithniú air ina dhiaidh sin.</p> <p>Mar chuid den bheart, beidh sé mar choinníoll go mbeidh ar an scoláireacht tréimhse thaithí oibre a dhéanamh le hOPTÁ agus le bainisteoir an chomharchumainn sa samhraidh le linn an chúrsa (Beart 6.12.1).</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, Pobal Árann, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Ullmhúcháin agus socruithe	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€46,200		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€6,600 ²⁹ (táillí @ €3,000 sa mbliain + costais taistil @ €250 + lóistín @ €600 ³⁰)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh</p> <p>Réiteach: D'fhéadfadh Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge cur i láthair a dhéanamh do mhuintir an oileáin agus na mic léinn chun buntáistí na scoláireachta a léiriú.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar na daltaí a mbronnfar scoláireachtaí orthu.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na ndaltaí a chuirfidh isteach ar an scoláireacht, ag súil go dtiocfaidh ardú air bliain i ndiaidh bliana. Ar bhealach níos leithne, beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil i dtorthaí an tsuirbhé a luaitear i mbeart 6.2.4.		

²⁸ Cuirfear scoláireacht ar fáil don MA (Léann Teanga) le speisialtóireacht sa bPleanáil Teanga nó an Dioplóma sa bPleanáil Teanga (murar féidir tabhairt faoin MA).

²⁹ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

³⁰ Reáchtáiltear ceardlanna 3 uaire in aghaidh an seimeastar don MA sa Léann Teanga.

6.3.7 Cúrsaí Gaeilge do scoláireachtaí / cúrsaí gramadaí do ghasúir / daoine óga / aosta an oileáin.

Réimse:	A	Critéir pleanála teanga:	2, 3
Aidhm:	Cúrsaí Gaeilge do scoláireachtaí / cúrsaí gramadaí do ghasúir / daoine óga / aosta an oileáin		
Cur síos	Tacaíocht a tabhairt do scoláirí an oileáin deis a bheith acu scileanna / ceird a fhoghlaim trí Ghaeilge nach bhfuil ar fáil doibh anseo de bharr cúrsaí earcaíochta, taistil, costais srl.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, An Roinn Oideachais agus Scileanna, Muintearas Teo, bainistíocht agus foireann scoileanna Árann.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€46,350		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€7,725 (25 seachtain @€33 san uair x 3 áisitheoir + ionad ar cíós @ €2,450 + ábhair tacaíochta a phriontáil @ €2,800)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Áisitheoirí a aimsiú Réiteach: Déanfar fógraíocht forleathan agus beidh an OPTÁ ag cabhrú.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn, agus déantfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		

DRAFT

6.3.8 Malartú Scoileanna

Réimse:	A	Critéir pleanála teanga:	2, 3
Aidhm:	Cuartheanna agus ceangal le scoileanna eile chun caidreamh a chothú idir scoileanna Ghaeltachta.		
Cur síos	Deiseanna a thabhairt do scoláirí agus múinteoirí na háite malartú le scoileanna eile ina labhraítear Gaeilge agus cuairt a thabhairt ar cheantair eisimláireach eile a bhfuil mointeangacha á labhairt iontu.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, An Roinn Oideachais agus Scileanna, Muintearas Teo, bainistíocht agus foireann scoileanna Árann.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€7,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,000 (in aghaidh malartú le scoileanna eile agus cuairteanna)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh		
	Réiteach: Déanfar fógraíocht forleathan agus beidh an OPTÁ ag cabhrú.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn, agus déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt soe ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		

6.3.9 Scéim na bhFoghlaimoirí Gaeilge

Réimsí:	A	Critéir pleanála teanga:	5, 6
Aidhm:	Bunaú agus dúbailt a dhéanamh ar Scéim na bhFoghlaimoirí Gaeilge.		
Cur síos:	Stocaireacht a dhéanamh ar an Roinn Oideachais agus Scileanna le cinntiú go ndéanfar bunaú agus dúbailt ar Scéim na bhFoghlaimoirí Gaeilge le cinntiú go leanfar ar aghaidh leis an scéim.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir) An Roinn Oideachais agus Scileanna, bainistíocht agus foireann na scoileanna		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Foinse maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear faoi bheart 6.2.1		

6.3.10 Ionad Oideachais Chonamara & Árann

Réimsí:	A	Critéir pleanála teanga:	5, 6
Aidhm:	Ionad Oideachais & Árann a bhunú ar Árann		
Cur síos:	<p>Stocaireacht a dhéanamh ar an Roinn Oideachais agus Scileanna le dtógfar Ionad Oideachais Chonamara agus Árann ar an oileán. Beidh sé i gceist go reáchtálfar imeachtaí cultúir, teanga agus sóisialta san ionad m.sh. Beart 6.4.3 agus 6.5.5.</p> <p>Cinntear go bhfuil polasaí láidir teanga san ionad agus go reáchtálfar na himeachtaí cultúir, teanga agus sóisialta trí Ghaeilge.</p> <p>Beifear ag súil go mbeidh oifig OPTÁ lonnaithe san ionad seo nuair a thógfar é.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir) An Roinn Oideachais agus Scileanna, bainistíocht agus foireann na scoileanna, pobal Árann		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Foinse maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear faoi bheart 6.2.1		

6.4 Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga

6.4.1 Scéim Comhfhreagras do Thuismitheoirí Nua

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	7, 8, 9
Aidhm:	Cur le líon na dteaghlach a labhraíonn Gaeilge sa mbaile.		
Cur síos:	<p>Forbrófar scéim chomhfhreagrais do thuismitheoirí nua .i. cuirfear litir/pacáiste amach chuig tuismitheoirí nua a chláraíonn leis an scéim gach ráithe nó gach sé mhí ó bhreith an pháiste go ceann trí bliana (nuair a fhreastalaíonn siad ar an naíonra) le heolas maidir le forbairt chognaíoch agus teanga an pháiste, rannta, amhráin, tomhaiseanna, cluichí traidisiúnta, rabhlóga agus scéalta traidisiúnta na n-oileán/Chonamara chomh maith le hábhar nuachumtha sa gcanúint áitiúil a bheadh feiliúnach don pháiste ag an bpointe sin, dlúthdhioscaí le suantraithe i nGaeilge srl. Bheadh an t-ábhar seo ina chuidiú do chruinneas foghraíochta, rithim na teanga agus saibhriú foclóra.</p> <p>Moltar pacáistí éagsúla a ullmhú ag brath ar chumas teanga an tuismitheora/na dtuismitheoirí agus ar chleachtas teanga an teaghlaigh.</p> <p>Moltar pacáiste éagsúil a ullmhú sula fhreastalaíonn an páiste ar an naíonra ina ndéanfar cur síos ar na buntáistí oideachasúla agus sóisialta a bhaineann le Gaeilge a bheith ar a thoil ag an bpáistí agus é/í ag tosá sa Naíonra</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, An cheanneagraíocht, tuismitheoirí pháistí naíonra agus scoile an oileáin, foireann naíonraí agus scoileanna an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€5,400		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€900 (ábhar & priontáil)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí a spreagadh le clárú leis an scéim.</p> <p>Réiteach: Déanfar poiblíocht ar an scéim in oifigí dochtúirí teaghlaigh a mbíonn pobal an oileáin ag freastal orthu, sa naíonra áitiúil agus ar an idirlíon.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na dtuismitheoirí/caomhnóirí a chláraíonn leis an scéim		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 6.2.2.		

6.4.2 Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	7, 8, 9
Aidhm:	Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta a láidriú agus tacaíocht a thabhairt dá gcuid imeachtaí.		
Cur síos:	<p>Déanfar teagmháil le Tuismitheoirí na Gaeltachta chun caidreamh mhaith a chothú leo. Déanfar poiblíocht i dtaobh imeachtaí agus tacaíochtaí atá ar fáil ó Thuismitheoirí na Gaeltachta i measc tuismitheoirí an oileáin.</p> <p>Gach deis/tacaíocht a thabhairt agus a éascú do na gasúir freastal ar na ceardlainn a bhíonn á reáchtáil ag Tuismitheoirí na Gaeltachta nó féidireachtaí eile a phlé.</p> <p>Moltar poiblíocht a dhéanamh ar imeachtaí, ócáidí srl. Tuismitheoirí na Gaeltachta ar shuíomh gréasáin CPTÁ (Beart 6.2.2) agus tríd an Nuachtlitir ‘Nuachtlitir Pleanála Teanga Árann’ (Beart 6.8.1).</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, An cheanneagraíocht, tuismitheoirí an LPT, múinteoirí agus tuismitheoirí naíonra ar an oileáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Cuirfear tús leis an mbeart seo l mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt.	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Foinse maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		

6.4.3 Imeachtaí do Thuismitheoirí/Caomhnóirí

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	8, 12
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc tuismitheoirí/caomhnóirí ar roghanna teanga agus iad a spreagadh le Gaeilge a thabhairt isteach i réimse an bhaile.		
Cur síos:	Táthar ag iarraidh líon na dtuismitheoirí agus gasúir nach bhfuil Gaeilge acu a íslú, agus líon na bpáistí a mbeadh Gaeilge acu sula dtosnaíonn siad sa naíonra a ardú. Déanfar é seo tríimeachtaí agus ócaidí a eagrú ina mbeadh tuismitheoirí/caomhnóirí agus a gcuid páistí óga in ann teacht le chéile ar bhealach neamhfhoirmeálta chun an Ghaeilge a úsáid, mar shampla, grúpaí spraoi.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir), CFÁ, tuismitheoirí agus tuismitheoirí atá ag súil, Naíonra, Scoileanna, Meánscoil, Tuismitheoirí na Gaeltachta, Comhar Naíonraí na Gaeltachta, saíneolaithe sna reimsí seo,		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€30,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,100 (Sóláistí @ €150 + Cíos @ 150 + ábhar tacaíochta agus poiblíochta @ €300 + aoichainteoirí @ €250 an aoichaintora (€150 costas aoichainteora + €100 costas taistil agus cothabhála.) X 6 cuairt / imeacht		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh. Réiteach: Feachtas poiblíochta mar a tá luaithe thuas le míniúchán a thabhairt faoi na himeachtaí.. Beidh foreann na scoileanna agus na naíonra ag plé an bhirt seo le tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar an scoil/naíonra.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na dtuismitheoirí/caomhnóirí a fhreastalaíonn.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Baileoidh an OPTÁ eolas maidir le tionchar ar chleachtas teanga an bheirt seo le linn an teacht le chéile.		

6.4.4 Ionad Tacaíochta Teanga

Réimsí:	B,C	Critéir pleanála teanga:	2,7
Aidhm:	Acmhainní Gaeilge a chur ar fáil do thuismitheoirí/caomhnóirí Árann		
Cur síos:	Roghófar seomra na Gaeilge i gceann d'oifigí CFA agus forbrófar é mar Ionad Tacaíochta Teanga. Beidh bailiúcháin de leabhra Gaeilge, cluichí Gaeilge, eolas ar cheol, caitheamh aimsire, gná téarmaí ,srl. sa seomra seo, agus beidh thuismitheoirí/caomhnóirí in ann iad a thógáil ar iasacht ón ionad. Do na teaghlaigh atá níos líofa beidh ábhar ar nós saibhreas teanga, stair, oidhreacht litríocht ar fáil freisin. Beidh fáil ar na pacáistí teanga atá luaite i mbeart 6.4.1. Go mbeadh seirbhísí aistriúcháin i bhfeidhm chun go mbedh deis ag grúpaí éagsúla iad a roinnt eatarthu.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir), CFA, thuismitheoirí agus tuismitheoirí atá ag súil, Naíonra, Scoileanna, Meánscoil, Tuismitheoirí na Gaeltachta, Comhar Naíonraí na Gaeltachta, saineolaithe sna reimsí seo, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe & ullmhúcháin	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€4,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€685.71 ³¹ Ábhar agus priontáil @ €800 do Bhliain 2-7)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Tuismitheoirí & caomhnóirí a spreagadh chun na háiseanna a úsáid. Réiteach: Déanfar poiblíocht agus tabharfar miniú iomlán faoi céard atá ar fáil san Ionad Tacaíochta Teanga tríd na scoileanna, naíonraí, grúpa thuismitheoirí & leanaí, póstaéir, litir chuig tuimitheoirí / caomhnóirí, oifig sláinte.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taiféad ar líon na thuismitheoirí a bheas ag glacadh páirt.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt trí aiseolas a fháil ag cruinnithe mar atá luaite i mbeart 6.2.2		

³¹ Tá briseadh síos ar na costais caipitil i mír 6.13.4.

6.4.5 Áiseanna Spraio

Réimsí:	B, I, J	Critéir pleanála teanga:	2, 7, 9, 11, 12
Aidhm:	Cur leis na háiseanna agus úsáid na Gaeilge atá ar fáil ar an oileán don óige agus béim curtha ar fhoghlaim na Gaeilge.		
Cur síos:	Cuirfear leis na háiseanna atá sa bpáirc spraio le go mbainfear tuilleadh úsáid as agus le go mbeidh áit feiliúnach ag daoine óga teacht le chéile chun an Ghaeilge a úsáid. Cuirfear áit suí sa bpáirc spraio le go mbeidh deis ag tuismitheoirí theacht le chéile go sóisialta agus a bheith ag caint le chéile trí mhéan na Gaeilge.		
Páirtithe leasmhara:	An Ceanneagraíocht (príomhúinéir), OPTÁ,, CPTÁ, coiste spóirt, pobal, scoileanna & coiste club na nóg.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe & ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€35,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€8,571 (€25,000 Airgead Caipitil do Bhliain 1 + €5,833 do Bhliain 2-7)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Pléifear cur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh aiseolas dhá fháil go rialta ag cruinnithe i mbeart monatóireachta faoi bheart 6.2.2		

6.5 Seirbhísí don Aos Óg agus Aoisghrúpaí Eile

6.5.1 An Ghaeilge mar theanga chumarsáide shóisialta

Réimsí:	C, J, K	Critéir pleanála teanga:	10, 11, 12
Aidhm:	An Ghaeilge a chothú mar theanga chumarsáide shóisialta i measc óige an oileáin		
Cur síos:	Cinntear go bhfuil polasaí Teanga i bhfeidhm do chuile eagraíocht (clubanna spóirt agus sóisialta, campaí samhraidh, seoltóireacht, ceol, damhsa srl) leis an Ghaeilge a láidriú mar theanga sóisialta i measc an aos óg. Bhedh sé sa pholasaí teanga go mbeadh daoine óga ag obair mar cinnirí teanga agus an traenáil cuí a chur ar fáil dóibh. Chomh maith leis sin, d'fhéadfaí feachatas a réachtáil ar líne chun an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga shóisialta i measc óige an oileáin.		
Páirtithe leasmhara:	OOÁ (príomhúinéar), OPTÁ, Club Óige Árann, óige an oileáin, scoileanna, Óige na Gaeltachta, coláistí samhraidh, ÚnaG, RTCEGSM.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Foinse maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1.		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Nós úsáid an Bhéarla a athrú. Réiteach: Daoine óga a spreagadh agus a aimsiú mar chinnirí le go mbeidh siad ábalta an slua a mhealladh agus a spreagadh chun an Ghaeilge a úsáid.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Pléifear cur i bhfeidhm an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Pléifear cur i bhfeidhm an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2.		

6.5.2 Clubanna Óige Árann

Réimsí:	C	Critéir pleanála teanga:	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Scileanna na ndaoine óga a láidriú trí na clubanna óige.		
Cur síos:	Tagann go leor daoine chuig an oileán ón mórthír chun oibriú sna coláistí, scoileanna agus sna gnóanna. Táthar chun oibriú leis na ndaoine óga ar an oileán tríd na clubanna óige chun a gcuid scileanna pearsanta, féiniúlachta agus muintín a fhorbairt. Déanfar é seo trí chúrsaí a chur ar bun a dhíríonn ar féinmhuinín, scileanna cur i láthair, scileanna cumarsáide, scileanna ríomhaireachta, agus aon scil eile a theastóidh chun cabhrú leo poist a fháil. Táthar ag súil go mbeidh na daoine óga ar an oileán in ann na poist a líonadh, in ionad daoine ón mórthír.		
Páirtithe leasmhara:	OOÁ (príomhúinéir), OPTÁ, club óige, na colaistí samhraidh, scoileanna, pobal, óige an oileáin, ÚnaG, RTCEGSM, CPTÁ, pobal an oileáin, UISCE		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socrúcháin agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€28,080		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,680 (priontail, ábhar tacaíochta mar is gá @ €100 + soláistí (@ €80 + Cíos @ €100 + beirt aoichainteoirí ar chostas €250 an duine (€150 costas aoichainteora + €100 costas taistil agus cothabhála x6 teacht le chéile)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Daoine óga a mhealladh Réiteach: Feachtas poiblíocht a dhéanamh roimh ré chun daoine a mhealladh agus litir a sheoladh abhaile chuig na tuismitheoirí le heolas faoi na cúrsaí.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na gcúrsaí / ceardlann a eagraítear faoin mbeart seo agus coinneoidh sé/sí taifead ar an líon daoine a fheastalóidh orthu.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheobhfar aiseolas faoi éifeacht an bhirt ó na feitheoirí ag na cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2.		

6.5.3 Oifigeach don Óige

Réimsí:	C, K	Critéir pleanála teanga:	12
Aidhm:	An Ghaeilge a bheith mar príomh theanga caidrimh & sóisialta i measc an óige ar an oileáin agus a bheith mar chuid lárnach den plean teanga.		
Cur síos:	Beartaite go mbeadh Oifigeach don Óige fostaithe go lán-aimseartha ag an gceanneagraíocht agus faoi stiúir Choiste Pleanála Teanga Oileáin Árann. bheadh ag obair ar na bearta a bhaineann leis an aos óg agus freagracht ar an té sin as cur i bhfeidhm na mbearta a bhaineann leis an aos óg agus as monatóireacht a dhéanamh ar na bearta sin.		
Páirtithe leasmhara:	An Ceanneagraíocht (príomhúinéir), OPT, Oifigeach Óige, óige an LPT		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€274,574		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€39,224 ³²		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Daoine óga a mhealladh chun iarratas a dhéanamh ar an bpost seo.</p> <p>Réiteach: Murar féidir teacht ar iarrthóirí leis na cáilíochtaí cuí, d'fhéadfaí duine a fhostú a mbeadh taithí aige/aici ar réimsí ábhartha eile (m.sh. forbairt pobail, obair óige) ar an gcoinníoll go dtabharfadh sé/sí faoi cháilíocht sa bpleanáil teanga i ndiaidh a c(h)eapacháin.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh an Oifigeach Óige freagrach don Ceanneagraíocht agus an Choite Pleanála Teanga Oileáin Árann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt le feiceáil in éifeacht na bearta a bhaineann leis an aos óg sa bplean teanga.		

³² Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.2.

6.5.4 Coiste Pleanála Teanga na nÓg

Réimsí:	C	Critéir pleanála teanga:	10, 12
Aidhm:	Feasacht ar chúrsaí teanga a ardú i measc óige an LPT agus iad a chumasú le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an micrileibhéal.		
Cur síos:	Bunófar Coiste Pleanála Teanga na nÓg agus beidh daoine óga san LPT páirteach. Beidh an coiste seo freagrach as imeachtaí a eagrú – peil, díospóireachtaí, cluichí. Beidh sé d’aidhm acu an Ghaeilge a chur chun cinn i measc na hóige – mar theanga shóisialta, ar na meáin shóisialta srl. Feidhmeoidh an coiste seo faoi stiúr an OPTÁ agus CPTÁ. Beidh Coiste Pleanála Teanga na nÓg ag teacht le chéile go míosúil agus beidh ionadaithe ag freastal ar na cruinnithe coiste de réir clár ama a bheas leagtha amach.		
Páirtithe leasmhara:	An Ceanneagraíocht (príomhúinéir), an OPT, Oifigeach Óige, óige an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€11,200		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,600 (imeachtaí, poiblíocht, ábháir, aoi chainteoir a fháil isteach a bheas ag diriú isteach ar spóirt, díospóireacht, drámaí agus na meáin sóisialta mar téamaí samplach)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Daoine óga a spreagadh le dul ar an gcoiste. Réiteach: Cuirfear seisiúin eolais ar siúl sna meáin scoileanna agus sa gclub óige chun aird a tharraingt ar na buntáistí a bhaineann le bheith ar an gcoiste.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Gheobhaidh CPTÁ tuairiscí rialta ó Chosite Pleanála Teanga na nÓg ina sonrú ar taifead ar bhallraíocht, imeachtaí agus gníomhaíochtaí.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheobhaidh CPTÁ tuairiscí rialta ó Chosite Pleanála Teanga na nÓg.		

6.5.5 Imeachtaí a eagrú d'Aosach Árann

Réimse:	A	Critéir pleanála teanga:	2, 3
Aidhm:	Tacaíochtaí a chur ar fáil do ghrúpaí deonacha & scoileanna chun tacú leo freastal ar imeachtaí trí Ghaeilge ar an mórtóir i LPTanna eile.		
Cur síos	Bíonn bac ar ghrúpaí deonacha agus scoileanna tairbhre a bhaint as cúrsaí, imeachtaí a bhíonn ar bun ar an mórtóir a bheadh ag neartú agus ag cothú ceangal i measc daoine. Tarlaíonn sé seo de bharr costais agus bheadh muid ag iarraidh go n-eagrófaí imeachtaí trí Ghaeilge m.sh. ceardlanna, cúrsaí srl. i gcomhar le hOPTanna i nGaeltacht na Gaillimhe. Cruthófar nasc le gach LPT agus d'fhéadfaí na himeachtaí a bhabhtáil a dhéanamh idir na LPTanna.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, Pobal Árann, grúpaí deonacha Árann, scoileanna Árann.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 -7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€17,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,500 (50 duine x dhá thuras @ €50.00)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na ndaoine a dhéanann freastal ar na himeachtaí.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Tabharfaidh an OPTÁ tuairisc ar an scéim ag cruinnithe a luaitear faoi bheart 6.2.1.		

DRAFT

6.5.6 Cúrsaí leathan sna hEalaíona

Réimsí:	C, J	Critéir pleanála teanga:	10, 12
Aidhm:	Cúrsaí leathan sna healaíona a chur ar fáil ar an oileán gan gá taisteal chuig an mórhír, agus teacht ar úirlisí ceoil go mbeidh siad ar fáil do na gasúir.		
Cur síos:	Go mbeadh fáil ar cúrsaí a mhúinfeadh scileanna scríbhneoireachta, aisteoireachta agus léiriú drámaí le cúnamh a tabhairt chun scoláirí, drámaí, seiteanna, agallamh beirte & srl a chur ar stáitse – tairbhe don oileáin agus don pobal chun an saibhreas teanga atá ar an oileán a thaispeáint agus a chur chun cinn. Infheistíocht a dhéanamh in uirlisí ceoil le go mbeidh siad ar fáil do na gasúir. Bheadh córas ciosa i bhfeidhm agus iad ar fáil do doaine ar iasacht. Beidh sé mar choinníoll ar an gcóras ciosa go gcaithfear cloí le polasáí láidir teanga chomh maith.		
Páirtithe leasmhara:	An Roinn Oideachais agus Scileanna, Muintearas Teo, an OPTÁ (príomhúinéir) bainistíocht agus foireann na scoileanna		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe & Ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€29,988		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,998 (20 seachtain @ €33.30 ³³ san uair x 3 áisitheoirí + Ionad ar cíos @ €1,400 + ábhair tacaíochta a phriontáil @ €600 + uirlisí a cheannach @ €1,000)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Teagascóirí / múinteoirí a aimsiú. Réiteach molta: Déanfar fógraíocht forleathan agus beidh an OPTÁ ag cabhrú.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na cúrsaí.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mbeart 6.2.2		

³³ Tá cáin an fhostóra san áireamh anseo.

6.6 Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais

6.6.1 Ranganna Gaeilge

Réimsí:	D	Critéir pleanála teanga:	11
Aidhm:	Cumas Gaeilge a ardú ar an oileáin.		
Cur síos:	<p>Cuirfer ranganna neamhfhoirmiúla cumarsáid-bhunaithe ar fáil do phobal an LPT. Moltar ranganna a bheith saor in aisce do rannpháirtithe agus a chur ar fáil ag gach leibhéal agus ranganna le fócais éagsúla (comhrá, bun leibhéal, gramadach, dianchúrsa) ag braith ar éileamh. Le cinntiú nach gcuirtear acmhainní amú moltar athbhreithniú a dhéanamh ar líon agus cineál na ranganna go bliantiúil.</p> <p>Moltar go mbunófaí nasc le LPT eile agus go dtófaí caidreamh le muintir an LPT sin trí chuartheanna agus malartaithe a eagrú.</p> <p>Chomh maith leis na ranganna a luaitear thuas, cuirfear ranganna ar fáil do dhá spriocghrúpa faoi leith: tuismitheoirí/caomhnóirí agus an lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí.</p> <p>Cuirfear bileog le chéile le heolas faoi na ranganna agus na hacmhainní uile a bheas ar fáil sa LPT, chomh maith le hacmhainní agus cúrsaí ar líne.</p> <p>Tuismitheoirí/Caomhnóirí: cuirfear ranganna / ciorcal comhrá saor in aisce are fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí a bheas bunaithe ar chumarsáid laethúil idir thuismitheoirí/caomhnóirí agus páistí.</p> <p>An Lucht Gnó/Seirbhísí/eagraíochtaí: Reáchtálfar sainranganna don lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí sa LPT a mbeidh sé de sprioc acu daoine a chumasú le seirbhís a chur ar fáil trí Ghaeilge. Beidh taighde nó comhairliúchán le déanamh le hoibriú amach cén t-am is fearr a fheilfidh don lucht freastail, agus moltar féidearthachtaí a phlé le gnólachtaí.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, ÚnaG, pobal an oileáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€37,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,400 (6 rang x 20 seachtain @ €45 do gach múinteoir)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Daoine a spreagadh le freastal ar na ranganna.</p> <p>Réiteach: Poiblíocht a dhéanamh agus daoine atá páirteach i mbearta eile a mhealladh.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a bheas ag freastal ar na ranganna éagsúla.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh aiseolas ar fáil maidir leis seo faoi beart 6.2.2		

6.6.2 Saibhreas Teanga

Réimsí:	D	Critéir pleanála teanga:	10,11
Aidhm:	Teacht le chéile chun saibhreas teanga a chothú agus a neartú i measc an LPT le cumas na Gaeilge agus le líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge a ardú – dírithe ar tosnaitheoirí agus meán leibhéal.		
Cur síos:	Teacht le chéile neamhfhoirmeálta chun an Ghaeilge a úsáid i dtimpeallacht compordach ar nós an caife Gaelach nó seomra in ionad – teacht le chéile 6 uair sa mbliain agus beidh daoine cláraithe le freastal (agus fáilte roimh daoine nach bhfuil cláraithe freisin go dtí go mbeidh cleachtadh acu ar an gcur chuige). Beidh daoine le Gaeilge líofa i láthair agus iad curtha le daoine a bhfuil ina tosnaitheoirí & meán leibhéal. Beidh deis acu foghlaim óna chéile agus beidh sraith cainteoirí éagraithe gach mí a bheas ag diriú isteach ar théamaí difriúla (cócaireacht, bia, deochanna srl).		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), Coiste Pleanála Teamga, pobal an LPT, Conradh Gaeilge, gnóanna ar an oileán.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€15,960		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,280 (teacht le chéile 6 babhta sa mbliain @€250 an ceann, aoichainteoirí, sólaistí @ €80 + cíos @ €50)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Daoine a aimsiú le cur i láthair a dhéanamh nuair is gá.</p> <p>Réiteach: Muna bhfuil daoine cláraithe le bheith mar cainteoirí beidh baill den Choiste Pleanála Teanga agus an OPTÁ sásta é seo a dhéanamh ar bhun sealadhach chun deis a tabhairt daoine a aimsiú.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh an OPTÁ ag coinneáil taifead ar daoine a bheas cláraithe & ag freastal.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh aiseolas le fáil ón OPTÁ agus ag cloí le beart 6.2.2		

6.6.3 Oíche na bhFoghlaimeoirí

Réimsí:	D	Critéir pleanála teanga:	10
Aidhm:	Deis neamhfhoirmeálta & sóisialta chun úsáid Gaeilge a chur ar fáil do phobal an oileáin, idir chainteoirí líofa Gaeilge agus fhoghlaimeoirí.		
Cur síos:	Beidh “oíche na bhfoghlaimeoirí” ar siúl uair sa mí ag braith ar éileamh. Beidh na hócaidí seo ar siúl sa Halla Pobail nó i dteach ósta ar an oileáin (ag dul chuig teach ósta difriúil gach oíche) Beidh an oíche sóisialta seo ábalta deis a tabhairt do dhaoine teacht le chéile san tráthnóna/oíche. Beidh béim ar an ghné sóisialta, ar nós ceol tradisiúnta damhsa agus amhránaíocht ar an sean nós. Beifear ag cuir seirbhís bus ar fáil chun daoine a tabhairt chuig an oíche sóisialta agus abhaile arís. Beidh soláistí bia ar fáil freisin.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7 Feidhmiú an bhirt		
Costas measta iomlán:	€17,640		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,520 (Costas taistil @ €80 + soláistí @ €80 + cíos @ €50 x 12 thuras)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Daoine a spreaghadh le bheith páirteach. Réiteach: Beidh go leor poiblíocht déanta ar an hoícheanta seo roimh ré. Beifear i dteagmháil leis na daoine atá páirteach sna grúpaí eile freisin chun iad a spreagadh freastal ar an oíche sóisialta seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh an OPTÁ ag coinneáil taifead ar líon na ndaoine a fhreastalóidh ar na hoícheanta sóisialta.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.2		

6.7 An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn

6.7.1 Seirbhísí Tacaíochta Ghnó

Réimsí:	E, F, K	Critéir pleanála teanga:	2, 3, 13, 14, 15, 18
Aidhm:	Cur le húsáid na Gaeilge sa réimse poiblí.		
Cur síos:	<p>Beidh seirbhísí tacaíochta á chur ar fáil chun deis a tabhairt do lucht gnó/gnóanna ar an oileán níos mó Gaeilge a úsáid ina ngnó laethúil – idir cumarsáid labhartha agus scríofa.</p> <p>Beidh cruinnithe ar siúl le gnóanna, comhlachtaí, seirbhísí, úinéirí agus bainisteoirí.</p> <p>Beidh pacáiste teanga bunaithe ar gnóanna agus seirbhísí curtha ar fáil agus comhairle faighte ó Fhoras na Gaeilge agus Glór na nGael chun an bealach is éifeachtach a aimsiú chun diriú isteach ar seo agus an polasaí teanga a chur i bhfeidhm.</p> <p>Dáilfear pacáiste ÚnaG ar an oileán a chuideoidh leis seo. Pléifear cúrsaí teangan freisin le gnóanna.</p> <p>Cuirfear leis seo de réir cleachtadh agus éileamh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, ceanneagraíochta, lucht gnó agus eagraíochtaí, gnóanna ar an oileáin., pobal an oileáin, cuairteoirí chuig an oileáin, ÚnaG, Foras na Gaeilge agus Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7 Feidhmiú an bhirt		
Costas measta iomlán:	€4,550		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€650 (aistriúchán 5,000 focal @ 0.08 cent an focal + €250 ar priontáil & dearadh)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán : Rannpháirteaíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach: Cruinnithe a eagrú agus cuairt a tabhairt ar na gnóanna chun cúrsaí teangan a phlé agus miniú céard a bheadh i gceist agus na tacaíochtaí a bheas ar fáil.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar an líon comhlachtaí/gnóanna a bheas páirteach.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar an líon comhlachtaí/gnóanna a bheas páirteach agus déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag cruinnithe a luaitear i mbeart 6.2.1.		

6.7.2 Earnáil Ghnó

Réimsí:	E	Critéir pleanála teanga:	13, 14, 15, 18
Aidhm:	An Ghaeilge a bheith in úsáid, le feiceáil, agus le cloisteáil ar an oileán.		
Cur síos:	<p>Cuirfear Pacáiste Tacaíochta ar fáil don Earnáil Ghnó chun go mbeidh an Ghaeilge in úsáid, le cloisteáil & le feiceáil. Déanfar staidéar ar shamplaí agus ar dea chleachtais náisiúnta & idirnáisiúnta i bpáirt leis an bpobal a bhfuil suim acu san ábhar d'fhonn teacht aníos le plean Forbartha don turasóireacht chultúrtha. Tá fiontair agus gnólachtaí ag fás agus ag forbairt an t-am ar fad agus níl aon staidéar déanta ar a gcuid riachtanaisí & na tacaíochtaí a theastaíonn chun seirbhísí/fógraíocht a chur ar fáil trí Ghaeilge.</p> <p>Cuirfear seisiúin eolais ar siúl agus an pácaiste a chur ós comhar lucht ghnó & beidh an OPTÁ ag casadh le gnóanna chun é seo a phlé.</p> <p>An Pacáiste:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comhairle gníomhach a thabhairt do lucht bainistíochta. • Polasaithe teanga a bheith ag an comhlachtaí gnó. • Tacaíochtaí maidir le cur i bhfeidhm an pholasaí. • Leibhéal na Gaeilge scríofa a mhéadú. • Traenáil phraiticiúil do bhaill foirne. • Rogha teanga an chustaiméara a bheith mar chroílár na seirbhíse. • Seiminéar eolais. • Seirbhís bhunúsach aistriúcháin. • Comórtais & Duaiseanna. 		
Páirtithe leasmhara:	OPT, Úinéirí gnó, CFA, Foras na Gaeilge, ÚnaG		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€7,490		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,070 (aistriúchán 8,000 focal @ 0.08 cent + priontáil @ €250 + Seisiúin Eolais + cíos @ €80 + sólaistí @ €100)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Rannpháirteacht a spreagadh i measc lucht gnó.</p> <p>Réiteach: Cruinnithe a eagrú agus casadh le gnóanna agus na buntáistí a mhíniú dóibh.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneidh an OPTÁ taifead ar an líon comhlachtaí / gnóanna a bheas páirteach.		

6.7.3 Pacáiste Comharthaí

Réimsí:	E	Critéir pleanála teanga:	15
Aidhm:	Comharthaí Gaeilge a chur suas ar an oileáin a bheadh lán ghaelach chun an teanga a thaispeáint an teanga go láidir ar na oileáin.		
Cur síos:	<p>Cuirfear tacaíocht practiciúil ar fáil do lucht gnó & turasóireachta chun go mbeidh an Ghaeilge lánach, & fógraí ar fáil trí Ghaeilge. Déanfar comharthaí Gaeilge a bheas in airde ag na gnóanna uile. Beidh na comharthaí uile cosúil lena chéile ó thaobh méid agus dearadh, ach go mbeidh an t-eolas difriúil orthu uile.</p> <p>Bheadh siad seo déanta ag baill den Gréasán Gnó atá ag feidhmiú ar an oileáin agus iad lán taobh thiar den plean teanga agus cur chun chin úsáid na Gaeilge sna gnóanna ar an oileáin.</p> <p>Beidh seoladh oifigiúil ann chun aird a tharraing ar an togra seo.</p>		
Páirtithe leasmhara:	Ceanneagraíocht (príomhúinéir), Fóram turasóireachta (Gréasán Gnó Oileáin Árann), ÚnaG, gnóanna áitiúla, an OPT, CFÁ, Foras na Gaeilge		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€32,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,571 ³⁴		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM, ÚnaG, Foras na Gaeilge, Lucht Gnó an oileáin		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Cead Pleanála</p> <p>Réiteach: Cruinnithe a eagrú le Comhairle Chontae na Gaillimhe agus torthaí an taighde a léiríonn go bhfuil éileamh ar na comharthaí seo.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneidh an OPTÁ taifead ar an líon comhlachtaí/gnóanna a bheas páirteach		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneidh an OPTÁ taifead ar an líon comhlachtaí/gnóanna a bheas páirteach		

³⁴ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

6.8 Na Meáin Chumarsáide

6.8.1 Nuachtlitir a fhoilsiú

Réimsí:	G	Critéir pleanála teanga:	12
Aidhm:	Eolas a scaipeadh trí nuachtlitir a bheas ag déanamh cur síos ar imeachtaí Gaeilge ar an oileán agus nasc do comhlachtaí / grúpaí atá páirteach		
Cur síos:	<p>Beidh Nuachtlitir á chur i gcló agus á fhoilsiú uair sa mhí. Beidh eolas agus pictiúir sna nuachtlitreacha seo faoi na himeachtaí pleanála teanga ar fud Árann agus beidh eolas ann faoi na hábhair agus na gréasáin atá ar fáil i nGaeilge. Beidh sé seo dhá theangach ach níos mó béim ar an nGaeilge.</p> <p>Beidh sé foilsithe ar líne, ar ár suíomh idirlín (6.2.3) agus ar pháipéar uair sa mí.</p> <p>Nuair a bheas an plean ceadaithe ag RTCEGSM, ullmhófar dréachtphlean do chaon oileáin agus foilseofar agus scaipfear é ar chuile theach ar Árann é (féach mír 10.2 le haghaidh breis eolais).</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€16,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,400 (Priontáil 1,000 cóip @ €200 x 12 mí).		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh na heagráin nuachta coinnithe ar comhad ag an OPT.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

6.8.2 Cleachtas & Saibhreas Teanga an Oileáin

Réimsí:	G	Critéir pleanála teanga:	12, 16
Aidhm:	Daoine óga a chur i mbun saibhreas teanga a thaifead trí na meáin shóisialta. Beidh sé ag cothú ceangal le daoine fásta agus an comhrá a oscailt eatarthu.		
Cur síos:	Cruthófar ceangal le Raidió na Gaeltachta. Beidh sé mar thogra ag daltaí Idirbhliana podchraoladh, clár raidió nó agallamh a thaifead agus a chraoladh beo. D'fhéadfaí an beart seo a nascadh le Beart 6.12.3 agus an t-ábhar a bhaileofar (scéalta, amhráin, píosaí beaga cainte srl.) ó mhuintir Árann a chraoladh ar an bpodchraoladh. Bheadh sé i gceist saoinelaithe ón Raidió a fháil isteach a bheadh ábalta traenáil/comhairle a chur ar na daltaí maidir le cén bealach chun podchraoladh/clár raidió/agallamh a thaifead.		
Páirtithe leasmhara:	An OPT(príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, pobal an oileáin, scolairí, scoil, RTE Raidió na Gaeltachta, Foras na Gaeigle, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€15,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,583 ³⁵		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Oiliúint & traenáil a chur ar na daltaí maidir le clár/podchraoladh/agallamh a thaifead Réiteach: Iarrfar ar RTE Raidió na Gaeltachta teacht agus cur i láthair a dhéanamh le na daltaí chun na scileanna cuí a mhúineadh dóibh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na ndaltaí a ghlacann páirt sa mbeart seo agus ar líon na gclár a chraoltar.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt so tríd mbeart 6.2.2.		

³⁵ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

6.8.3 Nuatheicneolaíocht

Réimsí:	G	Critéir pleanála teanga:	12, 16
Aidhm:	Cur le húsaid na Gaeilge i measc daoine óga agus iad ag plé le cúrsaí teicneolaíochta, go háirithe le guthán chliste agus leis an idirlíon. Go mbeadh teacht ar seirbhísí teicneolaíochta a bheadh ag tacú le scoileanna agus grúpaí eile ar an oileáin.		
Cur síos:	Beifear ag déanamh stocaireacht le heagraíochtaí cuí agus beartaithe go mbeidh cúnaimh ó choistí pleanála teanga eile chun go mbeidh leaganacha Gaeilge d'áipeanna móra cumarasáide (whatsapp, viber, snapchat, srl) á chur ar fáil, chomh maith le scagairí i nGaeilge. Tá muid ag iarraidh go mbeadh duine aimsithe mar comhordaitheoir ar an oileáin a bheadh ábalta na scileanna seo a roinnt agus tacú le scoileanna agus grúpaí eile.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, pobal an oileáin, scolairí, scoil, Rte Raidió na Gaeltachta, Foras na Gaeilge, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500 (costas ar sholáistí agus teacht le chéile dhá uair sa mbliain)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Daoine óga a spreagadh chun gaeilge a úsáid ar gléasanna teicneolaíochta agus ar líne. Réiteach: Grúpa focais a eagrú le teacht le chéile agus an cheist seo a phlé agus theacht ar réiteach chun daoine óga a spreagadh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beifear ag plé cur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe faoi bheart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt so tríd bheart 6.2.2		

6.9 Seirbhísí Poiblí

6.9.1 Seirbhísí Poiblí a fheabhsú ar an oileáin

Réimsí:	H	Critéir pleanála teanga:	2, 3, 10, 11, 12, 17, 18, 19
Aidhm:	Beidh stocaireacht i gceist leis na spriocanna thíos a bhaint amach agus béim ar an nGaeilge chun an teanga a neartú agus a chothú i measc an phobail.		
Cur síos:	<p>An OPTÁ le comhoibriú leis an gcomharchumann maidir leis na tograí seo a leanas i dtaobh an polasaí teanga.</p> <p>Ciste le tograí a bheadh le bunú – le Gaeilge a fhorbairt agus a láidriú.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ionad Oidhreacht Áraon a oscailt. • Spás Bealoideas a aimsiú agus a fhorbairt ar an oileán – le béim ar an Teanga, Cultúir & Oidhreacht i gcomhar le Mná Fiontarcha. • Ionad a oscailt ag comóradh an file Máirtín ó Direáin, chomh maith le scríbhneoirí agus ealaíntoírí eile ón oileán. • Bus an Phobail • Garraí na gCrann • Pontúin • Muiríne • Féarbhealach • gTeic • Forbairt ar Ionad Liathróid Láimhe • Achmhainí Nádúrtha chun Gnó a fhorbairt • Cill Mhuirbhígh – spás suí agus caitheamh aimsire • Córas I bhfeidhm le Béile a tabhart do phobal an oileáin a bhfuil aosta, míchumas nó riachtanais speisialta (intinn, srl) • Halla Rónáin – tacaíocht do halla pobal. • Astro turf • Ceardlann a chur ar fáil go bliantiúil do mhúinteoirí agus daltaí I nGaeilge agus i nDrámaíocht. • Ionadaithe a aimsiú agus a mhealladh chuig an oileáin 		
Páirtithe leasmhara:	An comharchumann (príomhúinéir), an OPT, comhlachtaí Forbartha eile, ÚnaG, Roinn Stáit éagsula ag braith ar an togra.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Ullmhúcháin agus feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€37,926 thar tréimhse 7 mbliana do cur i bhfeidhm tacaíochtaí taobh amuigh de chostais ar airgead caipitil €1 milliúin ar thograí faoi leith i dtaobh chostais caipitil.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,418 (níl costas caipitil anseo)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beifear ag plé cur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe fao beart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt so tríd beart 6.2.2		

6.10 Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil

6.10.1 Polasaithe Pleanála

Réimsí:	I	Critéir pleanála teanga:	17
Aidhm:	Coinníoll Teanga mar chuid de phleananna forbartha a chinntiú agus a láidriú.		
Cur síos:	<p>Moltar imscrúdú a dhéanamh ar phleananna forbartha³⁶ a bhféadfaí tionchar a imirt ar chúrsaí teanga ar an oileán agus stocaireacht a dhéanamh i gcomhar le CCTeo(nuair is gá) chun a chinntiú go bhfuil riachtanais teanga phobal an oileáin á gcomhlíonadh faoin bplean seo.</p> <p>Faoin mbeart seo, breathnófar ar líon na pleananna a bhfuil/nach bhfuil aird tugtha do chúrsaí teanga iontu, ar bhearta stocaireachta a thugtar fúthu agus ar aon fhreagra a fhaightear air sin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CFÁ (príomhúinéir), CPTÁ, an OPT, pobal an oileáin, Comhairleoirí Contae, Comhairle Chontae na Gaillimhe, ÚnaG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Foinse maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Tábhacht ceist na teanga a chur ina luí ar na páirtithe leasmhara/údaráis.</p> <p>Réiteach: Bainfear úsáid as torthaí an taighde a rinneadh don phlean seo le taispeáint go bhfuil gá agus gur fiú freastal áirithe a dhéanamh ar cheantair Ghaeltachta mar gheall ar cheist na teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na pleananna a bhfuil agus a chuireann coinníoll teanga san áireamh.		

³⁶ Plean Forbartha na Gaillimhe 2015 – 2021, Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta 2008 – 2018, Scéimeanna Leatthanbhan Náisiúnta, Plean Straitéiseach ÚnaG, Pleananna Straitéiseach Timpeallachta & Comhshaoil, Forbairt Slí an Atlantaigh Fhiáin agus Conraidh Soláthar Poiblí.

6.11 Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire

6.11.1 Féile Cultúir & Teanga (stíl Macnas do dhéagóirí)

Réimsí:	J	Critéir pleanála teanga:	12
Aidhm:	Chun caighdeán na seirbhísí sóisialta a fheabhsú bheadh sé i gceist againn féile cultúir agus teanga a fhorbairt agus an beim ar réimse difriúil gach bliain.		
Cur síos:	Cuirfear féile cultúir ar siúl go bliantúil chun teanga agus scil an phobail a chur chun cinn. Díreofar ar réimse faoi leith don fhéile chuile bhliain, agus déanfar babhtáil air seo chuile bhliain m.sh. ceol, damhse, scríbhneoireacht, spórt. Beidh an féile ar siúl i mí an Mhárta.		
Páirtithe leasmhara:	CFA (promhúineir), OPT, coistí deonacha ar an oileáin (Coiste an Pátrún, Ceol & damhsa, Peil, Liathróid Láimhe, Bunscoileanna, An Mhéanscoil, Naíonra, Tuismitheoirí & Leanaí), pobal an oileáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€26,250		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€3,750 (Árachas @ €1,500 + Priontáil clár na féile @ €800 (10,000 @ .08 cent) + Dearadh postaéir @ €250 + Fógraíocht @ €500 + Aoichainteoirí @ €700)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	Dúshlán: Daoine a mhealladh chun a bheith ar an ngrúpa oibre don féile. Réiteach: Feachtas poiblíochta agus teagmháil a dhéanamh le coistí eile chun na buntáistí a mhíniú dóibh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beifear ag plé cur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe faoi bheart 6.2.2		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear faoi bheart 6.2.4		

6.11.2 Comhar na nAosach

Réimsí:	D, J	Critéir pleanála teanga:	10, 11, 12
Aidhm:	Comhar na nAosach a fhorbairt a bheadh ag teacht le caitheamh aimsire trí Ghaeilge a chur ar fáil do dhaoine fásta / aosaigh an oileáin		
Cur síos:	Cuirfear ranganna agus ceardlanna (cócaireacht, cartáil, cniotáil, biongó) ar fáil trí Ghaeilge. Beifear ag tarraingt ar dhaoine áitiúla leis na scileanna cuí, más féidir, a bheadh sásta rang nó ceardlann a mhúnadh. D'fhéadfaí cuidiú leo foclóir agus abairtí bunúsacha áirithe a fhoghlaim le húsaid mar chuid de na ranganna/ceardlanna. Aclaíocht trí ghaeilge – siúlóidí / rothaíocht / yoga srl		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, Pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€25,550		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€3,650 (teagascóirí/áisitheoirí €600, cíos €900, ábhar €1,000, priontáil/foclóir: 10,000@.08 cent €800, Árachas €350		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	De réir taighde agus aiseolas on gceistneoir tá imeachtaí don aosach ag teastáil ar an oileáin.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofaídh an OPTÁ aiseolas ón gceistneoir a luaitear i mbeart 6.2.4.		

6.12 Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith

6.12.1 Forbairt na Pleanála Teanga in Árann

Réimsí:	K	Critéir pleanála teanga:	2, 11, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc óige Árann ar cheist na teanga agus iad a spreagadh le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an leibhéal áitiúil agus le páirt ghníomhach a ghlacadh sa bpróiseas pleanála teanga.		
Cur síos:	<p>Forbrófar scéim thaithí oibre do dhaltáí Idirbhliana ó Choláiste Naomh Éinne le seachtain nó coicís a chaitheamh i mbun taithí oibre le hOifigeach Pleanála Teanga Árann. Déanfar clár cuimsitheach a ullmhú don taithí oibre le cinntiú go bhfaigheann na daoine óga taithí fhiúntach agus go mbaineann siad tairbhe as.</p> <p>Cuirfear scoláireacht samhraidh amháin in aghaidh na bliana ar fáil do dhaltáí na sraithe sinsearaí i gColáiste Naomh Éinne agus do mhic léinn tríú leibhéal as an oileán dul ag obair leis an OPTÁ mar obair shamhraidh. Cuirfear tuarastáil ar fáil don obair sin a mheallfas daoine óga le cur isteach air.</p> <p>Nascfar an beart seo leis an scoláireacht sa bPleanáil Teanga (Beart 6.3.7) le go spreagofar scoláireachtaí cur isteach ar an taithí oibre sula dtabharfar faoin MA sa Léann Teanga.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTÁ (príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, óige Árann		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€17,280		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,880 (€12.00 in aghaidh na huaire x 6 seachtaine don scoláireacht samhraidh)		
Foinse maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh</p> <p>Réiteach: D'fhéadfaí tabhairt faoi feachtas feasachta chun buntáistí na Gaeilge a chur chun cinn agus bainisteoirí teanga a mhealladh.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		

6.12.2 Pacáiste curtha ar fáil do grúpaí deonacha & scoileanna chun tacú le costais agus iad ag dul ar turais / freastal ar ceardlann srl ar an mórthír.

Réimse:	K	Critéir pleanála teanga:	11, 19
Aidhm:	Pacáiste curtha ar fáil do grúpaí deonacha & scoileanna chun tacú le costais agus iad ag dul ar turais / freastal ar ceardlann srl ar an mórthír.		
Cur síos	Bíonn bac ar grúpaí deonacha agus scoileanna tairbhre a bhaint as cúrsaí, imeachtaí a bhíonn ar bun ar an mórthír a bheadh ag nearthyú agus ag cothú ceagnol i measc daoine. Tarlaíonn sé seo de bharr costais agus bheadh muid ag iarraidh go mbeadh ciste ar fáil do grúpaí mar seo a bheadh ábalta iarratas s dhéanamh maidir le turas a bheadh siad ag pleanáil i leith na bearta eile chomh maith le taighde.		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, Pobal Árann, grúpaí deonacha Árann, scoileanna Árann.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 -7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€70,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€10,000 (100 duine x dhá thuras @ €50.00)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTÁ taifead ar líon na bpacáistí a bhainfear úsáid astu.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Tabharfaidh an OPTÁ tuairisc ar an scéim ag cruinnithe a luaitear faoi bheart 6.2.1.		

6.12.3 Bailiúcháin Oidhreachta Árann

Réimse:	K	Critéir pleanála teanga:	2, 11, 19
Aidhm:	Aoisgrúpaí éagsúla ag oibriú i dteannta a chéile ag bailiú eolas trí ghaeilge		
Cur síos	<p>D'fhéadfadh an gasúir scoile roinnt ábhar – scéalta, amhráin, píosa beag cainte, mar shampla – a bhailiú óna Mhamó /Dhaideo / seandúine ar an mbaile agus pictiúirí a tharraingt nó grianghraf a ghlacadh ar ábhar an scéil / amhráin chomh maith.</p> <p>Beidh ceangal ag an tionscnaimh seo leis an treimhse taithíobra a luaitear in 6.12.1, áit a bhféadfadh na déagóirí a bheith ag obair leis an OPTÁ ag trascriobh agus ag déanamh eagrathóireacht ar a bailíodh.</p> <p>Ag deireadh an phróisis, d'fhéadfaí leabhra beaga a phriontáil nó a fhoilsiú a bheadh in úsáid sna scoileanna mar ábhar léitheoireachta nó le díol ag féile bliantiúil. Bheadh sé i gceist an beart seo a nascadh le Beart 6.8.2 agus an t-ábhar a chraoladh ar an bpodchraoladh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTÁ (Príomhúinéir), CPTÁ, an cheanneagraíocht, Pobal Árann.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 -7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500 (costas ábhar, cainteoirí, priontáil, riarachán)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh I measc lucht gnó</p> <p>Réiteach: casadh leis an óige agus na buntáistí a mhíniú</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh an Oifigeach Óige freagrach don Ceanneagraíocht agus an Choiste Pleanála Teanga Oileáin Árann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Tabharfaidh an OPTÁ tuairisc ar an scéim ag cruinnithe a luaitear faoi bheart 6.2.1.		

6.13 Costais Bhearta Árann

Luaitear costas bliantúil agus costas iomlán le bearta oileán Árann sa mír seo den phlean teanga. Sa mír seo, déantar coimriú ar chostais iomlána Árann de réir bliana. Tugtar eolas chomh maith faoin mbuiséad reatha a bheas ag teastáil leis an bplean teanga ar Árann a chur i bhfeidhm agus faoin mbuiséad caipitil a theastós gach bliain.

6.13.1 Nóta maidir le Beart 6.2.1

Tugtar sa dá thábla thíos mionbhriseadh síos ar na costais a bhainfeas le beart 6.2.1:

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Tuarastal	€35,000.00	€37,500.00	€40,000.00	€42,500.00	€45,000.00	€47,500.00	€50,000.00
Cáin an Fhostóra (11.0%)	€3,850.00	€4,125.00	€4,400.00	€4,675.00	€4,950.00	€5,225.00	€5,500.00
Iomlán	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00

Tábla 6.1: Tuarastal an OPT

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Earcaíocht	€2,500.00						
Taistil	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00
Stáiseanóireacht, priontáil agus fótachóipeáil, poiblíocht agus fógraíocht	€4,000.00	€2,000.00	€2,500.00	€3,000.00	€2,000.00	€3,000.00	€3,000.00
Trealamh	€5,000.00	€1,000.00	€500.00	€2,000.00	€1,000.00	€500.00	€500.00
Fo-iomlán	€14,500.00	€6,000.00	€6,000.00	€8,000.00	€6,000.00	€6,500.00	€6,500.00
Turastal	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00
Iomlán (le tuarastal)	€53,350.00	€47,625.00	€50,400.00	€55,175.00	€55,950.00	€59,225.00	€62,000.00

Tábla 6.2: Clár Caiteachais Bheart 6.2.1

6.13.2 Nóta maidir le Beart 6.5.3

Oifigeach don Óige							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Tuarastal	€27,000.00	€28,500	€31,000	€33,000	€35,000	€37,000	€39,000
Cáin an Fhostóra (10.85%)	€2,929.00	€3,092.00	€3,363.00	€3,580.00	€3,797.00	€4,014.00	€4,231.00
Costais	€3,724.00	€2,724.00	€3,724.00	€2,724.00	€2,724.00	€2,724.00	€2,724.00
Iomlán	€33,653.00	€34,316.00	€36,087.00	€39,304.00	€41,521.00	€43,738.00	€45,955.00

Tábla 6.3: Tuarastal an OO

DREACHTH

6.13.3 Clár Caiteachais do Phlean Teanga Árainn

Réimse	Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Feidhmiú an Phlean Teanga	6.2.1	€53,350.00	€47,625.00	€50,400.00	€55,175.00	€55,950.00	€59,225.00	€62,000.00
	6.2.2	€8,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00
	6.2.3	€285.00	€285.00	€285.00	€285.00	€285.00	€285.00	€285.00
	6.2.4	€570.00	€570.00	€570.00	€570.00	€570.00	€570.00	€570.00
An Córas Oideachais	6.3.1	-	-	-	-	-	-	-
	6.3.2	-	-	-	-	-	-	-
	6.3.3	-	€18,360.00	€3,360.00	€3,360.00	€3,360.00	€3,360.00	€3,360.00
	6.3.4	-	€8,746.50	€8,746.50	€8,746.50	€8,746.50	€8,746.50	€8,746.50
	6.3.5	-	€2,100.00	€2,100.00	€2,100.00	€2,100.00	€2,100.00	€2,100.00
	6.3.6	€3,850.00	€7,700.00	€7,700.00	€7,700.00	€7,700.00	€7,700.00	€3,850.00
	6.3.7	-	€7,725.00	€7,725.00	€7,725.00	€7,725.00	€7,725.00	€7,725.00
	6.3.8	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00
	6.3.9	-	-	-	-	-	-	-
	6.3.10	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh	6.4.1	-	€900.00	€900.00	€900.00	€900.00	€900.00	€900.00
	6.4.2	-	-	-	-	-	-	-
	6.4.3	-	€5,100.00	€5,100.00	€5,100.00	€5,100.00	€5,100.00	€5,100.00
	6.4.4	-	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00
	6.4.5	-	€5,833.00	€5,833.00	€5,833.00	€5,833.00	€5,833.00	€5,833.00
Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile	6.5.1	-	-	-	-	-	-	-
	6.5.2	-	€4,680.00	€4,680.00	€4,680.00	€4,680.00	€4,680.00	€4,680.00
	6.5.3	€33,653.00	€34,316.00	€36,087.00	€39,304.00	€41,521.00	€43,738.00	€45,955.00
	6.5.4	€1,600.00	€1,600.00	€1,600.00	€1,600.00	€1,600.00	€1,600.00	€1,600.00
	6.5.5	€2,500.00	€2,500.00	€2,500.00	€2,500.00	€2,500.00	€2,500.00	€2,500.00
	6.5.6	-	€4,998.00	€4,998.00	€4,998.00	€4,998.00	€4,998.00	€4,998.00

Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais	6.6.1	€5,400.00	€5,400.00	€5,400.00	€5,400.00	€5,400.00	€5,400.00	€5,400.00
	6.6.2	€2,280.00	€2,280.00	€2,280.00	€2,280.00	€2,280.00	€2,280.00	€2,280.00
	6.6.3	€2,520.00	€2,520.00	€2,520.00	€2,520.00	€2,520.00	€2,520.00	€2,520.00
An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn	6.7.1	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00
	6.7.2	€1,070.00	€1,070.00	€1,070.00	€1,070.00	€1,070.00	€1,070.00	€1,070.00
	6.7.3	€5,000.00	€4,000.00	€5,000.00	€4,000.00	€6,000.00	€4,000.00	€4,000.00
Na Meáin Chumarsáide	6.8.1	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00
	6.8.2	-	€10,000.00	€1,100.00	€1,100.00	€1,100.00	€1,100.00	€1,100.00
	6.8.3	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
Seirbhísí Poiblí	6.9.1	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00
Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil	6.10.1	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire	6.11.1	€3,750.00	€3,750.00	€3,750.00	€3,750.00	€3,750.00	€3,750.00	€3,750.00
	6.11.2	€3,650.00	€3,650.00	€3,650.00	€3,650.00	€3,650.00	€3,650.00	€3,650.00
Staid na Gaeilge in Árann	6.12.1	-	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00
	6.12.2	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00
	6.12.3	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
Buiséad reatha		€148,446.00	€211,356.50	€193,002.50	€199,994.50	€204,986.50	€208,478.50	€209,620.50
Buiséad caipitil (féach tábla 7.3.1 thíos)		€176,875.14	€142,875.14	€142,875.14	€145,875.14	€142,875.14	€142,875.14	€142,875.14
Iomlán		€325,321.14	€354,231.64	€335,877.64	€345,869.64	€347,861.64	€351,353.64	€352,495.64

Tábla 6.4: Costais Iomlána Bhearta Árann

6.13.4 Buiséad Caipitil de réir bliana d'Árann

Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
6.4.4	€4,000.00	-	-	-	-	-	-
6.4.5	€25,000.00	-	-	-	-	-	-
6.7.3	€5,000.00	-	-	€3,000.00	-	-	-
6.9.1 ³⁷	€142.875.14	€142.875.14	€142.875.14	€142.875.14	€142.875.14	€142.875.14	€142.875.14
Buiséad caipitil iomlán	€176,875.14	€142,875.14	€142,875.14	€145,875.14	€142,875.14	€142,8875.14	€142,875.14

Tábla 6.5: Costais Iomlána Bhearta Árann

³⁷ Is caiteachas caipitil measta é seo de €1 mhilliúin thar tréimhse 7 mbliana. De bharr gur meastachán é seo agus go bhféadfadh na costais in aghaidh na bliana a bheith níos airde nó níos ísle ná mar atá thuas, roinneadh iad thar saolré an phlean.

7. Bearta Inis Meáin

7.1 Réamhrá

De bharr go bhfuil éagsúlacht idir na riachtainais atá ag Árann, Inis Meáin agus Inis Óirr, beartaíodh na bearta a bhriseadh suas de réir oileáin. Sa gcaibidil seo, leagtar amach bearta Inis Meáin.

DREÁCHT

7.2 Feidhmiú an Phlean Teanga ar Inis Meáin

7.2.1 Struchtúr Feidhmithe

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Struchtúr a chur i bhfeidhm ar Inis Meáin chun an Plean Teanga a chur i bhfeidhm i gcomhar le CFIM agus le pobal an oileáin.		
Cur síos	<p>An Ceanneagraíocht: Feidhmeoidh CCTeo mar cheanneagraíocht d'fheidhmiú Phlean Teanga Oileáin Árann ach is iad CFIM a bheas freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Inis Meáin. Beidh freagracht ar an gCeanneagraíocht an riaradh agus leathdháileadh a dhéanamh ar an mbuiséad Pleanála Teanga do Limistéar Oileáin Árann agus bunófar Coiste Pleanála Teanga Oileáin Árann faoi Chathaoirleacht CCTeo. Is ról straitéiseach a bheas ag an gCoiste seo agus fágfar cinntí áitiúla faoi chúram Choistí Áitiúla Pleanála Teanga ar na trí oileán.</p> <p>CPTOÁ: Beidh an struchtúr seo déanta suas d'ionadaí ó trí oileán Árann. Moltar 2 nó 3 ó chaon oileán. Is ról comhpháirtíochta, idirghníomhaíochta a bheidh ann, chun a chinntiú go mbeidh éifeacht ag baint le cur i bhfeidhm agus le dul chun cinn an phlean agus chun monatóireachta leanúnach a dhéanamh ar an bPlean Teanga. Samhlaítear go dtiocfaidh an Coiste seo le chéile uair sa ráithe chun athbhreithniú, monatóireacht, agus moltaí a dhéanamh faoi dhul chun cinn na spriocanna.</p> <p>CPTIM: Beidh coiste áitiúil ag feidhmiú ar chaon oileán darbh ainm CPTIM i gcás Inis Meáin. Tá Coiste bunaithe agus tá siad mar fochoiste de CFIM. Baill nua a mhealladh le dhul ar an gcoiste (Beidh ionadaí ó CPTIM ar CPTOÁ chun moltaí agus tuairiscí ar dhul chun cinn a chur ar aghaidh).</p> <p>OPTIM: Beidh Oifigeach Pleanála Teanga le fostú ar gach oileáin faoi riaradh An Ceanneagraíocht (CCTeo)³⁸. Beidh OPTIM lonnaithe in oifigí CFIM, agus freagrach don Ceanneagraíocht (CCTeo) ó thaobh riaracháin ó lá go lá & CPTOÁ maidir le cur i bhfeidhm agus sheachadadh an phlean. Beidh CPTIM freagrach as riachtanais áitiúla Inis Meáin a chur faoi bhráid CPTOÁ. Beidh an plean á chur i bhfeidhm ar Inis Meáin agus i gcomhar le CPTOÁ, CPTIM, CFIM & pobal an oileáin. Beidh buiséad pleanála teanga curtha ar fáil do CFIM gach bliain agus beidh CFIM á riaradh ar an oileáin. Tá gá le hOifigeach Pleanála Teanga d'Inis Meáin agus sin amháin agus beidh muid ag oibriú ar an mbunús sin. Tá plean Inis Meáin bunaithe ar phlé agus taighde atá déanta leis an gcomharchumann, coiste pleanála teanga, coistí áitiúla, & an pobal.</p> <p>Is é an scála pá don phost lánaimseartha ná: €35,000 - €50,000 ag braith ar thaithí & ar cháilíochtaí. Costas iomlán an post: €330,225 Costais eile riaracháin: €102,000</p>		
Páirtithe leasmhara:	An Ceanneagraíocht (Príomhúinéir), CPTIM, an OPTIM		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Coinníollacha poist a fhorbairt, post an OPTIM a fhógairt agus OPTIM a fhostú	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€430,225.00		
Costas measta in aghaidh na bliana:			

³⁸ Beidh OPTÁ lonnaithe ar Árann, beidh OPTIM lonnaithe ar Inis Meáin agus beidh OPTIO lonnaithe ar Inis Oírr.

	€61,461 ³⁹
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Teacht ar iarrthóirí feiliúnacha do phost an OPTIM Réiteach: Murar féidir teacht ar iarrthóirí leis na cáilíochtaí cuí, d'fhéadfaí duine a fhostú a mbeadh taithí aige/aici ar réimsí ábhartha eile (m.sh. forbairt pobail) ar an gcoinníoll go dtabharfadh sé/sí faoi cháilíocht sa bpleanáil teanga i ndiaidh a c(h)eapacháin.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Cuirfidh an OPTIM tuairisc mhíosúil ar chur i bhfeidhm an phlean ar fáil do CFIM.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uilig sa bplean teanga.

³⁹ Tá briseadh síos ar na costais ar fáil i mír 7.1.1.

7.2.2 Láithreacht ar Líne

Réimse:	G, K	Critéir Pleanála Teanga	1, 16
Aidhm:	Feasacht ar an bpróiseas pleanála teanga a chur chun cinn i measc phobal an Inis Meáin agus pointe teagmhála a chur ar fáil do bhaill an phobail.		
Cur síos	Forbrófar suíomh idirlín do Choiste Pleanála Teanga Inis Meáin agus cuirfear eolas ar fáil faoin bplean agus faoi bhearta an phlean, sonraí teagmhála an OPTIM agus nuacht faoi chur i bhfeidhm an phlean i measc rudaí eile. Beidh an OPTIM freagrach as eolas reatha a chur ar an suíomh agus an suíomh a uasdátú de réir mar is cuí. Cruthaigh an OPTIM cuntas Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, srl. do Choiste Pleanála Teanga Inis Meáin. Déanfaidh an OPTIM na leathnaigh seo a riaradh agus a choinneáil cothrom le dáta. Cuirfidh CPTIM ábhar ar fáil don suíomh anois is arís más mian leo nó má iarann an OPTIM é.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (Príomhúinéir), CPTIM, CFIM		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	An suíomh a dhearadh, ábhar a réiteach agus an suíomh a sheoladh	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€5,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€786		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1		

7.2.3 Bunachar Teagmhálaithe

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Pobal Inis Meáin a choinneáil ar an eolas faoi chur i bhfeidhm an phlean teanga agus obair an OPTIM a dhéanamh níos éasca.		
Cur síos	<p>Le cead na ndaoine a bheas i gceist agus ag teacht leis an Rialachán Ginearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) agus an reachtaíocht chuí, coinneoidh an OPTIM bunachar teagmhálaithe (ainm, seoladh ríomhphoist) de bhaill phobal Inis Meáin a bhfuil spéis faoi leith acu sa bpróiseas pleanála teanga, idir bhaill coistí agus eagraíochtaí éagsúla, fhoireann na scoileanna, tuismitheoirí, lucht gnó, lucht caitheamh aimsire agus ghnáthbhaill an phobail.</p> <p>Beidh an OPTIM in ann na sonraí teagmhála seo a úsáid leis an nuachtlitir (Beart 7.8.1) chomh maith le nuacht eile faoin bplean teanga a scaipeadh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (Príomhúinéir), CPTIM, CFIM, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

7.2.4 Monatóireacht

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Monatóireacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm agus ar éifeacht an phlean teanga.		
Cur síos	<p>Tabharfar faoi roinnt gníomhartha monatóireachta ar bhonn rialta le cinntiú go mbeidh bearta an phlean teanga á gcur i bhfeidhm go héifeachtach agus go córasach. Is é an OPTIM a bheas freagrach as na cruinnithe agus as na gníomhartha monatóireachta eile a eagrú – ach amháin má shonraítear a mhalairt – agus as leasuithe a dhéanamh ar an bplean teanga de réir mar is cuí⁴⁰. I measc na ngníomhartha monatóireachta seo:</p> <p>Déanfar suirbhé ar na daoine óga in Inis Meáin i mBliain 2, Bliain 4 agus Bliain 6 d'fheidhmiú an phlean teanga. D'fhéadfaí na ceistneoirí céanna a úsáid a úsáideadh d'ullmhú an phlean. Moltar go ndírítear ar aiseolas a fháil maidir le:</p> <p>Cleachtas teanga le linn caitheamh aimsire (m.sh. Bearta 7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.11.1, 7.11.2, 7.11.3)</p> <p>Teagmháil leis na meáin chumarsáide Ghaeilge (m.sh. Bearta 7.8.2, 6.8.4)</p> <p>Dearcadh agus mianta i leith na Gaeilge (m.sh. Bearta 7.12.1)</p> <p>I mBliain 2, Bliain 4 agus Bliain 6 d'fheidhmiú an phlean teanga, dáilfear foirmeacha gearra aiseolais ar thuismitheoirí/chaomhnóirí le haiseolas a fháil maidir leis an úsáid a bhaineann siad as seirbhísí agus eile a chuirfear ar fáil mar chuid den phlean teanga (m.sh. Bearta 7.3.5, 7.4.1, 7.4.2, 7.4.3, 7.4.4, 7.4.5, 7.6.1).</p> <p>Tabharfar ceistneoir gairid a dhíreos ar chleachtas teanga do na daoine a fhreastalaíonn ar ranganna Gaeilge (Beart 7.6.1) ag tús agus ag deireadh an chúrsa. Ag baint úsáid as na sonraí teagmhála a bhaileofar faoi Bheart 7.4.5, cuirfear ceistneoir gairid chuig na feighlithe páistí faoin úsáid a bhaineann siad as an nGaeilge mar chuid dá gcuid oibre.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (Príomhúinéir), CPTIM, CFIM, na páirtithe leasmhara uile a luaitear i mbearta an phlean teanga		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,192		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€456 (Costas bliantúil do phacáiste Survey Monkey)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

⁴⁰ Caithfear gach leasú molta a aontú le CPTIM agus leis an gceanneagraíocht sula gcuirtear i bhfeidhm é.

7.3 An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)

7.3.1 Naíonra & Naíolann a fhorbairt

Réimse:	A, B	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 4, 7, 9
Aidhm:	Seirbhísí luathoideachais trí Ghaeilge a sholáthar d’Inis Meáin.		
Cur síos	Le tacaíocht ó ÚnaG agus ó Chomhar Naíonra na Gaeltachta, déanfar stocaireacht ar RTCEGSM le go mbunófar naíonra agus naíolann in Inis Meáin. Faoin mbeart seo, beifear ag súil le Coiste Cúram Leanaí a bhunú ar dtús agus ansin stocaireacht a dhéanamh chun go mbunófar seirbhís naíonra agus naíolann ar an oileán.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM, (Príomhúinéir), ÚnaG, CPTIM, CFIM, Comhar Naíonraí na Gaeltachta		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt).	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1. ⁴¹		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

⁴¹ Costais Caipitil luaite i mír 7.1.1.

7.3.2 Tacú leis an bPolasaí Oideachas Gaeltachta 2017-2022

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	5, 6, 8
Aidhm:	Tacaíocht a thabhairt do Fheidhmiú an Pholasaí don Oideachas Gaeltachta ar an oileán.		
Cur síos	Tacóidh an OPTIM leis an mbunscoil agus an mheánscoil an Pholasaí don Oideachas Gaeltachta a chur i bhfeidhm agus aidhmeanna an pholasaí a bhaint amach ó thaobh na pleanála teanga de.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM (Príomhúinéir), Scoileanna Inis Meáin, Bainistíocht na scoileanna, Pobal na scoileanna, an Roinn Oideachais agus Scileanna agus an GRETB.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 – 7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.2.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.2.		

DRAFT

7.3.3 Scéim na gCúntóirí Teanga

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	4, 5, 6, 8
Aidhm:	Scéim na gCúntóirí Teanga a chinntiú ionas go mbeidh cúntóirí teanga ag feidhmiú i scoileanna Inis Meáin i gcaitheamh na scoilbhliana uilig mar a bhí don scoilbhliain seo 2019/2020.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar an Roinn Oideachais agus Scileanna i gcomhar le scoileanna Inis Meáin, le polaiteoirí áitiúla agus le heagraíochtaí áitiúla agus náisiúnta oideachais agus Gaeilge le Scéim na gCúntóirí Teanga a chinntiú ionas go mbeidh cúntóirí teanga sa scoil, mar a bhí don scoilbhliain 2019/2020, nuair a fhilleann na daltaí ar an scoil i mí Mheán Fómhair agus sula gcríochnaíonn siad don samhradh.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM (Príomhúinéir), CPTIM, CFIM, foireann scoileanna Inis Meáin, tuismitheoirí/caomhnóirí Inis Meáin, polaiteoirí áitiúla, Muintearas Teo., Gaeloideachas Teo., COGG, Conradh na Gaeilge, Aontais na Múinteoirí (ASTI, TUI agus INTO)		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 – 7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.3.4 Cúrsa Gaeilge Riachtanach do Scoláireachtaí chuig Inis Meáin.

Réimse:	D	Critéir Pleanála Teanga	11, 12
Aidhm:	Cúrsa Gaeilge Riachtanach a chur ar fáil dóibh siúd a chaitheann bliana ar an oileán ar scoláireachtaí.		
Cur síos	<p>Cuirfear cúrsa riachtanach a mhairfidh seachtain ar fáil do scoláirí ón mórthír sula bhfreastalóidh siad ar an meánscoil ar an oileán a bheas ina thacaíocht dóibh agus iad ag maireachtáil ar an oileán.</p> <p>Faoin mbeart seo, múinfear téarmaíocht agus gramadach bunúsach dóibh, a bheas in úsáid acu ó lá go lá ar an oileán. Forbrófar clár cuimsitheach a leanfaidh an curriculum TEG.</p> <p>Beidh teagascóir le haimsiú agus beidh an OPTIM lárnach sa bpróiseas seo. Beidh na ranganna ar siúl sa Seomra Teanga (Beart 7.4.3).</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), An Roinn Oideachais agus Scileanna, bainistíocht agus foireann na scoileanna.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€14,700		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,450 ⁴² (Lóistín €2,000 + áisitheoirí x2 @ €50 + ábhar tacaíochta @ €150)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le cur i bhfeidhm an bhirt seo ó suribhé a luaitear i mbeart 7.2.4		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le cur i bhfeidhm an bhirt seo ó suribhé a luaitear i mbeart 7.2.4		

⁴² Clúdaíonn an costas seo 10 dalta a fhreastalóidh ar an gcúrsa seachtaine seo. Is 8 n-uaire a chloig in aghaidh an lae a bheas i gceist.

7.3.5 Feasacht Teanga i measc Óige Inis Meáin

Réimse:	A, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 6, 8, 19
Aidhm:	Feasacht ar chúrsaí teanga a ardú i measc óige Inis Meáin agus iad a chumasú le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an micrileibhéal.		
Cur síos	<p>I gColáiste Naomh Eoin, déanfar mionchúrsaí (don dara agus don tríú bliain) agus ceardlanna (blianta eile) a dhearadh agus a chur ar fáil bunaithe ar chúrsaí feasachta teanga, ar mhionteangacha, ar an bpleanáil teanga, ar athneartú teangacha agus ar an tsochtheangeolaíocht.</p> <p>I gcás Scoil Náisiúnta Inis Meáin, déanfar ábhar agus pointí plé a ullmhú a chuideos le múinteoirí seisiúin a eagrú sa seomra ranga ar bhonn rialta (uair sa tseachtain/sa gcoicís/sa mí) le plé a dhéanamh ar chúrsaí teanga. Cuirfear béim ar thábhacht na Gaeilge do'inis Meáin, ar chleachtas teanga, ar chomparáidí idir samplaí idirnáisiúnta agus an Ghaeilge agus ar an méid is féidir leis an duine aonair a dhéanamh don Ghaeilge in Inis Meáin. D'fhéadfaí tionscadail ealaíne, srl. a úsáid mar chuid de na seisiúin seo.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), múinteoirí Inis Meáin, óige Inis Meáin, CPTIM, an cheanneagraíocht, COGG		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 3-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€11,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,200 (togra ealaíne @ €2,000 + priontáil @ €200)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daltaí a spreagadh le suim a chur sna seisiúin plé.</p> <p>Réitigh mholta: I gcás ranganna bunscoile, d'fhéadfaí tograí ealaíne bunaithe ar chúrsaí teanga a úsáid le suim na ndaltaí a spreagadh. I gcás na meánscoile, moltar go bhfaighidh an OPTIM comhairle ó na múinteoirí le seisiúin agus gníomhaíochtaí a phleanáil a mbeadh spéis ag daltaí meánscoile iontu.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na gcúrsaí/ceardlann a eagraítear faoin mbeart seo.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar eolas faoi éifeacht an bhirt ó phríomhoidí na scoileanna ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.4.		

7.4 Seirbhísí Cúram Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga

7.4.1 Scéim Chomhfhreagrais do Thuismitheoirí Nua

Réimse:	B, D	Critéir Pleanála Teanga	2, 7, 8, 11
Aidhm:	Cur le líon na dteaghlach a labhraíonn Gaeilge sa mbaile.		
Cur síos	Forbrófar scéim chomhfhreagrais do thuismitheoirí nua, .i. cuirfear litir/pacáiste amach chuig tuismitheoirí nua a chláraíonn leis an scéim gach ráithe nó gach sé mhí ó bhreith an pháiste go ceann dhá bhliain le heolas maidir le forbairt chognaíoch agus teanga an pháiste, ranna agus cluichí beaga i nGaeilge a bheadh feiliúnach don pháiste ag an bpointe sin, aip (beart 6.4.6) le suantraihte i nGaeilge srl. Moltar pacáistí éagsúla a ullmhú ag brath ar chumas teanga an tuismitheora/na dtuismitheoirí agus ar chleachtas teanga an teaghlaigh.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, tuismitheoirí an Inis Meáin, múinteoirí agus stiúrthóirí naíonra an Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€1,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€300 (ábhar agus priontáil)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Tuismitheoirí a spreagadh le clárú leis an scéim. Réitigh mholta: Déanfar poiblíocht ar an scéim in oifigí dochtúirí teaghlaigh a mbíonn pobal Inis Meáin ag freastal orthu agus ar an idirlíon.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na dtuismitheoirí/caomhnóirí a chláraíonn leis an scéim.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 7.2.4.		

7.4.2 Grúpa Tuismitheoirí/Chaomhnóirí

Réimse:	A, B, D	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 10, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc tuismitheoirí/caomhnóirí ar roghanna teanga agus iad a spreagadh le Gaeilge a thabhairt isteach i réimse an bhaile.		
Cur síos	<p>Tabharfar tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar na scoileanna in Inis Meáin le chéile gach dara mí le plé a dhéanamh ar bhealaí inar féidir leo cuidiú lena bpáistí (m.sh. le hobair bhaile), ar dheacrachtaí a bhíonn ag tuismitheoirí/caomhnóirí éagsúla (m.sh. teaghlaigh le Gaeilge, tuismitheoirí/caomhnóirí nach bhfuil Gaeilge acu), agus araile. Moltar an OPTIM a bheith i láthair leis an bplé a éascú agus le ceisteanna a fhreagairt, ach leagan neamhfhoirmeálta a bheith ar an teacht le chéile. Moltar chomh maith go gcuirfear tae agus caifé ar fáil agus go dtabharfar deis do na tuismitheoirí/caomhnóirí labhairt ina measc féin agus aithne a chur ar a chéile, ag súil go dtiocfaidh líonraí sóisialta Gaeilge as na grúpaí seo chomh maith.</p> <p>Bunófar dhá ghrúpa. Beidh grúpa amháin ag freastal ar thuismitheoirí/chaomhnóirí a bhfuil páistí acu idir 3-9 bliana d'aois. Beidh an dara grúpa ag freastal ar thuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil páistí acu idir 10-16. Bheadh ábhar tacaíochta éagsúil le hullmhú do pháiste bunscoile agus meánscoile.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTGM, foireann naíonraí agus scoileanna an Inis Meáin, tuismitheoirí/caomhnóirí pháistí naíonra agus scoile an Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€6,480		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,080 (sólaistí @ €30 + ábhar tacaíochta (de réir mar is gá) @ €50 x 6 theacht le chéile + 2 x aoichainteoirí + costais taistil €300)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réitigh mholta: Iarrfar ar fhoireann na scoileanna an beart seo a lua le tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal air agus/nó bileog a chur abhaile leis na páistí le heolas faoin mbeart agus faoi na buntáistí a bhainfeadh leis; gheofar aoichainteoirí suimiúla le labhairt leis na tuismitheoirí/caomhnóirí cúpla uair sa mbliain le daoine a mhealladh ann.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na dtuismitheoirí/caomhnóirí a fhreastalíonn.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Baileoidh an OPTIM eolas maidir le héifeacht an bhirt seo le linn an teacht le chéile.		

7.4.3 Acmhainní do Thuismitheoirí/Chaomhnóirí

Réimse:	B, C	Critéir Pleanála Teanga	2, 7
Aidhm:	Tuilleadh acmhainní Gaeilge a chur ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí an Inis Meáin		
Cur síos	<p>Roghnófar seomra sa Saotharlann Teanga (Beart 7.7.2) agus forbrófar é mar Ionad Tacaíochta Teanga do Theaghlaigh.</p> <p>Forbrófar an seomra mar Ionad Tacaíochta Teanga do Theaghlaigh. Cuirfear bailiúchán ar fáil sa seomra seo de leabhair Ghaeilge, de chluichí Gaeilge, de cheol Gaeilge, srl. ionas go mbeidh thuismitheoirí/caomhnóirí in ann iad a thógáil ar iasacht ón seomra. Moltar chomh maith ábhar tacaíochta eile agus litríocht maidir le forbairt agus sealbhú teanga, tógáil páistí le Gaeilge, buntáistí an dátheangachais, srl. agus eolas faoin bpacáiste tacaíochta do thuismitheoirí atá ar fáil ó Thuismitheoirí na Gaeltachta (teanga@tuismitheoiri.ie) a chur ar fáil sa seomra seo.</p> <p>D'fhéadfaí féidearthachtaí a phlé le Glór na nGael maidir le hurraíocht a dhéanamh ar an mbeart seo.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, Ionad Tacaíochta Teanga Inis Meáin, tuismitheoirí/caomhnóirí Inis Meáin, Glór na nGael		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán, ceannach ábhar srl.	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€6,100		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€871 (€2,500 do Bhliain 1 + €600 in aghaidh na bliana do Bhliain 2-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí/caomhnóirí a spreagadh leis na háiseanna a úsáid.</p> <p>Réitigh mholta: Déanfar poiblíocht ar an dá ionad in oifigí dochtúirí teaghlaigh a bhíonn ag freastal ar an Inis Meáin, i naíolanna agus naíonraí an Inis Meáin agus i scoileanna an Inis Meáin.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a bhaineann úsáid as na hionaid.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 7.2.4.		

7.4.4 Áiseanna Spraio

Réimse:	B, I, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 7, 9, 11, 12
Aidhm:	Cur leis na háiseanna atá ar fáil in Inis Meáin d'óige an cheantair agus le feiceálacht na Gaeilge iontu.		
Cur síos	<p>Déanfar stocaireacht ar RTCEGSM le go bhforbrófar páirc spraio nó áis de chineál eile in áit lárnach sa gceantar a thabharfas deis do thuismitheoirí/chaomhnóirí le páistí óga teacht le chéile ar bhonn neamhfhoirmiúil. Moltar polasaí soiléir teanga a chur i bhfeidhm san áit le cinntiú go mbeidh an Ghaeilge in uachtar sa timpeallacht agus go spreagfar daoine leis an oiread Gaeilge agus is féidir leo a úsáid agus iad ann. Mar chuid den fhorbairt seo, d'fhéadfaí áit dheas suí a chur ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí a spreagfadh iad le nascanna a dhéanamh le chéile agus líonraí sóisialta a fhorbairt trí mheán na Gaeilge.</p> <p>Déanfar an páirc spraio a athchóiriú nó a athfhorbairt agus rud eicint eile a dhéanamh leis an spás le go mbeidh áit le timpeallacht láidir Ghaelach ar fáil d'óige an cheantair teacht le chéile go sóisialta.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht (príomhúinéir), an OPTIM, CPTIM, pobal Inis Meáin, foireann naíonraí agus scoileanna Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-3	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 4-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1 ⁴³		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán i gceist le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

⁴³ Tá briseadh síos ar na costais caipitil ar fáil i mír 7.13.3.

7.4.5 Feighlithe Linbh

Réimse:	B, D	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 7, 8, 9, 11
Aidhm:	An t-ionchur Béarla a fhaigheann paistí óga in Inis Meáin a íoslaghdú trí chinntiú go bhfuil rochtain ag tuismitheoirí/caomhnóirí ar fheighlithe páistí le Gaeilge líofa.		
Cur síos	Le cead na ndaoine a bheas i gceist agus ag teacht leis an Rialachán Ginearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) agus an reachtaíocht chuí, cuirfidh an OPTIM bunachar le chéile le sonraí teagmhála na bhfeighlithe páistí áitiúla a bhfuil Gaeilge líofa acu agus beidh cead ag tuismitheoirí/caomhnóirí teagmháil a dhéanamh leis an OPTIM le sonraí teagmhála a fháil d'fheighlí páistí. Déanfar poiblíocht ar an mbunachar seo i measc tuismitheoirí/chaomhnóirí Inis Meáin agus déanfar tuismitheoirí/caomhnóirí a spreagadh le feighlithe páistí le Gaeilge a fháil, beag beann ar a gcumas féin sa nGaeilge.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), feighlithe páistí Inis Meáin, tuismitheoirí/caomhnóirí Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi Bheart 7.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi Bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi Bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí/caomhnóirí a spreagadh le feighlithe a mbíonn Gaeilge acu a úsáid.</p> <p>Réitigh mholta: Aird na dtuismitheoirí/caomhnóirí a tharraingt ar an gceist seo agus cúrsaí teanga á bplé agus mar chuid de na ranganna do thuismitheoirí/chaomhnóirí (Beart 6.6.1); poiblíocht chuí a dhéanamh ar an mbeart.</p> <p>Dúshlán: Ganntanas feighlithe linbh le Gaeilge ar an oileán.</p> <p>Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar an deis fostaíochta seo tríd na Ranganna Gaeilge agus daoine atá ag foghlaim Gaeilge a spreagadh lena ainm a chur ar an liosta.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar an gceistneoir a luaitear i mBeart 7.2.4.		

7.5 Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile

7.5.1 Coiste Pleanála Teanga na nÓg

Réimse:	C, F, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12, 19
Aidhm:	Feasacht ar chúrsaí teanga a ardú i measc óige Inis Meáin agus iad a chumasú le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an micrileibhéal.		
Cur síos	<p>Bunófar Coiste Pleanála Teanga na nÓg, comhdhéanta de dhaoine óga (idir 12 bhliain d'aois agus 19 mbliana d'aois). Beidh an coiste seo freagrach as imeachtaí a eagrú (m.sh. comórtas peile, díospóireachtaí, srl.) agus as an nGaeilge a chur chun cinn i measc na hóige – mar theanga shóisialta, ar na meáin shóisialta, srl. Feidhmeoidh an coiste seo faoi stiúir CPTIM.</p> <p>Tiocfaidh Coiste Pleanála Teanga na nÓg le chéile uair sa mí (nó níos minice de réir mar is gá) agus deanfaidh ionadaí/ionadaithe ón gcoiste freastal ar chruinnithe CPTIM chun tuairiscí a thabhairt ar an obair a bheas ar bun acu.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CPTIM (príomhúinéir), an OPTIM, an cheanneagraíocht, óige Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€46,200		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€6,600 (imeachtaí agus poiblíocht @ €700 + turais @ €5,000 + aoichainteoirí @ €300 x 3)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine óga a spreagadh le dul ar an gcoiste.</p> <p>Réiteach molta: Cuirfear seisiúin eolais ar siúl sa meánscoil, ceadófar don choiste imeachtaí spreagúla agus turais a eagrú dóibh féin.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Gheobhaidh CPTIM tuairiscí rialta ó Choiste Pleanála Teanga na nÓg.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheobhaidh CPTIM tuairiscí rialta ó Choiste Pleanála Teanga na nÓg.		

7.5.2 Spásanna Sóisialta

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Aidhm:	Saotharlann Teanga a fhorbairt do dhéagóirí agus do phobal an oileáin a fheidhmeoidh mar Ionad Tacaíochta Teanga.		
Cur síos	<p>Forbrófar seomra mar Shaotharlann Teanga do dhéagóirí san Ionad Pobail (Beart 7.7.2). Cuirfear ríomhairí, cluaiseáin agus trealamh teicneolaíochta ar fáil ionas go mbeidh déagóirí an oileáin in ann úsáid a bhaint as an spás agus cur lena gcuid scileanna teanga trí úsáid a bhaint as an trealamh le foghlaim faoin mbéaloideas a bailíodh ar an oileán faoi bheart 7.8.3. Forbrófar an saotharlann teanga mar ionad bualadh isteach do dhéagóirí Inis Meáin agus osclófar é ar feadh cúpla uair an chloig i ndiaidh scoile nó cúpla tráthnóna le linn na seachtaine.</p> <p>Úsáidfear an Saotharlann Teanga chomh maith leis na físeáin a dhéanfar bunaithe ar bhéaloideas Inis Meáin (Beart 7.8.3) a thaispeáint do phobal an oileáin.</p> <p>Cuirfear polasaí láidir teanga i bhfeidhm a chinnteodh go bhfeidhmeodh an t-ionad mar thearmann teanga.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, Ionad Tacaíochta Teanga Inis Meáin, óige Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€30,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,000 (€15,000 do Bhliain 2 + €3,000 in aghaidh na bliana do Bhliain 3-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Déagóirí a spreagadh leis na háiseanna a úsáid.</p> <p>Réitigh mholta: Déanfar poiblíocht ar threalamh agus deiseanna úsáide an ionaid tríd an meánscoil.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a bhaineann úsáid as na hionaid.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.5.3 Club Óige & Club Iarscoile

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Aidhm:	An Ghaeilge a chothú mar theanga chumarsáide shóisialta i measc óige Inis Meáin.		
Cur síos	<p>Faoin mbeart seo, nascófar an Club Iarscoile agus na Clubanna Óige le chéile chun an buntáiste is fearr a bhaint as na háiseanna atá ar fáil ar an oileán.</p> <p>Club Óige: Cinnteofar go bhfuil clubanna óige ar fáil in Inis Meáin do na haoisghrúpaí seo a leanas: 5-12 bl. agus 13-19 bl. Bunófar club a reáchtálfar dhá uair sa tseachtain ina n-eagrófar imeachtaí sóisialta agus ina dtabharfar faoi chomhthionscadail.</p> <p>Déanfar daoine óga ón oileán (m.sh. ó Choláiste Naomh Eoin) a thraenáil le feidhmiú mar chinnirí sa gclub agus úsáidfear cur chuige an tumoideachais sna clubanna. Leis na páistí óga, is iad na cinnirí a dhéanfas na himeachtaí a reáchtáil, ach sna clubanna do dhaoine 13+ bl. d'aois feidhmeoidh na cinnirí mar áisitheoirí agus is iad na daoine óga féin a eagrós na himeachtaí ar fad (i. múnla Ógras).</p> <p>I measc na ngníomhaíochtaí a chuirfear ar fáil sna clubanna óga beidh drámaíocht, spórt agus ealaíon. D'fhéadfaí turais a eagrú chomh maith go dtí Oireachtas na Samhna, Liú Lúnasa agus a leithéidí.</p> <p>Club Iarscoile: Leanófar amach agus cuirfear breis tacaíochtaí ar fáil don Chlub Iarscoile do dhaltáí meánscoile Inis Meáin a bhíonn ag feidhmiú 2 uair sa tseachtain go deonach i láthair na huaire. Beidh áisitheoir(i) (tuismitheoirí/caomhnóirí más féidir) i láthair ag an gclub le cuidiú leis na daltaí a gcuid obair bhaile a dhéanamh.</p> <p>NB: Moltar an dá chlub a reáchtáil ag an am céanna. D'fhéadfaí an Club Iarscoile a reáchtáil don chéad uair a chloig agus an Club Óige a reáchtáil don dara uair a chloig. Bheadh na clubanna á reáchtáil dhá uair sa tseachtain.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, óige an Inis Meáin, Óige na Gaeltachta, Ógras		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€51,550		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€7,364 ⁴⁴ (Club Óige: trealamh @ €5,000 + imeachtaí agus turais @ €3,000; Club Iarscoile: (2 chlub x 36 seachtain @ €100 don áisitheoir (€50 in aghaidh na huaire) + €350 le hábhar tacaíochta do thuismitheoirí/chaomhnóirí, srl. a phriontáil)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Áisitheoirí/cinnirí a earcú do na clubanna.</p> <p>Réiteach molta: Mura mbíonn spéis ag dóthain daoine óga ó Choláiste Pobail Ráth Chairn cuidiú leis an mbeart seo, d'fhéadfaí iarraidh ar thuismitheoirí/chaomhnóirí sealaíocht a dhéanamh leis.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4		

⁴⁴ Tá briseadh síos ar na costais i mír 7.1.1.

7.5.4 Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín a chothú

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín mar chainteoirí Gaeilge a chothú i measc pobal Inis Meáin trí fhorbairt a dhéanamh ar na healaíona dúchasacha.		
Cur síos	<p>Eagrófar sraith ranganna agus imeachtaí sóisialta agus deiseanna caidrimh idirghlúine do chuile aoisghrúpa i bpopal Inis Meáin. Cuirfear béim ar chanúint an oileáin a threisiú trí úsáid a bhaint as foclóir/leaganacha atá ag imeacht as an gcaint.</p> <p>Faoin mbeart seo, baileofar stór focail, nathanna, scéalta, amhráin ó mhuintir na n-oileán chomh maith le bailiúcháin focail, nathanna agus scéalta a bailíodh cheana féin ar an oileán.</p> <p>Mar chuid den bheart, eagrófar ranganna go rialta (m.sh. uair sa seachtain/sa gcoicís/sa mí) idir mí Mhéalán Fómhair agus Aibreán dírithe ar an gceol traidisiúnta agus an ceol comhaimseartha, amhránaíocht trí Ghaeilge, drámaíocht trí Ghaeilge, damhsa ar an sean-nós agus damhsa comhaimseartha, scéalaíocht agus lúibíní.</p> <p>Moltar go ndéanfadh lucht na ranganna dráma/taispeántas a léiriú ag deireadh an chúrsa, agus go mbunófaí nasc leis an dá oileán eile agus go dtógfaí caidreamh le muintir an oileáin sin trí chuartheanna agus malartuithe a eagrú.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, CPTIM, pobal Inis Meáin, scoileanna Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2- 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€29,820		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,260 (26 rang @ €50 + €960 do Bhád/Eitleán agus Lóistín (in amanna) áiseanna srl. + €2,000 togra ealaíne)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	De bharr gur léiríodh spéis in imeachtaí chaitheamh aimsire (rannóg 4.2.6), ní mheastar go mbeidh aon dúshlán mór ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna		

7.6 Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais

7.6.1 Ranganna Gaeilge

Réimse:	B, D, E, F, K	Critéir Pleanála Teanga	3, 7, 11, 12, 13, 15
Aidhm:	Cumas Gaeilge phobal Inis Meáin a ardú.		
Cur síos	<p>Cuirfear ranganna neamhfhoirmiúla cumarsáid-bhunaithe ar fáil do phobal Inis Meáin. Moltar ranganna a bheith saor in aisce do rannpháirtithe agus a chur ar fáil ag gach leibhéal agus ranganna le fócais éagsúla (m.sh. ranganna comhrá, sainranganna gramadaí, dianchúrsaí srl.) a bheith ann, ag brath ar éileamh. Le cinntiú nach gcuirtear acmhainní amú, moltar athbhreithniú ar líon agus ar chineál na ranganna Gaeilge atá cheana féin á gcur ar fáil ar an oileán mar réamhullmhúchán agus an beart seo á chur i bhfeidhm.</p> <p>Moltar go ndéanfadh lucht na ranganna dráma a léiriú ag deireadh an chúrsa, agus go mbunófaí nasc le Inis Meáin eile agus go dtógfaí caidreamh le muintir an Inis Meáin sin trí chuirteanna agus malartuithe a eagrú. D'fhéadfaí cuairteanna a thabhairt ar Árann agus Inis Oírr chomh maith.</p> <p>Chomh maith leis na ranganna a luaitear thus, cuirfear ranganna ar fáil do dhá spriocghrúpa faoi leith: tuismitheoirí/caomhnóirí agus an lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí (féach thíos). Cuirfear bileog le chéile le heolas faoi na ranganna agus na hacmhainní uilig a bheas ar fáil ar an oileán, chomh maith le heolas ar chúrsaí TEG (http://www.teg.ie/).</p> <p>Tuismitheoirí/caomhnóirí: Cuirfear ranganna/ciorcail comhrá saor in aisce ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí a bheas bunaithe ar chumarsáid laethúil idir tuismitheoirí/caomhnóirí agus páistí.</p> <p>An lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí: Reáchtálfar sainranganna don lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí in Inis Meáin a mbeidh sé de sprioc acu daoine a chumasú le seirbhís a chur ar fáil trí Ghaeilge. Beidh taighde nó comhairliúchán le déanamh le hoibriú amach cén t-am is fearr a fheilfeas don lucht freastail, agus moltar féidearthachtaí a phlé leis na gnólachtaí maidir le uair an chloig in lieu a cheadú d'fhostaithe as freastal ar rang Gaeilge.</p> <p>Is féidir na ranganna seo a reáchtáil go fisiciúil nó ar líne ag brath ar éileamh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, ÚnaG, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€32,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,571 (4 rang x 20 seachtain @ €50 do gach múinteoir.)		
Foinsí maoinithe:	ÚnaG agus RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine a spreagadh le freastal ar na ranganna.</p> <p>Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar na ranganna; daoine a mbeifear i dteagmháil leo faoi bhearta eile a spreagadh le freastal ar ranganna, srl.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna éagsúla.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.6.2. Ranganna Saibhris Teanga

Réimse:	B, D, E, F, K	Critéir Pleanála Teanga	3, 7, 11, 12, 13, 15
Aidhm:	Saibhreas teanga óige Inis Meáin a ardú.		
Cur síos	<p>Cuirfear ranganna neamhfhoirmeálta cumarsáid-bhunaithe ar fáil idir chainteoirí níos sine sa bpobal agus an óige chun cur le saibhreas teanga óige an oileáin. Moltar ranganna saor in aisce do rannpháirtithe a chur ar fáil agus ranganna le fócais éagsúla (ranganna fuála, ranganna céardaíochta, céilithe agus airneáin, comórtaisí filíochta agus díospóireachta, tograí ealaíona idir-aoise, amhránaíocht agus béaloideas chomh maith le grúpaí siúlóide agus timpeallachta a bhunú) a bheith ann ag brath ar éileamh. Le cinntiú nach gcuirtear acmhainní amú, moltar athbhreithniú ar líon agus ar chineál na ranganna Gaeilge atá cheana féin á gcur ar fáil in Inis Meáin mar réamhullmhúchán agus an beart seo á chur i bhfeidhm.</p> <p>Chomh maith leis na ranganna a luaitear thuas, cuirfear ranganna idir aoise ar fáil trí sheirbhísí leabharlainne an oileáin (féach thíos).</p> <p>Cuirfear bileog le chéile le heolas faoi na ranganna agus na hacmhainní uilig a bheas ar fáil in Inis Meáin, chomh maith le hacmhainní agus cúrsaí ar líne (m.sh. http://www.nuigalway.ie/courses/adult-and-continuing-education-courses/).</p> <p>Ranganna idir aoise: Cuirfear ranganna léitheoireachta, scéalaíochta ar fáil saor in aisce do dhaoine óga ina mbeidh daoine níos sine ar an oileán ag déanamh áisitheoireacht orthu chomh maith le ranganna úsáide Teicneolaíochta na Faisnéise ina mbeidh daoine óga ag cur oiliúint ar dhaoine níos sine. Moltar go n-eagrófaí comórtais léitheoireachta leabhair Ghaeilge ag deireadh an chúrsa do na daoine óga. Moltar scríbhneoirí leabhar Ghaeilge a fháil isteach chun 4 cheardlann in aghaidh na bliana a réachtáil.</p> <p>Moltar comhoibriú leis an leabharlann ar an mbeart seo agus úsáid a bhaint as chun ranganna scéalaíochta agus comórtais léitheoireachta a réachtáil ann.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, CPTIM, ÚnaG, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€10,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,500 (ábhar tacaíochta, priontáil agus srl.)		
Foinsí maoinithe:	ÚnaG agus RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine a spreagadh le freastal ar na ranganna.</p> <p>Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar na ranganna; daoine a mbeifear i dteagmháil leo faoi bhearta eile a spreagadh le freastal ar ranganna srl.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna éagsúla.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.6.3 Scéim ‘Gaelchara’

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	7, 11, 12
Aidhm:	Cur le líon na ndaoine in Inis Meáin le cumas sa nGaeilge agus le líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge in Inis Meáin; deiseanna a thabhairt d’fhoghlaimoirí Gaeilge aithne a chur ar chainteoirí líofa agus a mhalairt.		
Cur síos	Cuirfear scéim ar bun darbh ainm Gaelchara atá bunaithe ar scéim atá ar siúl i LPT Chloich Cheann Fhaola. Faoin scéim seo, caitheann foghlaimoir fásta roinnt uaireanta a chloig le cainteoir líofa ar an oileán thar tréimhse 12 seachtaine. Sealbhaítear an teanga go nádúrtha agus neamhfhoirmeálta trí ghnáthchúraimí an tsaoil. Meastar gur chóir beirt fhoghlaimoir agus beirt chainteoir dúchais a chlárú don scéim le linn bliain a haon d’fheidhmiú na scéime agus an figiúir seo a leasú ag brath ar éileamh.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€9,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,400 (Dearbhán €350 don fhoghlaimoir x2 agus €350 don chainteoir dúchais x2)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtithe a spreagadh le páirt a ghlacadh sa scéim Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar an scéim le rannpháirtithe a mhealladh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a chláraíonn faoin scéim agus déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mBeart 7.2.4.		

7.6.4 Oíche na bhFoghlaimoirí

Réimsí:	D, J, K	Critéir pleanála teanga:	10, 11, 12
Aidhm:	Deiseanna neamhfhoirmeálta úsáide Gaeilge a chur ar fáil do phobal Inis Meáin, idir chainteoirí líofa Gaeilge agus fhoghlaimoirí.		
Cur síos:	<p>Eagrófar ‘Oíche na bhFoghlaimoirí’ ar bhonn rialta (m.sh. uair sa mí, ag brath ar éileamh) agus déanfar na hoícheanta seo a reáchtáil sa Teach Ósta Inis Meáin. Le daoine a spreagadh le freastal ar na hoícheanta seo, d’fhéadfaí margadh a dhéanamh leis an mbeár le lascaine a chur ar fáil – m.sh. má ordaíonn duine deoch trí Ghaeilge fhaigheann siad lascaine, nó dearbháin dí a úsáid.</p> <p>Dá gceapfaí go mbeadh sé ní b’fheiliúnaí, d’fhéadfaí ‘Uair na bhFoghlaimoirí’ a eagrú, seachas oíche iomlán.</p> <p>Cuirfear polasaí soiléir agus láidir teanga i bhfeidhm ag na himeachtaí seo.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Foinse maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1		
Dúshlán agus réitigh fhéideartha:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réitigh mholta: Déanfar poiblíocht tharraingteach ar na hoícheanta in Inis Meáin a léireos go mbeidh fáilte roimh gach duine a bheas sásta an méid Gaeilge atá acu a úsáid agus a chleachtadh, beag beann ar an gcumas atá acu. Iarrfar ar bhaill CPTIM freastal ar an oiread de na hoícheanta agus is féidir leo. Mura mbíonn dóthain éilimh ar na hoícheanta seo leis an mbeart a fheidhmiú cuirfear deireadh leis go sealadach agus déanfar iarracht é a chur i bhfeidhm arís tar éis bliana, ag súil go mbeidh spéis ag níos mó daoine ann mar thoradh ar bhearta eile sa bplean teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na n-oícheanta a eagraítear.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.7 An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn

7.7.1 An Ghaeilge a chur chun cinn sa réimse gnó ar an oileán

Réimse:	E, F, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 13, 14, 15, 18
Aidhm:	Cur le húsáid na Gaeilge sa réimse poiblí.		
Cur síos	<p>Cuirfear seirbhís tacaíochta gnó ar bun a spreagfadh comhlachtaí agus eagraíochtaí áitiúla le níos mó Gaeilge a úsáid ina ngnó laethúil – idir chumarsáid labhartha agus scríofa.</p> <p>Mar chuid den tseirbhís seo, reáchtálfar cruinnithe le húinéirí/bainisteoirí comhlachtaí agus eagraíochtaí, cuirfear seirbhís aistriúcháin ar fáil agus comhairle maidir le bealaí leis an nGaeilge a úsáid agus/nó polasaí teanga a fhorbairt agus cuirfear ábhar tacaíochta ar fáil do na comhlachtaí/eagraíochtaí. Moltar go bhfaighidh an OPTIM an t-ábhar tacaíochta atá cheana féin ar fáil ó ÚnaG, ó Fhoras na Gaeilge, ó Ghlór na nGael, srl. ar dtús le dáileadh ar chomhlachtaí/eagraíochta agus go bhfiosróidh sé/sí féidearthachtaí maidir le hábhar nua a fhorbairt má fheictear dó/di go bhfuil bearnaí sa soláthar.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, lucht gnó agus eagraíochtaí Inis Meáin, ÚnaG, Foras na Gaeilge, Glór na nGael		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€5,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€800 (aistriúchán 10,000 focal @ €0.08 an focal)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach molta: Bainfear úsáid as cruinnithe aonair le húinéirí/bainisteoirí le cúrsaí teanga agus tábhacht an tírdhreacha theangeolaíoch a phlé agus bainfear úsáid as torthaí an taighde a rinneadh don phlean teanga seo le léiriú dóibh go bhfuil éileamh ann ar sheirbhísí trí Ghaeilge.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na gcomhlachtaí/eagraíochtaí a bhaineann úsáid as an tseirbhís.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na gcomhlachtaí/eagraíochtaí a bhaineann úsáid as an tseirbhís.		

7.7.2 Halla Pobail Inis Meáin

Réimse:	F, I	Critéir Pleanála Teanga	18, 19
Aidhm:	Athchóiriú a dhéanamh ar Halla Pobail Inis Meáin le freastal níos fearr a dhéanamh ar phobal Inis Meáin agus le cur i bhfeidhm an phlean teanga a éascú.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar RTCEGSM le go ndéanfar athchóiriú ar dhíon Halla Pobail Inis Meáin. Cuirfear riachtanais a bhaineann le bearta an phlean teanga san áireamh agus an t-athchóiriú á dhéanamh (Beart 7.4.2 & Beart 7.5.3 srl.).		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), an OPTIM, CPTIM, pobal Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-3	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo. ⁴⁵		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann.		

⁴⁵ Tá briseadh síos ar na costais caipitil ar fáil i mír 7.13.3.

7.7.3 Fostaíocht trí Ghaeilge

Réimse:	F, G, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 13, 19
Aidhm:	Postanna a chur ar fáil trí Ghaeilge agus go háitiúil do phobal Inis Meáin.		
Cur síos	<p>Oibreofar i gcomhar le hÚnaG le teacht ar straitéisí le comhlachtaí a mhealladh chuig an oileán a mheallfas daoine le hoideachas tríú leibhéal agus le sainscileanna le fanacht ar an oileán, na comhlachtaí atá ar an oileán faoi láthair ach go háirithe. Chomh maith leis sin, tacófar le straitéis ÚnaG breis comhlachtaí a bhunú ar Inis Meáin.</p> <p>Mar chuid den bheart seo, d'fhéadfaí taighde a dhéanamh ar an bhfórsa saothair in Inis Meáin, go háirithe iad siúd nach bhfuil fostaíocht fhadtréimhseach acu, agus iarracht a dhéanamh ansin deiseanna fostaíochta a chruthú a bheadh feiliúnach dóibh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CPTIM (príomhúinéir), an cheanneagraíocht, an OPTIM, ÚnaG		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.7.4 Turasóireacht Chultúrtha Ghaelach a fhorbairt

Réimse:	E	Critéir Pleanála Teanga	11
Aidhm:	Féiniúlacht Ghaeltachta a neartú, agus deiseanna buntáistiúil eacnamúla san earnáil turasóireachta chultúrtha a chruthú do lucht labhartha na Gaeilge.		
Cur síos	Eagrófar imeachtaí sóisialta i gcomhar le Bainisteoir an Chomharchumainn do phobal an oileáin agus do thurasóirí (m.sh. ceardlanna, spórt, seónna, drámaí, srl.) mar chuid d'fhéilte áitiúla (m.sh. Éigse Dara Beag, Rásaí Inis Meáin). Faoin mbeart seo, déanfar stocaireacht ar ÚnaG le go bhfostófar Oifigeach Turasóireachta ar Inis Meáin chun an turasóireacht chultúrtha Ghaelach a fhorbairt tuilleadh ar an oileán chomh maith le nasc a chruthú idir na ceantair Ghaeltachta ar fad trí turais agus imeachtaí a eagrú.		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), an OPTIM, an cheanneagraíocht, Cóstá Gaelach Chonamara agus Árann, Táirgeora turasóireachta.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500 (poiblíocht, imeachtaí agus srl.)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine agus ar chineál na n-imeachtaí a eagraítear faoin mbeart seo.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.8 Na Meáin Chumarsáide

7.8.1 Nuachtlitir ‘Plean Teanga Inis Meáin’

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 16
Aidhm:	Eolas a scaipeadh maidir le himeachtaí Gaeilge Inis Meáin.		
Cur síos	<p>Mar chuid den nuachtlitir seo beidh nuacht agus pictiúir ón oileán, cur síos ar imeachtaí a bheadh le tarlú agus eolas eile agus beidh an t-ábhar ar fad i nGaeilge amháin nó dátheangach de réir mar is cuí. Moltar comórtas a réachtáil ar an oileán chun ainm an nuachtlitir a roghnú.</p> <p>Moltar an nuachtlitir a fhoilsiú ar líne ar shuíomh CPTIM (Beart 7.2.2), ar ríomhphost (Beart 6.2.3) agus ar pháipéar uair sa mí.</p> <p>Is é an OPTIM a dhéanfas bainistiú ar an togra, ach moltar daoine áitiúla deonacha a fháil le hábhar a chur ar fáil agus le heagarthóireacht agus dearadh a dhéanamh ar an nuachtlitir. Moltar chomh maith comhoibriú le Coiste Pleanála Teanga na nÓg (Beart 7.5.1) ar an mbeart seo.</p> <p>Nuair a bheas an plean ceadaithe ag RTCEGSM, ullmhófar dréachtphlean do chaon oileáin agus foilseofar agus scaipfear é ar chuile theach ar Árann é (féach mír 10.2 le haghaidh breis eolais).</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, pobal Inis Meáin, Coiste Pleanála Teanga na nÓg		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€8,400		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,200 (€100 ar 100 cóip x 12 mí)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM na heagráin den nuachtlitir ar chomhad.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann.		

7.8.2 Na Meáin Chumarsáide

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	16
Aidhm:	Cleachtas teanga atá fabhrach don Ghaeilge a chothú i measc pobal Inis Meáin, próifíl an oileáin a ardú, saibhreas Gaeilge an oileáin a thairfead agus daoine óga a chur ag labhairt Gaeilge lena sinsir agus ina measc féin.		
Cur síos	<p>Oibreofar i gcomhar le RTÉ Raidió na Gaeltachta le clár uair sa mbliain a chraoladh ó stiúideo Raidió na Gaeltachta i gCasla agus podchraoladh uair sa ráithe. Moltar deis a thabhairt do dhaltáí bunscoile, meánscoile agus pobal an oileáin a bheith páirteach i gcomhar lena dtuismitheoirí agus a seanthuismitheoirí a chur ag obair ar an gclár seo. Moltar tosú le clár leathuair an chloig a chlúdódh nuacht an oileáin, scéalta áitiúla agus cúrsaí reatha. D'fhéadfaí tarraingt ar ábhair eile de réir mar ba ghá.</p> <p>Chomh maith leis sin, nó mar mhalairt air, oibreofar i gcomhar le RTÉ Raidió na Gaeltachta agus/nó le TG4 chun cuidiú le daltaí meánscoile Inis Meáin clár ghearra raidió agus/nó teilifíse a chur le chéile. D'fhéadfaid na daltaí agallamh a chur ar sheandaoine an oileáin agus ceisteanna a chur orthu maidir le stair Inis Meáin agus comparáid a dhéanamh idir sin agus féiniúlacht óige Inis Meáin sa lá atá inniu ann. D'fhéadfaí leabhar a chur le chéile agus a fhoilsiú bunaithe ar an ábhar seo.</p> <p>D'fhéadfaí an chuid seo den bheart a chomhlíonadh mar chuid de shraith clár a rachadh timpeall ar an LPTanna uilig sa tír.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, cheanneagraíocht, RTÉ Raidió na Gaeltachta, daltaí meánscoile an oileáin agus a múinteoirí, pobal Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 3	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 3-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€10,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,000 (trealamh fuaimne do phodchraoladh @ €2,500 do Bhliain 3 + 1 x turas do RTÉ Raidió na Gaeltachta @ €1,500 in aghaidh na bliain do Bhliain 3-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Oiliúint a chur ar na daltaí maidir le cén chaoi clár a chur le chéile agus a chur i láthair.</p> <p>Réiteach molta: Iarrfar ar RTÉ Raidió na Gaeltachta teacht ar cuairt chuig Inis Meáin le ceardlann oiliúna, nó sraith ceardlann, a dhéanamh leis na daltaí.</p> <p>Dúshlán: Cead a fháil ó RTÉ Raidió na Gaeltachta an clár a chraoladh/spás a fháil i sceideal RTÉ Raidió na Gaeltachta don chlár.</p> <p>Réiteach molta: Murar féidir an clár a chraoladh ar RTÉ Raidió na Gaeltachta, d'fhéadfaí an beart seo a leasú agus na daltaí a chur ag obair ar phodchraoladh nó ar fhíseáin a d'fhéadfaí a fhoilsiú ar líne.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaltaí a ghlacann páirt sa mbeart seo agus ar líon na gclár a chraoltar.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo tríd an suirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.8.3 Béaloideas Inis Meáin

Réimse:	A, D, K	Critéir Pleanála Teanga	8, 10, 11
Aidhm:	Béaloideas Inis Meáin a bhailiú agus a thaifeadadh.		
Cur síos	<p>Déanfar béaloideas Inis Meáin a bhailiú agus a thaifeadadh le cur suas ar shuíomh idirlín Chomhlucht Forbartha Inis Meáin (Beart 7.2.2) agus le húsáid sa Seomra Taispeántais san Ionad Pobail (Beart 7.10.3) mar áis shaibhris Teanga i bhfoirm físeáin.</p> <p>Faoin mbeart seo, baileofar an béaloideas atá ann cheana féin agus cuirfear leis sin trí tuilleadh scéalta, amhránaíocht, seanachas agus srl. a bhailiú agus a thaifead ó phobal Inis Meáin. Moltar físeáin a dhéanamh amach as an mbailiúcháin a bhféadfaí a roinnt ar shuíomh Chomhlucht Forbartha Inis Meáin agus ar na meáin shóisialta.</p> <p>D'fhéadfaí pobal Inis Meáin clár raidió (Beart 7.8.2) a dhéanamh bunaithe ar an mbailiúcháin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, pobal Inis Meáin, Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€35,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,000 (taifead agus eagarthóireacht @ €2,000 ⁴⁶ + tras-scríobh @ €1,000 + fotheidil @ €1,000 + Costais Taistil agus lóistín @ €1,000 ⁴⁷)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Taighdeoirí feiliúnacha a fháil le tabhairt faoin obair.</p> <p>Réiteach molta: Poiblíocht a dhéanamh ar an tionscadal ar fud ollscoileanna na tíre agus thar lear más gá.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a ghlacann páirt sa mbeart seo agus pléifear na hiarratais ag cruinnithe a luaitear i mbeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a bhaineann úsáid as na físeáin chomh maith le líon na ndaoine a mbreathnaíonn ar an suíomh idirlín.		

⁴⁶ Bunaithe ar ocht n-uaire an chloig d'ábhar sa mbliain agus cur chuige www.guthan.wordpress.com.

⁴⁷ Is costas é seo do na daoine a bheas ag teacht isteach ag déanamh taifead ar an mbéaloideas a bhaileofar.

7.8.4 An Nuatheicneolaíocht

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 11, 12, 16
Aidhm:	Cur le húsáid na Gaeilge i measc daoine óga agus iad ag plé le cúrsaí teicneolaíochta, go háirithe le gutháin chliste agus leis an idirlíon.		
Cur síos	<p>Le tacaíocht ó choistí pleanála teanga eile agus ó na heagraíochtaí cuí, déanfar stocaireacht le leaganacha Gaeilge d'aipeanna móra cumarsáide – leithéidí Whatsapp, Viber, Snapchat, srl. – a chur ar fáil agus scagairí i nGaeilge a fháil d'Inis Meáin.</p> <p>Mar chuid den bheart seo, d'fhéadfaí féidearthachtaí a fhiosrú maidir le haip nua a fhorbairt do dhaoine óga sa nGaeltacht a bheadh i nGaeilge amháin agus a mbeadh gné shóisialta ag baint leis. Bheadh an aip seo ag freastal go huile is go hiomlán ar mhuintir na Gaeltachta agus sin amháin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, coistí pleanála teanga ó LPTanna eile, eagraíochtaí éagsúla Gaeilge agus óige, tuismitheoirí/caomhnóirí agus óige Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 3-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine óga a spreagadh le tuilleadh Gaeilge a úsáid ar ghléasanna teicneolaíochta agus ar líne.</p> <p>Réiteach molta: D'fhéadfaí comórtais a eagrú agus/nó grúpaí fócais a reáchtáil le daoine óga le teacht ar bhealaí nuálaíochta leis an dúshlán seo a shárú.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

7.9 Seirbhísí Poiblí

7.9.1 Seirbhísí Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Réimse:	H, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 15, 18
Aidhm:	Seirbhís Gaeilge ó Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte a chinntiú do phobal Inis Meáin.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte go gcuirfear seirbhís trí Ghaeilge ar fáil (m.sh. dochtúir, altra agus srl. ar fáil le Gaeilge) do phobal Inis Meáin. Forbrófar plean teanga i gcomhar le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte le cinntiú go bhfuiltear ag comhlíonadh an Plean Athbhreithnithe ar Sheirbhísí Cúraim Phríomhúil na hOileán (Aibreán 2017).		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an OPTIM, pobal Inis Meáin, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.9.2 Seirbhísí Reiligiúnacha

Réimse:	H, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 15, 18
Aidhm:	An Ghaeilge a chaomhnú sa réimse reiligiúnach.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar Dheoise Thuama (Caitliceach agus Protastúnach) lena chinntiú go leanfar ar aghaidh ag cur seirbhísí reiligiúnacha trí Ghaeilge ar fáil in Inis Meáin lena n-áirítear sacraimintí agus oiliúint do na sacraimintí ar fáil trí Ghaeilge. Forbrófar polasaí teanga i gcomhar leis an deoise d'Inis Meáin.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM, (príomhúinéir), CPTIM, An Eaglais Chaitliceach (Easpag Dheoise Thuama agus sagart pharóiste a fhreastalaíonn ar phobal Inis Meáin), Eaglais na hÉireann (Easpag Dheoise Thuama), pobal Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 7.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.10 Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil

7.10.1 Tacaíocht Pleanála

Réimse:	I, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 17
Aidhm:	Tacaíocht a chur ar fáil do phobal Inis Meáin ar miste leo teach a cheannach nó a thógáil ar an oileáin chomh maith le coinníoll Teanga a bheith mar chuid de phleananna forbartha a chinntiú agus a láidriú.		
Cur síos	<p>Tacaíocht Pleanála: I gcomhar le Comhairle Chontae na Gaillimhe, déanfar athmhúnlú ar an gcóras atá ann le tacaíocht agus tús áite a thabhairt do phobal Inis Meáin a rugadh agus a togadh ar an oileán chomh maith le daoine/teaghlach ar miste leo teach a cheannach nó a thógáil ar an oileán.</p> <p>Polasaithe Pleanála: Moltar imscrúdú a dhéanamh ar phleananna forbartha⁴⁸ a bhféadfaí tionchar a imirt ar chúrsaí teanga ar an oileán agus stocaireacht a dhéanamh i gcomhar le CFIM (nuair is gá) chun a chinntiú go bhfuil riachtanais teanga phobal an oileáin á gcomhlíonadh faoin bplean seo.</p> <p>Faoin mbeart seo, breathnófar ar líon na pleananna a bhfuil/nach bhfuil aird tugtha do chúrsaí teanga iontu, ar bhearta stocaireachta a thugtar fúthu agus ar aon fhreagra a fhaightear air sin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), CPTIM, an OPTIM, Comhairle Chontae na Gaillimhe.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt agus coinneofar taifead ar líon na pleananna a bhfuil agus a chuireann coinníoll teanga san áireamh.		

⁴⁸ Plean Forbartha na Gaillimhe 2015 – 2021, Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta 2008 – 2018, Scéimeanna Leatheadbhan Náisiúnta, Plean Straitéiseach ÚnaG, Pleananna Straitéiseach Timpeallachta & Comhshaoil, Forbairt Slí an Atlantaigh Fhíain agus Conraidh Soláthar Poiblí.

7.10.2 Leathanbhanda

Réimse:	G, I	Critéir Pleanála Teanga	17
Aidhm:	Leathanbhanda d'ardluas a chur ar fáil in Inis Meáin.		
Cur síos	I gcomhar leis RTCEGSM, le Comhairle Chontae na Gaillimhe agus le grúpaí ábhartha eile, déanfar stocaireacht ar an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil le tabhairt faoi thogra le leathanbhanda d'ardluas a sholáthar d'Inis Meáin. Cinnteoidh sé seo go mbeidh fostaíocht ar fáil ar an oileán trí daoine a bheith in ann oibriú ón mbaile. Beifear in ann leas a bhaint as seo chun Ranganna Gaeilge agus an scéim Gaelchara a chur ar líne de réir mar is gá.		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), CPTIM, an OPTIM, RTCEGSM, Comhairle Chontae na Gaillimhe, An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil, pobal Inis Meáin, coistí pobail Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mbliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

7.10.3 Ionad Pobail

Réimse:	F, I	Critéir Pleanála Teanga	18, 19
Aidhm:	Cinntiú go dtógfár Ionad Pobail in Inis Meáin le freastal níos fearr a dhéanamh ar phobal an oileáin agus le cur i bhfeidhm an phlean teanga a éascú.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar RTCEGSM le cinntiú le leanfar ar aghaidh leis an obair ar Ionad Pobail Inis Meáin a thógáil. Cuirfear riachtanais a bhaineann le bearta an phlean teanga san áireamh agus an t-athchóiriú á dhéanamh (Beart 7.5.2 & Beart 7.8.3).		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), an OPTIM, CPTIM, pobal Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-3	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann.		

DRAFT

7.10.4 Ionad Spóirt faoi dhíon

Réimse:	F, I, J	Critéir Pleanála Teanga	18, 19
Aidhm:	Ionad Spóirt faoi dhíon a thógáil in Inis Meáin le freastal níos fearr a dhéanamh ar phobail Inis Meáin.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar RTCEGSM le go dtógfar Ionad Spóirt faoi dhíon ar Inis Meáin. Feidhmeoidh an Ionad Spóirt faoi dhíon mar áis oscailte chomh maith le háiseanna spóirt a sholáthar don oileán. Reáchtálfar imeacht spóirt lae ann uair sa mbliain ina dtabharfar cuireadh do na ceantair Ghaeltachta ar fud na tíre.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht (príomhúinéir), an OPTIM, CPTIM, pobal Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-3	Socrúcháin agus ullmhúcháin	
	Bliain 3-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo. ⁴⁹		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann.		

⁴⁹ Tá briseadh síos ar na costais caipitil ar fáil i mír 7.13.3.

7.10.5 Comharthaíocht

Réimse:	I	Critéir Pleanála Teanga	19
Aidhm:	Cinntiú go bhfuil comharthaí dátheangacha ar an oileáin agus go dátheangach nuair is gá.		
Cur síos	Cinnteoфар go bhfuil na comharthaí a chrochtar in Inis Meáin i nGaeilge nó gá dhátheangach nuair is gá. Tacóidh an OPTIM le CFIM stocaireacht ar Chomhairle Chontae na Gaillimhe ar mhaoiniú chun comharthaí i nGaeilge nó go dhátheangach a chrochadh ar an oileán.		
Páirtithe leasmhara:	CFIM (príomhúinéir), OPTIM, CPTIM, an cheanneagraíoch, Comhairle Contae na Gaillimhe		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.11 Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire

7.11.1 Imeachtaí Sóisialta do Dhaoine Óga

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Aidhm:	An Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga shóisialta i measc dhaoine óga.		
Cur síos	Eagrófar tuilleadh imeachtaí sóisialta do pháistí agus do dhaoine óga (m.sh. ceardlanna, spórt, seónna, dioscó, srl.) mar chuid d'fhéilte áitiúla (Éigse Dara Beag). Cinnteofar go bhfuil polasaí láidir teanga i bhfeidhm ag gach féile.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, coistí na bhféilte áitiúla, óige Inis Meáin, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€24,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€3,500 (ábhar, poiblíocht agus srl.)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon agus ar chineál na n-imeachtaí a eagraítear faoin mbeart seo.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4.		

DRAFT

7.11.2 Imeachtaí Scoil-bhunaithe

Réimse:	C, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Aidhm:	An dea-chleachtas teanga a fheictear taobh istigh de chomhthéacs na scoile a leathnú amach i gcomhthéacsanna eile.		
Cur síos	Eagrófar imeachtaí sóisialta (m.sh. drámaí, tráth na gceist, biongó srl.) trí na scoileanna ach cuirfear ar siúl iad taobh amuigh den scoil agus taobh amuigh de na huaireanta scoile – m.sh. i halla pobail – ar bhonn rialta le daoine óga Inis Meáin a thabhairt le chéile. Ó thaobh drámaí de, d’fhéadfaí duine ón gCumann Drámaíochta (Beart 7.11.6) a fháil le drámaí a léiriú leis na daoine óga.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, óige Inis Meáin agus a dtuismitheoirí/caomhnóirí, múinteoirí Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€5,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€800 (ábhar agus trealamh de réir mar a theastaíonn sé)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Daoine óga a spreagadh le páirt a ghlacadh. Réiteach molta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar na himeachtaí; spotduaiseanna a thabhairt amach ag na himeachtaí le daoine a mhealladh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na n-imeachtaí a eagraítear faoin mbeart seo.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.11.3 Oiliúint agus Tacaíocht do Thraenáilaithe/Theagascóirí

Réimse:	C, D, F, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12, 15
Aidhm:	Caitheamh aimsire trí Ghaeilge a chur ar fáil do phobal Inis Meáin.		
Cur síos	<p>Oiliúint: Cuirfear oiliúint ar fáil do dhaoine a bhíonn ag reáchtáil imeachtaí in Inis Meáin (m.sh. traenáilaithe, bainisteoirí, múinteoirí ceoil/damhsa/amhránaíochta, cinnirí do choláistí samhraidh srl.) maidir le bealaí leis an nGaeilge a chur chun cinn ag na himeachtaí/seisiúin/ranganna sin, bíodh Gaeilge ar a dtail acu nó ná bíodh. Déanfar é seo trí shraith ceardlann a eagrú agus cuireadh a thabhairt do thraenáilaithe, do theagascóirí, srl. Is é an OPTIM a dhéanfas áisitheoireacht ar na ceardlanna, ach féadfar aoichainteoirí a thabhairt isteach chomh maith de réir mar is cuí. Moltar ábhar saincheaptha (m.sh. liosta focal a bhaineann le spórt, ceol, srl.) a chur ar fáil do rannpháirtithe na gceardlann.</p> <p>Tacaíocht: Cuirfear tacaíocht teanga – i. seirbhís aistriúcháin, comhairle agus cúnaimh maidir le polasaí teanga, ranganna Gaeilge, ceardlanna oiliúna, srl. – ar fáil do lucht na gcaitheamh aimsire le go mbeidh siad in ann iompú ar an nGaeilge de réir a chéile agus imeachtaí ar siúl acu. Cuirfear polasaí teanga samplach ar fáil dóibh agus cuideofar leo an polasaí a chur in oiriúint dá gcumann féin.</p> <p>Mar chuid den bheart seo, beidh bunachar sonraí na traenáilaithe/teagascóirí/srl. le forbairt.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, an lucht caitheamh aimsire in Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€5,950		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€850 (ábhar agus poiblíocht @ €250 + 2 x aoichainteoirí @ €300)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réitigh mholta: I gcás clubanna agus cumann, moltar labhairt le bainistíocht na gclubanna/na gcumann leis na buntáistí a bhainfeadh le húsáid na Gaeilge sa gclub/cumann a léiriú dóibh.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

7.11.4 Caitheamh Aimsire trí Ghaeilge

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Aidhm:	Caitheamh aimsire trí Ghaeilge a chur ar fáil do dhaoine fásta Inis Meáin.		
Cur síos	Cuirfear ranganna agus ceardlanna (m.sh. cócaireacht, cártaí, grianghrafadóireacht, ióga, cniotáil, srl.) ar fáil trí Ghaeilge. Moltar bunachar a chur le chéile de dhaoine in Inis Meáin agus Inis Oírr ⁵⁰ a bhfuil scileanna mar sin acu agus a bheadh sásta rang nó ceardlann a mhúineadh. Mura bhfuil Gaeilge ag cuid de na daoine sin, d'fhéadfaí cuidiú leo foclóir agus abairtí bunúsacha áirithe a fhoghlaim le húsáid mar chuid de na ranganna/ceardlanna.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, an lucht caitheamh aimsire in Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€18,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€3,000 (íocaíocht do theagascóirí/áisitheoirí + costais taistil, ábhar)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		

⁵⁰ De bharr gur féidir taisteal idir an dá oileán.

7.11.5 Club Leabhar

Réimse:	J	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Aidhm:	Pobal Inis Meáin a chur ag léamh na Gaeilge.		
Cur síos	<p>Bunófar club leabhar in Inis Meáin. Moltar club do chainteoirí líofa Gaeilge a dhíreodh isteach ar leabhair Ghaeilge amháin, agus club leabhar eile a léifeadh idir leabhair Bhéarla agus leabhair Ghaeilge ach a dhéanfadh an plé uilig trí Ghaeilge agus a bheas oscailte do dhaoine nach bhfuil chomh compordach céanna leis an nGaeilge.</p> <p>Is baill CPTIM a dhéanfas na clubanna a reáchtáil ar dtús ach déanfar iarracht an cúram sin a aistriú go dtí baill eile den phobail in imeacht ama ionas gur ndéantar buanú ar na clubanna nó gur féidir leo feidhmiú go neamhspleách ar an struchtúr pleanála teanga a leagtar amach i mBeart 7.2.1.</p> <p>Moltar chomh maith go dtiocfadh baill na gclub le chéile uair sa mí i dtithe a chéile nó in ionad poiblí (m.sh. caifé nó teach tábhairne).</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, an lucht caitheamh aimsire in Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€4,200		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€600 (ábhar)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach molta: Déanfar poiblíocht ar an gclub ar na meáin shóisialta agus ag imeachtaí/ranganna a eagraítear mar chuid de bhearta an phlean teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.11.6 Cumann Drámaíochta

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Aidhm:	Cumann Drámaíochta a bhunú in Inis Meáin.		
Cur síos	<p>Bunófar cumann drámaíochta in Inis Meáin. Moltar club amháin a bhunú agus go scríobhfar dráma a fheileann do bhaill an chlub, bíodh siad ina gcainteoirí líofa Gaeilge nó ar bheagán Gaeilge.</p> <p>Moltar go scríobhfaidh baill an chumainn an dráma i gcomhar leis an OPTIM agus go léireofaí an dráma don phobal ag deireadh an tréimhse.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, an lucht caitheamh aimsire in Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€12,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,000 (ábhar don dráma)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach molta: Déanfar poiblíocht ar an gclub ar na meáin shóisialta agus ag imeachtaí/ranganna a eagraítear mar chuid de bhearta an phlean teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

DRAFT

7.11.7 Cumann Scannánaíochta

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Aidhm:	Cumann Scannánaíochta a bhunú in Inis Meáin.		
Cur síos	Bunófar cumann scannánaíochta in Inis Meáin. Moltar club amháin a bhunú agus go ndéanfar taifead ar thimpeallacht, chultúr agus saol an oileáin. D'fhéadfaí an beart seo a nascadh le beart 7.8.3 agus go ndéanfar scannán amach as béaloideas an oileáin.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, pobal Inis Meáin, TechSpace		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€13,300		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,217 (trealamh scánannaíochta @ €250 an ceann ⁵¹ do Bhliain 2 + €50 don áisitheoir x 36 seachtain)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh. Réiteach molta: Déanfar poiblíocht ar an gclub ar na meáin shóisialta agus ag imeachtaí/ranganna a eagraítear mar chuid de bhearta an phlean teanga.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

⁵¹ Is féidir an trealamh seo a cheannach ó TechSpace. Bheifí ag súil le 10 rannpháirtithe.

7.12 Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith

7.12.1 Forbairt na Pleanála Teanga sa LPT

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc óige Inis Meáin ar cheist na teanga agus iad a spreagadh le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an leibhéal áitiúil agus le páirt ghníomhach a ghlacadh sa bpróiseas pleanála teanga.		
Cur síos	<p>Forbrófar scéim taithí oibre do dhaltáí Idirbhliana ó Choláiste Naomh Eoin le seachtain nó coicís a chaitheamh i mbun taithí oibre le hOifigeach Pleanála Teanga Inis Meáin. Déanfar clár cuimsitheach a ullmhú don taithí oibre le cinntiú go bhfaigheann na daoine óga taithí fhiúntach agus go mbaineann siad tairbhe as.</p> <p>Cuirfear scoláireacht samhraidh amháin in aghaidh na bliana ar fáil do dhaltáí na sraithe sinsearaí i gColáiste Naomh Eoin agus do mhic léinn tríú leibhéal as an oileán dul ag obair leis an OPTIM mar obair shamhraidh. Cuirfear tuarastáil ar fáil don obair sin a mheallfas daoine óga le cur isteach air.</p> <p>Nascofar an beart seo leis an scoláireacht sa bPleanáil Teanga (Beart 7.12.3) le go spreagofar scoláireachtaí cur isteach ar an taithí oibre sula dtabharfar faoin MA sa Léann Teanga.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, óige Inis Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€17,280		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,880 (€12.00 in aghaidh na huairé x 6 seachtaine don scoláireacht samhraidh)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 7.2.1.		

7.12.2 Cainteanna Poiblí

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc phobal Inis Meáin ar cheisteanna teanga.		
Cur síos	Eagrófar sraith cainteanna faoi chúrsaí teanga in Inis Meáin, ag díriú ar réimse leathan gnéithe a mbeadh spéis ag codanna éagsúla den phobal iontu (m.sh. cainteoirí Gaeilge, cainteoirí Béarla, tuismitheoirí, srl.). Moltar na cainteanna seo a nascadh le himeachtaí eile a mbeadh an pobal ag freastal orthu, m.sh. féilte, imeachtaí sna cumainn CLG, imeachtaí tráthnóna sna scoileanna, srl. Moltar na cainteanna seo a bheith i nGaeilge, go dátheangach agus i mBéarla ag brath ar an ábhar le freastal ar phobal iomlán Inis Meáin, agus iad a chur ar siúl sa dá chuid den LPT. Moltar réimse leathan ábhair a chlúdach m.sh. forbairt an linbh, ealaín, stair, dúlra, sealbhú teanga srl.		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, an cheanneagraíocht, lucht eagraithe féilte áitiúla, an cumann CLG, foireann scoileanna Inis Meáin, pobal Inis Meáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€11,700		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,950 (ábhar agus poiblíocht @ €150 + 6 x aoichainteoirí @ €300)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM/CPTIM taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na cainteanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uilig sa bplean teanga.		

7.12.3 Scoláireachtaí do chúrsa Pleanála Teanga

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	2, 3
Aidhm:	Scoláireacht amháin a chur ar fáil in aghaidh na bliana do chainteoir líofa Gaeilge ó Inis Meáin le tabhairt faoin mháistreacht sa léann teanga.		
Cur síos	<p>Bunófar ciste le scoláireachtaí a bhronnadh ar dhuine amháin as Inis Meáin le freastal ar chúrsa i réimse na pleanála teanga⁵².</p> <p>Tosófar amach le scoláireacht amháin agus déanfar iarracht cur leis sin trí urraíocht a fháil nó trí scéimeanna eile maoinithe a aimsiú.</p> <p>Mar chuid den bheart, beidh sé mar choinníoll go mbeidh ar an scoláireacht tréimhse thaithí oibre a dhéanamh le hOPTIM agus le Bainisteoir CFIM (Beart 7.12.1).</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIM (príomhúinéir), CPTIM, CFIM, Pobal Inis Inis Meáin, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€38,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€6,417 (táillí @ €3,000 sa mbliain + costais taistil @ €250 + lóistín @ €600 ⁵³)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh</p> <p>Réiteach: D'fhéadfadh Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge cur i láthair a dhéanamh do mhuintir an oileáin agus na mic léinn chun buntáistí na scoláireachta a léiriú.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar na daltaí a mbronnfar scoláireachtaí orthu.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIM taifead ar líon na ndaltaí a chuirfeas isteach ar an scoláireacht, ag súil go dtiocfaidh ardú air bliain i ndiaidh bliana. Ar bhealach níos leithne, beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil i dtorthaí an tsuirbhé a luaitear i mBeart 7.2.4 .		

⁵² Cuirfeadh scoláireacht ar fáil don MA (Léann Teanga) le speisialtóireacht sa bPleanáil Teanga nó an Diplóma sa bPleanáil Teanga.

⁵³ Réachtáiltear ceardlanna 3 uaire in aghaidh an seimeastar don MA sa Léann Teanga.

7.13 Costais agus Maoiniú Bhearta Inis Meáin

Luaitear costas bliantúil agus costas iomlán le bearta Inis Meáin i mír 8 den phlean teanga. Sa mír seo, déantar coimriú ar chostais iomlána Inis Meáin de réir bliana. Tugtar eolas chomh maith faoin mbuiséad reatha a bheas ag teastáil leis an bplean teanga ar Inis Meáin a chur i bhfeidhm agus faoin mbuiséad caipitil a theastós gach bliain.

7.13.1 Nóta maidir le Beart 7.2.1

Tugar sa dá thábla thíos mionbhriseadh síos ar na costais a bhainfeas le beart 7.2.1:

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Tuarastal	€35,000.00	€37,500.00	€40,000.00	€42,500.00	€45,000.00	€47,500.00	€50,000.00
Cáin an Fhostóra (11.0%)	€3,850.00	€4,125.00	€4,400.00	€4,675.00	€4,950.00	€5,225.00	€5,500.00
Iomlán	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00

Tábla 7.1: Tuarastal an OPTIM

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Earcaíocht	€1,000.00						
Taistil	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00
Stáiseanóireacht, priontáil agus fótachóipeáil, poiblíocht agus fógraíocht	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00
Trealamh	€5,000.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
Cíos	€8,000.00	€8,000.00	€8,000.00	€8,000.00	€8,000.00	€8,000.00	€8,000.00
Fo-iomlán	€19,000.00	€13,500.00	€13,500.00	€13,500.00	€13,500.00	€13,500.00	€13,500.00
Tuarastal	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00
Iomlán (le tuarastal)	€57,850.00	€55,125.00	€57,900.00	€60,675.00	€63,450.00	€66,225.00	€69,000.00

Tábla 7.2: Clár Caiteachais Bheart 7.2.1

7.13.2 Clár Caiteachais do Phlean Teanga Inis Meáin

Réimse	Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Feidhmiú an Phlean Teanga	7.2.1	€57,850.00	€55,125.00	€57,900.00	€60,675.00	€63,450.00	€66,225.00	€69,000.00
	7.2.2	€2,500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
	7.2.3	-	-	-	-	-	-	-
	7.2.4	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00
An Córas Oideachais	7.3.1	-	-	-	-	-	-	-
	7.3.2	-	-	-	-	-	-	-
	7.3.3	-	-	-	-	-	-	-
	7.3.4	-	€2,450.00	€2,450.00	€2,450.00	€2,450.00	€2,450.00	€2,450.00
	7.3.5	-	-	€2,200.00	€2,200.00	€2,200.00	€2,200.00	€2,200.00
Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh	7.4.1	-	€300.00	€300.00	€300.00	€300.00	€300.00	€300.00
	7.4.2	-	€1,080.00	€1,080.00	€1,080.00	€1,080.00	€1,080.00	€1,080.00
	7.4.3	€2,500.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00
	7.4.4	-	-	-	-	-	-	-
	7.4.5	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile	7.5.1	€6,600.00	€6,600.00	€6,600.00	€6,600.00	€6,600.00	€6,600.00	€6,600.00
	7.5.2	-	€15,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00
	7.5.3	€11,650.00	€6,650.00	€6,650.00	€6,650.00	€6,650.00	€6,650.00	€6,650.00
	7.5.4	€4,260.00	€4,260.00	€4,260.00	€4,260.00	€4,260.00	€4,260.00	€4,260.00
Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais	7.6.1	€8,000.00	€4,000.00	€4,000.00	€4,000.00	€4,000.00	€4,000.00	€4,000.00
	7.6.2	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00
	7.6.3	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00
	7.6.4	-	-	-	-	-	-	-
An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn	7.7.1	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00
	7.7.2	-	-	-	-	-	-	-
	7.7.3	-	-	-	-	-	-	-
	7.7.4	-	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00

Na Meáin Chumarsáide	7.8.1	€1,200.00	€1,200.00	€1,200.00	€1,200.00	€1,200.00	€1,200.00	€1,200.00
	7.8.2	-	-	€4,000.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00
	7.8.3	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00
	7.8.4	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Poiblí	7.9.1	-	-	-	-	-	-	-
	7.9.2	-	-	-	-	-	-	-
Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil	7.10.1	-	-	-	-	-	-	-
	7.10.2	-	-	-	-	-	-	-
	7.10.3	-	-	-	-	-	-	-
	7.10.4	-	-	-	-	-	-	-
	7.10.5	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire	7.11.1	€3,500.00	€3,500.00	€3,500.00	€3,500.00	€3,500.00	€3,500.00	€3,500.00
	7.11.2	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00
	7.11.3	€850.00	€850.00	€850.00	€850.00	€850.00	€850.00	€850.00
	7.11.4	-	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00
	7.11.5	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00
	7.11.6	-	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00
	7.11.7	-	€4,300.00	€1,800.00	€1,800.00	€1,800.00	€1,800.00	€1,800.00
Staid na Gaeilge in Inis Meáin	7.12.1	-	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00	€2,880.00
	7.12.2	-	€1,950.00	€1,950.00	€1,950.00	€1,950.00	€1,950.00	€1,950.00
	7.12.3	-	€3,850.00	€7,700.00	€7,700.00	€7,700.00	€7,700.00	€3,850.00
Buiséad reatha		€109,466.00	€131,151.00	€129,476.00	€129,751.00	€132,526.00	€135,301.00	€134,226.00
Buiséad caipitil (féach mír 7.5 thíos)		€0.00	€900,000.00	€580,000.00	€160,000.00	€160,000.00	€160,000.00	€160,000.00
Iomlán		€109,466.00	€1,031,151.00	€709,476.00	€289,751.00	€292,526.00	€295,301.00	€294,226.00

Tábla 7.4: Costais Iomlána Bhearta Inis Meáin

7.13.3 Buiséad Caipitil de réir bliana Inis Meáin

Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
7.3.1	-	€100,000.00	€400,000.00	€120,000.00	€120,000.00	€120,000.00	€120,000.00
7.4.4	-	€150,000.00	€150,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00	€10,000.00
7.7.2	-	€150,000.00	-	-	-	-	-
6710.4	-	€500,000.00	€30,000.00	€30,000.00	€30,000.00	€30,000.00	€30,000.00
Buiséad caipitil iomlán	€0.00	€900,000.00	€580,000.00	€160,000.00	€160,000.00	€160,000.00	€160,000.00

Tábla 7.5: Costais Iomlána Bhearta Inis Meáin

DREACH

8. Bearta Inis Oírr

8.1 Réamhrá

De bharr go bhfuil éagsúlacht idir na riachtainais atá ag Árann, Inis Meáin agus Inis Oírr, beartaíodh na bearta a bhriseadh suas de réir oileáin. Sa gcaibidil seo, leagtar amach bearta Inis Oírr.

DREÁCHT

8.2 Feidhmiú an Phlean Teanga ar Inis Oírr

8.2.1 Struchtúr Feidhmithe Inis Oírr

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Struchtúr a bhunú leis an bPlean Teanga a chur i bhfeidhm go héifeachtach le hionchur leanúnach ó phobail na nOileán		
Cur síos	<p>An Cheanneagraíocht: Feidhmeoidh CCTeo mar cheanneagraíocht d'fheidhmiú Phlean Teanga Oileáin Árann ach is iad CCTeo a bheas freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Inis Oírr. Beidh freagracht ar an gCeanneagraíocht an riaradh agus leathdháileadh a dhéanamh ar an mbuiséad Pleanála Teanga do Limistéar Pleanála Teanga Oileáin Árann agus bunófar Coiste Pleanála Teanga Oileán Árann faoi Chathaoirleacht CCTeo. Is ról straitéiseach a bheas ag an gCoiste seo agus fágfar cinntí áitiúla faoi chúram Choistí Áitiúla Pleanála Teanga ar na trí oileán.</p> <p>CPTOÁ: Beidh an struchtúr seo déanta suas d'ionadaí ó trí oileán Árann. Moltar 2 nó 3 ó chaon oileán. Is ról comhpháirtíochta, idirghníomhaíochta a bheidh ann, chun a chinntiú go mbeidh éifeacht ag baint le cur i bhfeidhm agus le dul chun cinn an phlean agus chun monatóireachta leanúnach a dhéanamh ar an bPlean Teanga. Samhlaítear go dtiocfaidh an Coiste seo le chéile uair sa ráithe chun athbhreithniú, monatóireacht, agus moltaí a dhéanamh faoi dhul chun cinn na spriocanna.</p> <p>CPTIO: Beidh coiste áitiúil ag feidhmiú ar chaon oileán. Is fochoiste den Chomharchumann a bheidh ann i ngach cás. Baill nua a mhealladh le dhul ar an gcoiste. (Beidh Ionadaí ó CPTIO ar an gCoiste Stiúrtha chun moltaí agus tuairiscí ar dhul chun cinn a chur ar aghaidh).</p> <p>OPTIO: Beidh Oifigeach Pleanála Teanga le fostú ar gach oileáin faoi riaradh An Cheanneagraíocht (CCTeo)⁵⁴. Beidh OPTIO lonnaithe in oifigí CCTeo, agus freagrach don Cheanneagraíocht (CCTeo) ó thaobh riaracháin ó lá go lá & CPTIO maidir le cur i bhfeidhm & seachadadh an phlean. Beidh an phlean á chur i bhfeidhm ar Inis Oírr agus i gcomhar leis an gcoiste pleanála teanga, CPTIO & pobal an oileáin. Beidh buiséad pleanála teanga curtha ar fáil do CCTeo gach bliain agus beidh CCTeo á riaradh ar an oileáin. Tá gá le hOifigeach Pleanála Teanga d'Inis Oírr agus sin amháin agus beidh muid ag oibriú ar an mbunús sin. Tá phlean Inis Oírr bunaithe ar phlé agus taighde atá déanta leis an gcomharchumann, coiste pleanála teanga, coistí áitiúla, & an pobal.</p> <p>Is é an scála pá atá molta ná Post Lán-Aimseartha ar €35,000 -€50,000 in aghaidh na bliana ag brath ar cháilíochtaí agus taithí.</p> <p>Costais eile riaracháin: 9,000 (meán thar 7 mbliana)</p> <p>Costas na mbearta a chur i bhfeidhm:18,309 (meán thar 7 mbliana)</p>		
Páirtithe leasmhara:	CCTeo (príomhúinéir), CSPTOÁ, OPTIO		

⁵⁴ Beidh OPTÁ lonnaithe ar Árann, beidh OPTIM lonnaithe ar Inis Meáin agus beidh OPTIO lonnaithe ar Inis Oírr.

Saolré an bhirt:	Bliain 1	Coinníollacha poist a fhorbairt, post an OPTIO a fhógairt agus an OPTIO a fhostú
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt
Costas measta iomlán:	€378,834	
Costas measta in aghaidh na bliana:	€54,119 ⁵⁵	
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM	
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine cáilithe a earcú a bheadh in ann freastal ar riachtanais uilechuimsitheach an Phlean agus freastal ar na spriocghrúpaí éagsúla.</p> <p>Réiteach molta: Mura féidir theacht ar iarrthóirí leis na cáilíochtaí cuí d'fhéadfaí duine a fhostú a mbeadh taithí aige/aici ar réimsí ábhartha eile (m.sh. forbairt pobail) ar an gcoinníoll go dtabharfadh sé/sí faoi cháilíocht sa bpleanáil teanga i ndiaidh a c (h)eapacháin.</p>	
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Cuirfidh an OPTIO tuairisc mhíosúil ar chur i bhfeidhm an phlean ar fáil don Choiste Pleanála Teanga.	
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uilig sa bplean teanga.	

⁵⁵ Briseadh síos ar chostas faoi mhír 7.1 (leathanach leis na costais seo iniata)

8.2.2 Láithreacht ar Líne

Réimse:	G, K	Critéir Pleanála Teanga	1, 16
Aidhm:	Feasacht ar an bpróiseas pleanála teanga a fhorbairt i measc phobal an oileáin agus pointe teagmhála a chur ar fáil do bhail an phobail.		
Cur síos	<p>Forbrófar suíomh gréasáin do CPTIO agus cuirfear ar fáil air eolas faoin bplean agus faoi bhearta an phlean, sonraí teagmhála an OPTIO agus nuacht faoi chur i bhfeidhm an phlean i measc rudaí eile (.i.e. eolas faoi bheart 6.4.3). Beidh an OPTIO freagrach as eolas reatha a chur ar an suíomh agus an suíomh a uasdátú de réir mar is cuí.</p> <p>Dearadh an OPTIO chomh maith leathanach Facebook do CPTIO agus déanfar é a riaradh agus a choinneáil cothrom le dáta, agus d'fhéadfadh sé/sí leathanaigh a chruthú do CPTIO ar na meáin shóisialta eile – m.sh. Twitter, Instagram, Snapchat, srl. – de réir mar is cuí.</p> <p>Cuirfidh CSPTOÁ agus CCTeo ábhar ar fáil don suíomh anois is arís más mian leo nó má iarrann an OPTIO é.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo, Pobal Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€12,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,786 (€8,000 do Bhliain 1 agus €750 in aghaidh na bliana do Bhliain 2-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		

8.2.3 Bunachar Teagmhálaithe

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Pobal Inis Oírr a choinneáil ar an eolas faoi chur i bhfeidhm an phlean teanga agus obair an OPTIO a éascú.		
Cur síos	<p>Le cead na ndaoine a bheas i gceist agus ag teacht leis an Rialachán Ginearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) agus an reachtaíocht chuí, coinneoidh an OPTIO bunachar teagmhálaithe (ainm, seoladh ríomhphoist) de bhaill phobal Inis Oírr a bhfuil spéis faoi leith acu sa bpróiseas pleanála teanga, idir bhaill coistí agus eagraíochtaí éagsúla, fhoireann na scoileanna, tuismitheoirí, lucht gnó, lucht caitheamh aimsire agus ghnáthbhaill an phobail.</p> <p>Beidh an OPTIO in ann na sonraí teagmhála seo a úsáid leis an nuachtlitir (Beart 6.8.4) agus nuacht eile faoin bplean teanga a scaipeadh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo, Pobal Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

DRAFT

8.2.4 Córas Tacaíochta agus Monatóireachta

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	1, 19
Aidhm:	Córas Tacaíochta a chur ar fáil don OPTIO agus don CSPTOÁ agus Córas Monatóireachta a chur i bhfeidhm ar éifeacht an phlean teanga.		
Cur síos	<p>Beidh córas tacaíochta agus monatóireachta i bhfeidhm ar bhonn rialta le cinntiú go mbeidh bearta an phlean teanga á gcur i bhfeidhm go héifeachtach agus go córasach. Beidh Cruinniú Míosúil idir an OPTIO agus an CSPTOÁ (le dul chun cinn a phlé agus le fadhbanna a aithint agus le réiteach a aimsiú do na fadhbanna)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gearrthuirisc ráithiúil le réiteach ag an OPTIO don CSPTOÁ & Coiste Comhar Caomhain • Mórthuirisc bliantúil le réiteach ag an OPTIO don CSPTOÁ & Coiste Comhar Caomhain agus do ÚnaG. • Éifeachtúlacht an Choiste a phlé agus a mheas go rialta. Cinntiú go bhfuil rannpháirtíocht leathan atá ionadaíodh ar an bpobal i láthair chuile mhí agus an córam comhlíonta. • Córas Tacaíochta don fhoireann a bheith ag feidhmiú ó lá go lá (ón gCoiste agus ó CCTeo) agus ag feidhmiú go h-éifeachtach. • Cruinnithe míosúla ina mbeidh tuairisc ar dhul chun cinn na mbearta agus tuairisc ar chaiteachas. • Tuairiscí ráithiúla bunaithe ar thomhais atá aontaithe roimh réidh le CSPTOÁ, ar dhul chun cinn. Anailís agus imscrúdú a dhéanamh ar fhadhbanna chun déileáil le haon deacrachtaí a eascraíonn ó am go chéile agus triail a bhaint as cur chuige nua nuair a theastaíonn sé. • CSPTOÁ leis an mórthuirisc a phlé agus a dtuairim faoi a thabhairt i scríbhinn. Is é an OPTIO a bheas freagrach as na cruinnithe agus as na gníomhartha monatóireachta eile a eagrú. <p><i>Seo a leanas na gníomhartha monatóireachta atá i gceist agus uimhir an bhirt lena mbaineann siad:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuairiscí rialta faoin dul chun cinn: 6.3.4, 6.4.2, 6.4.3, 6.7.1, 6.9.1, 6.10.1. • Taighde & Staidéar Féidearthachta le déanamh ar na bearta seo a leanas: 6.2.1, 6.3.1, 6.3.4, 6.4.1, 6.6.2, 6.7.1, 6.11.1. • Cruinnithe leis na páirtithe leasmhara agus monatóireacht ar dhul chun cinn: 8.2.2, 6.2.3, 6.3.3. • Ceistneoirí & Grúpaí Fócais: 6.3.2, 6.3.4, 6.5.1, 6.6.1, 6.10.1. <p>Is mionphobail atá ar na hoileáin agus dá bhrí sin beidh sé níos easca tuairiscí, ceistneoirí, grúpaí fócais a thabhairt le chéile agus anailís a dhéanamh. Ní gá 'SurveyMonkey' nó a leithéid a úsáid mar tá sé easca theacht ar na spriocghrúpaí agus dá bhrí sin freisin beidh sé níos furasta dul chun cinn a mheas.</p> <p>Déanfar teagmháil le coistí agus le ceanneagraíochtaí pleanála teanga i LPTanna eile ar a laghad uair sa mbliain le plé a dhéanamh ar fheidhmiú na bpleananna, ar fhéidearthachtaí comhoibríthe a chuideodh leis an gceanneagraíocht & CSPTOÁ acmhainní a shábháil agus dúbailt oibre a sheachaint.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CCTeo		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3192		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€456 (Costas bliantúil do phacáiste Survey Monkey)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		

Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann

DREÁCHT

8.2.5 Scileanna sa bPleanáil Teanga a Fhorbairt

Réimse:	A, D, K	Critéir Pleanála Teanga	1
Aidhm:	Teastas i bPrionsabail & i gCleachtais na Pleanála Teanga		
Cur síos	Le tacaíocht ó Ollscoil na hÉireann, Gaillimh agus na heagraíochtaí cuí, déanfar stocaireacht le Cúrsa Teastas i bPrionsabail & i gCleachtais na Pleanála Teanga a chur ar fáil nó go ndéanfar stocaireacht ar mhodúl breise i bPrionsabail & i gCleachtais na Pleanála Teanga a chur leis an Máistreacht sa Léann Teanga agus sa Dioplóma sa bPleanáil Teanga. D'fhéadfaí stocaireacht a dhéanamh go gcuirfí mhodúl breise i bPrionsabail & i gCleachtais na Pleanála Teanga i gcúrsa i bhForbairt Pobail ⁵⁶ .		
Páirtithe leasmhara:	An OPTIO (príomhúinéir), Ollscoil na hÉireann, Gaillimh, CSPTOÁ, CCTeo, Pobal Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.2.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

⁵⁶ Tá cúrsa sa bhForbairt Pobail in Ollscoil na hÉireann Gaillimh: https://www.nuigalway.ie/courses/adult-and-continuing-education-courses/community-development-practice.html#course_outline

8.3 An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)

8.3.1 Scoláireacht i réimse na Gaeilge ag leibhéal larchéime de

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	2,3
Aidhm:	Scoláireacht a chur ar fáil in aghaidh na bliana do chainteoir líofa Gaeilge ón trí oileán Árann le tabhairt faoin mháistreacht sa léann teanga.		
Cur síos	Bunófar ciste le scoláireachtaí a bhronnadh ar dhuine amháin as Inis Oírr le freastal ar chúrsa i réimse na pleanála teanga ⁵⁷ . Tosófar amach le scoláireacht amháin agus déanfar iarracht cur leis sin trí urraíocht a fháil nó trí scéimeanna eile maoinithe a aimsiú. Moltar go roinnfí na scoláireachtaí go cothrom idir trí oileán Inis Oírr, is é sin Árann, Inis Meáin agus Inis Oírr, agus nach mbronnfaí scoláireacht ar dhuine ón oileán céanna dhá bhliain i ndiaidh a chéile.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo, Pobal Inis Oírr, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Ullmhúcháin agus socruithe	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€30,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,000		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar na daltaí a mbronnfar scoláireachtaí orthu.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas ar éifeacht an bhirt seo ón suirbhé a luaitear i mBeart 8.2.4.		

⁵⁷ Cuirfear scoláireacht ar fáil don MA (Léann Teanga) le speisialtóireacht sa bPleanáil Teanga nó an Dioplóma sa bPleanáil Teanga.

8.3.2 Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	5, 6, 8
Aidhm:	Tacaíocht a thabhairt do Fheidmiú an Pholasaí don Oideachas Gaeltachta ar an oileán.		
Cur síos	Tacóidh an OPTIO leis an mbunscoil agus an mheánscoil an Pholasaí don Oideachas Gaeltachta a chur i bhfeidhm agus aidhmeanna an pholasaí a bhaint amach ó thaobh na pleanála teanga de.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Scoileanna Inis Oírr, Bainistíocht na scoileanna, an Roinn Oideachais agus Scileanna agus an GRETB.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 –7	Feidmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		

DREACH

8.3.3 Scéim Meantóireachta do Mhúinteoirí gan Gaeilge

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	3,5, 6
Aidhm:	Stocaireacht a dhéanamh ar an mBord Oideachais & Oiliúna chun tacaíochtaí breise a chur ar fáil do mhúinteoirí ar an oileán trí scéim meantóireachta agus tacaíochta a fhorbairt.		
Cur síos	<p>Déanfar stocaireacht ar an mBord Oideachais & Oiliúna i gcomhar le scoileanna Inis Oírr, Comhdháil Oileáin na hÉireann, le polaiteoirí áitiúla agus le heagraíochta áitiúla agus náisiúnta oideachais agus Gaeilge le Scéim Meantóireachta agus Thacaíochta do mhúinteoirí gan Gaeilge nó ar bheagán Gaeilge ar an oileán a fhorbairt.</p> <p>Faoin scéim seo, déanfar stocaireacht le go gcuirfí uaireanta breise, 8 n-uaire (4 huairé múinteoir/4 huairé meantóra) in aghaidh na seachtaine le conarthaí múinteoirí atá fostaithe ar an oileán. Chuirfí meantóir ar fáil do mhúinteoir le cur lena gcuid scileanna teanga a bhaineann lena n-ábhar sainiúil féin. Déanfar stocaireacht chomh maith lena dhéanamh níos éasca do mhúinteoirí freastal ar imeachtaí atá bainteach leis an bpleanáil teanga, agus ar dheiseanna forbartha gairmiúla ar an mórthír. Stocaireacht leis na Bord Oideachais agus Oiliúna chun go mbeadh uaireanta breise curtha le conarthaí a chlúdóidh freastal ar imeachtaí agus cúrsaí gairmiúla.</p> <p>Faoin mbeart seo, breathnófar ar mhúnlaí deá-chleachtais i dtíortha eile agus a theacht suas le bealaí nuálacha d'oileáin. Oibriú le Comhdháil Oileáin na hÉireann ar seo agus le Lónra Oileáin Bheaga na hEorpa (ESIN) chun samplaí a aimsiú agus a imscrúdú in éineacht leis an páirtithe leasmhara eile. Tá samplaí maithe agus nuálacha ar fud Oileáin bheaga na hEorpa maidir le soláthar an oideachais in áiteanna atá dúshlánach. Mholfaí 2 cheardlann idir-oileáin a eagrú ar théama 'Oideachas ar Oileán' dírithe ar an mhiontheangachas.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (Príomhúinéir), Boird Bainistíochta na Scoileanna, OPTanna i LPTanna eile, eagrais náisiúnta Gaeilge, GRETB agus an Roinn Oideachais agus Scileanna.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas faoi éifeacht an bhirt ó phríomhoidí na scoileanna ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.4.		

8.3.4 Painéal Múinteoirí

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	3, 5, 6
Aidhm:	Múinteoirí le Gaeilge líofa a sholáthar don oileán.		
Cur síos	Déanfar stocaireacht ar an mBord Oideachais & Oiliúna i gcomhar le scoileanna Inis Oírr, Comhdháil Oileáin na hÉireann, le polaiteoirí áitiúla agus le heagraíochta áitiúla agus náisiúnta oideachais agus Gaeilge le feachtas náisiúnta a fhorbairt chun breis múinteoirí le líofacht sa nGaeilge a sholáthar don oileán trí painéal múinteoirí a chur le chéile a bheas ionadaíodh ar leibhéal na bunscolaíochta agus na meánscolaíochta. Mar chuid den bheart seo, beifear ag déanamh stocaireacht chun liúntas breise a lorg do mhúinteoirí ar oileáin le níos mó múinteoirí le Gaeilge a mhealladh go dtí na hoileáin.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (Príomhúinéir), CSPTOÁ, Boird Bainistíochta na Scoileanna, OPTIO i LPTanna eile, eagrais náisiúnta Gaeilge, GRETB agus an Roinn Oideachais agus Scileanna.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas faoi éifeacht an bhirt ó phríomhoidí na scoileanna ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.4 Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh (lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga)

8.4.1 Naíolann le bunú ar Inis Oírr

Réimse:	B	Critéir Pleanála Teanga	7, 8
Aidhm:	Seirbhís chuimsitheach Cúram Leanaí a sholáthar d'Inis Oírr		
Cur síos	Le tacaíocht ó ÚnaG agus ó Chomhar Naíonraí na Gaeltachta, déanfar stocaireacht le go mbunófar naíolann in Inis Oírr. Faoin mbeart seo, beifear ag súil le Coiste Cúram Leanaí a bhunú ar dtús agus ansin stocaireacht a dhéanamh chun go mbunófar seirbhís naíonra agus naíolanna ar an oileán. Aimseofar foirgneamh i gcomhair leis an gCoiste Cúram Leanaí agus déanfar an foirgneamh a fheistiú i mbliain 2 le comhoibriú ó ÚnaG, agus Comhar Naíonraí na Gaeltachta.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir) Coiste Cúram Leanaí an oileáin ⁵⁸ , CCTeo, CSPTOÁ, RTCEGSM, Comhar Naíonraí na Gaeltachta, ÚnaG		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt).	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ar an mbeart seo má bhaintear amach aidhm an bhirt.		

⁵⁸ Caithfear Coiste Cúram Leanaí an oileáin a bhunú mar an chéad chéim.

8.4.2 Saibhreas Teanga Óige an oileáin

Réimse:	B	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 11, 12
Aidhm:	Saibhreas teanga óige an oileáin a ardú.		
Cur síos	<p>Cuirfear ranganna neamhfhoirmeálta cumarsáid-bhunaithe ar fáil idir chainteoirí níos sine sa bpobal agus an óige chun cur le saibhreas teanga óige an oileáin. Moltar ranganna saor in aisce do rannpháirtithe a chur ar fáil agus ranganna le fócais éagsúla (ranganna fuála, ranganna ceardaíochta, céilithe agus airneáin, comórtais filíochta agus díospóireachta, tograí ealaíona idir-aoise, amhránaíocht agus béaloideas chomh maith le grúpaí siúlóide agus timpeallachta a bhunú) a bheith ann ag brath ar éileamh. Le cinntiú nach gcuirtear acmhainní amú, moltar athbhreithniú ar líon agus ar chineál na ranganna Gaeilge atá cheana féin á gcur ar fáil sa LPT mar réamhullmhúchán agus an beart seo á chur i bhfeidhm.</p> <p>Moltar iad seo a eagrú i gcomhar le hÁras Éanna agus iad a nascadh le Beart 8.5.2 Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin mhuinín mar chainteoirí Gaeilge a chothú i measc an phobail ar fad.</p> <p>Chomh maith leis na ranganna a luaitear thuas, cuirfear ranganna idir aoise ar fáil trí sheirbhísí leabharlainne an oileáin (féach thíos).</p> <p>Cuirfear bileog le chéile le heolas faoi na ranganna agus na hacmhainní uilig a bheas ar fáil sa LPT, chomh maith le hacmhainní agus cúrsaí ar líne (m.sh. http://www.nuigalway.ie/courses/adult-and-continuing-education-courses/).</p> <p>Ranganna idir aoise: Cuirfear ranganna léitheoireachta, scéalaíochta ar fáil saor in aisce do dhaoine óga ina mbeidh daoine níos sine ar an oileán ag déanamh áisitheoireacht orthu chomh maith le ranganna úsáide Teicneolaíochta na Faisnéise ina mbeidh daoine óga ag cur oiliúint ar dhaoine níos sine. Moltar go n-eagrófaí comórtais léitheoireachta leabhair Ghaeilge ag deireadh an chúrsa do na daoine óga. Moltar scríbhneoirí leabhar Ghaeilge a fháil isteach (beidh tús-áite tugtha do scríbhneoirí as na hoileáin nó ón gceantar a bhaineann leis an gcanúint) chun 4 cheardlann in aghaidh na bliana a réachtáil.</p> <p>Moltar comhoibriú leis an leabharlann ar an mbeart seo agus úsáid a bhaint as chun ranganna scéalaíochta agus comórtais léitheoireachta a réachtáil ann.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CCTeo, ÚnaG, pobal Inis Óírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€38,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€5,429 (6 rang x 20 seachtain @ €40 do gach múinteoir + 2 x ceardlann @ €200 + €8,000 do Bhliain 1 le siollabas a dhearadh, ábhar a fhorbairt, comhairle sheachtrach a fháil, srl.)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine a spreagadh le freastal ar na ranganna.</p> <p>Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar na ranganna; daoine a mbeifear i dteagmháil leo faoi bhearta eile a spreagadh le freastal ar ranganna srl.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna éagsúla.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.4.3 Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 9
Aidhm:	Nasc le Tuismitheoirí na Gaeltachta a láidriú agus tacaíocht a thabhairt dá gcuid imeachtaí.		
Cur síos	<p>Déanfar teagmháil le Tuismitheoirí na Gaeltachta chun caidreamh mhaith a chothú leo. Déanfar poiblíocht i dtaobh imeachtaí agus tacaíochtaí atá ar fáil ó Thuismitheoirí na Gaeltachta i measc tuismitheoirí an oileáin.</p> <p>Iarrfar ortha imeachtaí a h-eagraítear i gceantar Chonamara a chur in oiriúint d’amanna báid farantóireachta as na hoileáin.</p> <p>Go n-eagrófaí imeachtaí do theaghlaigh an oileáin ar na hoileáin.</p> <p>Moltar poiblíocht a dhéanamh ar imeachtaí, ócáidí srl. Tuismitheoirí na Gaeltachta ar shuíomh gréasáin CPTIO (Beart 8.2.2) agus tríd an Nuachtlitir ‘Pleanáil Teanga Inis Oírr’ (Beart 8.8.4).</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Tuismitheoirí na Gaeltachta, pobal Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt).	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh costas ag baint leis an mbeart seo		
Dúshláin agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshláin ag baint leis an mbeart seo		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		

8.4.4 Sealbhú agus saibhriú teanga an Teaghlaigh

Réimse:	A, B, D	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 10, 19
Aidhm:	Eolas a chur ar fáil do thuismitheoirí faoi shealbhú agus saibhriú teanga.		
Cur síos	<p>Reáchtálfar ócáid uair sa mbliain (sula gcuirfear tús leis an scoil bhliain) ina dtabharfar isteach aoichainteoirí, comhairleoir sa tsochtheangeolaíocht ina measc, chun labhairt le thuismitheoirí faoi shealbhú agus saibhriú teanga agus an tábhacht a bhaineann leis na blianta tosaigh. Moltar an OPTIOa bheith i láthair leis an bplé a éascú agus le ceisteanna a fhreagairt.</p> <p>Moltar ábhar tacaíochta a chur ar fáil do thuismitheoirí. Más ann dó, moltar acmhainní áitiúla a úsáid chomh fada agus is féidir.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Tuismitheoirí, Comhairleoir sa tSochtheangeolaíocht		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,900		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€650 (soláistí @ €50 + 3 x aoichainteoirí @ €200 (Costais & Cothabháil @ €100 + Costais Taistil @ €100)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réitigh mholta: Iarrfar ar fhoireann na scoileanna agus na naíonraí an beart seo a lua le thuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar an scoil/naíonra nó bileog a chur abhaile leis na páistí le heolas faoin mbeart agus faoi na buntáistí a bhainfeadh leis; gheofar aoichainteoirí difriúla chuile bhliain le labhairt leis na thuismitheoirí/caomhnóirí.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Scaipfear suirbhé ag deireadh na hócáide chun aiseolas a bhailiú, agus pléifear an t-aiseolas seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		

8.4.5 Grúpa do Tuismitheoirí/Caomhnóirí

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc tuismitheoirí/caomhnóirí ar roghanna teanga agus iad a spreagadh le Gaeilge a thabhairt isteach i réimse an bhaile.		
Cur síos	<p>Tabharfar tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar an naíonra agus ar scoileanna an oileáin le chéile gach dara mí le plé a dhéanamh ar bhealaí inar féidir leo cuidiú lena bpáistí (m.sh. le hobair bhaile), ar dheacrachtaí a bhíonn ag tuismitheoirí/caomhnóirí éagsúla (m.sh. teaghlaigh le Gaeilge, tuismitheoirí/caomhnóirí nach bhfuil Gaeilge acu), agus araile. Moltar an OPTIOa bheith i láthair leis an bplé a éascú agus le ceisteanna a fhreagairt, ach leagan neamhfhoirmeálta a bheith ar an teacht le chéile. Moltar chomh maith go gcuirfear tae agus caifé ar fáil agus go dtabharfar deis do na tuismitheoirí/caomhnóirí labhairt ina measc féin agus na dúshláin a bhíonn rompu a phlé.</p> <p>Ag brath ar éileamh, d'fhéadfaí dhá ghrúpa a reáchtáil: tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a bpáistí ag freastal ar an naíonra nó ar an mbunscoil agus tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil páistí meánscoile acu.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CCTeo, tuismitheoirí/caomhnóirí pháistí naíonra agus scoile Inis Oírr, foireann naíonraí agus scoileanna Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€600 (sólaistí @ €50 + ábhar tacaíochta (de réir mar is gá) @ €50 x 6 theacht le chéile)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí/caomhnóirí a spreagadh le freastal agus na háiseanna a úsáid.</p> <p>Réitigh mholta: Iarrfar ar fhoireann na scoileanna agus na naíonraí an beart seo a lua le tuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar an scoil/naíonra nó bileog a chur abhaile leis na páistí le heolas faoin mbeart agus faoi na buntáistí a bhainfeadh leis; gheofar aoichainteoirí difriúla chuile bhliain le labhairt leis na tuismitheoirí/caomhnóirí.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a bhaineann úsáid as na hionaid.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.4.6 Acmhainní do Tuismitheoirí/Caomhnóirí

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Tuilleadh acmhainní Gaeilge a chur ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí an oileáin		
Cur síos	<p>Roghnófar seomra nó ionad agus forbrófar é mar Ionad Tacaíochta Teanga do Theaghlaigh. Cuirfear bailiúchán ar fáil san ionad seo de leabhair Ghaeilge, de chluichí Gaeilge, de cheol Gaeilge, srl. ionas go mbeidh thuismitheoirí/caomhnóirí in ann iad a thógáil ar iasacht ón ionad. Moltar chomh maith ábhar tacaíochta eile agus litríocht maidir le forbairt agus sealbhú teanga, tógáil páistí le Gaeilge, buntáistí an dátheangachais, srl. agus eolas faoin bpacáiste tacaíochta do thuismitheoirí atá ar fáil ó Thuimitheoirí na Gaeltachta (teanga@tuismitheoiri.ie) a chur ar fáil sna hionaid seo.</p> <p>D'fhéadfaí féidearthachtaí a phlé le Glór na nGael maidir le hurraíocht a dhéanamh ar an mbeart seo.</p> <p>Moltar comhoibriú leis an leabharlann ar an mbeart seo agus cur leis an mbailiúchán atá cheana féin ansin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CCTeo, thuismitheoirí/caomhnóirí pháistí naíonra agus scoile Inis Oírr, foireann naíonraí agus scoileanna Inis Oírr, Glór na nGael, Tuismitheoirí na Gaeltachta		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,774		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€629		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM (agus, más féidir urraíocht a fháil ó Ghlor na nGael)		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí/caomhnóirí a spreagadh le freastal agus na háiseanna a úsáid.</p> <p>Réitigh mholta: Iarrfar ar fhoireann na scoileanna agus na naíonraí an beart seo a lua le thuismitheoirí/caomhnóirí a bhfuil a gcuid páistí ag freastal ar an scoil/naíonra nó bileog a chur abhaile leis na páistí le heolas faoin mbeart agus faoi na buntáistí a bhainfeadh leis; gheofar aoichainteoirí difriúla chuile bhliain le labhairt leis na thuismitheoirí/caomhnóirí.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a bhaineann úsáid as na hionaid.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.4.7 Scéim Comhfhreagrais do Thuismitheoirí Nua

Réimse:	B, D	Critéir Pleanála Teanga	2, 7, 8, 11
Aidhm:	Cur le líon na dteaghlach a labhraíonn Gaeilge sa mbaile.		
Cur síos	<p>Forbrófar scéim chomhfhreagrais do thuismitheoirí nua .i. cuirfear litir/pacáiste amach chuig tuismitheoirí nua a chláraíonn leis an scéim gach ráithe nó gach sé mhí ó bhreith an pháiste go ceann trí bliana (nuair a fhreastalaíonn ar an naíonra) le heolas maidir le forbairt chognaíoch agus teanga an pháiste, rannta, amhráin, tomhaiseanna, cluichí traidisiúnta, rabhlóga agus scéalta traidisiúnta na n-oileán/Chonamara chomh maith le hábhar nuachumtha sa gcanúint áitiúil a bheadh feiliúnach don pháiste ag an bpointe sin, dlúthdhioscaí le suantraithe i nGaeilge srl. Bheadh an t-ábhar seo ina chuidiú do chruinneas foghraíochta, rithim na teanga agus saibhriú foclóra.</p> <p>Moltar pacáistí éagsúla a ullmhú ag brath ar chumas teanga an tuismitheora/na dtuismitheoirí agus ar chleachtas teanga an teaghlaigh.</p> <p>Moltar pacáiste éagsúil a ullmhú sula fhreastalaíonn an páiste ar an naíonra ina ndéanfar cur síos ar na buntáistí oideachasúla agus sóisialta a bhaineann le Gaeilge a bheith ar a thoil ag an bpáistí agus é/í ag tosaí sa Naíonra.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CCTeo, tuismitheoirí/caomhnóirí pháistí naíonra agus scoile Inis Oírr, foireann naíonraí agus scoileanna Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€4,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€800 (ábhar + priontáil)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tuismitheoirí a spreagadh le clárú leis an scéim.</p> <p>Réiteach molta: Déanfar poiblíocht ar an scéim in oifigí dochtúirí teaghlaigh a mbíonn pobal Inis Oírr ag freastal orthu, i naíolanna áitiúla agus ar an idirlíon.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIOtaifead ar líon na dtuismitheoirí/caomhnóirí a chláraíonn leis an scéim.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.5 Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile

8.5.1 Coiste Pleanála Teanga na nÓg

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	10, 12
Aidhm:	Feasacht ar chúrsaí teanga a ardú i measc óige Inis Oírr agus iad a chumasú le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an micrileibhéal.		
Cur Síos	<p>Bunófar Coiste Pleanála Teanga na nÓg, comhdhéanta de dhaoine óga (idir 12 bhliain d'aois agus 19 mbliana d'aois). Beidh an coiste seo freagrach as imeachtaí a eagrú (m.sh. comórtas peile, díospóireachtaí, srl.) agus as an nGaeilge a chur chun cinn i measc na hóige – mar theanga shóisialta, ar na meáin shóisialta, srl. Feidhmeoidh an coiste seo faoi stiúir CPTIO.</p> <p>Faoin mbeart seo, reáchtálfaidh Foróige cúrsa in aghaidh na bliana thar cúpla seachtain i Seomra an Óige & An Club Óige ar an oileán ar a mbeidh lucht na hidirbhliana ag freastal ar chun aos óg an oileáin a chumasú i scileanna ceannródáíochta a mbeadh dlúthbhaint acu le féiniúlacht Ghaelach (m.sh. díospóireacht ar luach na teanga, forbairt phearsanta, scileanna aitheanta ceannródáíochta a fhorbairt agus a chleachtadh, anailís ar na buntáistí a bhaineann leis an nGaeilge, scileanna scríbhneoireachta agus urlabhraíochta i nGaeilge a láidriú ar na meáin shóisialta) le go mbeidh na scileanna cuí acu feidhmiú mar bhainisteoirí teanga.</p> <p>Tiocfadh Coiste Pleanála Teanga na nÓg le chéile uair sa mí (nó níos minice de réir mar is gá) agus deanfaidh ionadaí/ionadaithe ón gcoiste freastal ar chruinnithe CPTIO chun tuairiscí a thabhairt ar an obair a bheas ar bun acu.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Foróige, Club Óige, An Óige iad féin, na hIarbhunscoileanna, Óige na Gaeltachta, Coláistí Gaeilge		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€7,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,071 (lóistín agus cothabháil @ €500 + acmhainní don sraith cúrsaí @ €1,000 do Bhliain 1 + €1,000 d'imeachtaí, poiblíocht, srl. do Bhliain 2-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine óga a spreagadh le dul ar an gcoiste.</p> <p>Réitigh mholta: Cuirfear seisiúin eolais ar siúl sna meánscoileanna a mbíonn óige Inis Oírr ag freastal orthu, ceadófar don choiste imeachtaí spreagúla agus turais a eagrú dóibh féin.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Gheobhaidh CPTIO tuairiscí rialta ó Choiste Pleanála Teanga na nÓg.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheobhaidh CPTIO tuairiscí rialta ó Choiste Pleanála Teanga na nÓg.		

8.5.2 Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín mar chainteoirí Gaeilge a chothú i measc pobal Inis Oírr.

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Féiniúlacht Ghaeltachta agus féin-mhuinín mar chainteoirí Gaeilge a chothú i measc an pobail ina iomláine trí fhorbairt a dhéanamh ar na healaíona dúchasacha.		
Cur síos	<p>Eagrófar sraith ranganna agus imeachtaí sóisialta agus deiseanna caidrimh idirghlúine do chuile aoisghrúpa i bpobal Inis Oírr. Cuirfear béim ar chanúint an oileáin a threisiú trí úsáid a bhaint as foclóir/leaganacha atá ag imeacht as an gcaint.</p> <p>Faoin mbeart seo, baileofar stór focail, nathanna, scéalta, amhráin ó mhuintir an oileáin chomh maith le bailiúcháin focail, nathanna agus scéalta a bailíodh cheana féin ar an Oileán mar shampla Cartlann Raidió na Gaeltachta.</p> <p>Mar chuid den bheart, eagrófar ranganna go rialta (m.sh. uair sa seachtain/sa gcoicís/sa mí) idir mí Mheán Fómhair agus Aibreán dírithe ar an gceol traidisiúnta agus an ceol comhaimseartha, amhránaíocht trí Ghaeilge, drámaíocht trí Ghaeilge, damhsa ar an sean-nós agus damhsa comhaimseartha, scéalaíocht agus lúbíní.</p> <p>Moltar go ndéanfadh lucht na ranganna dráma/taispeántas a léiriú ag deireadh an chúrsa, agus go mbunófaí nasc leis an dá oileán eile agus go dtógfá caidreamh le muintir an oileáin sin trí chuairteanna agus malartuithe a eagrú.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Comhrá na nAosach, Mná le Chéile, Cleas Teo, An óige féin, Na scoileanna, Tuismitheoirí na Gaeltachta, Comhaltas Ceoltóirí Éireann (Craobhacha áitiúla) Áras Éanna, Óige na Gaeltachta, Únag.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2- 7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€13,500		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,929 (€1,500 do Bhliain 1 Dearadh an Chúrsa + €2,000 do Bhliain 2- (26 rang @ €40 + €960 do Bhád/Eitleán agus Lóistín (in amanna) áiseanna srl.)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, Ealaíon na Gaeltachta, ÚnaG.		
Dúshlán agus réitigh:	De bharr gur léiríodh spéis in imeachtaí chaitheamh aimsire (rannóg 4.2.6), ní mheastar go mbeidh aon dúshlán mór ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIOtaifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIOtaifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna agus déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag cruinnithe a luaitear i mbeart 8.2.1.		

8.5.3 Cinnirí Áitiúla sna Coláistí Samhraidh

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	6, 10, 11, 12
Aidhm:	Scileanna cinnreachta a chur ar fáil d'óige an oileáin.		
Cur síos	<p>Cuirfear oiliúint (m.sh. ceol, amhránaíocht, damhsa céilí, cluichí Gaeilge srl.) ar fáil do d'óige an oileáin a bhíonn ag obair sna coláistí samhraidh. Déanfar é seo trí shraith de 12 cheardlann i rith na scoilbhliana a eagrú agus cuireadh a thabhairt d'óige an oileáin. Is é an OPTIOa dhéanfaidh áisitheoireacht ar na ceardlanna, ach féadfar aoichainteoirí a thabhairt isteach chomh maith de réir mar is cuí. Moltar ábhar saincheaptha (m.sh. liosta focal a bhaineann le ceol, amhránaíocht, spórt srl.) a chur ar fáil do rannpháirtithe na gceardlann.</p> <p>Chun féachaint le daoine óga na háite a chumasú agus deiseanna eacnamaíochta na Gaeilge a chur os a gcomhair, chomh maith le meas a chothú ar an acmhainn atá acu, moltar oiliúint a chur orthu i rith na bliana sa gceol, amhránaíocht, damhsa céilí agus na cluichí agus 2 phost sna Coláistí Samhraidh a bheith acu mar chinnirí i rith na gcúrsaí. Déanfar é seo trí cheardlann a chur ar siúl dhá dheireadh seachtaine in aghaidh na bliana.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Coláiste Laichtín, Forbairt Tuaithe na Gaillimhe, Óige an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2 -7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€14,880		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,480 (12 rang @ €40 don ábhar + poiblíocht @ €200 + 6 x aoichainteoirí @ €900 + €900 costais taistil)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, Forbairt Tuaithe na Gaillimhe		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht na ndaoine óga a spreagadh.</p> <p>Réitigh mholta: An deis seo a chur i mbealach atá fíor-tharraingteach d'óige an oileáin i.e ag obair le daoine óga eile, scileanna sain-aitheanta á bhfoghlaím acu, buntáistí dóibh siúd a bheadh ag dul i mbun múinteoireachta níos deireanaí ina saol & an saol sóisialta a bhaineann leis na Coláistí Gaeilge.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.2.		

8.5.4 An Club Óige a Láidriú agus a chumasú ar Inis Oírr

Réimse:	C	Critéir Pleanála Teanga	1, 6, 8, 10, 11, 12
Aidhm:	An Ghaeilge a chothú mar theanga chumarsáide shóisialta i measc óige an oileáin.		
Cur síos	<p>Faoin mbeart seo, déanfar athchóiriú ar an Seomra Óige chun breis acmhainní trí Ghaeilge a chur ar fáil (m.sh. cluichí, ceoil, leabhair, acmhainní nuatheicneolaíochta m.sh. Boscaí Inspioráide don Chruthaitheacht Dhigiteach⁵⁹ srl.) Déanfar daoine óga ón oileán (m.sh. ón meánscoil) a thraenáil le feidhmiú mar chinnirí (Beart 8.4.2 & 8.4.3) sna clubanna sin agus úsáidfear cur chuige an tumoideachais sna clubanna. Beidh úsáideoirí an Chlub Óige spreagtha chun a bheith lán pháirteach i bhfoghlaim na healaíona dúchasacha agus go mbeidh siad ag forbairt scileanna cinnireachta agus féin-mhúiníne ag an am céanna. Déanfaidh an OPTIO agus an Coiste Áitiúil comhordnú ar an obair seo trí plean oibre a leagan amach i gcomhar le Coiste an Chlub Óige. Leis na páistí óga, is iad na cinnirí a dhéanfas na himeachtaí a reáchtáil, ach sna clubanna do dhaoine 13+ bl. d'aois feidhmeoidh na cinnirí mar áisitheoirí agus is iad na daoine óga féin a eagrós na himeachtaí ar fad (i. múnla Ógras).</p> <p>I measc na ngníomhaíochtaí a chuirfear ar fáil sna clubanna óga beidh drámaíocht, spórt agus ealaíon. D'fhéadfaí turais a eagrú chomh maith go dtí Oireachtas na Samhna, Liú Lúnasa agus a leithéidí.</p> <p>Cinntefar go bhfuil polasaí láidir agus soiléir teanga á chur i bhfeidhm sa gclub óige i gcomhar leis an gclub óige ar an oileán.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (an príomhuinéir), CCTeo, Coiste tuismitheoirí an Chlub Óige, Club Óige Inis Oírr, Coláiste Ghobnait, Óige na Gaeltachta		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€2,820		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€470 (€1,500 do Bhliain 1 + €220 do Bhliain 2-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, BOOGR agus Óige na Gaeltachta.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Easpa áiseanna sa Seomra Óige.</p> <p>Réitigh mholta: Cuirfear feabhas ar áiseanna agus acmhainní an ionaid chun breis déagóirí a mhealladh le freastal ar an gclub óige.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a fhreastlaíonn ar an gClub Óige.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.2.		

⁵⁹ Is féidir na hacmhainní seo a fháil ó TeachSpace ag <https://techspace.ie/bi-i-doiseachasoir-techspace/inspiration-boxes/?lang=ga>.

8.6 Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais

8.6.1 Ranganna Gaeilge

Réimse:	D	Critéir Pleanála Teanga	11
Aidhm:	Cumas Gaeilge phobal Inis Oírr a ardú.		
Cur síos	<p>Cuirfear ranganna neamhfhoirmiúla cumarsáid-bhunaithe agus ranganna foirméalta ar fáil do phobal an oileáin. Moltar ranganna a bheith saor in aisce do rannpháirtithe agus a chur ar fáil ag gach leibhéal agus ranganna le fócais éagsúla (m.sh. ranganna comhrá, sainranganna gramadaí, dianchúrsaí, ranganna dírithe ar scríobh & léamh na Gaeilge, ranganna cruthaitheach srl.) a bheith ann, ag brath ar éileamh. Le cinntiú nach gcuirtear acmhainní amú, moltar athbhreithniú ar líon agus ar chineál na ranganna Gaeilge atá cheana féin á gcur ar fáil sa LPT mar réamhullmhúchán agus an beart seo á chur i bhfeidhm.</p> <p>Moltar an dramaíocht a úsáid mar mhodh-mhúinte na Gaeilge agus go ndéanfadh lucht na ranganna dráma a léiriú ag deireadh an chúrsa, agus go mbunófaí nasc le LPT eile agus go dtógfaí caidreamh le muintir Inis Oírr sin trí chuartheanna agus malartuithe a eagrú.</p> <p>Chomh maith leis na ranganna a luaitear thus, cuirfear ranganna ar fáil do dhá spriocghrúpa faoi leith: tuismitheoirí/caomhnóirí agus an lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí (féach thíos).</p> <p>Cuirfear bileog le chéile le heolas faoi na ranganna agus na hacmhainní uilig a bheas ar fáil ar an oileáin.</p> <p>Tuismitheoirí/caomhnóirí: Cuirfear ranganna ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí a bheas bunaithe ar chumarsáid laethúil idir tuismitheoirí/caomhnóirí agus páistí. Bunaithe ar éileamh, moltar ranganna a chur ar fáil do thuismitheoirí/chaomhnóirí a bhfuil páistí acu sa naíonra agus sa mbunscoil.</p> <p>An lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí: Reáchtálfar sainranganna don lucht gnó/seirbhísí/eagraíochtaí ar an oileáin a mbeidh sé de sprioc acu daoine a chumasú le seirbhís a chur ar fáil trí Ghaeilge. Beidh taighde nó comhairliúchán le déanamh le hoibriú amach cén t-am is fearr a fheilfeas don lucht freastail, agus moltar féidearthachtaí a phlé le gnólachtaí an oileáin uair an chloig in lieu a cheadú d'fhostaithe as freastal ar rang Gaeilge.</p> <p>Is féidir na ranganna seo a réachtáil go fisiciúil nó ar líne ag brath ar éileamh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CCTeo, ÚnaG, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt (ní gá go gcuirfí tús leis na ranganna uilig ag an am céanna, is féidir codanna éagsúla den bheart a chur i bhfeidhm ar bhonn céimnithe)	
Costas measta iomlán:	€33,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€4,800 (3 rang ⁶⁰ x 20 seachtain @ €40 do gach múinteoir)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		

⁶⁰ Is trí rang @ dhá uair an chloig a bheas i gceist.

Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh Réiteach: D'fhéadfaí poiblíocht a dhéanamh ar na ranganna trí na scoileanna agus rannpháirtíochta spreagadh.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar an méid daoine a fhreastlaíonn ar na ranganna agus ar na himeachtaí. Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.

DREÁCHT

8.6.2 Club Leabhar

Réimse:	D	Critéir Pleanála Teanga	11
Aidhm:	Pobal Inis Oírr a chur ag léamh na Gaeilge agus líonraí sóisialta Gaeilge a fhorbairt.		
Cur síos	<p>Bunófar club leabhar ar an oileán. Moltar club do chainteoirí líofa Gaeilge a bheith ann a dhíreoidh isteach ar leabhair Ghaeilge amháin, agus club leabhar eile a léifeadh idir leabhair Bhéarla agus leabhair Ghaeilge ach a dhéanfadh an plé uilig trí Ghaeilge.</p> <p>Beidh an dara club níos feiliúnaí dóibh siúd nach í an Ghaeilge a gcéad teanga. Moltar an club a reáchtáil ar bhonn rialta (m.sh. uair sa mí, ag brath ar éileamh) agus déanfar na hoícheanta seo a reáchtáil i Leabharlann Inis Oírr. Tabharfar isteach údair na leabhair mar aoichainteoirí agus déanfar plé ar ábhair na leabhair. Moltar an beart seo a nascadh le Beart 6.4.5 le go mbeidh ábhair a bhaineann le sealbhú agus saibhriú na teanga léite roimh na hócáide.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CCTeo, ÚnaG, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt (ní gá go gcuirfí tús leis na ranganna uilig ag an am céanna, is féidir codanna éagsúla den bheart a chur i bhfeidhm ar bhonn céimnithe)	
Costas measta iomlán:	€8,400		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,400 (sólaistí @ €50 + ábhar tacaíochta (de réir mar is gá) @ €50 + 3 x aoichainteoirí @ €200)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	De bharr gur léiríodh spéis i gClub Leabhar a bhunú (rannóg 5.2.11), ní mheastar go mbeidh aon dúshlán mór ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar an méid daoine a fhreastlaíonn ar na ranganna agus ar na himeachtaí. Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.2.1.		

8.6.3 Scéim ‘Gaelchara’

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	7, 11, 12
Aidhm:	Cur le líon na ndaoine in Inis Meáin le cumas sa nGaeilge agus le líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge in Inis Meáin; deiseanna a thabhairt d’fhoghlaimoirí Gaeilge aithne a chur ar chainteoirí líofa agus a mhalairt.		
Cur síos	Cuirfear scéim ar bun darbh ainm Gaelchara atá bunaithe ar scéim atá ar siúl i LPT Chloich Cheann Fhaola. Faoin scéim seo, caitheann foghlaimoir fásta roinnt uaireanta a chloig le cainteoir líofa ar an oileán thar tréimhse 12 seachtaine. Sealbhaítear an teanga go nádúrtha agus neamhfhoirmeálta trí ghnáthchúraimí an tsaoil. Meastar gur chóir beirt fhoghlaimoir agus beirt chainteoir dúchais a chlárú don scéim le linn bliain a haon d’fheidmiú na scéime agus an figiúir seo a leasú ag brath ar éileamh.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CCTeo, pobal Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Socruithe agus ullmhúcháin	
	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€9,800		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,400 (Dearbhán €350 don fhoghlaimoir x2 agus €350 don chainteoir dúchais x2)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtithe a spreagadh le páirt a ghlacadh sa scéim Réitigh mholta: Poiblíocht tharraingteach a dhéanamh ar an scéim le rannpháirtithe a mhealladh.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na ndaoine a chláraíonn faoin scéim agus déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ón gceistneoir a luaitear i mBeart 8.2.4.		

8.7 An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn

8.7.1 Seirbhís Tacaíochta Gnó

Réimse:	E, F, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 3, 13, 14, 15, 18
Aidhm:	Cur le húsáid na Gaeilge sa réimse poiblí.		
Cur síos	<p>Cuirfear seirbhís tacaíochta gnó ar bun a spreagfadh comhlachtaí agus eagraíochtaí an oileáin le níos mó Gaeilge a úsáid ina ngnó laethúil – idir chumarsáid labhartha agus scríofa.</p> <p>Mar chuid den tseirbhís seo, reáchtálfar cruinnithe le húinéirí/bainisteoirí comhlachtaí agus eagraíochtaí, cuirfear seirbhís aistriúcháin ar fáil agus comhairle maidir le bealaí leis an nGaeilge a úsáid agus/nó polasaí teanga a fhorbairt agus cuirfear ábhar tacaíochta ar fáil do na comhlachtaí/eagraíochtaí. Moltar go bhfaighidh an OPTIO an t-ábhar tacaíochta atá cheana féin ar fáil ó ÚnaG, ó Fhoras na Gaeilge, ó Ghlór na nGael, srl. ar dtús le dáileadh ar chomhlachtaí/eagraíochta agus go bhfiosróidh sé/sí féidearthachtaí maidir le hábhar nua a fhorbairt má fheictear dó/di go bhfuil bearnaí sa soláthar.</p> <p>Moltar ag deireadh na bliana go roghnófaí an gnólacht/eagraíocht ina ndearnadh an-dul chun cinn ó thaobh na Gaeilge de.</p> <p>Déanfaidh an OPTIO clár forbartha a dhearadh i bpáirt le lucht gnó, ag úsáid Scéim Tacaíochta Gnó de chuid Fhoras na Gaeilge, agus cabhróidh siad le gnónna polasaí atá báúil don Ghaeilge a dhréachtadh agus a chur i bhfeidhm</p> <p>Tá staidéar déanta ar na riachtanaisí & na tacaíochtaí a theastaíonn uaidh fhiontair agus gnólachtaí chun seirbhísí/fógraíocht a chur ar fáil trí Ghaeilge, mar sin tabharfar cúnamh comharthaí agus fógraí a aistriú go Gaeilge.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CPTIO, CSPTOÁ, CCTeo, Lucht Gnó agus eagraíochtaí an oileáin, Úinéirí Gnólachtaí, CCTeo, Foras na Gaeilge, ÚnaG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta lomlán	€5,600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€800 (aistriúchán 10,000 focal @ €0.08 an focal)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach molta: Bainfear úsáid as cruinnithe aonair le húinéirí/bainisteoirí le cúrsaí teanga agus tábhacht an tírdhreacha theangeolaíoch a phlé agus bainfear úsáid as torthaí an taighde a rinneadh don phlean teanga seo le léiriú dóibh go bhfuil éileamh ann ar sheirbhísí trí Ghaeilge.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na gcomhlachtaí/eagraíochtaí a bhaineann úsáid as an tseirbhís.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na gcomhlachtaí/eagraíochtaí a bhaineann úsáid as an tseirbhís.		

8.7.2 An Turasóireacht Chultúrtha & Féiniúlacht Ghaeltachta

Réimse:	E	Critéir Pleanála Teanga	11
Aidhm:	Féiniúlacht Ghaeltachta a neartú, agus deiseanna buntáistiúil eacnamúla san earnáil turasóireachta chultúrtha a chruthú do lucht labhartha na Gaeilge		
Cur síos	Eagrófar imeachtaí sóisialta i gcomhar leis an Oifigeach Turasóireachta do phobal an oileáin agus do thurasóirí (m.sh. ceardlanna, spórt, seónna, drámaí, srl.) mar chuid d'fhéilte áitiúla (m.sh. Craiceann, Féile na Rásaí, Drop Everything, Clár Samhraidh Áras Éanna, Féile an Phobail).		
Páirtithe leasmhara:	Oifigeach Turasóireachta Inis Oírr, Áras Éanna (príomhúinéir), OPT, CCTeo, Cóstá Gaelach Chonamara 's Árann (fochomhlacht forbartha de chuid ÚnaG), Táirgeora turasóireachta.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Plean a dhréachtadh le Oifigeach Turasóireachta Inis Oírr	
	Bliain 2-7	An plean a chur i bhfeidhm	
Costas measta iomlán:	€3,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na ndaoine agus ar chineál na n-imeachtaí a eagraítear faoin mbeart seo.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo ar na foirmeacha a luaitear i mBeart 8.2.4 .		

8.8 Na Meáin Chumarsáide

8.8.1. Úsáid na Gaeilge ar na Méain Shóisialta a Láidriú i Measc an Aos óg

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	16
Aidhm:	Úsáid na Gaeilge i measc an aos óg a fhorbairt sna meáin shóisialta leictreonacha.		
Cur síos	Déanfar staidéar proifisiúnta (i bPáirt le LPTanna eile) ar na bealaí is éifeachtaí dul i bhfeidhm ar dhaoine óga, chun an óige a mhealladh i dtreo na Gaeilge ar na meáin shóisialta. Ansin cuirfear sraith ceardlainne ar bun tríd na scoileanna, ina mbeidh an óige lárnach chun iad a bheith lán-pháirteach i dtástálacha éagsúla. Beidh Tuarascáil do dheá-chleachtas ag eascairt ón Staidéar Proifisiúnta a d'fhéadfaí a roinn idir LPT'eanna eile. Déanfar feachtas feasachta a fhorbairt chun na bealaí is éifeachtaí a chur i bhfeidhm agus an cur chuige a bheith leanúnach agus seasmhach. Moltar freisin níos mó úsáid a bhaint as <i>Techspace as Gaeilge</i> agus fáil amach céard atá déanta agus LPT'anna eile agus tarraingt as.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), Daoine óga, OPTanna in LPTanna eile, saineolaithe ar an gceist, ÚnaG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Staidéar Proifisiúnta, Eolas a bhailiú.	
	Bliain 3-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€2,000 do Bhliain 2		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,000 do Bhliain 2		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ag an mBeart seo má bhaintear amach an aidhm níos mó Gaeilge a bheith in úsáid ar na meáin sóisialta.		

8.8.2 Íomhá Inis Oírr a fhorbairt mar cheantar láidir Gaeltachta sna Meáin

Réimse:	G, J, E	Critéir Pleanála Teanga	1
Aidhm:	Íomhá Inis Oírr a fhorbairt mar cheantar láidir Gaeltachta sna Meáin		
Cur síos	Déanfar gearr-sheisiún áitiúla a eagrú in úsáid na meáin shóisialta as Gaeilge go bliantúil agus rannpháirtíocht leathan a bheith ag an coistí deonacha ar fad, na gnóanna, na scoileanna agus na grúpaí caitheamh aimsire atá gníomhach ar an oileán. Is é an aidhm a bheadh leis seo ná íomha comhcheangailte an oileáin a fhorbairt, go mbeidh chuile dhuine ag príomhscaoileadh aon mhórteachtaireacht(íomha) amháin cé go mbéidir go mbeadh na seirbhísí agus na gnóanna difriúil. Thabhairfaidh an seisiún seo na huirlísí do dhaoine chun é seo a dhéanamh mar shampla an teachtaireacht, an teanga, aontú ar íomha nó an USP atá ag an oileán.		
Páirtithe leasmhara:	An Ceanneagraíocht (príomhúinéir), CCTeo., OPTIO, Raidió na Gaeltachta, na Meáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1		

8.8.3 Raidió Pobail Inis Oírr a bhunú

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	16
Aidhm:	Cleachtas teanga atá fabhrach don Ghaeilge a chothú i measc dhaoine óga an oileáin, próifíl an oileáin a ardú, saibhreas Gaeilge Inis Oírr a thairfead agus daoine óga a chur ag labhairt Gaeilge lena sinsir agus ina measc féin.		
Cur síos	Bunófar Raidió Pobail Inis Oírr le clár sheachtainiúla a chraoladh ó Fhoirgnimh an Chomharchumainn. Moltar tosú le clár leathuair an chloig a chlúdódh nuacht an oileáin, scéalta áitiúla agus cúrsaí reatha. D'fhéadfaí tarraingt ar ábhair eile de réir mar ba ghá. Beidh ról tábhachtach ag an óige sa mBeart seo. Chomh maith leis sin, nó mar mhalairt air, oibreofar i gcomhar le RTÉ Raidió na Gaeltachta agus/nó le TG4 chun cuidiú le daltaí meánscoile an oileáin clár ghearra raidió agus/nó teilifíse a chur le chéile. D'fhéadfadh na daltaí agallamh a chur ar sheandaoine an oileáin agus ceisteanna a chur orthu maidir le stair an oileáin agus comparáid a dhéanamh idir sin agus féiniúlacht óige an oileáin sa lá atá inniu ann. D'fhéadfaí leabhar a chur le chéile agus a fhoilsiú bunaithe ar an ábhar seo.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CCTeo, RTÉ Raidió na Gaeltachta, daltaí meánscoile an oileáin agus a múinteoirí, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€11,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,833 (trealamh & seomra a réiteach @ €2,500 + ceadúnas @ €1,000 do Bhliain 2-7 + uasghrádú ar an ábhar teicneolaíochta agus srl. @ €500 do Bhliain 3-7)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM & Údarás Craolacháin na hÉireann		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Oiliúint a chur ar na daltaí maidir le cén chaoi clár a chur le chéile agus a chur i láthair. Réiteach molta: Iarrfar ar RTÉ Raidió na Gaeltachta teacht go Inis Oírr le ceardlann oiliúna, nó sraith ceardlann, a dhéanamh leis na daltaí.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO tairfead ar líon na ndaltaí a ghlacann páirt sa mbeart seo agus ar líon na gclár a chraoltar.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Gheofar aiseolas maidir le héifeacht an bhirt seo tríd an suirbhé a luaitear i mBeart 8.2.4.		

8.8.4 Nuachtlitir ‘Pleanáil Teanga Inis Oírr’

Réimse:	G	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 16
Aidhm:	Eolas a scaipeadh maidir le himeachtaí Gaeilge ar an oileáin agus an nasc idir an trí oileáin Árann a láidriú.		
Cur síos	<p>Tosófar ag cur nuachtlitir ‘Pleanáil Teanga Inis Oírr’⁶¹ i gcló in athuair. Mar chuid den nuachtlitir seo beidh nuacht agus pictiúir ón oileán, cur síos ar imeachtaí a bheadh le tarlú agus eolas eile agus beidh an t-ábhar ar fad i nGaeilge amháin nó dátheangach de réir mar is cuí.</p> <p>Moltar an nuachtlitir a fhoilsiú ar líne ar shuíomh CPTIO (Beart 8.2.4), ar ríomhphost (Beart 8.2.5) agus ar pháipéar uair sa mí.</p> <p>Is é an OPTIO a dhéanfas bainistiú ar an togra, ach moltar daoine áitiúla deonacha a fháil le hábhar a chur ar fáil agus le heagarthóireacht agus dearadh a dhéanamh ar an nuachtlitir. Moltar chomh maith comhoibriú le Coiste Pleanála Teanga na nÓg (Beart 8.5.1) ar an mbeart seo.</p> <p>Nuair a bheas an plean ceadaithe ag RTCEGSM, ullmhófar dréachtphlean do chaon oileáin agus foilseofar agus scaipfear é ar chuile theach ar Árann é (féach mír 10.2 le haghaidh breis eolais).</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo, pobal an oileáin, Coiste Pleanála Teanga na nÓg		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€16,793		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,399 ⁶²		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO na heagráin den nuachtlitir ar chomhad.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

⁶¹ Is féidir leis an OPTÁ an t-ainm seo a athrú.

⁶² Tá na costais seo bunaithe ar cóip amháin a chur i ngach teach ar an oileán (111) sa mí. 500 cóip sa mí a dháileadh amach ar thurasóirí idir Bealtaine – Lúnasa.

8.9 Seirbhísí Poiblí

8.9.1 Seirbhísí Stáit

Réimse:	H	Critéir Pleanála Teanga	17
Aidhm:	Coinníoll Teanga mar chuid de thograí forbartha a chinntiú agus a láidriú.		
Cur síos	<p>Moltar imscrúdú a dhéanamh ar thograí forbartha⁶³ a bhféadfaí tionchar a imirt ar chúrsaí teanga ar an oileán agus stocaireacht a dhéanamh i gcomhar le CCTeo (nuair is gá) chun a chinntiú go bhfuil riachtanais teanga phobal an oileáin á gcomhlíonadh faoi na tograí seo. Faoin mbeart seo, breathnófar ar líon na pleananna a bhfuil/nach bhfuil aird tugtha do chúrsaí teanga iontu, ar bhearta stocaireachta a thugtar fúthu agus ar aon fhreagra a fhaightear air sin.</p> <p>An OPTIO tacú le Comhar Caomhain stocaireacht leanúnach leis na húdarais ábhartha maidir le;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polasaí Sábháilteachta le dréachtadh agus an polasaí a chur i bhfeidhm ar chéibheanna na n-oileán • Uasghrádú ar Chéibh Inis Oírr • Córas séarachais don oileán • Seirbhís aeir atá in oiriúint don oileán • Córas uisce a bheith ar fáil • Seirbhísí sláinte as Gaeilge a bheith ar fáil • Seirbhísí bainc & eile a bheith dhá sheachadadh as Gaeilge in Inis Oírr. • Seirbhís chuimsitheach Leabharlainne a leathnú amach ar Inis Oírr. <p>An OPTIO le comhoibriú leis an gComharchumann le cinntiú go bhfuil comharthaíocht i nGaeilge curtha suas agus go bhfostófar daoine le Gaeilge in Inis Oírr mar a bhaineann sé leis na tograí seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forbairt na Céibhe • Forbairt Áiseanna • Forbairt Córas Séarachais 		
Páirtithe leasmhara:	CCTeo (príomhúinéir), CSPTOÁ, OPTIO, pobal an oileáin, na Comhlachtaí Forbartha, ÚnaG, Ranna Stáit ábhartha.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tábhacht ceist na teanga a chur ina luí ar na páirtithe leasmhara/údarais.</p> <p>Réitigh mholta: Bainfear úsáid as torthaí an taighde a rinneadh don phlean seo le taispeáint go bhfuil gá agus gur fiú freastal áirithe a dhéanamh ar cheantair Ghaeltachta mar gheall ar cheist na teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na pleananna a bhfuil agus a chuireann coinníoll teanga san áireamh.		

⁶³ Polasaí Sábháilteachta le dréachtadh agus an polasaí a chur i bhfeidhm ar chéibheanna na n-oileán: Uasghrádú ar Chéibh Inis Oírr, Córas séarachais don oileán, Seirbhís aeir atá in oiriúint don oileán, Córas uisce a bheith ar fáil, Seirbhísí sláinte as Gaeilge a bheith ar fáil, Seirbhísí bainc & eile a bheith dhá sheachadadh as Gaeilge in Inis Oírr. Seirbhís chuimsitheach Leabharlainne a leathnú amach ar Inis Oírr.

8.10 An Phleanáil agus Forbairt Fhisiceach

8.10.1 Polasaithe Pleanála a bheith ag freastal ar riachtanais oileánaigh

Réimse:	I	Critéir Pleanála Teanga	17
Aidhm:	Coinníoll Teanga mar chuid de phleananna forbartha a chinntiú agus a láidriú.		
Cur síos	<p>Moltar imscrúdú a dhéanamh ar phleananna forbartha^[1] a bhféadfaí tionchar a imirt ar chúrsaí teanga ar an oileán agus stocaireacht a dhéanamh i gcomhar le CCTeo (nuair is gá) chun a chinntiú go bhfuil riachtanais teanga phobal an oileáin á gcomhlíonadh faoin bplean seo.</p> <p>Faoin mbeart seo, breathnófar ar líon na pleananna a bhfuil/nach bhfuil aird tugtha do chúrsaí teanga iontu, ar bhearta stocaireachta a thugtar fúthu agus ar aon fhreagra a fhaightear air sin.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CCTeo (príomhúinéir), CPTIO, an OPT, pobal an oileáin, Comhairleoirí Contae, Comhairle Chontae na Gaillimhe.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Tábhacht ceist na teanga a chur ina luí ar na páirtithe leasmhara/údaráis.</p> <p>Réitigh mholta: Bainfear úsáid as torthaí an taighde a rinneadh don phlean seo le taispeáint go bhfuil gá agus gur fiú freastal áirithe a dhéanamh ar cheantair Ghaeltachta mar gheall ar cheist na teanga.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneofar taifead ar líon na pleananna a bhfuil agus a chuireann coinníoll teanga san áireamh.		

^[1] Plean Forbartha na Gaillimhe 2015 – 2021, Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta 2008 – 2018, Scéimeanna Leatthanbhan Náisiúnta, Plean Straitéiseach ÚnaG, Pleananna Straitéiseach Timpeallachta & Comhshaoil, Forbairt Slí an Atlantaigh Fhiáin agus Conraidh Soláthar Poiblí.

8.10.2 Polasaí Tithíochta & Forbartha

Réimse:	I	Critéir Pleanála Teanga	17, 18
Aidhm:	Tithíocht & Polasaí Tithíochta Oileánda		
Cur síos	<p>Tá cúrsaí pleanála fíor-dheacair ar na hoileáin de bharr srianta éagsúla timpeallachta, méid na suíomhanna atá ar fáil agus srianta atá sa bpróisis pleanála. Tá géar-ghá le tithíocht shóisialta ar scála beag a thugann seans do Ghaeilgeoirí dúchasacha an oileáin cur futhú anseo más mian leo. Sna seacht mbliana amach romhainn, beidh an fhadhb seo ag dul in olcas agus tá réamhphleanáil le déanamh. Moltar oibriú ar phlean chun 3 theach sóisialta a thógáil a bheadh ar fáil ar cíos do Ghaeilgeoirí amháin.</p> <p>Moltar freisin oibriú go dlúth leis an gComhairle Contae chun an Polasaí Teanga a chur i bhfeidhm maidir le scrúdú teanga a chur ar dhaoine atá ag cur isteach ar chead pleanála.</p> <p>Moltar caidrimh a chothú le lucht díolta talúna agus tithe le cur ina luí orthu smaoiniú ar thodhchaí an oileáin mar oileán Gaeltachta agus iad ag díol le daoine ón taobh amuigh.</p>		
Páirtithe leasmhara:	CCTeo (Príomhúinéir), OPTIO, Comhairle Chontae na Gaillimhe.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an bhirt (cuirfear tús leis an mbeart seo i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Foinsí maoinithe:	Ní mheastar go mbeidh aon chostas ag baint leis an mbeart seo.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Maoiniú a aimsiú chun tithe nua a thógáil.</p> <p>Réitigh mholta: Plean cuimsitheach a réiteach agus cás láidir a chur ag eagraíochtaí maoinithe.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plean gníomh a aontú agus monatóireacht mhíosúil a bheith oibrithe isteach san bplean sin chun a chinntiú go bhfuil treo aontaithe ó thaobh dhul chun cinn. Amscála a bheith leagtha amach.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Go bhfuil céimeanna an bhirt bainte amach tuairisc iomlán bhliantúil ar dhul chun cinn agus muna bhfuil dul chun cinn go bhfuil eolas chuimsitheach ar na húdair nár oibrigh rudaí éagsúla. Ba cheart go mbeadh toradh suntasach le feiceáil tar éis an 7 mbliana ar pholasaí tithíochta oileánda agus 3 theach sóisialta ar fáil do Ghaeilgeoirí.		

8.10.3. Leathanbhanda.

Réimse:	E	Critéir Pleanála Teanga	13, 16
Aidhm:	Leathanbhanda d'ardluas ar phraghas réasúnta a chur ar fáil chun cuidiú le fostaíocht agus forbairt eacnamúil a chur ar fáil ar na hoileáin.		
Cur síos	I gcomhar leis RTCEGSM, le Comhairle Contae na Gaillimhe agus le grúpaí ábhartha eile, déanfar stocaireacht ar an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil le tabhairt faoi thogra le leathanbhanda d'ardluas a sholáthar d'Inis Oírr. Cinnteoidh sé seo go mbeidh fostaíocht ar fáil in Inis Meáin trí daoine a bheith in ann oibriú ón mbaile. Beifear in ann leas a bhaint as seo chun Ranganna Gaeilge agus an scéim Gaelchara a chur ar líne de réir mar is gá.		
Páirtithe leasmhara:	CCTeo, Ceanneagraíocht (príomhúinéir) An OPTIO, RTCEGSM, ÚnaG, Comhairle Contae na Gaillimhe, An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son ha hAeráide agus Comhshaoil, Pobal an Oileáin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7	Feidhmiú an Bhirt (cuirfear tús leis an mbeart i mBliain 1 agus leanfar leis go mbainfear amach aidhm an bhirt)	
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 8.2.1		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi Bheart 8.2.1		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht ag an mBeart seo má bhaintear amach an aidhm an bhirt.		

8.11 Seirbhísí Sóisialta & Caitheamh Aimsire

8.11.1. Caitheamh Aimsire trí Ghaeilge

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Aidhm:	Caitheamh aimsire trí Ghaeilge a chur ar fáil do dhaoine fásta Inis Oírr.		
Cur síos	Cuirfear ranganna agus ceardlanna (m.sh. fuail, íoga, ceol, damhsa, ealaíon srl.) ar fáil trí Ghaeilge sa LPT. Moltar bunachar a chur le chéile de dhaoine sa LPT a bhfuil scileanna mar sin acu agus a bheadh sásta rang nó ceardlann a mhúineadh. Mura bhfuil Gaeilge ag cuid de na daoine sin, d'fhéadfaí cuidiú leo foclóir agus abairtí bunúsacha áirithe a fhoghlaim le húsáid mar chuid de na ranganna/ceardlanna. Déanfar chuile iarracht daoine le Gaeilge a aimsiú ar dtús chun freastal ar éilimh an phobail.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo., pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500 (íocaíocht do theagascóirí/áisitheoirí, ábhar)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	De bharr gur moladh é seo a tháinig ón bpobal, ní mheastar go mbeidh aon dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Coinneoidh an OPTIO taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na ranganna/ceardlanna.		

8.12 Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith

8.12.1 Comharthaíocht i nGaeilge

Réimse:	E	Critéir Pleanála Teanga	15
Aidhm:	Comharthaíocht i nGaeilge a chur ar fáil thart timpeall an oileáin.		
Cur síos	<p>Forbrófar comharthaí agus léarscáil i nGaeilge ag baint úsáid as logainmneacha áitiúla a scaipfear ar fud an oileáin. Bainfear úsáid as an léarscáil chun áiteanna ar ábhar spéise iad ar fud an oileáin a léiriú do thurasóirí. Chomh maith leis sin, beidh lógó an togra pleanála teanga ar an léarscáil agus ar na comharthaí ar fad chun feachtas a ardú ar an togra pleanála teanga ar an oileáin.</p> <p>Faoin mbeart seo, oibreofar le Cleas CTR chun siúlóidí i nGaeilge a fhorbairt do phobal an oileáin agus do thurasóirí an oileáin ach go háirithe.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Comharthaíocht caighdeánach agus é deartha d'ardchaighdeán 2. Ainmneacha logánta dúchasacha a chaomhnú. Úsáid a bhaint as léarscáil de log ainmneacha an oileáin 3. Mar theoir do chuirteoirí le theacht ar sheirbhísí agus ar na háiteanna spéise (<i>places of interest</i>), siúlóidí faoi threo i nGaeilge le Cleas CTR. 		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo., turasóirí an oileáin, pobal an oileáin, Comhairle Contae na Gaillimhe		
Saolré an bhirt:	Bliain 1	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-4	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€3,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,000 do bhliain 2-4.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann		

8.12.2 Forbairt na Pleanála Teanga ar Inis Oírr

Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc óige Inis Oírr ar cheist na teanga agus iad a spreagadh le feidhmiú mar bhainisteoirí teanga ag an leibhéal áitiúil agus le páirt ghníomhach a ghlacadh sa bpróiseas pleanála teanga sa LPT.		
Cur síos	<p>Forbrófar scéim taithí oibre do dhaltáí Idirbhliana ó Choláiste Ghobnait le seachtain nó coicís a chaitheamh i mbun taithí oibre le hOifigeach Pleanála Teanga an oileáin. Déanfar clár cuimsitheach a ullmhú don taithí oibre le cinntiú go bhfaigheann na daoine óga taithí fhiúntach agus go mbaineann siad tairbhe as.</p> <p>Cuirfear scoláireacht samhraidh amháin in aghaidh na bliana ar fáil do dhaltáí na sraithe sinsearaí i gColáiste Ghobnait agus do mhic léinn tríú leibhéal as an oileán dul ag obair leis an OPTIO mar obair shamhraidh. Cuirfear tuarastáil ar fáil don obair sin a mheallfas daoine óga le cur isteach air.</p>		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo., óige Inis Oírr		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€14,400		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,400 (€10.00 in aghaidh na huairé x 6 seachtaine don scoláireacht samhraidh)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtithe a mhealladh</p> <p>Réitigh mholta: Poiblíocht a dhéanamh trí an nuachtlitr (beart 6.7.4) agus ar shuíomh CCTeo, i gnólachtaí an oileáin.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 8.2.1.		

8.12.3 Cainteanna Poiblí

Réimse:	D, J, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 11, 19
Aidhm:	Feasacht a ardú i measc phobal an oileáin ar cheisteanna teanga.		
Cur síos	Eagrófar sraith cainteanna faoi chúrsaí teanga ar an oileán, ag díriú ar réimse leathan gnéithe a mbeadh spéis ag codanna éagsúla den phobal iontu (m.sh. cainteoirí Gaeilge, cainteoirí Béarla, tuismitheoirí, gnólachtaí srl.). Moltar na cainteanna seo a nascadh le himeachtaí eile a mbeadh an pobal ag freastal orthu, m.sh. féilte, imeachtaí sna cumainn CLG, imeachtaí tráthnóna sna scoileanna, srl. Moltar na cainteanna seo a bheith i nGaeilge, go dátheangach agus i mBéarla ag brath ar an ábhar le freastal ar phobal iomlán an oileáin.		
Páirtithe leasmhara:	OPTIO (príomhúinéir), CSPTOÁ, CCTeo., lucht eagraithe féilte áitiúla, na cumainn áitiúla CLG, foireann scoileanna an oileáin, pobal an oileáin		
Saolré an bhirt:	Bliain 2	Socruithe agus ullmhúchán	
	Bliain 2-7	Feidhmiú an bhirt	
Costas measta iomlán:	€6,000		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,000 (ábhar agus poiblíocht @ €100 + 6 x aoichainteoirí @ €150)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Coinneoidh an OPT/CPTIO taifead ar líon na ndaoine a fhreastalaíonn ar na cainteanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uilig sa bplean teanga.		

8.13 Costais agus Maoiniú Bhearta Inis Óírr

8.13.1 Costais

Luaitear costas bliantúil agus costas iomlán le bearta Inis Óírr i mír 8 den phlean teanga. Sa mír seo, déantar coimriú ar chostais iomlána Inis Óírr de réir bliana. Tugtar eolas chomh maith faoin mbuiséad reatha a bheas ag teastáil leis an bplean teanga ar Inis Óírr a chur i bhfeidhm agus faoin mbuiséad caipitil a theastós gach bliain.

8.13.2 Nóta maidir le Beart 8.2.1

Tugtar sa dá thábla thíos mionbhriseadh síos ar na costais a bhainfeas le beart 8.2.1:

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Tuarastal	€35,000.00	€37,500.00	€40,000.00	€42,500.00	€45,000.00	€47,500.00	€50,000.00
Cáin an Fhostóra (11.0%)	€3,850.00	€4,125.00	€4,400.00	€4,675.00	€4,950.00	€5,225.00	€5,500.00
Iomlán	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00

Tábla 8.1: Tuarastal an OPT

An tOifigeach Pleanála Teanga							
	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Earcaíocht	€1,000.00						
Taistil	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00	€3,000.00
Stáiseanóireacht, priontáil agus fótachóipeáil, poiblíocht agus fógraíocht	€5,000	€2,218.17	€2,218.17	€2,218.17	€2,218.17	€2,218.17	€2,218.17
Trealamh	€5,000.00	€550.00	€550.00	€550.00	€550.00	€550.00	€550.00
Fo-iomlán	€14,000	€5,768.17	€5,768.17	€5,768.17	€5,768.17	€5,768.17	€5,768.17
Turastal	€38,850.00	€41,625.00	€44,400.00	€47,175.00	€49,950.00	€52,725.00	€55,500.00
Iomlán (le tuarastal)	€52,850.00	€47,393.17	€50,168.17	€52,943.17	€55,718.17	€58,493.17	€61,268.17

Tábla 8.2: Clár Caiteachais Bheart 8.2.1

8.13.3 Clár Caiteachais do Phlean Teanga Inis Oírr

Réimse	Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Feidhmiú an Phlean Teanga	8.2.1	€52,850.00	€47,393.17	€50,168.17	€52,943.17	€55,718.17	€58,493.17	€61,268.17
	8.2.2	€8,000.00	€750.00	€750.00	€750.00	€750.00	€750.00	€750.00
	8.2.3	-	-	-	-	-	-	-
	8.2.4	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00	€456.00
	8.2.5	-	-	-	-	-	-	-
An Córas Oideachais	8.3.1	-	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00
	8.3.2	-	-	-	-	-	-	-
	8.3.3	-	-	-	-	-	-	-
	8.3.4	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh	8.4.1	-	-	-	-	-	-	-
	8.4.2	€8,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00	€5,000.00
	8.4.3	-	-	-	-	-	-	-
	8.4.4	-	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00	€650.00
	8.4.5	-	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00	€600.00
	8.4.6	-	€629.00	€629.00	€629.00	€629.00	€629.00	€629.00
	8.4.7	-	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00
Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile	8.5.1	€1,500.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00
	8.5.2	€1,500.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00	€2,000.00
	8.5.3	-	€2,480.00	€2,480.00	€2,480.00	€2,480.00	€2,480.00	€2,480.00
	8.5.4	€1,500.00	€220.00	€220.00	€220.00	€220.00	€220.00	€220.00
Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais	8.6.1	€4,800.00	€4,800.00	€4,800.00	€4,800.00	€4,800.00	€4,800.00	€4,800.00
	8.6.2	-	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00
	8.6.3	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00	€1,400.00

An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn	8.7.1	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00	€800.00
	8.7.2	-	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
Na Meáin Chumarsáide	8.8.1	-	€2,000.00	-	-	-	-	-
	8.8.2	-	-	-	-	-	-	-
	8.8.3	-	€3,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00	€1,500.00
	8.8.4	€2,399.04	€2,399.04	€2,399.04	€2,399.04	€2,399.04	€2,399.04	€2,399.04
Seirbhísí Poiblí	8.9.1	-	-	-	-	-	-	-
Pleanáil agus Forbairt Fhisiúil	8.10.1	-	-	-	-	-	-	-
	8.10.2	-	-	-	-	-	-	-
	8.10.3	-	-	-	-	-	-	-
Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire	8.11.1	-	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00	€500.00
Staid na Gaeilge in Árann	8.12.1	-	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	-	-	-
	8.12.2	-	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00	€2,400.00
	8.12.3	-	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00
Buiséad reatha		€83,205.04	€88,677.21	€87,452.21	€90,227.21	€92,002.21	€94,777.21	€97,552.21
Buiséad caipitil (féach tábla 8.5 thíos)		€2,000.00	€20,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00
Iomlán		€85,205.04	€108,677.21	€88,452.21	€91,227.21	€93,002.21	€95,777.21	€98,552.21

Tábla 8.4: Costais Iomlána an Phlean Teanga

8.13.4 Buiséad Caipitil de réir bliana d'Inis Oírr

Beart	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
8.4.1	€2,000.00	€20,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00
Buiséad caipitil iomlán	€2,000.00	€20,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00	€1,000.00

Tábla 8.5: Costais Iomlána an Phlean Teanga

DREACH

9. Costais agus Maoiniú Iomlán Phlean Teanga Oileáin Árann

9.1 Costais

Luaitear costas bliantúil agus costas iomlán le gach beart i mír 6, 7 agus 8 den phlean teanga. Sa mír seo, déantar coimriú ar chostais iomlána an phlean teanga de réir bliana. Tugtar eolas chomh maith faoin mbuiséad reatha a bheas ag teastáil leis an bplean teanga a chur i bhfeidhm agus faoin mbuiséad caipitil a theastós gach bliain.

9.2 Maoiniú

Is í RTCEGSM, trí ÚnaG, a dhéanfas an phlean teanga seo a mhaoiniú.

DREACHTH

Réimse	Bliain 1	Bliain 2	Bliain 3	Bliain 4	Bliain 5	Bliain 6	Bliain 7
Feidhmiú an Phlean Teanga	€184,817.00	€154,660.17	€162,985.17	€173,310.17	€179,635.17	€188,460.17	€196,785.17
An Córas Oideachais	€4,850.00	€53,081.50	€40,281.50	€40,281.50	€40,281.50	€40,281.50	€36,431.50
Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh	€10,500.00	€22,292.00	€22,292.00	€22,292.00	€22,292.00	€22,292.00	€22,292.00
Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile	€64,763.00	€86,304.00	€76,075.00	€79,292.00	€81,509.00	€83,726.00	€85,943.00
Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais	€27,300.00	€24,700.00	€24,700.00	€24,700.00	€24,700.00	€24,700.00	€24,700.00
An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn	€8,320.00	€8,320.00	€9,320.00	€8,320.00	€10,320.00	€8,320.00	€8,320.00
Na Meáin Chumarsáide	€11,499.04	€26,999.04	€18,099.04	€15,599.04	€15,599.04	€15,599.04	€15,599.04
Seirbhísí Poiblí	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00	€5,418.00
Pleanáil agus Forbairt Fhisiciúil	€0.00	€0.00	€0.00	€0.00	€0.00	€0.00	€0.00
Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire	€13,150.00	€22,950.00	€20,450.00	€20,450.00	€20,450.00	€20,450.00	€20,450.00
Staid na Gaeilge in Árann	€10,500.00	€26,460.00	€30,310.00	€30,310.00	€29,310.00	€29,310.00	€25,460.00
Buiséad reatha	€341,117.04	€431,184.71	€409,930.71	€419,972.71	€429,514.71	€438,556.71	€441,398.71
Buiséad caipitil	€178,875.14	€1,062,875.14	€723,875.14	€306,875.14	€303,875.14	€303,875.14	€303,875.14
Iomlán	€519,992.18	€1,494,059.85	€1,133,805.85	€726,847.85	€733,389.85	€742,431.85	€745,273.85

10. Forbairt Feasachta agus Poiblíochta

10.1 Réamhrá

Tuigtear i Limistéar Pleanála Teanga Oileán Árann, agus go h-aonarach ar an trí Oileán atá i gceist go bhfuil feasacht teanga agus an phoiblíocht lárnach agus rí-thábhachtach i bhforfheidhmiú an phlean. Tá sé thar a bheith tábhachtach go mbunófaí struchtúr agus meicníocht le freastal ar bhonn leanúnach ar phoiblíocht agus le forbairt a dhéanamh ar chúrsaí feasachta chun spriocanna an phlean seo a bhaint amach. Tá sé níos dúshlánaí fós agus 3 oileán i gceist agus beidh ar na hOileáin theacht aníos le plean poiblíochta agus feasachta atá in oiriúint d'Árann, d'Inis Meáin agus d'Inis Oírr. Tá sé beartaithe an ghné seo den obair a bhriseadh síos ina céimeanna mar seo a leanas:

10.2 An Chéad Chéim

Nuair a bheidh an phlean ceadaithe ag RTCEGSM, ullmhófar dréachtphlean do chaon oileán agus foilseofar agus scaipfear é ar chuile theach ar 3 oileán Árann. Leagfar amach tréimhse comharliúchána cóicise ina mbeidh deis ag an bpobal aschur a dhéanamh agus ansin eagrófar cruinnithe poiblí ar chaon oileán chun tuairimí an phobail a fháil. Is é an aidhm a bheidh leis seo ná:

1. Eolas a scaipeadh go forleathan an trí Oileán, agus ar na páirtithe leasmhara.
2. Úinéireacht i leith an phlean a bhronnadh ar mhuintir thrí Oileán Árann
3. Muintir na háite a chur ar an eolas faoi céard go díreach atá sa phlean agus cén chaoi gur féidir leo a bheith páirteach sa gcur i bhfeidhm
4. Aiseolas faoin bplean a fháil
5. Cruinnithe a thionól faoi na Bearta leis an méid páirtithe leasmhara agus is féidir agus an méid comhoibriú agus is féidir a chinntiú chun go mbeadh chuile dheis na spriocanna a bhaint amach.
6. Ag éirí as an gcomharliúchán pobail, aon leasaithe a dhéanamh ar an bplean sula mbeidh sé go h-iomlán ceadaithe ag an Roinn.

10.3 An Dara Chéim

Bainfear úsáid as cineálacha éagsúla poiblíochta ar mhaithe le haird an phobail a tharraingt agus tuiscint ar an bPlean Teanga a chinntiú, ina measc:

- Cur síos simplí agus soiléir ar an bPlean féin a chur ar fáil i bhfoirm leabhráin, i nGaeilge agus i mBéarla. Scaipfear é seo ar gach Teach ar na hOileáin agus beidh sé ar fáil in áiteanna poiblí

chomh maith; (Nóta Míniúcháin: Tá tábhacht ar leith le poiblíocht dhátheangach a dhéanamh mar go bhfuil sciar áirithe de phobal an trí oileán nach bhfuil Gaeilge acu agus má táthar le bheith éifeachtach ní mór dul i bhfeidhm ar Bhéarlóirí chomh maith le Gaeilgeoirí.)

- Fógraíocht a dhéanamh i láithreacha aitheanta ar fud an LPT agus taobh amuigh de más gá;
 - Poiblíocht a dhéanamh ar na Bearta atá sa phlean agus na buntáistí do chaon oileán a léiriú.
- ☐
- Institiúidí, idir bheag is mhór, a mhealladh isteach sa dáiliú poiblíochta seo, mar shampla scoileanna, leabharlanna, ionaid ealaíona, cumainn spóirt, foilsitheoirí, siopaí, forais eile, coistí pobail, ionaid pobail, oifig an phoist, an eaglais, caladh phort Ros a Mhíl, Aer Arann, Aran Islands Ferries, oifigí farantóireachta Dhúlainne, lucht polaitíochta, lucht turasóireachta, teanga agus cultúir, lucht eagraithe féilte agus araile;
 - A chinntiú go dtuigeann daoine óga an cheantair na buntáistí a bhaineann le cur i bhfeidhm an phlean; díriú seasmhach gan staonadh ar an óige chun buntáistí an phlean agus na Ghaeilge a chur ina luí ortha.
 - Eolas faoi bhuntáistí oideachasúla an dátheangachais a roinnt leis an bpobal;
 - Buntáistí agus fiúntas eacnamaíochta na turasóireachta chultúrtha agus oidhreachta;
 - Samplaí den dea-chleachtas i leith úsáid na Gaeilge a thabhairt agus a léiriú ar bhealaí phraicticiúla (Gaeilge a labhairt ag tús comhrá, beannachtaí i nGaeilge, suíomhanna a labhraítear an Ghaeilge iontu cheana, srl.);
 - Deiseanna úsáide Gaeilge atá ar fáil cheana féin agus eolas i dtaca le deiseanna úsáide nua a eascróidh ón phlean teanga (ranganna, ciorcal comhrá, polasaithe teanga na n-eagras áitiúil, srl.) a chur os comhair an phobail;
 - Acmhainní luachmhara Gaelacha na nOileán a bhuanú agus a chaomhnú m.sh logainmneacha, amhráin, ceol, scéalaíocht agus aon rud a bhaineann leis na traidisiúin.
 - Cruthófar feasacht ard fheicéalach ar na Meáin Shóisialta agus iad le bheith á n-úsáid mar líonra don limistéir ar fad.

10.4 Dul chun cinn

Reáchtáilfear feachtas poiblíochta le linn seacht mbliana an phlean chun an pobal a choinneáil ar an eolas mar gheall ar dhul chun cinn na mbearta, spriocanna an phlean srl ar chaon oileán do thrí oileán Árinn.

Pléifear dul chun cinn an Phlean ag cruinnithe míosúla den Cheanneagraíocht agus ag cruinnithe raithe de na coistí áitiúla pleanála teanga, cruinnithe míosúla CFIM agus CFÁ agus cruinnithe raithe den choiste stiúrtha ar a mbeidh ionadaí ón 3 oileán chomh maith le saineolaí teanga eile.

Tá sé i gceist an-bhéim a chur ar an bhfeasacht teanga agus ar an bpoiblíocht áitiúil i gcomhthéacs fhorfheidhmiú an phlean chun rannpháirtíocht ghníomhach an phobail a spreagadh agus a dheimhniú. (Féach Caibidéal 9 chun soiléariú níos fearr a fháil)

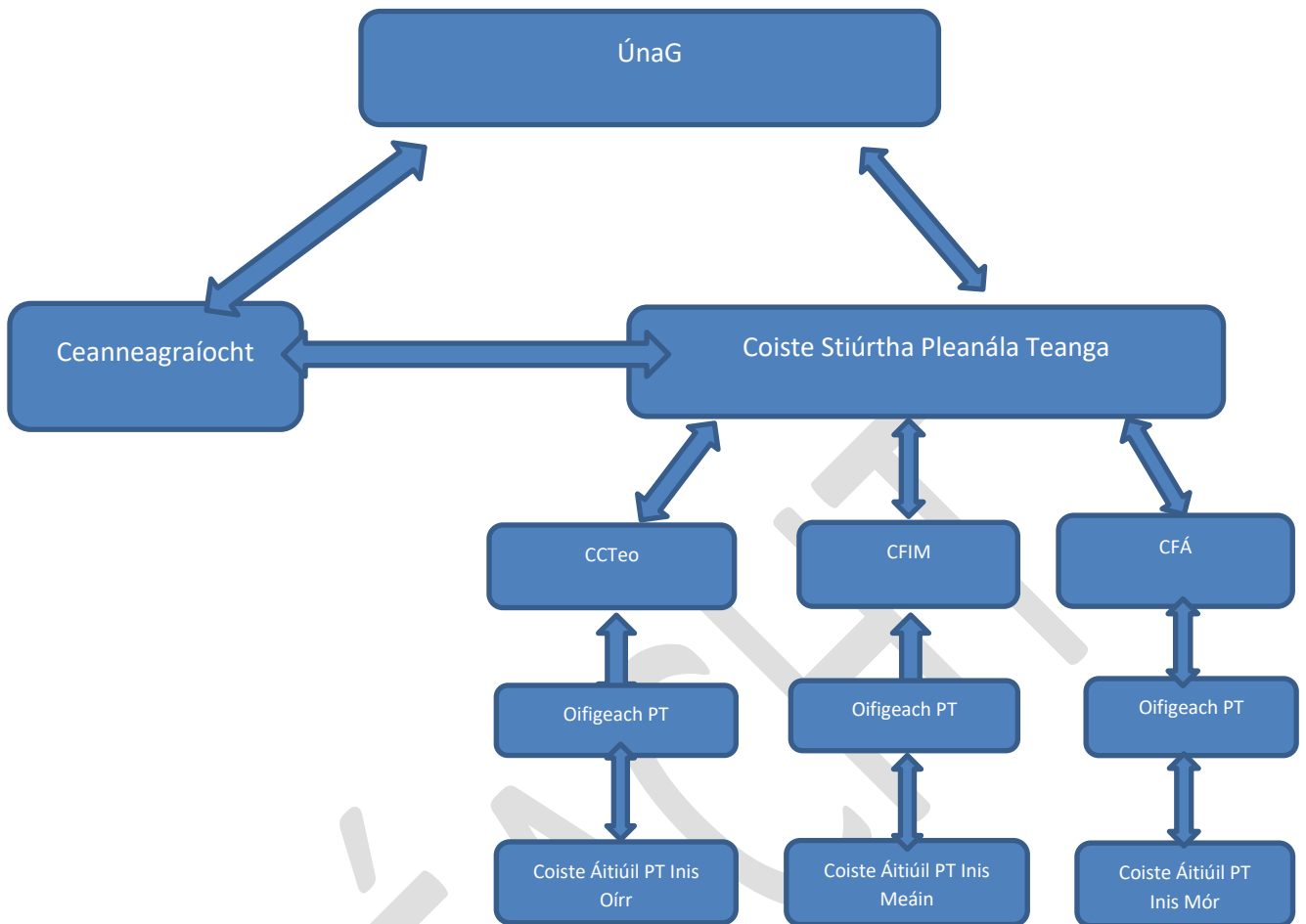
11. Feidhmiú agus Monatóireacht

11.1. Cur i bhFeidhm an Phlean Teanga

Is cás eisceachtúil é Plean Teanga Limistéar Oileáin Árann ina bhfuil trí phobal shainiúil agus áithrid. Is trí oileán difriúil iad atá scartha amach óna chéile, éagsúil ar go leor bealaí, riachtanais teanga san áireamh. Tá trí eagraíocht pobalbhunaithe, ceann ar gach oileán, ag feidhmiú clár oibre atá dírithe ar sheirbhísí a sholáthar do phobal an oileán agus é a bhuanú. Bíonn cúrsaí taistil idir na hoileáin dúshlánach, ach go háirithe sa Gheimhreadh agus tá cur chuige faoi leith a mholadh agus coiste ullmhúcháin an phlean teanga seo leis an dúshlán a bhainfeadh le feidhmiú plean teanga amháin thar trí oileán a sharú.

Déanfar Meamram Comhthuisceana a aontú idir an trí eagrais pobalbhunaithe. Beidh Comhar Chaomhán Teo ag feidhmiú mar an gCeanneagraíocht agus freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Inis Oírr, beidh Comharchumann Forbartha Árann freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Árann agus beidh Comhlacht Forbartha Inis Meáin freagrach as an bplean teanga a sheachadadh ar Inis Meáin. Beidh freagracht ar an gCeanneagraíocht an riaradh agus leathdháileadh a dhéanamh ar an mbuiséad Pleanála Teanga do Limistéar Oileáin Árann agus bunófar Coiste Pleanála Teanga Oileán Árann faoi Chathaoirleacht CCTeo. Is ról straitéiseach a bheas ag an gCoiste seo agus fágfar cinnithe áitiúla faoi chúram Choistí Áitiúla Pleanála Teanga ar na trí oileán.

Beidh an struchtúr seo déanta suas d'ionadaí ó trí oileán Árann. Is ról comhpháirtíochta, idirghníomhaíochta a bheidh ann, chun a chinntiú go mbeidh éifeacht ag baint le cur i bhfeidhm agus le dul chun cinn an phlean agus chun monatóireachta leanúnach a dhéanamh ar an bPlean Teanga. Samhlaítear go dtiocfaidh an Coiste seo le chéile uair sa ráithe chun athbhreithniú, monatóireacht, agus moltaí a dhéanamh faoi dhul chun cinn na spriocanna. Fostófar OPT ar gach oileán chun an plean teanga a fheidhmiú agus dáilfidh CCTEO an buiséad aontaithe sin ar na heagraíochtaí, thar cheann ÚnaG. Cinnteoidh gach eagraíocht go gcaithfear maoiniú don phleanáil teanga de réir na nósanna imeachta atá leagtha síos d'airgead poiblí, agus cuirfear tuairiscí cruinne agus iomlána airgeadais ar fáil don Údarás. Beidh freagrachtaí ar gach eagraíocht maidir le tuairisciú a dhéanamh ar an leathdháileadh a bhaineann le na noileán féin agus ar an dul chun cinn ar fheidhmiú na mbearta agus an plean teanga mar a bhaineann sé lena n-oileán féin.

11.2 Monatóireacht

Déanfar monatóireacht agus athbhreithniú ar bhonn leanúnach ar bhearta an phlean teanga agus ar éifeacht na mbeart tríd an struchtúr atá leagtha síos faoi Bhearta 6.2.1 & 6.2.4, 7.2.1 & 7.2.4 agus 8.2.1 & 8.2.4. Tionólfar cruinnithe rialta ina mbaileofar aiseolais ó pháirtithe leasmhara faoi éifeacht na ngníomhaíochtaí sna réimsí éagsúla. Déanfar leasuithe ar na bearta nach bhfuil ag éirí leo de réir a chéile. Scrúdófar an leithdháileadh acmhainní chun measúnú a dhéanamh ar cé acu an mbeidh na hacmhainní riachtanacha ar fáil chun na bearta a chur i bhfeidhm ag teacht leis na hacmhainní a chuirtear ar fáil.

Aguisín I: An Suirbhé ar an bPobal

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

CleachtasTeanga agus Meoin i leith na Gaeilge
Language Use and Attitudes towards the Irish Language

Tá an taighde seo ar siúl ar mhaithe le planáil teanga ar Oileáin Árann. Níor cheart go dtógfadh sé níos mó ná 8 nóiméad é a líonadh. Ba mhór linn do chúnamh san iarracht seo.

This research is being carried out for the purpose of language planning in the Aran Islands. It should not take more than 8 minutes to complete. We appreciate your assistance in this matter.

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Cúlra / Background

1. Cá bhfuil tú i do chónaí? *Where do you live?*

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Cúlra / Background

* 2. Cáir tógadh thú? / *Where were you raised?*

- San oileán seo.
On this island.
- Áit Gaeltachta eile
In another Gaeltacht area
- Contae eile in Éirinn
Another County in Ireland
- Eile (sonraigh le do thoil)
Other (please specify)

* 3.

Aois / Age

18-25 26-40 41-55 56-67 67+

* 4. Inscne / Gender

Baineann / Female

Fireann / Male

* 5. Cén teanga a bhí in úsáid sa mbaile agus tú ag éirí aníos? /

What language was used in your home growing up?

Gaeilge amháin
Irish only

Níos mó Béarla ná Gaeilge
More English than Irish

Níos mó Gaeilge ná Béarla
More Irish than English

Béarla amháin
English only

Eile (sonraigh le do thoil)
Other (please give details)

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Cumas Teanga / Irish Language Ability

* 6.

Cé chomh minic is a labhraíonn tú Gaeilge?

How often do you speak Irish?

Chuide lá
Daily

Chuide sheachtain
Weekly

Ariamh
Never

Minic go leor
Fairly often

Corr uair
Not that often

* 7.

Cé chomh minic is a labhraíonn tú Béarla le duine a bhfuil fhios agat Gaeilge a bheith acu?

How often do you speak English to somebody who you know has Irish?

- Chuire lá
Daily
- Chuire sheachtain
Weekly
- Ariamh
Never
- Minic go leor
Fairly often
- Corr uair
Not that often

* 8. *Tuige a labhraíonn tú Béarla le duine má tá Gaeilge ag an mbeirt agaibh?*

Why do you speak English to someone if both of you can speak Irish

- Chuir muid aithne ar a chéile i mBéarla.
We got to know each other through English.
- Nil muinín acu Gaeilge a labhairt liom.
They don't have the confidence to speak to me in Irish.
- Cleachtadh, faisean nó nós atá ann.
It's usual practice, custom or habit.
- Nil sé de mhisneach agam Gaeilge a labhairt leo.
I don't have the confidence to speak Irish to them.
- Eile (sonraigh le do thoil)

* 9. *Cuir tic sa mbosca is fearr a dhéanann cur síos ar do chumas sna scileanna seo a leanas.*

Tick the box which you feel best describes your Irish language ability in each of the following skills.

	An-mhaith Excellent	Maith Good	Réasúnta maith Reasonably good	Lag Poor	Nil None
Labhairt Spoken	☐	☐	☐	☐	☐
Tuiscint Understanding	☐	☐	☐	☐	☐
Léamh Reading	☐	☐	☐	☐	☐
Scríobh Written	☐	☐	☐	☐	☐

* 10. Ar mhaith leat seans a fháil feabhas a chur ar na scileanna seo?
Would you like the opportunity to improve the following skills?

	Ba mhaith <i>I would</i>	Níor mhaith <i>I wouldn't</i>	Níl fhios agam/Níl tuairim láidir agam <i>Don't know/no opinion</i>
Labhairt <i>Spoken</i>	☐	☐	☐
Tuiscint <i>Understanding</i>	☐	☐	☐
Léamh <i>Reading</i>	☐	☐	☐
Scríobh <i>Written</i>	☐	☐	☐

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Cleachtas Teanga / Language Use

* 11. Cé chomh minic is a labhraíonn tú Gaeilge sna háiteacha seo a leanas?

How often do you speak Irish in the following places?

	I gcónaí / Beagnach i gcónaí/ <i>Always / nearly always</i>	Go minic/ <i>Often</i>	Corr uair/ <i>Now and then</i>	Uair sa gcéad/ <i>Rarely</i>	Riamh/ <i>Never</i>
Sa mbaile <i>At home</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Sa gcóras oideachais <i>In the education system</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Sa jab <i>In the workplace</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Go sóisialta (m.sh. club óige, teach osta, CLG srl) <i>Socially (e.g. youth club, pub, GAA etc)</i>	☐	☐	☐	☐	☐

	I gcónaí / Beagnach i gcónaí/ <i>Always / nearly always</i>	Go minic/ <i>Often</i>	Corr uair/ <i>Now and then</i>	Uair sa gcéad/ <i>Rarely</i>	Riamh/ <i>Never</i>
Seirbhísí áitiúla (comharchumann srl) <i>Local services (co-ops, etc)</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Seirbhísí Sláinte (dochtúirí, oibríthe sláinte, srl) <i>Health Services (doctors, healthcare workers, etc)</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Le cairde <i>With friends</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Sna siopaí / áiteacha gnó <i>In shops / businesses</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Seirbhísí Eaglasta <i>Religious Services</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ag plé leis an Stát <i>In dealing with the State</i>	☐	☐	☐	☐	☐

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Meoin i dtaobh na Gaeilge / Language attitudes

* 12.

Cuir tic sa mbosca is fearr a léiríonn a chaof a n-áiríonn tú faoi na ráitis seo a leanas/
Choose the box which comes closest to how you feel about the following statements.

	Aontaím go mór/ Strongly Agree	Aontaím/ Agree	Nil fhios agam / níl tuairim láidir agam/ Don't know / No opinion	Easaontaím/ Disagree	Easaontaím go mór/ Strongly disagree
Tá sé tábhachtach go mairfeadh an Ghaeilge. <i>It is important that the Irish language survives.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Níl an Ghaeilge feiliúnach don saol nua-aimseartha. <i>Irish is not suitable in today's modern world.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom go mbeadh níos mó deiseanna agam Gaeilge a labhairt. <i>I would like more opportunities to speak Irish.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Labhraím Gaeilge chomh minic agus is féidir liom. <i>I speak Irish as often as I can.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Áirim scaití go mbíonn iachall orm Béarla a labhairt. <i>Sometimes I feel pressure to speak English.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Scaití áirim go mbíonn iachall orm Gaeilge a labhairt. <i>Sometimes if I feel pressure to speak Irish.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ba cheart do na gnólachtaí áitiúla daoine a bhfuil Gaeilge acu a fhostú. <i>Local businesses should employ Irish speakers.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Tá mé sásta oibriú leis an bpobal leis an nGaeilge a chur chun cinn. <i>I'm willing to work with the community to revitalise the Irish language.</i>	☐	☐	☐	☐	☐

13.

Céard ba mhaith leat a fheiceáil don Ghaeilge ar Oileáin Árann amach anseo? Inis dhúinn céard a cheapann tú, le do thoil.

What are your wishes for the Irish language? Please give us your opinions / wishes.

Suirbhé Oileáin Árann / Aran Islands Survey

Go raibh maith agat.

Tá muid fíor bhuíoch as do chúnamh leis an taighde seo.

Is féidir leat páirt a ghlacadh sa bpróiseas pleanála teanga ar Oileáin Árann ach teagmháil a dhéanamh le Paddy Crowe, Comhar Caomhán Teo.; Ciarán Ó Ceallaigh, Comhlacht Forbartha Inis Meáin agus Cathy Ní Ghoill, Comharchumann Forbartha Árann Teo.

If you'd are interested in learning more about language planning on the Aran Islands, please contact your island representative mentioned above.

We appreciate your help in taking part in our survey.

Aguisín II: An Suirbhé ar an Lucht Ghnó

Suirbhé ar Lucht Gnó Árann

1. Ainm an ghnó

2. Cén t-oileán ar a bhfuil do ghnó lonnaithe?

- Inis Mór
 Inis Meáin
 Inis Oírr

3. Cén ról atá agat sa ghnó?

- Úinéir
 Bainisteoir
 Ní bainisteoir ná úinéir mé

Eile

4. Cé ar a bhfuil do ghnó ag freastail?

- Ar mhuintir na n-oileán
 Ar thurasóirí
 Ar mhuintir na n-oileán agus ar thurasóirí

5. Ar mhaith an rud é, dar leat, cumann tráchtála a bhunú d'Oileáin Árann

- Ba mhaith
 Níor mhaith

6. Tá dlúthbhaint ag mo ghnó le gnó na turasóireachta

- Tá dlúthbhaint ag an turasóireacht le mo ghnó
 Braitheann mo ghnó beagán ar thurasóireacht
 Níl mo ghnó ag brath ar thurasóireacht

7. An bhfuil an tseirbhís farantóireachta/aeir sásúil?

- An-sásúil
- Sásúil go leor
- Níl sé sásúil

Eile?

8. An bhfuil gá le comhoibriú níos éifeachtúla idir lucht gnó na n-oileán agus na comhlachtaí farantóireachta.

- Tá
- Níl

9. An bhfuil íomhá Ghaelach tábhachtach d'Oileáin Árann.

- Tá
- Níl

10. Ar mhaith an smaoineamh é dá mbeadh lipéid nó branda ann a léireodh an leibhéal ard seirbhíse Gaeilge atá ar fáil i do ghnó.

- Ba mhaith
- Níor mhaith

11. Bheinn i bhfábhar Gradam Gnó a thabharfadh aitheantas agus tacaíocht do ghnólachtaí ar na hoileáin a chuireann seirbhís den scoth ar fáil trí mheán na Gaeilge.

- Bheinn i bhfábhar Gradam Gnó
- Ní bheinn i bhfábhar Gradam Gnó

12. Tá breisluach ag baint leis an nGaeilge i mo ghnó seachas an Béarla amháin

- Aontaím
- Ní aontaím

13. Tá sé tábhachtach go mbeadh comharthaíocht agus fógraíocht i nGaeilge mórthimpeall mo ghnó.

- Aontaím
- Ní aontaím

14. Tá sé tábhachtach go mbeadh an Ghaeilge le cloisteáil (labhartha, raidió, &rl) mórthimpeall mo ghnó

- Aontaím
- Ní aontaím

15. Tá polasaí i bhfeidhm maidir le h-úsáid na Gaeilge i mo ghnó.

- Tá
- Níl

16. Nuair a bhím ag earcú fóirne tá an Ghaeilge ar cheann de riachtanais an phoist:

- Tá an Ghaeilge ar cheann de riachtanais an phoist.
- Níl an Ghaeilge ar cheann de riachtanais an phoist.

17. Dá mbeadh traenáil ar fáil chun seirbhís chustaiméara i nGaeilge a chur chun cinn, bheinn sásta go bhfreastlódh ionadaí/ionadaithe ó mo ghnó ar an traenáil.

- Bheinn sásta.
- Ní bheinn sásta.

18. Tá ról ag mo ghnó tacaíocht a thabhairt do fhoghlaimoirí (Gaeilge)

- Aontaím
- Ní aontaím

19. Dá mbeadh seirbhís ann a chuideodh le dearadh fógraíochta (Gaeilge/dátheangach) agus seirbhís aistriúcháin ar fáil bhainfinn úsáid as.

- Bhainfinn
- Ní bhainfinn

20. Céard iad na rudaí/forbairtí a theastaíonn in Árann chun go mbeadh caighdeán maireachtála níos fe ag muintir Árann?

21. Cén céatadán (%) den obair riaracháin agus páipéarchas a dhéanann tú i nGaeilge?

22. An bhfuil deacrachtaí ar leith ag baint le do ghnó a riaradh i nGaeilge?

Tá

Níl

Céard iad na deacrachtaí?

23. An bhfuil tacaíocht & comhairle ar fáil duit ó eagraíocht stáit & neamh-stáit le do ghnó a riaradh i nGaeilge?

Tá

Níl

24. An mbíonn sé deacair obair riaracháin do ghnó a dhéanamh i nGaeilge is tú ag plé le heagraíocht ar nós Ranna Stáit, na Coimisinéirí Ioncam, Pobal, na bancanna?

Bíonn

Ní bhíonn

Bíonn uaireanta

25. An bhfuil iniúcháirí agus cuntasóirí agat atá in ann do chuid cuntaisí a dhéanamh i nGaeilge duit?

Tá

Níl

26. Cén céatadán (%) den fhoireann oibre atá agat a labhrann Gaeilge leat & lena chéile i gcónaí?

27. Cén céatadán (%) den fhoireann oibre atá agat a bhfuil Gaeilge líofa acu?

28. Cé mhéid duine atá ag obair duit faoi láthair nach bhfuil Gaeilge acu?

*Aguisín III: An Suirbhé ar na hEagraíochtaí
Sóisialta/Caitheamh Aimsire*

1	Ainm an Chumainn / Eagraíocht	
2	Sonraí Teagmhála	Ainm: Seoladh: Uimh Fóin: Seoladh Rphoist:
3	Príomhimeacht/aí	
4	Oileán	
5	Aois Ghrúpa na mBall	
6	Cóiríocht	Cén áit a mbuaileann sibh le chéile?
7	An bhfuil an chóiríocht sásúil	Tá [] Níl []
8	Más 'Níl' tabhair sonraí le do thoil.	
9	An bhfeidhmíonn an club trí;	Gaeilge amháin [] Gaeilge den chuid is mó [] Gaeilge le roinnt Béarla [] Béarla le roinnt Gaeilge [] Béarla den chuid is mó [] Béarla amháin []
10	An bhfuil polasaí Gaeilge ag an gclub?	Tá [] Níl []
11	Luaigh aon fhadhbanna /bhacanna atá ag baint le húsáid na Gaeilge i bhur gclub	

12	Aon mholtaí agat maidir leis an bPlean Teanga?	
13	An mbeadh suim agat i bhfreastail ar sheisiún eolais maidir le cén chaoi leis an nGaeilge a bhuanú agus a láidriú i do chlub (1 uair)?	Do bheadh [] Ní bheadh []

Aguisín IV: An Suirbhé ar Thurasóirí

Ceistneoir do Thurasóirí

A short questionnaire for visitors.

Táthar ag cur plean teanga le chéile do thrí Oileán Árann agus ba mhaith linn ionchur na ndaoine a thugann cuairt orainn. Ní cheart go dtógfadh sé níos mó ná 4 nóiméad.

We are working on a language plan for the Aran Islands and we'd like some input from those who come to visit. It should not take more than 4 minutes to complete.

* 1. Cé as thú?

Where are you from?

☐ Éirinn
Ireland	☐ Meiriceá Thuaidh
North America	☐ An Astráil
Australia
☐ Sasana
England	☐ Meiriceá Theas
South America	☐ An Áis
Asia
☐ An Eoraip
Europe	☐ An Afraic
Africa	

* 2. An raibh fhios agat go raibh tú ag teacht ag an nGaeltacht?

Did you understand that you were visiting an Irish/Gaelic speaking area?

- Bhí fhios agam. / Yes I did. Ní raibh fhios agam. / No, I did not.

* 3. Bhfuil Gaeilge agat?

Do you speak Irish?

- Tá / Yes Níl / No

* 4. Cén t-oileán a bhfuil tú ag dul chuige? (cur tic sa mbosca / sna boscaí cuí)

Which island did / will you visit? (tick the appropriate box / boxes)

- Inis Oírr Inis Meáin
 Inis Mór

* 5. An bhfanfaidh tú / Ar fhan tú thar oíche? (cur tic sa mbosca / sna boscaí cuí)

Will you / Did you stay overnight? (tick the appropriate box / boxes)

- Fanfaidh / D'fhan / Yes Ní fhanfaidh / Níor fhan / No

* 6. Cén fáth ar shocraigh tú ar theacht go hÁrainn?

What influenced your decision to visit the Aran Islands?

* 7. Ar chuala tú Gaeilge á labhairt le linn duit a bheith ar an oileán?

Did you experience/hear the Irish Language being spoken during your visit to the island?

Chuala. Níor chuala.
Yes I did. No, I did not.

* 8. Má chuala tú Gaeilge, ar chuir sé le do chuairt?

Did the hearing of the Irish language enhance your visit?

Chuir Níor chuir
Yes No

* 9. An raibh comharthaí / fógraí le feiceáil le Gaeilge orthu?

Was there signs / notices in Irish/Gaelic on the Island?

Bhí. Ní raibh.
There was. There was not.

* 10. Céard é an rud ab fhearr leat faoin oileán?

What was your favourite thing about the island?

An suaimhneas
The peace

Timpeallacht / Tirdhreach
Environment / Landscape

The cultúr
The culture

Craic agus ceol
Music and the craic

Na ballaí cloiche
The stone walls

Na daoine
The people

Eile (inis dúinn le do thoil)
Other (please specify)

* 11. An féidir leat aon rud a mholadh chun feabhas a chur ar an oileán?

Could you recommend any improvements for the island?

* 12. An mbeidh tú ar ais?

Will you return?

Cinnte, má bhíonn an deis sin agam. Níl fhios agam. Ní bheidh.
Certainly, if I get the opportunity to. I don't know. I won't.

Aguisín V: English-language Summary

Language Planning Committee's Statement

When this committee was established, we understand that it would not be an easy road ahead. We would have to encourage the community in regards to the language planning process and that Plean Teanga Oileáin Árann would be based on the communities requirements, recommendations agus perspective.

Like most other rural areas, the aim of the community of Oileáin Árann is to improve the standard of living, to receive the various services that they're entitled to and to keep the services they receive as of now. This is the only way they can ensure their survival on the island and therefore, the question of the Irish language may not always be at the top of the list. It was the committee's responsibility to ensure the Irish language was embedded in the developmental activities of the community.

A major challenge laid before the language planning committee, to prepare a plan for the three island of Oileáin Árann on which there are three independent organisations undertaking community developments and administrative work. There isn't a sufficient transport service provided directly which links the three islands together. This is the first time CFÁ, CFIM and CCTeo were asked to come together and prepare a language plan.

When it was confirmed that it was indeed one plan for the three islands, we decided it would be best to hold all committee meetings in the offices of ÚnaG in na Forbacha. We decided to hold the meetings during the day to avoid accommodation costs and committee members having to stay overnight. Unfortunately, this meant the committee did not have members from different sectors such members from the pre-school, primary school or business sector. To ensure the committee had respresentaion from all sectors, we agreed to establish local committees on each island and that members of the language planning committee were also members of the local committee. The minutes of the language planning committee were also shared with the local committees. The committee commends the local committees for their participation in the language planning process including dispersion and collection of the surveys as well as the workshops on the recommendations.

It is clear from the research that the community of Oileáin Árann are very proud of the Irish language – those who have come to live on the island included. They understand the Irish language is our precious heritage from our ancestors but there is now an urgency to strengthen the language as a community spoken language if we wish to pass the language on to the generations that follow.

With the help of the language planning committee, we hope to:

- Ensure the Irish language is embedded in our everyday lives on the islands.
- That the community takes a knowledgeable and positive decision and that they act to preserve and secure the Irish language as a language-rich environment and a language of the community.
- To increase the Irish language ability of Oileáin Árann including spoken, reading and writing.

Aim

It is the aim of this language plan to ensure that at least two thirds of the community on all three islands of Oileáin Árann will be daily speakers of Irish. That is to say that each island, independent of the other islands, will be in Category A. The recommendations have been laid out individually and that each island will be responsible for their own budget and implementing their own recommendations.

Context

The *Comprehensive Linguistic Study of the Use of Irish in the Gaeltacht* (Ó Giollagáin et al.), published in 2007, highlighted the severe decline in the use of Irish as a community language in the Gaeltacht. In response to these, and other, findings, the government published the *20-Year Strategy for the Irish Language* (2010) and *Gaeltacht Act 2012* was signed into law to give a legislative basis to some of the aims of the Strategy.

Under the *Gaeltacht Act 2012*, the Gaeltacht was divided into 26 Language Planning Areas (LPAs) and the community of each LPA was required to produce a language plan to strengthen Irish as a community language in their area. This language plan has been prepared for Oileáin Árann which includes the islands of Árann (Inis Mór), Inis Meáin and Inis Oírr, according to the provisions of the Act.

Background

Under the *Gaeltacht Act 2012*, an announcement was made for the LPT of Oileáin Árann. It was a major challenge to prepare a language plan that comprised the three islands of Oileáin Árann as one unit. After a lot of deliberation, it was decided that CCTeo would fill out the application to be named as the lead organisation in part with CFÁ and CFIM and that a language planning committee would be established that would represent the three islands. CCTeo were disappointed that a joint

application was not accepted and that CCTeo had no other choice but to accept the appointment as lead organisation for LPA Oileáin Árann.

The Language Planning Committee of Oileáin Árann was established in May 2017. The first meeting was held in the offices of ÚnaG and the committee was established on that day.

Language Planning Committee of Oileáin Árann

Chairperson: Maggie Seoighe, Árann

Secretary: Ciara Ní Fhátharta, Inis Meáin

Treasurer: Máire Uí Mhaolán

Cathy Ní Ghoill, Árann

Geraldine Ní Ghoill, Árann

Micheál Ó Cualáin, Árann

Ciarán Ó Ceallaigh, Inis Meáin

Mairéad Ní Fhátharta, Inis Meáin

Paddy Crowe, Inis Oírr

Bríd Ní Dhonncha, Inis Oírr

Máire Uí Dhufaigh, Inis Oírr

The Language Planning Area of Oileáin Árann

Topography

The islands of Oileáin Árann are located on the west coast, in the Galway Harbour and they comprise of three islands: Árann, Inis Meáin and Inis Oírr. Árann is the biggest (31km²) and furthest away from the mainland and Inis Oírr is the smallest (8km²) and closest. Inis Meáin is 9km² and situated in between the two islands.

Population

According to the 2016 Census, the LPT has a population of 1,226. Census statistics show that the population has decreased by 2% between 2011 and 2016.

The Education System

These are the following education institutions in the LPA:

Árann: Naíonra Inis Móir (pre-school), Scoil Rónáin & Scoil Náisiúnta Eoin Pól II (primary schools) and Coláiste Naomh Éinne (secondary school).

Inis Meáin: Bunscoil Inis Meáin (primary school) and Coláiste Naomh Eoin (secondary school).

Inis Oírr: Naíonra Inis Oírr (pre-school), Scoil Náisiúnta Naomh Caomhán (primary school) and Coláiste Ghobnait (secondary school).

All of the education institutions have applied for Gaeltacht school status under the *Policy for Gaeltacht Education, 2017-2022*. Inis Meáin is the only island which does not have a naíonra. There aren't any childminding services available in the LPA but it came to light through the research carried out for this language plan that there is great demand for some childminding services, in particular a crèche in Inis Oírr.

Youth Services and other age groups

There is a youth club for secondary school in Árann and in Inis Oírr. Óige na Gaeltachta provide funding for insurance, training and to organise events. There is an Irish language policy in place but the English language is the preferred language.

Leisure

GAA Oileáin Árann was established in 1996, a club under which all three islands are registered.

Traditional music and traditional song through Irish are also organised through the schools as well as traditional Irish dancing.

There is also a sailing club and handball club through the medium of Irish in Árann.

Local Services

There is a residential home for the elderly in Árann. Coffee morning for the elderly are organised in Inis Meáin from time to time as well as a Game of Cards every Thursday during the winter months. The group Comhrá na nAosach was established in 2004 by CCTeo in Inis Oírr and the host events for the elderly including art, storytelling, fitness classes and much more.

Other Irish language Services

All three of the organisations CFÁ, CFIM and CCTeo organise classes for adults on each of the islands. These classes range from all levels from learner to higher level. There is also a 'Club Gaeilge' in Árann. Other classes including first-aid and manual handling, safe-pass courses etc. are also provided in the LPA.

The Business and Employment Sector

The tourism industry is a very important industry for the three islands and has a season of 6-7 months. There is also a wide variety of bars, restaurants, shops, B&Bs and hotels on all three islands.

The fishing industry is also a very important and lucrative industry to the community of Oileáin Árann and provides employment as well as a language-rich environment.

There are also 115 people employed in ÚnaG client companies between full-time, part-time and seasonal work. These people are employed through various industries.

There are three Irish colleges in the LPT: Coláiste Ó Direáin, Gaeilge Inis Meáin and Coláiste Laichtín Naofa. These colleges provide Irish language courses to secondary school children.

There is also a ferry service, Aran Island Ferreis which provides a service from Ros a'Mhíl to the three islands as well as a plane service which also provides a service from Na Minna in Indreabhán to all three of the islands.

The Irish Language

Census statistics show that number of people with Irish language ability fell from 1,212 in 2011 to 1,187 in 2016. The number of daily Irish speakers outside of the education system also fell from 63.5% in 2011 to 57.4% in 2016. This is certainly the biggest challenge for the language planning process.

Preparation of the Language Plan

During the preparation of the language plan, a widespread coordinated awareness campaign was employed on all three islands to make the community aware of the language planning process and to encourage the local community to take part in the research and have input in the plan. 5 groups were surveyed: the Public, teenagers, the Business Sector, Social Organisations and Tourists. The language planning consultant analysed the research results and the results and analysis are presented in section 5 of the plan and summarised below.

Research Results

Survey participants were aged 19 or over and only respondents resident in the LPA were deemed valid and included in the survey analysis and results. As is usual with surveys not all respondents responded to every question.

A very positive attitude towards the language prevails with 95% of respondents stating that it is important to them that the area remains as a Gaeltacht area in the future. The number of native Irish

speakers within the LPA is very high at 74.3% and 81% of the respondents were raised in the LPA and 4% raised in another Gaeltacht area.

Summary of the survey results:

- 75.4% of parents stated that they're fluent Irish speakers
- 48% of couples stated that they speak Irish or mostly Irish with their partner and 15% said they speak Irish most of the time
- 40% of parents stated they speak only Irish to their children
- 90% of teenagers stated they would raise their children (if they had children) with Irish
- The usage rate of Irish is lower in the workplace than the percentage of the community who're fluent in Irish.
- There is a demand for structured and regular classes in spoken and written Irish.
- There is a demand for events through Irish as a way of learning and practicing the language.

Summary of the Recommendations for Árann included in the Language Plan

Implementation of the Language Plan

6.2.1 Operating Structure

Aim:	To introduce a structure that will ensure the effective implementation of the language plan.
Description:	The lead organisation will employ a Language Planning Officer (OPT) who will work under the direction of CPTÁ and will be responsible for implementing and monitoring the recommendations of the language plan.

6.2.2 Online Presence

Aim:	To raise awareness of the language planning process and to provide a point of contact for the community.
Description:	A website will be developed for Árann which will provide information about the language plan, contact details, news, etc. The OPT will be responsible for updating this website as well as CPTÁ's Facebook page and other social media accounts.

6.2.3 Database of Contacts

Aim:	To inform the community of Árann of any developments regarding the implementation of the language plan.
Description:	With the consent of those in question and in accordance with GDPR, the OPT will keep a database of contacts and use this list to send out the newsletter (Recommendation 6.8.1) and other news about the language plan.

6.2.4 Monitoring

Aim:	To monitor the implementation and effectiveness of the language plan.
Description:	The OPT will be responsible for various monitoring activities (e.g. feedback forms, meetings, questionnaires) to ensure the effective implementation of the language plan.

The Education System (including early education services)

6.3.1 The Language Assistant Scheme

Aim:	To ensure that language assistants under the Language Assistant Scheme are present in the island's schools for the entire school year.
Description:	With the support of the schools, local politicians and relevant organisations, the Department of Education and Skills will be lobbied to continue to ensure the presence of language assistants in the island's schools.

6.3.2 Policy on Gaeltacht Education 2017-2022

Aim:	Supporting the implementation of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.
Description:	The OPT will support the national and secondary school in their efforts to implement and fulfill the objectives of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.

6.3.3 Compulsory Irish Language course

Aim:	Provide a compulsory Irish language course for the island's scholarships.
Description:	Provide a compulsory Irish language course for the island's scholarships who come for and attend the island's secondary school for a year. The OPT will arrange for these scholarships to attend this one week course prior to attending the secondary school. This course will follow the TEG curriculum and most importantly will provide useful local phrases, basic grammar and terminology.

6.3.4 Afterschool Club

Aim:	To provide language supports to national and secondary school pupils whose parents/guardians do not speak Irish.
Description:	An afterschool club will be founded for pupils of Scoil Naomh Rónáin and Coláiste Naomh Éinne. Facilitators will be provided to help pupils with their homework and to help parents/guardians who do not speak Irish to go through their children's homework.

6.3.5 INSET day for Teachers

Aim:	Provide an INSET day for the island's teachers on the island.
Description:	An INSET day for Scoil Naomh Rónáin's teachers. Providing the island's teachers with the opportunity to continuously develop their skills in immersion education, Irish language curriculum, terminology for sports, drama etc. professionally.

6.3.6 Scholarship in Language Planning

Aim:	Provide a yearly scholarship to a fluent Irish speaker to attend the MA sa Léann Teanga.
Description:	Provide a yearly scholarship to one fluent Irish speaker in Árann to attend the MA sa Léann Teanga. The scholar will have to complete work experience alongside the OPT and the manager of the co-op.

6.3.7 Irish courses for students

Aim:	Provide Irish courses
Description:	To provide Irish courses for the students so they have the chance to learn skills and crafts through the medium of Irish which are not available to them on the island.

6.3.8 School Exchange

Aim:	Organise scoil visits and exchanges
Description:	To provide the opportunity to organise school visits and exchanges with other areas that speak a minority language.

6.3.9 The Irish Learners' Scheme

Aim:	To ensure and double the Irish Learner's Scheme
Description:	To lobby the Department of Education and Skills to ensure and double the Irish Learners' Scheme

6.3.10 Connemara & Árann Education Centre

Aim:	Establish Connemara & Árann Education Centre
Description:	To lobby the Department of Education and Skills in order to build an Education centre for Connemara & Árann. This centre will host cultural etc. events through the medium of Irish

Childcare, Preschool and Family Support Services, including language support services

6.4.1 Correspondence Scheme for New Parents

Aim:	To increase the number of families who speak Irish in the home.
Description:	A correspondence scheme for new parents will be developed through which parents will receive regular letters/packages containing information about their child's cognitive and language development, rhymes and games that would be suited to their child at each stage and other materials.

6.4.2 Strengthening the link with Tuismitheoirí na Gaeltachta

Aim:	Strengthen the link with Tuismitheoirí na Gaeltachta and provide support for their events.
Description:	Develop a good relationship with Tuismitheoirí na Gaeltachta and promote their events and the supports they provide to the island's parents.

6.4.3 Events for island's parents

Aim:	Raise awareness among parents/guardians on language choices and encourage them to bring the Irish language into their home.
Description:	To reduce the amount of parents/guardians and children who do not have Irish and to increase the amount of children with Irish before they attend pre-school. This will be achieved through events, functions such as playgroups where parents/guardians can come together informally to use Irish.

6.4.4 Language Support Centres

Aim:	To provide more resources for parents/guardians of the island.
Description:	Language Support Centres for Families will be developed on the island. Parents/guardians will be able to borrow from a collection of Irish-language books, games, music, etc. which will be provided in these centres.

6.4.5 Playground Facilities

Aim:	To improve the facilities that are available for young children in Árann and to emphasise learning Irish.
Description:	The current playground facilities will be developed to provide more usage and an appropriate area for young people. A seating area will be provided for parents/guardians to socialise through Irish.

Services for Young People and Other Age Groups

6.5.1 Develop the Irish language as a means of communication

Aim:	Developing the Irish language as a means of communication for the young people of Árann.
Description:	The OPT will ensure that every organisation (sports and social clubs, summer camps, sailing clubs etc.) to strengthen Irish as a means of communication amongst young people.

6.5.2 Strengthen the Youth Club

Aim:	Strengthen the young people's skills through the youth clubs.
Description:	A large number of young people come to the island to work in the summer colleges, schools and business', we will work with the island's young people in order to develop their personal, identity and self-assurance, computer, communication skills etc. in order for them to fill these positions.

6.5.3 Youth Officer

Aim:	To promote Irish as a language of social interaction amongst Árann's young people and to ensure the effective implementation of the language plan.
Description:	A full-time Youth Officer will be employed and will be responsible for the implementation and monitoring of the recommendations that deal with young people.

6.5.4 Youth Language Planning Committee

Aim:	To raise awareness of language issues amongst Árann's young people and to empower them to act as micro-level language managers.
Description:	A Youth Language Planning Committee will be founded and will be responsible for organising events and for promoting Irish amongst their peers.

6.5.5 Events for the Adults

Aim:	To provide supports for volunteer groups and schools
Description:	To provide supports for volunteer groups and schools to support them in attending events through Irish on the mainland and creating a link with other LPAs

6.5.6 The Arts

Aim:	To provide various courses in the Arts
Description:	To provide courses such as writing skills, acting skills etc. to help and encourage young people to participate in the arts and perform them for the community

Learning Opportunities outside the Education System

6.6.1 Irish Classes

Aim:	To raise Irish-language ability in Árann.
Description:	Informal conversation-based classes will be provided in Árann. These classes will be free and will cater to all levels of ability.

6.6.2 Linguistic Richness

Aim:	Gatherings to develop language richness in Árann to increase Irish language ability and the number of daily Irish Language speakers.
Description:	Organise informal social gatherings such as a 'Caifé Gaelach' who come together 6 times a year. A comfortable welcoming atmosphere will be created and speakers of all abilities will be present and they can learn from each other.

6.6.3 'Óiche na bhFoghlaimoirí' (Learners' Night)

Aim:	To provide informal opportunities to use Irish.
Description:	'Óiche na bhFoghlaimoirí' nights will be organised regularly in local pubs on the island and will be advertised for Irish speakers of all abilities to get together and practice their Irish in an informal, social setting.

The Business Sector, Community Organisations and Co-ops

6.7.1 Business Support Service

Aim:	To increase the use of Irish in the public domain.
Description:	A support service for businesses will be established which will encourage local businesses and organisations to use Irish in their daily business. This service will include a translation service, advice and support materials.

6.7.2 Language Support Package for the Business Sector

Aim:	Irish to be used, seen and heard on the island.
Description:	A Support Package for the Business Sector will be provided through which the Irish language will be used, heard and seen more. Both national and international examples of promoting language in the Business sector will be studied. Informations sessions will be organised in order to discuss the package.

6.7.3 Signage Package

Aim:	Hanging signage in Irish on the island to promote the Irish language on the island.
Description:	Practical supports will be provided to business' and tourist industry to promote Irish and provide advertisements in Irish for all business'. A launch will be organised to promote this project.

The Media

6.8.1 Newsletter

Aim:	To distribute information about Irish-language events on the island.
Description:	The newsletter will include news and pictures from Árann as well as information on Irish-language events. The newsletter will be in Irish or bilingual, as appropriate.

6.8.2 Support language practice and record linguistic richness

Aim:	Young people to record the island's linguistic richness through social media and promote conversations amongst adults.
Description:	A relationship with Raidió na Gaeltachta, Foras na Gaeilge agus Glór na nGael will be formed. It will be the Transition Year of Coláiste Naomh Éinne to record and broadcast a podcast, radio programme or interview.

6.8.3 Technology

Aim:	To increase the use of Irish online and on smartphones.
Description:	With support from other language planning committees, a campaign will be undertaken to have Irish versions of popular communication apps developed and released.

Public Services

6.9.1 Improve Public Services

Aim:	Lobbying and a campaign will have to be undertaken with emphasis on the Irish language to strengthen and promote the language within the community.
Description:	The OPT will work with the co-operative in regards to the language policy of the following projects: Fund for projects to be established – develop and strengthen the Irish language. Open a Heritage Centre Discover and develop a Folklore Centre Celebration Centre for the poet Máirtín Ó Direáin Bus an Phobail Garraí na gCrann Pontoon Marina Greenway gTeic Develop a Handball Centre Natural Resources to develop Business Cill Mhuirbhígh – Seating area and recreation Meals on wheels Halla Rónáin Astro Turf Yearly seimnar for teachers and students in Irish and drama Seek and recruit representatives

Physical Planning and Development

6.10.1 Planning Policies

Aim:	Ensure and strengthen the language condition in development plans.
Description:	An investigation on the development plans ⁶⁴ which could effect language changes on the island and to lobby the necessary organisations with CFÁ (when needed) to ensure the language needs of the island are fulfilled under the plan.

⁶⁴ Galway County Development Plan 2015-2021, Gaeltacht Local Area Plan 2008-2018, National Broadband Schemes, Údarás na Gaeltacht Strategic Plan, Strategic Environment & Environmental Plans, Development of the Wild Atlantic Way and Public Services Contracts.

Social and Leisure services

6.11.1 Establish Cultural & Language Festivals (Macnas style for teenagers)

Aim:	Develop a cultural and Language festival with an emphasis on a different theme every year.
Description:	Festivals will be organised to promote the language and skill of the island. A different theme will be used every year such as music, dance, writing and sport. These festivals will take place in March.

6.11.2 'Comhar na nAosach'

Aim:	Develop 'Comhar na nAosach' which will be in keeping with adults and teenagers recreation activities.
Description:	Classes and workshops (e.g. cooking, cards, knitting, bingo, etc.) will be provided through Irish on the island.

The Status of Irish in the Area- community attitudes, ability and usage.

6.12.1 Developing Language Planning in Árann

Aim:	To raise awareness amongst young people on the island of language issues and to encourage them to play an active part in the language planning process.
Description:	A work experience scheme will be developed which will allow transition year students from Coláiste Naomh Éinne to undertake work experience with the OPT.

6.12.2 Package for volunteer groups

Aim:	Provide a package to volunteer groups schools
Description:	To help support schools and volunteer groups who wish to travel to the mainland for courses and events through the medium of Iri

6.12.3 Árann's Heritage

Aim:	To gather information through Irish
Description:	To gather stories, songs etc. through Irish on the heritage of Árann. This recommendation will be tied to 6.12.1.

Summary of the Recommendations for Inis Meáin included in the Language Plan Implementation of the Language Plan

7.2.1 Operating Structure

Aim:	To introduce a structure that will ensure the effective implementation of the language plan.
Description:	The lead organisation will employ a Language Planning Officer (OPT) who will work under the direction of CFIM and will be responsible for implementing and monitoring the recommendations of the language plan.

7.2.2 Online Presence

Aim:	To raise awareness of the language planning process and to provide a point of contact for the community.
Description:	A website will be developed for Inis Meáin which will provide information about the language plan, contact details, news, etc. The OPT will be responsible for updating this website as well as creating CPTIM's Facebook page and other social media accounts.

7.2.3 Database of Contacts

Aim:	To inform the community of Inis Meáin of any developments regarding the implementation of the language plan.
Description:	With the consent of those in question and in accordance with GDPR, the OPT will keep a database of contacts and use this list to send out the newsletter (Recommendation 6.8.1) and other news about the language plan.

7.2.4 Monitoring

Aim:	To monitor the implementation and effectiveness of the language plan.
Description:	The OPT will be responsible for various monitoring activities (e.g. feedback forms, meetings, questionnaires) to ensure the effective implementation of the language plan.

The Education System (including early education services)

7.3.1 Naíonra agus Naíolann in Inis Meáin

Aim:	To provide Irish-medium early education services in Inis Meáin.
Description:	An Irish-medium naíolann (crèche) and naíonra (pre-school) will be founded in Inis Meáin.

7.3.2 Policy on Gaeltacht Education 2017-2022

Aim:	Supporting the implementation of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.
Description:	The OPT will support the national and secondary school in their efforts to implement and fulfill the objectives of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.

7.3.3 The Language Assistant Scheme

Aim:	To ensure the Language Assistant Scheme for the school year.
Description:	The OPT will lobby the Department of Education and Skills to ensure the scheme is provided throughout the school year as there was in the school year 2019/2020.

7.3.4 Compulsory Irish Language course

Aim:	Provide a compulsory Irish language course for the island's scholarships.
Description:	Provide a compulsory Irish language course for the island's scholarships who come for and attend the island's secondary school for a year. The OPT will arrange for these scholarships to attend this one week course prior to attending the secondary school. This course will follow the TEG curriculum and most importantly will provide useful local phrases, basic grammar and local terminology.

7.3.5 Language Awareness amongst Young People

Aim:	To raise awareness of language issues amongst the island's young people and to enable them to act as micro-level language managers.
Description:	In Coláiste Naomh Eoin, mini-courses and workshops will be provided on language awareness, minority languages, language planning, language revitalisation and sociolinguistics. In Scoil Náisiúnta Inis Meáin, teachers will be provided with material and discussion points which will help them to organise regular discussions on language issues in their classroom in a way that is interesting and accessible to primary school children.

Childcare, Preschool and Family Support Services, including language support services

7.4.1 Correspondence Scheme for New Parents

Aim:	To increase the number of families who speak Irish in the home.
Description:	A correspondence scheme for new parents will be developed through which parents will receive regular letters/packages containing information about their child's cognitive and language development, rhymes and games that would be suited to their child at each stage and other materials.

7.4.2 Parents/Guardians Groups

Aim:	To raise awareness amongst parents/guardians of language choices and to encourage them to use more Irish in the home domain.
Description:	Parents/guardians of children attending schools on the island will be invited to meet up regularly to discuss ways in which they can help their children, language-related difficulties they may be having, etc. The OPT will be present at these informal meetings to facilitate discussion and to answer questions.

7.4.3 Resources for Parents/Guardians

Aim:	To provide more resources for parents/guardians of the island.
Description:	Language Support Centres for Families will be developed on the island. Parents/guardians will be able to borrow from a collection of Irish-language books, games, music, etc. which will be provided in these centres.

7.4.4 Playground Facilities

Aim:	To improve the facilities that are available for young children on the island and to increase the visibility of Irish.
Description:	A playground or similar facility will be developed in a central location which will provide parents/guardians and their young children to come together in an informal setting. A clear language policy will be implemented to ensure that Irish is given priority and to encourage people to speak as much Irish as they can while using the facility.

7.4.5 Childminders

Aim:	To minimise the English-language input that young children on the island receive in the home domain and to ensure parents/guardians have access to childminders/babysitters with Irish.
Description:	With the permission of those involved, the OPT will compile a database of local childminders/babysitters with fluent Irish and parents/guardians will be able to contact the OPT to access this information. Parents/guardians will be encouraged to use childminders/babysitters with Irish, regardless of their own language ability.

Services for Young People and Other Age Groups

7.5.1 Youth Language Planning Committee

Aim:	To raise awareness of language issues amongst Inis Meáin's young people and to empower them to act as micro-level language managers.
Description:	A Youth Language Planning Committee will be founded and will be responsible for organising events and for promoting Irish amongst their peers.

7.5.2 Social Spaces

Aim:	To develop a centre on the island in which young people will be encouraged to socialise through Irish.
Description:	A centre will be developed on the island as social a space for young people. This space will be equipped with entertainment facilities and a policy will be imposed which will encourage young people to speak Irish while they are there.

7.5.3 Youth Club & Afterschool Club

Aim:	To promote Irish as the language of social interaction amongst Inis Meáin's young people and to provide language supports to pupils whose parents/guardians do not speak Irish and for parents/guardians who do not speak Irish but whose children are attending the schools.
Description:	Irish-medium youth clubs will be provided for the following age groups: 3-12 yrs. and 13-19 yrs. An afterschool club will be founded for pupils of the island's primary school and secondary school. Facilitators will be provided to help pupils with their homework and to help parents/guardians who do not speak Irish to go through their children's homework. These clubs will run at the same time. It is recommended one club run for an hour and the other club will run afterwards for an hour.

7.5.4 Gaeltacht sense of Identity and Self-Confidence

Aim:	To develop the community's sense of Identity as Irish speakers through the development of the Native Arts.
Description:	A series of classes, social events and intergenerational communication opportunities to every age group in Inis Meáin. Emphasis will be placed on reinforcing the island's dialect through the use of words/phrases that are not commonly used in everyday speech.

Learning Opportunities outside the Education System

7.6.1 Irish Classes

Aim:	To raise Irish-language ability in Inis Meáin.
Description:	Informal conversation-based classes will be provided in Inis Meáin. These classes will cater to all levels of ability.

7.6.2 Linguistic Richness Classes

Aim:	To improve the linguistic richness of Inis Meáin's young people.
Description:	Informal classes will be undertaken between the older people on Inis Meáin and the young people to improve the young people's linguistic richness.

7.6.3 'Gaelchara' Scheme

Aim:	To increase the number of people in Inis Meáin who can speak Irish and who speak Irish daily.
Description:	A scheme will be introduced which will pair Irish-language learners with fluent speakers. These pairs will be encouraged to meet up for a short time on a weekly basis to practice their Irish.

7.6.4 'Oíche na bhFoghlaimoirí' (Learner's Night)

Aim:	To provide informal opportunities to use Irish.
Description:	'Oíche na bhFoghlaimoirí' nights will be organised regularly in the local pub (e.g. Teach Ósta Inis Meáin) and will be advertised on the island as opportunities for Irish speakers of all abilities to get together and practice their Irish in an informal, social setting.

The Business Sector, Community Organisations and Co-ops

7.7.1 Business Support Service

Aim:	To increase the use of Irish in the public domain.
Description:	A support service for businesses will be established which will encourage local businesses and organisations to use Irish in their daily business. This service will include a translation service, advice and support materials.

7.7.2 Inis Meáin's Community Hall

Aim:	Renovate Inis Meáin's Community Hall.
Description:	The Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht will be lobbied to renovate the roof of Inis Meáin's Community Hall. This renovation will mean that certain recommendations in the plan can be undertaken.

7.7.3 Employment through Irish

Aim:	To provide local employment through Irish to the community of Inis Meáin.
Description:	CPTIM will work with Údarás na Gaeltachta to develop strategies to assist the companies on the island as well as attract companies to the island and create jobs for the local community.

7.7.4 Cultural Tourism & Gaeltacht Identity

Aim:	To improve Gaeltacht sense of identity and provide economical advantages in the cultural tourism industry for Irish speakers.
Description:	Social events will be organised with Comhlacht Forbartha Inis Meáin's Manager for the island's community and tourists (workshops, sport, shows, plays etc.) as part of local festivals. Roinn

The Media

7.8.1 Newsletter

Aim:	To distribute information about Irish-language events on the island.
Description:	The newsletter will include news and pictures from Inis Meáin as well as information on Irish-language events. The newsletter will be in Irish or bilingual, as appropriate.

7.8.2 Social Media

Aim:	To promote the use of the Irish language amongst young people on social media.
Description:	In collaboration with RTÉ Raidió na Gaeltachta, higher primary school classes, secondary school students as well as the public from the island will broadcast a short, weekly programme focusing on local news and current events.

7.8.3 Inis Meáin's Folklore

Aim:	Gather and record Inis Meáin's Folklore.
Description:	Inis Meáin's folklore will be gathered and recorded and put up on Comhlacht Forbartha Inis Meáin's website (Recommendation 6.5.2) as a linguistic richness facility in video form.

7.8.4 Technology

Aim:	To increase the use of Irish online and on smartphones.
Description:	With support from other language planning committees, a campaign will be undertaken to have Irish versions of popular communication apps developed and released.

Public Services

7.9.1 Health Service Executive Services

Aim:	To ensure the provision of the Health Service Executive services through the medium of Irish.
Description:	The Health Service Executive will be lobbied to ensure that services through Irish (e.g. doctors, nurses etc.) are provided on the island.

7.9.2 Religious Services

Aim:	To ensure the provision of Irish in the Religion domain.
Description:	The diocesan offices will be lobbied to ensure the continuation of religious services through the medium of Irish.

Physical Planning and Development

7.10.1 Planning Supports

Aim:	Support Inis Meáin's community in buying or building a house on the island and ensure and strengthen the language condition in development plans.
Description:	An investigation on the development plans which could effect language changes on the island and to lobby the necessary organisations with CFIM (when needed) to ensure the language needs of the island are met under the plan. In collaboration with Galway County Council, the systems will be reviewed to provide and give first preference to people who were born and raised on the island as well as people who wish to relocate to the island. An investigation on the development plans ⁶⁵ which could effect language changes on the island and to lobby the necessary organisations with Comhlacht Forbartha Inis Meáin (when needed) to ensure the language needs of the island are met under the plan.

7.10.2 Broadband

Aim:	To provide high-speed broadband in Inis Meáin.
Description:	In collaboration with the Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht, Galway County Council and other relevant groups, the Department of Communications, Climate Action and Environment will be lobbied to provide high-speed broadband for a reasonable price throughout the island.

7.10.3 Community Centre

Aim:	Build a Community Centre to provide better services to the community of Inis Meáin.
Description:	The Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht will be lobbied to build a Community Centre. This centre will mean that certain recommendations in the plan can be undertaken.

⁶⁵ Galway County Development Plan 2015-2021, Gaeltacht Local Area Plan 2008-2018, National Broadband Schemes, Údarás na Gaeltacht Strategic Plan, Strategic Environment & Environmental Plans, Development of the Wild Atlantic Way and Public Services Contracts.

7.10.4 Indoor Sports Centre

Aim:	Build an Indoor Sports Centre to provide better services to the community of Inis Meáin.
Description:	The Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht will be lobbied to build an Indoor Sports Centre. This centre will mean that certain recommendations in the plan can be undertaken.

7.10.5 Signage in Irish

Aim:	Provide signage in Irish around the island.
Description:	To ensure that all signage on the island will be in Irish or bilingual when needed.

Social and Leisure services

7.11.1 Social Events for Young People

Aim:	To promote Irish as the language of social interaction amongst young people.
Description:	More events for children and young people will be organised as part of local festivals.

7.11.2 School-based Events

Aim:	To extend the favourable language practice which exists in the school environment to other contexts.
Description:	Social events will be organised through the schools but outside of the school grounds and outside of school hours.

7.11.3 Training and Support for Trainers/Tutors

Aim:	To provide leisure activities through Irish for the community of Inis Meáin.
Description:	Training: Training will be provided to those who run events and leisure activities on the island to enable them to promote Irish as part of those events/activities, regardless of their own Irish-language abilities. Support: Language supports such as advice, translation and help with language policies will also be provided.

7.11.4 Leisure Activities through Irish

Aim:	To provide leisure activities through Irish for adults on the island.
Description:	Classes and workshops (e.g. cooking, cards, photography, yoga, knitting, etc.) will be provided through Irish on the island.

7.11.5 Book Club

Aim:	To encourage the community of Inis Meain to read more Irish-language books and to develop Irish-language social networks.
Description:	A book club, or – depending on demand – book clubs, will be established on the island. Depending on the Irish-language ability of the members, these clubs could focus entirely on Irish-language books or read English-language books and discuss them in Irish.

7.11.6 Drama Club

Aim:	A Drama Club will be established on the island.
Description:	A drama club will be established on the island in which plays will be written to suit the ability of the club regardless of the language ability.

7.11.7 Film Club

Aim:	A Film Club will be established on the island.
Description:	A film club will be established on the island in which films will be made based on the island's surroundings, culture and life on the island. It is recommended to link this recommendation to Recommendation 6.8.3 and to make a film about the island's folklore.

The Status of Irish in the Area- community attitudes, ability and usage.

7.12.1 Developing Language Planning in Inis Meáin

Aim:	To raise awareness amongst young people on the island of language issues and to encourage them to play an active part in the language planning process.
Description:	A work experience scheme will be developed which will allow transition year students from the secondary school to undertake work experience with the OPT.

7.12.2 Public Talks

Aim:	To raise awareness of language issues in the community.
Description:	A series of public talks will be organised which will cover a wide range of language-related issues and will interest different groups within the community (e.g. Irish speakers, English speakers, parents, etc.).

7.12.3 Scholarships for Language Planning Courses

Aim:	Provide scholarships to fluent Irish speakers to complete a Masters in Language Planning.
Description:	A fund will be established to provide one person with a scholarship to complete a Masters in Language Planinng.

Summary of the Recommendations for Inis Oírr included in the Language Plan

Implementation of the Language Plan

8.2.1 Operating Structure

Aim:	To introduce a structure that will ensure the effective implementation of the language plan.
Description:	The lead organisation will employ a Language Planning Officer (OPT) who will work under the direction of CPTIO and will be responsible for implementing and monitoring the recommendations of the language plan.

8.2.2 Online Presence

Aim:	To raise awareness of the language planning process and to provide a point of contact for the community.
Description:	A website will be developed for Inis Oírr which will provide information about the language plan, contact details, news, etc. The OPTIO will be responsible for updating this website as well as creating CPTIO's Facebook page and other social media accounts.

8.2.3 Database of Contacts

Aim:	To inform the community of Inis Oírr of any developments regarding the implementation of the language plan.
Description:	With the consent of those in question and in accordance with GDPR, the OPTIO will keep a database of contacts and use this list to send out the newsletter (Recommendation 6.8.1) and other news about the language plan.

8.2.4 Monitoring

Aim:	To monitor the implementation and effectiveness of the language plan.
Description:	The OPTIO will be responsible for various monitoring activities (e.g. feedback forms, meetings, questionnaires) to ensure the effective implementation of the language plan.

8.2.5 Certificate in Language Planning Principal & Practice

Aim:	Certificate in Language Planning Principal & Practice
Description:	Lobbying will be undertaken in order to provide an extra module in regards to Language Planning Principal & Practice to the 'MA Léann Teanga' (Masters in Language Studies) & 'Dioplóma sa bPleanáil Teanga' (Diploma in Language Planning).

The Education System (including early education services)

8.3.1 Scholarships for Language Planning Courses

Aim:	Provide scholarships to fluent Irish speakers to complete a Masters in Language Planning.
Description:	A fund will be established to provide one person with a scholarship to complete a Masters in Language Planning.

8.3.2 Policy on Gaeltacht Education 2017-2022

Aim:	Supporting the implementation of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.
Description:	The OPT will support the national and secondary school in their efforts to implement and fulfill the objectives of the Policy on Gaeltacht Education 2017-2022.

8.3.3 Mentoring Scheme

Aim:	To ensure extra supports for teachers on the island.
Description:	The Galway and Roscommon Education Training Board will be lobbied to provide a mentoring scheme for teachers which will provide 8 extra hours (4 hours of teachers' time & 4 hours of mentors time) a week to teachers' contracts in order to upskill their language skills in their respective subjects.

8.3.4 Panel of Teachers

Aim:	To ensure a panel of Teachers for the island with fluent Irish speakers.
Description:	The Galway and Roscommon Education Training Board will be lobbied in order to ensure that a panel of Teachers with fluent Irish is established in order to provide schools on the island with fluent Irish speakers. They will also be lobbied in order to bring back the extra allowance teachers on islands used to receive.

Childcare, Preschool and Family Support Services, including language support services

8.4.1 Naíolann in Inis Oírr

Aim:	To provide Irish-medium early education services in Inis Oírr.
Description:	An Irish-medium naíolann (crèche) will be founded in Inis Oírr.

8.4.2 Linguistic Richness

Aim:	To improve the linguistic richness of the island's young people.
Description:	Informal classes will be undertaken between the older people on Inis Oírr and the young people to improve the young people's linguistic richness.

8.4.3 Strengthening the link with Tuismitheoirí na Gaeltachta

Aim:	Strengthen the link with Tuismitheoirí na Gaeltachta and provide support for their events.
Description:	Develop a good relationship with Tuismitheoirí na Gaeltachta and promote their events and the supports they provide to the island's parents.

8.4.4 Language Acquisition and Enrichment

Aim:	To provide parents' with information on language acquisition and enrichment.
Description:	A yearly event will be organised (before the beginning of the school year) where guest speakers will be invited to speak to parents about the importance of language acquisition and enrichment in early childhood.

8.4.5 Supports for the Island's parents

Aim:	Raise awareness among parents/guardians on language choices and encourage them to bring the Irish language into their home.
Description:	To reduce the amount of parents/guardians and children who do not have Irish and to increase the amount of children with Irish before the attend pre-school. This will be achieved through events, functions such as playgroups where parents/guardians can come together informally to use Irish.

8.4.6 Resources for Parents/Guardians

Aim:	To provide more resources for parents/guardians of the island.
Description:	Language Support Centres for Families will be developed on the island. Parents/guardians will be able to borrow from a collection of Irish-language books, games, music, etc. which will be provided in these centres.

8.4.7 Correspondence Scheme for New Parents

Aim:	To increase the number of families who speak Irish in the home.
Description:	A correspondence scheme for new parents will be developed through which parents will receive regular letters/packages containing information about their child's cognitive and language development, rhymes and games that would be suited to their child at each stage and other materials.

Services for Young People and Other Age Groups

8.5.1 Youth Language Planning Committee

Aim:	To raise awareness of language issues amongst Inis Óírr's young people and to empower them to act as micro-level language managers.
Description:	A Youth Language Planning Committee will be founded and will be responsible for organising events and for promoting Irish amongst their peers.

8.5.2 Gaeltacht sense of Identity and Self-Confidence

Aim:	To develop the communities sense of Identity as Irish speakers through the development of the Native Arts.
Description:	A series of classes, social events and intergenerational communication opportunities to every age group in Inis Óírr. Emphasis will be placed on reinforcing the island's dialect through the use of words/phrases that are not commonly used in everyday speech.

8.5.3 Training local Youth Leaders

Aim:	To provide Youth Leader Schemes for the island's young people.
Description:	The island's young people will be provided with the necessary skillset to work in the Irish colleges. This will be achieved through a 12 week programme which will be run throughout the school year.

8.5.4 Strengthen the Youth Club

Aim:	Promote the Irish language as a means of communication amongst young people.
Description:	Resources will be provided for the 'Seomra Óige' including games, music, books, technological equipment. Training will be provided to the young people to perform as youth leaders for the club.

Learning Opportunities outside the Education System

8.6.1 Irish Classes

Aim:	To raise Irish-language ability in Inis Óírr.
Description:	Informal conversation-based classes will be provided in Inis Óírr. These classes will cater to all levels of ability.

8.6.2 Book Club

Aim:	To provide leisure activities through Irish for adults in Inis Oírr.
Description:	A book club, or depending on demand, book clubs will be established in Inis Oírr. Depending on the Irish-language ability of the members, these clubs could focus entirely on Irish-language books, or read English-language books and discuss them in Irish.

8.6.3 'Gaelchara' Scheme

Aim:	To increase the number of people in Inis Oírr who can speak Irish and who speak Irish daily.
Description:	A scheme will be introduced which will pair Irish-language learners with fluent speakers. These pairs will be encouraged to meet up for a short time on a weekly basis to practice their Irish.

The Business Sector, Community Organisations and Co-ops

8.7.1 Business Support Service

Aim:	To increase the use of Irish in the public domain.
Description:	A support service for businesses will be established which will encourage local businesses and organisations to use Irish in their daily business. This service will include a translation service, advice and support materials.

8.7.2 Cultural Tourism & Gaeltacht Identity

Aim:	To improve Gaeltacht sense of identity and provide economical advantages in the cultural tourism industry for Irish speakers.
Description:	Social events will be organised with the Tourism Officer for the island's community and tourists (workshops, sport, shows, plays etc.) as part of local festivals.

The Media

8.8.1 Social Media

Aim:	To promote the use of the Irish language amongst young people on social media.
Description:	A study will be carried out (with other LPT's) on the most effective ways to influence young people to encourage them to use more Irish on social media.

8.8.2 Inis Oírr image as a strong Gaeltacht

Aim:	To promote Inis Oírr's image as a strong Gaeltacht area on social media.
Description:	Yearly short sessions will be organised on the use of Irish in social media. Voluntary committees, business', schools' and recreational activity groups will attend. The aim is to promote a universal image of Inis Oírr and promote it on social media. These sessions will provide the groups with the skills to undertake this recommendation.

8.8.3 'Raidió Pobail Inis Oírr'

Aim:	To establish 'Raidió Pobail Inis Oírr' to promote the use of Irish amongst young people and raise the profile of Inis Oírr.
Description:	Establish 'Raidió Pobail Inis Oírr' and transition year pupils from the island will broadcast a short, weekly programme from the studio in the co-operative's building, focusing on local news and current events.

8.8.4 Newsletter

Aim:	To distribute information about Irish-language events on the island.
Description:	The newsletter will include news and pictures from Inis Oírr as well as information on Irish-language events. The newsletter will be in Irish or bilingual, as appropriate.

Public Services

8.9.1 State Services

Aim:	Ensure and strengthen the language condition in developmental projects.
Description:	Investigate developmental projects that could effect the Irish language on the island and to lobby with the co-operative (when necessary) to ensure the island's language needs are met in regards to the projects. The OPT will lobby with Comhar Caomhán on the following plans: Draft a Safety policy and implement the plan on the island's piers Upgrade Inis Oírr's pier A sewage system for the island Aer Service for the island Water system Health systems in Irish Bank services in Irish Comprehensive Library services Work with the co-operative on the following projects: Development of the Pier Development of Facilities Development of a Sewage System

Physical Planning and Development

8.10.1 Planning Policies

Aim:	Ensure and strengthen the language condition in development plans.
Description:	An investigation on the development plans ⁶⁶ which could effect language changes on the island and to lobby the necessary organisations with Comhar Caomhán Teo. (when needed) to ensure the language needs of the island are met under the plan.

8.10.2 Housing Policy

Aim:	Island Housing and Housing Policies
Description:	Work on a plan to build social housing on the island. Work with Galway County Council to enforce a language exam on people who are applying for planning on the island. Promote a good relationship with landlords and encourage them to think of the future of the island as a Gaeltacht island when they're selling houses to people who are not originally from the island.

8.10.3 Broadband

Aim:	To provide high-speed broadband in Inis Oírr.
Description:	In collaboration with the Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht, Galway County Council and other relevant groups, the Department of Communications, Climate Action and Environment will be lobbied to provide high-speed broadband for a reasonable price throughout the island.

Social and Leisure services

8.11.1 Social Events for Young People

Aim:	To promote Irish as the language of social interaction amongst young people.
Description:	More events for children and young people will be organised as part of local festivals.

⁶⁶ Galway County Development Plan 2015-2021, Gaeltacht Local Area Plan 2008-2018, National Broadband Schemes, Údarás na Gaeltacht Strategic Plan, Strategic Environment & Environmental Plans, Development of the Wild Atlantic Way and Public Services Contracts.

The Status of Irish in the Area- community attitudes, ability and usage.

8.12.1 Signage in Irish

Aim:	Provide signage in Irish around the island.
Description:	Signage and maps will in Irish will be developed in which the island's place-names will be used. Work with CTR on developing walks in Irish for the island's community and tourists.

8.12.2 Developing Language Planning in Inis Oírr

Aim:	To raise awareness amongst young people on the island of language issues and to encourage them to play an active part in the language planning process.
Description:	A work experience scheme will be developed which will allow transition year students from the secondary school to undertake work experience with the OPT.

8.12.3 Public Talks

Aim:	To raise awareness of language issues in the community.
Description:	A series of public talks will be organised which will cover a wide range of language-related issues and will interest different groups within the community (e.g. Irish speakers, English speakers, parents, etc.).

Costs and Funding

A full expenditure programme for the language plan can be found on page 245.

Awareness and Publicity

One of the primary aims of this language plan is to raise awareness of language issues and of the language planning process in the LPA. To that end, many of the recommendations included in the plan focus on or include an element of awareness-raising. A copy of the plan will be left in every house on each of the islands to raise awareness for the language planning process.

Implementation and Monitoring

As set out in 11.1, CCTeo. Will be the lead organisation and will be responsible for implementing it's language plan for Inis Oírr, CFÁ will be responsible for implementing it's language plan for Árann and

Inis Meáin will be responsible for implementing its language plan for Inis Meáin. The lead organisation will be responsible for administering the budget for LPA Oileáin Árann and a Language Planning Committee will be established under the chairmanship of CCTeo. The committee will have a strategic role and the local decisions will be left to the Local Language Planning Committee on the three islands.

The structure will be made up of representatives from the three islands of Oileáin Árann with co-partnership and an interactive role to ensure the effectiveness of the implementation of the plan and to monitor progress and to continuously monitor the language plan.

DREACHT